

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Türkan VERAL

ŞEHRENGİZLERDE SÖZ VARLIĞI

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Türkan VERAL

ŞEHRENGİZLERDE SÖZ VARLIĞI

Danışman

Doç. Dr. Furkan ÖZTÜRK

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Türkan VERAL'in bu çalışması, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Suat ÜNLÜ (İmza)

Üye (Danışmanı) : Doç. Dr. Furkan ÖZTÜRK (İmza)

Üye : Doç. Dr. Ramazan EKİNCİ (İmza)

Tez Başlığı: Şehrengizlerde Söz Varlığı

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 07/02/2020

Mezuniyet Tarihi : 06/03/2020

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Şehrengizlerde Söz Varlığı” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Türkan VERAL

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Türkan VERAL
Öğrenci Numarası	20165242026
Enstitü Ana Bilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Furkan ÖZTÜRK
Tez Başlığı	Şehrengizlerde Söz Varlığı
Turnitin Ödev Numarası	1267647365

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 188 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 02/03/2020 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 7

alıntılar dahil % 8' dur.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

...../...../.....

(imzası)

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
ÖNSÖZ	ix
GİRİŞ	2

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞEHRENGİZLERİN MENŞEİ VE ÖZELLİKLERİ

1.1. Şehrengizin Tanımı, Yapısı ve Özellikleri.....	7
1.2. Şehrengiz Türünün Menşei	9

İKİNCİ BÖLÜM

YÜZYILLARA GÖRE YAYIMLANMIŞ ŞEHRENGİZLER

2.1. 16. Yüzyıl Şehrengizleri	10
2.1.1. Mesihî - Edirne Şehrengizi	10
2.1.2. Zâtî - Edirne Şehrengizi	11
2.1.3. Kâtib Davûd - İstanbul ve Vize Şehrengizleri	13
2.1.4. Taşlıcalı Dukakin-zâde Yahyâ Bey - İstanbul Şehrengizi	14
2.1.5. Taşlıcalı Dukakin-zâde Yahyâ Bey - Edirne Şehrengizi	17
2.1.6. Lâmi'î Çelebî - Bursa Şehrengizi.....	17
2.1.7. Hayretî - Belgrad Şehrengizi.....	19
2.1.8. Hayretî - Yenice Şehrengizi	21
2.1.9. Üsküplü İshâk Çelebi - Bursa Şehrengizi	22
2.1.10. Üsküplü İshâk Çelebi - Üsküp Şehrengizi	22
2.1.11. Usûlî - Yenice Şehrengizi	23
2.1.12. Nihâlî - Bursa Şehrengizi	24
2.1.13. Cefâyî - Rize Şehrengizi	25
2.1.14. Fakîrî - İstanbul Şehrengizi	26
2.1.15. Za'fî-i Gülşenî - Vardar Yenicesi Şehrengizi	27
2.1.16. Za'fî-i Gülşenî - İştîp Şehrengizi	27
2.1.17. Za'fî-i Gülşenî - Moton Şehrengizi	28
2.1.18. Za'fî-i Gülşenî - Abkır Şehrengizi	29

2.1.19. Za'fi-i Gülşenî - Der Sitâyiş-i Mahbûbân.....	30
2.1.20. Kerîmî - Edirne Şehrengizi	30
2.1.21. Nûvîsî - İstanbul Şehrengizi.....	33
2.1.22. Bursalı Rahmî - Yenişehir Şehrengizi	34
2.1.23. Sülûkî - İsimsiz Şehrengiz	35
2.1.24. Müellifi Bilinmeyen - İstanbul Şehrengizi.....	36
2.1.25. Defâtâr-zâde Ahmet Cemâlî - İstanbul Şehrengizi	37
2.1.26. Defâtâr-dâr-zâde Ahmet Cemâlî - Siroz Şehrengizi.....	39
2.1.27. Şairi Bilinmeyen - Siroz Şehrengizi	41
2.1.28. Azîzî - İstanbul Şehrengizi.....	42
2.1.29. Camî'î - Manisa Şehrengizi	43
2.1.30. Derzî-zâde Ulvî - Manisa Şehrengizi	44
2.1.31. Beyânî - Sinop Şehrengizi.....	46
2.1.32. Sıyâmî - Antakya Şehrengizi.....	47
2.1.33. Sâni - Rodos Şehrengizi.....	49
2.1.34. Gelibolulu Mustâfa Ali - Gelibolu Şehrengizi	49
2.1.35. Çalık-zâde Mehmet Mânî - Bursa Şehrengizi	50
2.1.36. Maksâdî - Yenice Şehrengizi I	51
2.1.37. Maksadî - Yenice Şehrengizi II.....	52
2.1.38. Maksadî - İştîp Şehrengizi	54
2.1.39. Ravzî - Edincik Şehrengizi.....	54
2.1.40. Seyrî - Halep Şehrengizi	57
2.1.41. Hâdî - Saray Şehrengizi	59
2.1.42. Abdî - Kütahya Şehrengizi.....	62
2.2. 17. Yüzyıl Şehrengizleri	64
2.2.1. Neşâtî - Edirne Şehrengizi	64
2.2.2. Hâcî Dervîş - Mostar Şehrengizi	65
2.2.3. Dürrî - Gümölcine Şehrengizi	66
2.2.4. Dürrî - Moton Şehrengizi.....	67
2.2.5. Arif - Kütahya Şehrengizi.....	68
2.3. 18. Yüzyıl Şehrengizleri	69
2.3. 1. İsmâil Belîğ - Bursa Şehrengizi.....	69
2.3. 2. Vahîd Mahtûmî - Yenişehir-i Fenâr (Lâle-zâr) Şehrengizi.....	70
2.3. 3. Lebîbî - Eyüp Şehrengizi	71

2.4. 19. Yüzyıl Şehrengizleri	72
2.4.1. Urfalı Baba Cem'i - Podgorica ve İşkodra Şehrengizi.....	72
2.5. Diğer Şehrengizler.....	73
2.5.1. Mahlassız - Üsküp Şehrengizi.....	73
2.5.2. Hakîr - .?. Şehrengizi	75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞEHRENGİZ GÜZELLERİ SÖZLÜĞÜ

3.1. Şehrengiz Güzelleri.....	77
SONUÇ.....	165
KAYNAKÇA.....	167
ÖZGEÇMİŞ.....	173

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Yayınlanmış Şehrengizler	4
Tablo 2. Mesihî – Edirne Şehrengizi	10
Tablo 3. Zâtî – Edirne Şehrengizi.....	12
Tablo 4. Kâtib Davûd - İstanbul ve Vize Şehrengizleri.....	14
Tablo 5. Kâtib Davûd - İstanbul ve Vize Şehrengizleri.....	14
Tablo 6. Taşlıcalı Dukakin-zâde Yahyâ Bey - İstanbul Şehrengizi.....	15
Tablo 7. Taşlıcalı Dukakin-zade Yahyâ Bey - Edirne Şehrengizi.....	17
Tablo 8. Lâm'î Çelebî - Bursa Şehrengizi	18
Tablo 9. Hayretî - Şehrengiz-i Belgrad.....	20
Tablo 10. Hayretî - Yenice Şehrengizi (Övgüsü Yapılanlar)	21
Tablo 11. Hayretî - Yenice Şehrengizi (Yergisi Yapılanlar).....	21
Tablo 12. Üsküplü İshak Çelebi - Bursa Şehrengizi.....	22
Tablo 13. Üsküplü İshâk Çelebi - Üsküp Şehrengizi.....	23
Tablo 14. Usûlî - Yenice Şehrengizi.....	24
Tablo 15. Nihâlî – Bursa Şehrengizi.....	24
Tablo 16. Cefâyî – Rize Şehrengizi	25
Tablo 17. Fakîrî - İstanbul Şehrengizi	26
Tablo 18. Za'fî-i Gülşenî - Vardar Yenicesi Şehrengizi.....	27
Tablo 19. Za'fî-i Gülşenî - İştîp Şehrengizi.....	28
Tablo 20. Za'fî-i Gülşenî - Moton Şehrengizi	29
Tablo 21. Za'fî-i Gülşenî - Abkır Şehrengizi.....	29
Tablo 22. Za'fî-i Gülşenî - Der Sitâyîş-i Mahbûbân	30
Tablo 23. Kerîmî - Edirne Şehrengizi.....	31
Tablo 24. Nüvîsî - İstanbul Şehrengizi	33
Tablo 25. Bursalı Rahmî - Yenişehir Şehrengizi.....	35
Tablo 26. Sülûkî - İsimsiz Şehrengiz	36
Tablo 27. Müellifi Bilinmeyen - İstanbul Şehrengizi	37
Tablo 28. Deftâr-zâde Ahmet Cemâlî - İstanbul Şehrengizi	38
Tablo 29. Deftârdâr-zâde Ahmet Cemâlî - Siroz Şehrengizi	40
Tablo 30. Şairi Bilinmeyen - Siroz Şehrengizi.....	41
Tablo 31. Azîzî - İstanbul Şehrengizi	42
Tablo 32. Camî'î - Manisa Şehrengizi.....	44
Tablo 33. Derzî-zâde Ulvî - Manisa Şehrengizi	45
Tablo 34. Beyânî - Sinop Şehrengizi	47
Tablo 35. Sıyâmî - Antakya Şehrengizi	48
Tablo 36. Sâni - Rodos Şehrengizi	49
Tablo 37. Gelibolulu Mustâfa Ali - Gelibolu Şehrengizi.....	50
Tablo 38. Çalık-zâde Mehmet Mânî - Bursa Şehrengizi.....	51
Tablo 39. Maksâdî - Yenice Şehrengizi I.....	52
Tablo 40. Maksadî - Yenice Şehrengizi II	53
Tablo 41. Maksadî - İştîp Şehrengizi.....	54
Tablo 42. Ravzî - Edincik Şehrengizi	55
Tablo 43. Seyrî - Halep Şehrengizi.....	58
Tablo 44. Hâdî - Saray Şehrengizi.....	59

Tablo 45. Abdî - Kütahya Şehrengizi	63
Tablo 46. Neşâtî - Edirne Şehrengizi	64
Tablo 47. Hâcî Dervîş - Mostar Şehrengizi.....	65
Tablo 48. Dürrî - Gümülcine Şehrengizi.....	67
Tablo 49. Dürrî - Moton Şehrengizi	68
Tablo 50. Arif - Kütahya Şehrengizi.....	68
Tablo 51. İsmâîl Belîğ - Bursa Şehrengizi	69
Tablo 52. Vahîd Mahtûmî - Yenişehir-i Fenâr (Lâle-zâr) Şehrengizi	71
Tablo 53. Lebîbî - Eyüp Şehrengizi	71
Tablo 54. Urfalı Baba Cem'i - Podgorica ve İşkodra Şehrengizi	73
Tablo 55. Mahlassız - Üsküp Şehrengizi	74
Tablo 56. Hakîr - .?. Şehrengizi.....	75

KISALTMALAR LİSTESİ

bk.	bakınız
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor
Ed.	Editör
Öğr.	Öğretim
s.	sayfa
vb.	ve benzeri

ÖZET

Şehrengizler, Türk edebiyatında XVI. yüzyıldan itibaren oluşmaya başlamış bir türdür. Bu türde, bir şehrin doğal ve mimarî güzelliklerinin yanı sıra o şehirde yaşayan ve meslek erbabı dediğimiz esnaf güzelleri de anlatılmaktadır. Şehrengizlerin; dönemin şehir hayatını, yaşayışını, mesleklerini ve doğal güzelliklerini barındırması sebebiyle Osmanlı'nın sosyal tarihine kaynaklık ettiği söylenebilir.

Bu tezde XVI. yüzyıldan XIX. yüzyılın sonuna kadar yazılmış ve günümüze kadar çeşitli kaynaklarda yayımlanmış şehrengizler ele alınmıştır. İlk olarak şehrengizlerin şekil ve muhteva özellikleri verilerek şehrengiz türü tanıtılmıştır. Daha sonra şehrengizlerde yer alan güzellere yer verilerek bu güzellerin yaşadıkları yüzyıllar, şehirler, meslekleri ve tasvirlerinde kullanılan övgü sözcükleri belirlenmiş; güzeller isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır. Böylece şehrengizlerde tanıtılan güzellerden yola çıkılarak o dönemin sosyal yaşamı, esnafları, gerçek güzellerin övgülerinde kullanılan sözcükler ve tüm bunların sonucunda ortaya çıkan güzel tasvirleri verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şehrengiz, şehirler, meslekler, güzeller, güzel övgüsü.

SUMMARY

SHEHRENGİZS OF VOCABULARY

“Sehrenciz” is a genre in Turkish literature that has emerged since XVI. century. This type of literary genre is also about profession expert tradesmen who live in that city in addition to the natural and architectural beauties of the city. Examples of “Sehrenciz” themselves are assumably a source of social history of Ottoman Empire due to including its urban life, lifestyle, occupations and natural beauties of the era.

In this thesis, "Sehrenciz"s that are written from XVI. century to the end of XIX. century and published in various sources untill today are examined. First of all, “sehrenciz”s are introduced as their shapes and content features. Secondly, the Tradesmen in the “Sehrenciz”s were included and the words of praise used in depictions, centuries and cities they lived in and occupations of these tradesmen were determined. Tradesmen were sorted alphabetically by their name. Thus, starting from the tradesmen introduced in the “Sehrenciz”s, the social life of the period, tradesmen, vocabulary used in the praise of tradesmen and the resulting, profession expert descriptions were tried to be explained.

Keywords: Sehrenciz, Cities, Occupations, Professions Experts, Praise of Profession Experts.

ÖNSÖZ

Bir şehrin güzelliklerini ve güzellerini anlatan şehrengiz türü edebiyatımızda XVI. yüzyıldan itibaren görülmeye başlanmıştır. Mesihî'nin '*Edirne Şehrengizi*' ile ilk örnekleri verilmeye başlanan bu türün, ilk olarak Türk edebiyatında mı yoksa Fars edebiyatında mı çıktığı sorusuna farklı cevaplar verilmiştir.

Şehrengizler genellikle aruz vezni ve mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Bir mesnevide bulunan münacat, na't, sebep-i te'lif gibi bölümlere şehrengizlerde de yer verilmiştir. Bunların içinden sebep-i te'lif bölümünde şehrengizin yazılma sebebi anlatılır. Ardından şehir övgüsüne ve asıl bölüm olan güzeller övgüsüne geçilir. Burada yer verilen güzeller; meslekleri, lakapları, isimleri ya da babalarının isimleriyle tanıtılıp tavsif edilmişlerdir. Meslekleriyle birlikte tanıtılan güzellerin övgülerinde ise mesleklerine uygun sözcükler kullanılmıştır.

Şehrengizler hakkında geçmişten günümüze kadar çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların bazısında belli bir şehir üzerine yoğunlaşmış bazısında ise birden çok şehir ele alınmıştır. Bizim çalışmamızda ise XVI ve XIX. yüzyıllar arasında yazılmış ve günümüze kadar çeşitli dergi, kitap ve divanlar içinde yayımlanmış şehrengizler güzeller övgüsü yönünden ele alındı. Daha önce bir şehir hakkında belli başlı şehrengizleri kapsayan çalışmaların veyahut bütün şehrengizleri kapsayan çalışmaların yapıldığını ancak bu çalışmalarda şehrengiz güzellerine, onlarla ilgili özelliklere ve övgülerinde kullanılan sözcüklerine detaylı bir şekilde değinilmediği belirlendi.

Buradan yola çıkarak yayımlanmış şehrengizler önce tespit edilip daha sonra derlenmeye başlandı. Ardından bu şehrengizlerde yer alan güzeller, onların özellikleri ve güzeller hakkında kullanılan övgü sözcükleri gösterildi. Bu özellikleri her bir güzel için ayrı ayrı madde şeklinde verilerek sunuldu. Böylece dönemin ve şairin sahip olduğu övgü sözcükleri ve şehrengizlerde yer alan güzeller ön plana çıkarıldı.

Bu tez çalışmamda gerek konunun belirlenmesinde gerek izlenecek aşamalarda gerekse metnin oluşturulmasında bana yol ve yöntem gösteren ayrıca sadece yüksek lisansta değil lisans bitirme tezimde de danışmanlığımı yapan saygıdeğer hocam Doç. Dr. Furkan ÖZTÜRK'e saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca lisans dönemimden itibaren hiçbir zaman yardımını ve desteğini esirgemeyen saygıdeğer Arş. Gör. Büşra ÇELİK hocama da teşekkürü borç bilirim.

Yaşamımın her anında yanımda olan, üniversite hayatım boyunca tüm sıkıntılara benimle birlikte katlanan, desteklerini benden esirgemeyen annem, babam ve kardeşlerime de çok teşekkür ederim.

Türkan VERAL

Antalya, 2020

GİRİŞ

Şehrengizler bu zamana kadar çeşitli yönlerden ele alınmış ve incelenmiştir. Bütün bu incelemelerin sonucunda ortaya çıkan görüş, kavramsal olarak şehrengizlerin övgü şiirleri olduğu düşüncesidir. Yapılan bu övgüler, divan geleneğindeki övgülerle bir noktada ayrılır. Bu fark divan şiirindeki soyut güzellerin yerini gerçek güzellerin alması ve bu güzellerin bizzat meslek erbabı olmalarıdır (Tezcan, 2001: 162). Şehrengizlerin bu ayırt edici özelliğinin yanında, tasvir edilen güzellerin kendi kişiliklerine ya da mesleklerine uygun kelimelerle övülmesi ve bunların klasik edebiyat mazmunlarıyla bağlantılı olarak verilmesi şehrengizlerin diğer bir ayırt edici özelliğidir.

Şehrengizler hakkında bu zamana kadar pek çok kişi tarafından çalışma yapılmıştır. Bu kişiler içinde en başta gelen Agâh Sırrı Levend, edebiyatımızdaki şehrengizlerin ilk örnekleri hakkında bilgiler vermiştir.

Türk edebiyatındaki ilk şehrengiz Mesîhî'nin XVI. yüzyılda kaleme aldığı Edirne Şehrengizi'dir. Zâtî'nin yine aynı şehir için yazdığı Edirne Şehrengizi ise ikinci şehrengiz olarak kabul edilir. Levend'e göre bu iki şehrengizin ikisi de II. Bayezid zamanında yazılmış ve her ikisinde de Edirne şehrinin güzelleri tasvir edilmiştir (Levend, 1957: 14).

Şehrengizler hakkında ilk çalışmayı *Türk Edebiyatında Şehrengizler ve Şehrengizlerde İstanbul* başlığıyla Agâh Sırrı Levend yayımlamıştır (Karaca, 2018b:1). Agâh Sırrı bu eserinde; şehrengiz türü ve kavramı, elinde hangi şehrengizlerin olduğu ve çeşitli kaynaklarda adı geçen şehrengizler hakkında bilgiler vermiştir.

Ardından Metin Akkuş *Türk Edebiyatında Şehrengizler ve Bursa Şehrengizleri* isimli tezinin giriş bölümünde Türkçe şehrengizler konusunda yapılan en eski tarihli çalışmanın Mustafa İzzet'in konuyu ana hatlarıyla verdiği mezuniyet tezi olduğunu, ilk derli toplu çalışmanın ise Agâh Sırrı Levend'in *Türk Edebiyatında Şehrengizler ve Şehrengizlerde İstanbul* isimli çalışması olduğunu söyler (1987: 2-3). Akkuş'a göre Agâh Sırrı eserde şehrengizleri bütün yönleriyle ele almış ve mevcut nüshaları tanıtmıştır.

Levend'in bu çalışmasının dışında şehrengizler hakkında başka çalışmalar da yapılmış ve bu çalışmalar doktora, yüksek lisans ya da bitirme tezleri olarak sunulmuştur.

Bitirme tezi olarak çalışılanlar; Mustafa İzzet Deliçay'ın *Türk Edebiyatında Şehrengizler*, Eşref İğneci'nin *Mesîhi'nin Kasideleri ve Şehr-engizi*, Mustafa Tanrısever'in *Şehr-engiz-i Ulvî Çelebi* tezleridir. Yüksek lisans tezi olarak çalışılan şehrengizler ise Metin Akkuş'un *Türk Edebiyatında Şehr-engizler ve Bursa Şehrengizleri*, Murat Yurtsever'in *Lâmi'î Çelebi - Şehr-engiz-i Bursa*, Ahmet Kırkkılıç'ın *Edirne Şehr-engizleri*, Emine

Tuğcu'nun *Şehrengizler ve Âyîne-i Hûbân-ı Bursa: Bursa Şehr-engizlerinde Güzeller*, Mehmet Altınova'nın *Azîzî Divânı ve İstanbul Şehrengizi'nin Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)* adlı tezleridir. Derya Karaca'nın ise *Türk Edebiyatında Şehr-engizler 'Şehirler ve Güzeller'* isimli bir doktora tezi bulunmaktadır.

Bu tez çalışmalarından başka çeşitli dergilerde yayımlanan şehrengiz metinleri de vardır. Makale olarak yayımlanan çalışmaların birçoğunda şehrengizlerin transkripsiyonlu metnine, şehrengizlerle ilgili şekil ve içerik bilgilerine yer verilmiştir. Ayrıca Barış Karacasu'nun *Türk Edebiyatında Şehr-engizler* yine Karacasu'nun *Şehrin Yitik Hikâyesi Edebiyatımızda 'Meydanda Olmayan Şehr-engizler'* ile Fatih Tıǧlı'nın *Klâsik Türk Edebiyatında Şehrengiz Çalışmaları Hakkında Bibliyografya Denemesi* isimli şehrengizler hakkında yapılan çalışmaları gösteren makaleleri vardır.

Günümüze kadar yapılan bu çalışmalara baktığımızda gerek makalelerde gerekse tezlerde genellikle ya belli bir şehirde yoğunlaşıp (Bursa gibi) o şehir hakkındaki tüm şehrengizler üzerinde çalışıldığı ya da tüm şehrengizler ele alınarak şehrengizlerin anlam ve içerik özellikleri üzerinde durulduğu görülmüştür. Bütün bu çalışmalarda güzellerin ve güzellerin tavsifi yapılırken kullanılan övgü sözcüklerinin detaylı bir şekilde verilmediği veya bu güzellerin mesleklerinin, yaşadıkları şehirlerin ve yüzyılların genel başlıklar hâlinde verilip her bir güzelin ayrı ayrı ele alınmadığı saptanmıştır. İşte bu tespitten yola çıkarak tezimizde; bugüne kadar yayımlanmış şehrengizlerdeki her bir güzel ayrı ayrı ele alınmış, isimleri, meslekleri, yaşadıkları şehirler, yüzyıllar ve bu güzellerin övgüsünde kullanılan sözcükler tek bir madde hâlinde toplanarak alfabetik şekilde sıralanmış böylece bir şehrengiz güzelleri sözlüğü oluşturulmuştur. Çalışmamızın ileride yapılacak olan şehrengiz çalışmaları açısından ya da şehrengizlerin söz ve mânâ dünyasının anlaşılması bakımından yardımcı olacağı ve kaynaklık edeceği düşüncesindeyiz.

Bu çalışmaya daha önce yapılmış çalışmalar incelenerek başlanmıştır. Ardından şehrengiz metnlerinin bulunduğu divanlar, makaleler, dergiler belirlenip metinler tespit edilmiştir. Tespit edilen bu metinler tek tek incelenerek şehirler, o şehirdeki güzeller, onların meslekleri, unvanları ve övgülerinin yapıldığı sözcükleri kaydedilmiştir. Ayrı ayrı kaydedilen bu sözcükler daha sonra alfabetik olarak sıralanmıştır. Ayrıca bazı şehrengizlerin birden çok kişi tarafından çalışıldığı görülmüş ve bu çalışmalar birleştirilerek tek bir madde hâlinde gösterilmiştir.

Tezimizin birinci bölümünde şehrengizin tanımı, yapısı, özellikleri verilerek açıklanmış ve ilk olarak hangi edebiyatta çıktığı (menşei) hakkındaki görüşlere yer verilmiştir. İkinci bölümde ise yayımlanmış olan ve çalışmamızda kullanıldığımız

şehrengizler sıralanıp muhteva şekil özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca her şehrengizin ardından güzeller hakkında bir tabloya yer verilmiş ve bu tablolarda güzeller; meslekleriyle verilenler, sadece isimleriyle tanıtılanlar, baba adları ya da unvanları ile anılanlar olarak sınıflandırılmıştır. Bu tablolar, gerek tek şehrengiz üzerine yapılan çalışmalarda gerekse bütün şehrengizleri kapsayan çalışmalarda tercih edilen bir yöntemdir. Üçüncü bölümde ise çalışmamızı oluşturan asıl bölüm yani alfabetik olarak sıralanmış şehrengiz güzelleri sözlüğü yer almaktadır.

Çalışmamız esnasında bazı şehrengizlerin farklı yönleriyle öne çıktığı görülmüştür. Örneğin; Lami'î Çelebi'nin sadece Bursa şehrini övdüğü ve şehrin güzellerine yer vermediği 'Bursa Şehrengizi' belli bir zamana kadar bu yönüyle bilinirken Nuran Tezcan, aslında şairin güzellere de yer verdiği ancak güzellerin bulunduğu bu bölümü divanının sonuna koyduğunu bildirmiştir. Tezcan; Lâmi'inin şehrengiziyle öteki şehrengizler arasında bir fark olduğunu, Lâmi'i'nin yaşadığı şehrin güzelliklerini ve özelliklerini anlatmayı öncelediği için şehrengizinin diğer şehrengizlerden daha çok tanındığını ve örnek gösterildiğini söyler. Yine Tezcan'a göre; Lâmi'î şehrengizinde türün genel özelliklerini tamamen yok saymamış, Bursa şehrinin güzelliklerinin yanında delikanlılarını da anlatmıştır ve şehrengizini divanının sonuna koyup iki bölüm şeklinde düşünmüştür (2001: 164).

Erkek güzellerinin övüldüğü bu şiir türünün içinde Âzî'î'nin 'İstanbul Şehrengizi' de ayrı bir yere sahiptir. Âzî'î, daima erkek güzellerin anlatıldığı şehrengizlere bir farklılık getirerek eserinde sadece kadın güzellere yer vermiştir.

Farklı bir yöne sahip olan bir başka şehrengiz ise Hayretî'nin 'Yenice Şehrengizi'dir. Hayretî alışılmış şehrengiz türünün dışına çıkarak eserine sonradan dâhil ettiği ek kısmıyla övgünün yanında hicve de yer vermiştir. Hayretî, şehrengizinde yer verdiği güzellerden bazılarının kendileri için söylediklerini beğenmediğini duymuş ve buna çok sinirlenerek bu memnuniyetsiz güzeller hakkında bu sefer yergi içeren mısralar kaleme almıştır.

Çalışmamız esnasında ayrıca Hâkîr¹ mahlaslı bir şairin hangi şehrengizi ait olduğu belli olmayan şehrengizindeki güzeller ile Bursalı Rahmî'nin Yenişehir Şehrengizi'ne ait olan güzellerin benzerliklerinden yola çıkarak iki şehrengizi karşılaştırdık. İncelememizin sonucunda Hâkîr mahlaslı şairin aslında Bursalı Rahmî, neresi olduğu bilinmeyen şehrengizinin de Bursa şehrengizi olduğu sonucuna ulaştık. Yine başka bir şehrengiz olan fakat fazlasıyla müstehcen ifade içeren Fehîm-i Kadîm'in şehrengizine ise çalışmamızda yer verilmemiştir. Yukarıda verdiğimiz şehrengiz çalışmaları içinden tezimizde metinlerinden faydalandığımız şehrengizler ise şunlardır:

¹ Harmancı vd., 2018

Tablo 1. Yayımlanmış Şehrengizler²

XVI. Yüzyıl Şehrengizleri		
Edirne	Mesîhî	Mine MENGİ Mesîhî Divânı
Edirne	Zâtî	Derya KARACA Zâtî'nin Edirne Şehrengizi
İstanbul – Vize	Kâtib Davûd	Hasan KAYA Kâtib Davûd'un İstanbul ve Vize Şehrengizi
İstanbul	Taşlıcalı Dukakin-zâde Yahyâ Bey	Mehmet ÇAVUŞOĞLU Yahyâ Bey Divânı
Edirne	Taşlıcalı Dukakin-zâde Yahyâ Bey	Mehmet ÇAVUŞOĞLU Yahyâ Bey Divânı
Bursa	Lâmi'î Çelebi	Nuran TEZCAN Güzele Bir Şehrengizden Bakış
Belgrad	Hayretî	Mehmed ÇAVUŞOĞLU Hayretî'nin Belgrad Şehrengizi
Yenice	Hayretî	Mehmed ÇAVUŞOĞLU Hayretî'nin Yenice Şehrengizi
Bursa	Üsküblü İshâk Çelebi	Mehmet ÇAVUŞOĞLU ve M. Ali TANYERİ Üsküblü İshâk Çelebi Divânı
Üsküp	Üsküblü İshâk Çelebi	Mehmet ÇAVUŞOĞLU ve M. Ali TANYERİ Üsküblü İshâk Çelebi Divânı
Yenice	Usûlî	Mustafa İSEN Usûlî Divânı
Bursa	Nihâlî	Filiz KILIÇ Âşık Çelebi Meşâirü's Şu'arâ (Nihâlî Maddesi)
Rize	Cefâyî	M. Esat HARMANCI ve Doğan EVECEN Cefâyî'nin Rize Şehrengizi
İstanbul	Fakîrî	Taner GÖK Fakîrî'nin İstanbul Şehrengizi
Vardar Yenicesi	Za'fi-i Gülşenî	Bilal ÇAKICI Za'fi'nin Vardar Yenicesi Şehrengizi
İştip	Za'fi-i Gülşenî	Bilal ÇAKICI The Shahrangiz of Shtip by Za'fi
Moton	Za'fi-i Gülşenî	Zehra GÖRE Za'fi-i Gülşenî'nin Moton Şehrengizi
Abkır	Za'fi-i Gülşenî	Abdurrahman ADAK Za'fi-i Gülşenî Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Dîvânının İncelenmesi
? Der Sitâyîş-i Mahbûbân	Za'fi-i Gülşenî	Abdurrahman ADAK Za'fi-i Gülşenî Hayatı, Eserleri Edebî Şahsiyeti ve Dîvânının İncelenmesi
Edirne	Kerîmî	Zehra GÖRE Kerîmî'nin Edirne Şehrengizi

² Şehrengizlerin kronolojik sıralamasında Derya Karaca'nın *Türk Edebiyatında Şehrengizler "Şehirler ve Güzeller"* isimli doktora tezinden istifade edilmiştir.

İstanbul	Nüvîsî	Yakup KARASOY Orhan YAVUZ Nüvîsî ve Şehrengîz-i İstanbul'u
Yenişehir	Bursalı Rahmî	Mustafa ERDOĞAN Bursalı Rahmî ve Yenişehir Şehrengizi
İsimsiz	Sülûkî	Aysun SUNGURHAN Kınâlî-zâde Hasan Çelebi Tezkiretüş Şu'arâ (Sülûkî Maddesi)
İstanbul	Müellifi Bilinmeyen	Büşra ÇELİK Müellifi Bilinmeyen Bir İstanbul Şehrengizi
İstanbul	Deftârdâr-zâde Ahmed Cemâlî	Aysun EREN Deftârdâr-zâde Ahmed Cemâlî'nin Metâlî'-i Cemâlî ve Şehr-engîz-i İstanbul Adlı Eserleri
Siroz	Deftârdâr-zâde Ahmed Cemâlî	Lokman TURAN Deftârdâr-zâde Ahmed Cemâlî'nin Siroz Şehrengizi
Siroz	Şairi Bilinmeyen	Derya KARACA Şairi Bilinmeyen Bir Siroz Şehrengizi
İstanbul	Azîzî	Ülkü ÇETİNKAYA Bir Kadın Şehrengizi: Azîzî'nin İstanbul Şehrengizi
Manisa	Câmî'î	Fatih TİĞLİ Türk Edebiyatında Şehrengizler ve Câmî'î'nin Manisa Şehrengizi
Manisa	Derzi-zâde Ulvî	Büşra ÇELİK Derzi-zâde Ulvî ve Manisa Şehrengizi İsmail ÇETİN Derzi-zâde Ulvî Manisa Şehrengizi
Sinop	Beyânî	Gülçin TANRIBUYURDU Beyânî'nin Sinop Şehrengizi Taner GÖK Beyânî'nin Sinop Şehrengizi
Antakya	Sıyâmî	Vesile ALBAYRAK SAK Sıyâmî'nin Antakya Şehrengizi
Rodos	Sânî	Yaşar AYDEMİR Sânî'nin Rodos Şehrengizi
Gelibolu	Gelibolulu Mustafa Âlî	İsmail Hakkı AKSOYAK Gelibolulu Mustafa Âlî Divânı
Bursa	Çalık-zâde Mehmed Mânî	Şener DEMİREL 16. Yüzyıl Şairlerinden Mânî Dîvân ve Şehr-engîz-i Bursa Metin AKKUŞ Türk Edebiyatında Şehr-engizler ve Bursa Şehr-engizleri
Yenice I	Maksadî	Murat ÖZTÜRK Maksadî'nin Yenice ve İştîp (İştîb) Şehrengizleri
Yenice II	Maksadî	Murat ÖZTÜRK Maksadî'nin Yenice ve İştîp (İştîb) Şehrengizleri
İştîp	Maksadî	Murat ÖZTÜRK Maksadî'nin Yenice ve İştîp (İştîb) Şehrengizleri

Edincik	Ravzî	Abdülkerim GÜLHAN Şehrengiz Türü ve Ravzî'nin Edincik Şehrengizleri Yaşar AYDEMİR Ravzî'nin Edincik Şehrengizi
Halep	Seyrî	Yunus KAPLAN Seyrî ve Halep Şehrengizi Siyabend EBEM Seyrî ve Halep Şehrengizi
Saray	Hâdî	Yaşar AYDEMİR Hâdî'nin Saray Şehrengizi
Kütahya	Abdî	Yunus KAPLAN Abdî ve Kütahya Şehrengizi
XVII. Yüzyıl Şehrengizleri		
Edirne	Neşâtî	Mahmut KAPLAN Neşâtî Divânı
Mostar	Hâcî Dervîş	Beyhan KESİK Yeni Bir Nûshadan Hareketle Hacı Dervîş'in Mostar Şehrengizi
Gümülcine	Dürri	İlyas YAZAR Dürri'nin Şehrengizinden Gümülcine'ye Bakış
Moton	Dürri	İlyas YAZAR Dürri'nin Moton Şehrengizi
Kütahya	Ârif	Ebubekir S. ŞAHİN Ârif'in Kütahya Şehrengizi
XVIII. Yüzyıl Şehrengizleri		
Bursa	İsmâ'il Belîğ	Metin AKKUŞ Türk Edebiyatında Şehr-engizler ve Bursa Şehr-engizleri
Yenişehir-i Fenâr (Lâle-zâr)	Vahîd Mahtûmî	Bahattin KAHRAMAN Vahîd Mahtûmî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Eserlerinin Tenkidli Metni Cilt: 1
Eyüp	Lebîbî	Yunus KAPLAN Lebîbî ve Eyüp Şehrengizi
XIX. Yüzyıl Şehrengizi		
Podgorica ve İşkodra	Urfalı Baba Cem'i	Mahmut KARAKAŞ (Karadağ Destanı) Cem'i'nin Podgorica ve İşkodra Şehrengizleri
Şairi Bilinmeyen Şehrengizler		
..?	Hakîr	M. Esat HARMANCI Murat HASANOĞLU Melis KAYA Bir Hakîr'in Şehrengizi
Üsküp	Mahlâsız	Ülkü AKDAĞ Millî Kütüphane'deki 06 Hk 436 Numaralı Şiir Mecmuası

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞEHRENGİZLERİN MENŞEİ VE ÖZELLİKLERİ

1.1. Şehrengizin Tanımı, Yapısı ve Özellikleri

Bir şehrin güzelliklerini veya güzellerini anlatan şehrengizlerin başlangıcının 16. yüzyıla kadar dayandığı düşünülmektedir. Şehrengiz ismi; ‘Şehir’ ve ‘engiz’ sözcüğünün birleşiminden oluşur.

Şehrengiz, ortalığa velvele salacak ve dedikoduya sebep olacak şeyler hakkında yazılan şiirlere verilen addır. Engiz; Farsça koparıcı, depretilici, karıştırıcı demektir (Pakalın, 1972: 327)³.

Divân edebiyatında anlatılan soyut güzeller, yerlerini şehrin içinde yaşayan ve çoğunlukla esnaf olan civanlara, delikanlılara bırakmıştır. Bu gençler görünüşleriyle, yaptıkları mesleklerle ya da baba adlarıyla tanıtılmışlar ve genellikle meslekleriyle alakalı tabirler kullanılarak övülmüşlerdir. 16. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan bu şiirler, klasik edebiyatta özgün bir tür olarak görülmüştür.

“Şehrengizler, şairin kendi çevresindeki insanlardan ve yaşadığı ortamdan bir kesit vermeleri bakımından Divan şiirinde özgün eserler olarak karşımıza çıkar. Divan ve mesnevilerdeki hayalî sevgili burada yerini yazarın kendi çevresinden adıyla sanıyla andığı belli kişilere bırakır. Böylece şair, bir sanatçı olarak gözlemlerini kendi yaşadığı duygularla birleştirip anlatma olanağı bulur” (Tezcan, 2001: 161).

Şehr-engizler; gavazat-nameler, sûr-nameler, ta’rif-nameler gibi tamamıyla yerli mahsullerdir. Toplumun hayatını, kendi çağının özelliklerini bir divandan daha canlı, daha renkli olarak aksettirir (Levend, 1957: 14).

Şehrengizler; mesnevi, gazel, kaside, rubâî, kıt’a, terkib-i bend gibi nazım şekilleriyle yazılmıştır. Ancak aralarından en çok tercih edileni mesnevi nazım şekli olmuştur. Mesnevi nazım şekli ağırlıklı olmak üzere terkib-i bent (Abdullah Nazik - Bursa) ve gazel tarzında yazılan şehrengizler de vardır. Şehrengizlerde genel olarak aruzun mefâîlün / mefâîlün / feûlün vezni kullanılmıştır.

Edebiyatımızda Sâfi’nin Farsça yazdığı İstanbul Şehrengizi, Usûlî’nin Yenice Şehrengizi ve Esîrî’nin Bağdat Şehrâşûbu gibi birkaç eser manzum-mensur kaleme alınmış,

³ Pakalın, 1972: 327.

bunun dışındakilerin büyük çoğu manzum olarak yazılmıştır. Manzum olanların bir kısmı ise mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmıştır (Aydemir, 2007: 99).

Ele aldığımız tüm bu şiirlere bakıldığında şehrengizlerin genel olarak “münâcât, sebep-i te'lîf, güzeller tasviri ve hâtîme” bölümlerinden oluştuğu söylenilebilir. Bütününde olmamakla birlikte bazı şehrengizlerde na't, padişah övgüsü, bahar tasvirleri ya da kış tasvirlerine de rastlanılmaktadır.

Şairler, şehrengiz dışındaki mesnevilerin münâcât bölümlerinde Allah karşısındaki acziyetlerini ve Allah'a olan muhtaçlıklarını dile getirirken şehrengizlerin münâcât bölümlerinde ise güzellere olan tutkuları yüzünden bir kulun yapması gereken ibadetleri yapamadıklarından dem vurup bağışlanmaları için Allah'tan af dilerler. Sebeb-i te'lîf bölümü, o eserin yazılmaya nasıl karar verildiğini anlatan bölümdür. Şehrengizlerin bazılarında bahar-kış tasvirleri ya da gece-gündüz tasvirlerine yer verilmiştir. Şair; yaşadığı ya da gittiği şehri, bu şehirdeki doğal ve mimari güzellikleri ve bunlar karşısında duyduğu heyecanı anlatır. Böylece şehrengizinde ele aldığı şehri okuyucusuna tanıtmış olur. Genellikle şairin bir dostu ya da o şehirde yaşayan birkaç kişi bu güzelliklerin, işini bilen bir şair tarafından methedilmesi gerektiğini dile getirip şairden şehrengiz yazmasını ister. Başlarda eseri yazmak için tereddüt eden şair, sonradan dostlarının bu isteğini geri çevirmez böylece şehrengizler kaleme alınmış olur. Güzeller övgüsünün yapıldığı şehrengizin asıl bölümünde ise; büyük çoğunluğunu meslek erbaplarının oluşturduğu güzeller, meslekleriyle birlikte tanıtılıp övülür. Şehrengizde yer verilen güzellerden kimisi isimleri veya lakaplarıyla, kimisi baba adlarıyla kimisi de kendi meslekleri ya da baba meslekleriyle tanıtılmışlar ve mesleklerine uygun kelimelerle tavsif edilmişlerdir. Hâtîme bölümü ise şehrengizin sonuç bölümüdür. Burada şehrengiz şairleri genel olarak, şehirdeki güzellerin saymakla bitmeyeceğini bu sebeple eserlerinde ancak önde gelen güzellere yer verebildiklerini söylerler. Şehrengizlerinin her okunduğunda kendilerine de hayır duada bulunulmasını isterler. Hatta bazı şehrengizlerde şairler, eğer kendilerinden daha iyi şehrengiz yazabilecek varsa çıkıp yazmasını söyleyerek meydan okurlar.

Bütün bu bilgilerin yanı sıra şehrengizlerin genel özellikleri dikkate alınarak ve Agâh Sırrı'nın yaptığı tasnif⁴ de göz önünde bulundurularak bu türün eserlerini muhteva açısından şu başlıklar altında sıralayabiliriz:

- Bir şehrin yalnızca esnaf güzellerinden, onların mesleklerinden, lakaplarından bahsedenler.

⁴ Levend, 1957: 14.

- Bir şehrin sadece mimarî veya doğal güzelliklerinden bahsedenler (Abdullah Nâzîk'in Bursa Şehrengizi, Dürrî'nin Moton Şehrengizi)
- Şehrengiz boyunca sadece bir güzelden bahsedip sergüzeşt-nâme özelliği taşıyanlar (Kâtib Davûd'un İstanbul ve Vize Şehrengizi)

1.2. Şehrengiz Türünün Menşei

Şehrengiz türü kimi görüşe göre ilk olarak Türk edebiyatında ortaya çıkmış oradan Fars edebiyatına geçmiştir kimi görüşe göre ise bu türün geçmişi Fars edebiyatında, Türk edebiyatındakinden daha eskiye dayanmaktadır. Bu durum, bu türün ilk örneklerinin hangileri olduğu konusunda farklı tanımların ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir.

Fars edebiyatında genellikle şehir-aşub diye adlandırılan eserlerin ilk örneğini *Güzele Bir Şehrengizden Bakış* adlı makalesinde Nuran Tezcan “İran edebiyatında şehir-âşûb türünün ilk gerçek örneği 12. yy. şairlerinden Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân'ın çarşı esnafının güzelleri üzerine yazılmış 92 kıtadan oluşan eseridir.” (2001: 163) şeklinde ifade ederken; Hasan Çiftçi, Mes'ûd-i Sa'd-i Selmân'ı düzenli şehraşub söyleyen ilk şair olarak tanımlamış ve bu tür şiirlerin genellikle mesnevi, kıta, kaside, rubai ve gazel şeklinde yazıldıklarını belirtmiştir (2002: 13,15).

Çiftçi; şehraşublarda methiyelerin yanında yergilere de yer verildiğini, güzelleri överken kapalı ya da açık bir biçimde tarizlerin bulunduğunu hatta şehrengiz şairinin muhataplarını da küçük düşürmüş olduklarını dile getirmiştir (2002: 19).

Arap edebiyatında bu türün örneklerine gelindiğinde ise içerik olarak yine övgünün yanında İran edebiyatında yapılan hicivlerin de bulunduğu şiirlere rastlanır. Şehraşub adı verilen bu şiirlerde Fars edebiyatında olduğu gibi yine yergilere yer verilmiştir.

Çiftçi; Arap ve Fars edebiyatlarında, ilk şehraşubun yani şehrin halkının ya da sanatkârının hakkında yazılan ilk şiirin kime ait olduğunun kesin olarak bilinmediğini söyler. Fars edebiyatında şehraşub şeklinde şiir yazmanın 10/16. yüzyılda Safevîler döneminde yaygınlaşıp gelenekleştiğini aynı şekilde Arap edebiyatında da bir şehri veya halkını hicveden ilk şiirin kime ait olduğunun bilinmediğini de sözlerine ekler. Yine Çiftçi'ye göre; bir şehri ve şehrin halkını öven ya da hicveden şiirler, nesirler yaygındır hatta edebi eserlerde ‘şehir ve ülkeler hicvi’ isimli bölümler bulunur ve Yetîmetu'd-dehr, Mu'cemu'l-buldân, Vefeyâtu'l-a'yân gibi eski İslâmî kaynaklarda türün örneklerine rastlanır (2003: 42,44).

İKİNCİ BÖLÜM

YÜZYILLARA GÖRE YAYIMLANMIŞ ŞEHRENGİZLER

2.1. 16. Yüzyıl Şehrengizleri

2.1.1. Mesihî - Edirne Şehrengizi

Türk edebiyatında bu çağırın onun tarafından açıldığına hükmedebiliriz. Gerçekten Mesihî'nin şehrengizi kaynaklarca da ilk şehrengiz sayılmış, bazı şairlerin ona nazire söylediği kaydedilmiştir (Levend, 1957: 16).

Mesihî'nin şehrengizi tetimme ve ihtitâm beyitleri ile birlikte toplamda 188 beyittir. Mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün kalıbı kullanılmıştır. Şehrengiz, şairin Allah'a yalvarıp yakardığı 34 beyitten oluşan münacat bölümü ile başlar. Daha sonra gezegenlerin, Güneş'in ve Ay'ın bulunduğu gece gündüz tasvirlerine yer verilir. İlerleyen beyitlerde şair; Edirne'ye nasıl geldiğine, Edirne'nin bağlarına, bahçelerine, minarelerine, Edirne'de bulunan Tunca Nehri'ne, şehirdeki ince belli güzellere ve şehrin âdeta cennete benzediğine değinir.,

Şehrin güzellerinin anlatıldığı bölümde 47 güzele yer verilir. 14 güzel mesleğiyle, 10 güzel ismiyle, diğerleri ise baba adı ve lakapları ile karışık olarak verilmiştir. Seyyid oğlu Cafer, Ebri, Tuzcu oğlu Mustafa, Sarban oğlu Nimet üçer, Hacı Bayram dört, diğer güzeller ise ikişer beyitle anlatılmıştır. Mesleği ile anılan güzeller arasında saraç, ipekçi, takkeci, nalbant, iğneci, talebe, kuyumcu, semerci, berber, hafız, imam, keçeci, terzi, valacı gibi esnaflar bulunmaktadır.

Tetimme ve ihtimam bölümlerinde şair, bu güzellerin benzerlerinin ancak cennette olduğunu söyleyerek onlar hakkında hayır duada bulunur.

Son beyitte ise güzellerin övgüsünü kendisinin ancak bu kadar becerebildiğini, beğenmeyen olursa kendisinin yapması gerektiğini söyleyerek şehrengizi sonlandırır.

Tablo 2. Mesihî – Edirne Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Ahmed	Na'lbend oğlu	Na'l-bend
Mahmûd		İlim Talebesi
Ya'kûb	Ferrâş oğlu	
Alî		İğneci
Alî	Kız	
	Sarrâf-zâde	
Ca'fer	Seyyid oğlu	
Yeşil Melek	Neslî	
	Semerci oğlu	
	Sîm-Sâ'id	Berber

Hürmüz		
Halîl		
Hayder		
	Kuyruklu Yılduz	
Hızır		
İsâ		
Ebrî		Kazzâz
Alemşâh		
Yûsuf		
Muhammed	Abâcî oğlu	
Mahmûd		Hâfız
Muhammed	İmâm oğlu	
Hasan		Attâr
Safer		Keçeci
Mustafâ	Tuzcî oğlu	
Alî	Kaysarlu-zâde	
Abdî		
	Vâlâcî Şâdî oğlu	
Ni'met	Sârbân oğlu	
Ca'fer	Sâzende-zâde	
Alî		Derzi Şagirdi
Seydî		Derzi
Lutfî		Kazzâz
Mustafâ		Takyacı
Hasan		Takyacı
Bahşî	Hammâmcî oğlu	
Alî	Ser-Mahfil oğlu	
	Dilsüz oğlu	
Hüseyn		Hallâc
	Şerbetçi oğlu	
Pîrî		
Kaya Bâlî		
Memî Şâh	Yağcı oğlu	
Mirzâ		Serrâc
Alî	Pîr	
Alî	Benli	
Hâcî Bayram		

2.1.2. Zâtî - Edirne Şehrengizi

Edebiyatımızda ilk şehrengiz örneği XVI. yüzyılın ilk yarısında Mesîhî daha sonra Zâtî tarafından Edirne hakkında kaleme alınmıştır (Karaca, 2018a: 14).

Zâtî'nin şehrengizi, mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün kalıbıyla yazılmış 167 beyitten oluşan eserde ilk 20 beyit na't beytidir. Na't beytinden sonra “yedi iklimin padişahı, şahlar şahı, emir, ay” gibi sıfatların bulunduğu 23 beyitlik Sultan Beyazid'in övgüsü yapılır. Beyazid Han'ın övgüsünden sonra ise “Sıfat-ı Subh” adı verilen bölümünde 4 beyitlik sabah tasviri yer alır.

Bu bölümlerin ardından şehir esnaflarının bulunduğu güzeller tasvirine geçilir. Şehrengizde toplamda 52 güzelden bahsedilmiştir. Güzellerden 19'u mesleği ile (ilim talebesi, hafız, kazzâz, serrâc, derzi, kuleh-düz, takyeci, kasap, cerrah, semerci, çengi, tîr-ger, sîm-keş, attâr, hallâc, bezzâz) 14'ü isimleri ile geri kalan güzeller ise baba adları ve lakapları ile tanıtılmıştır. Şerbetçi-zade beş beyit, diğer güzeller ikişer beyitle tanıtılmıştır.

Son 13 beyitte ise şair şehrin ay yüzlülerine nihayet olmadığını söyler; güzellerin yüzlerinin güneş, vasıflarının deniz katresi, boylarının servi, yürüyüşlerinin şeker olduğunu anlatıp dua bölümüne geçer.

Eserine Allah'ı anarak başlayan şair, eserini sonlandırırken de yine Allah'ın adını anarak şehrengizini sonlandırır.

Tablo 3. Zâtî – Edirne Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Ya'kûb		
Mahmûd		İlim Talebesi
Muhammed	Mu'allim-zâde	
Ahmed		
Alî	Ser-Mahfil oğlu	
Turmuş	Mü'ezzin-zâde	
Mustafâ		Hâfız
Mahmûd		Hâfız
İsâ		
Yûsuf		
Halîl		
Hamza		
Hürmüz		
Ebrî		Kazzâz
Lutfî		Kazzâz
	İbn-i Abâcî	
		Serrâc
		Çizmeci
	Helvâcî-zâde	
Seydî		
Hasan		Derzi
Mustafâ		Külehdûz
Hasan		Takyeci
Memî	Takkeci oğlu	
	Sarrâf-zâde	
	Kasâb-zâde	Kasab
		Cerrâh
	Semerci-zâde	Semerci
		Çengi
		Tîr-ger
		Sîm-keş

		Attâr
		Hallâc
Alî		Bezzâz
Memî	Vâlâcî Şâdî oğlu	
İbâd		Bezzâz
Yahyâ	Kuyruklu Yıldız	
Alî	Kız Alî	
Âlem Şâh		
Abdî		
Perî	Harben-zâde	
	Câdû Memî oğlu	
Kaya Bâlî		
Nî'met		
Safer		
Receb		
Ca'fer		
	Divdest-zâde	
Alî	Benli	
Bahşî	Sikender-zâde	
Yahûd Beççe		
	Şerbetçi-zâde	

2.1.3. Kâtib Davûd - İstanbul ve Vize Şehrengizleri

Mesnevi nazım şekliyle yazılan eserde aruzun mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün kalıbı kullanılmıştır. Şehrengizi yayımlayan Hasan Kaya; eserin içinde 1 kaside, 35 gazel (bunlardan biri muvaşşaktır) ve farklı nazım şekilleri ile yazılmış 36 manzume bulunduğunu ve yine 682 beyitlik eserin; 185 beytinin gazel, 16 beytinin kaside ve geri kalan 481 beyti mesnevi nazım şekli ile yazıldığını söyler (Kaya, 2015: 636).

Eser 5 beyitlik gül redifli gazel ile başlar ardından İstanbul'un, II. Bayezid'in, Yavuz Sultan Selim'in, mübarek zatların övgüsü ve İstanbul'daki güzellerin övgüsüyle devam eder. Daha sonra şair, İstanbul Galata'daki 8 güzelin tasvirine başlar. Bu güzellerden ismi verilmeyen güzel 7 beyit, Muharrem 8 beyit, Dellâk-zâde 5 beyit ve Gömeç oğlu 2 beyitle tavsif edilmiştir. Gömeç oğlundan sonra 3 beyitlik Galata tasvirine yer veren şair hemen ardından güzeller övgüsüne devam eder. Mekke Çırağı olarak adlandırdığı güzeli 2 beyit, ismi verilmeyen bir güzeli 6 beyit, Cuma isimli güzeli ise 2 beyitle över ve Cuma'ya 5 beyitlik bir gazel söyler. Hasan isimli güzeli de 3 beyitle tanıtarak ona da 5 beyitlik bir gazel ithaf eder.

İstanbul'daki güzellerin ardından Kâtib Davûd çok sevdiği Mustafa Bey'den bahsetmeye başlar. Mustafa Bey ile bir teravih namazında Yeni Cami'de karşılaşmalarını anlatır. Bu arada Yeni Cami için 5 beyitlik bir gazele yer verir. Kâtib Davûd seher vaktinde Mustafa Bey'den dem vurur. Ardından Allah'ın ve peygamberin övgüsüne geçer. Daha sonra Umur adlı bir kâtip ile Çorlu'ya gitmeye karar verdiklerini anlatır.

Çorlu ile Vize'ye gittiklerinde gördüğü güzellikleri, Ergene adlı akarsuyu ve Vize şehrini öven şair hemen ardından Vize'de bulunan 11 güzelin övgüsüne geçer. Bu güzellere adı verilmeyip Hacı diye bahsedilen zat, şairin Vize'ye gittiğinde evine konuk olduğu kişidir ve 4 beyitle tanıtılmıştır. Kasım, Şimal oğlu Hüseyin, Benli Hüseyin, Hasan, Memi, Tayyar, Kassâb Musa ikişer beyit, Abdülkerim 3 beyit ve 1 gazel, Mahmut 2 beyit ve 1 gazel, Mustafa ise 3 beyit ve 1 gazelle tavsif edilmişlerdir.

Sergüzeşt-name özelliği taşıyan bu eser, hem iki ayrı şehre yer verilmesi hem de birden fazla nazım şeklinin ve aruz kalıbının kullanılması yönüyle diğer şehrengizlerden ayrılır. Ancak eserin, diğer şehrengizlerle -mesnevi nazım şeklinin ve aruz ölçüsü kullanılması, şiirin dua bölümüyle bitmesi gibi- ortak özellikleri de vardır.

Tablo 4. Kâtib Davûd - İstanbul ve Vize Şehrengizleri

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
İsimsiz		
Muharrem		
	Dellâk-zâde	
	Gömeç oğlu	
	Mekke Çırağı	
İsimsiz		
Cum'a		
Hâsen	... oğlu	

Tablo 5. Kâtib Davûd - İstanbul ve Vize Şehrengizleri

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
İsimsiz	Hâcî	
Kâsım		
Abdülkerim		
Hüseyin	Şimâl oğlu	
Hüseyin	Benli	
Hasan		
Memi		
Ca'fer		
Mûsâ		Kassâb
Mahmûd		
Mustafâ		

2.1.4. Taşlıcalı Dukakin-zâde Yahyâ Bey - İstanbul Şehrengizi

Taşlıcalı Yahyâ Bey'in divanında hem İstanbul hem de Edirne olmak üzere iki şehrengizi yer alır. İstanbul şehrengizi 345 beyitten oluşmaktadır. Aruzun mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün kalıbıyla yazılmıştır.

İlk 19 beyit tevhid daha sonraki 11 beyit ise peygamberin övüldüğü na't beyitleridir. Şair, devamındaki beyitlerde 'Evsaf-ı Padişah-ı Kışver-güşa' diye 12 beyitlik Sultan Süleyman'ın övgüsüne ve hemen ardından 4 beyitlik İbrahim Paşa övgüsüne yer verir.

'İbtida-yı Şehrengiz' den sonra Sıfat-ı Bahar-ı Dil- güşâ bölümüne geçen Yahya Bey, bu bölümde İstanbul'a bahar mevsiminin gelişini anlatır. Ayrıca kulağına gelen bir ses üzerine bu şehrengizi kaleme almaya karar verdiğini yine bu bölümde açıklar:

94 Bahârün zînetin kıldum temâşâ
Diledüm kim yazam bir hûb inşâ

95 İrişdi hâtif-i kudretten âvâz
Didi ihmâl kılma vaktidür yaz (Çavuşoğlu, 1977: 252)

Sıfat-ı bahar bölümünden sonra şehrin güzellerini anlattığı güzeller övgüsüne geçer. Şehrengizde toplam 58 güzel tanıtılmıştır. İlk güzel 6 beyit diğer güzeller ise üçer beyitle anlatılmıştır. Güzellerden 22'si mesleğiyle (yeniçeri, solak muhafızı, kemân-keş, yazıcı şagirdi, mürekkebcî, serrâc, hallâc, attâr, takyacı, tekke müridi, sipahi, sazende, nakkaş, müezzin, pareci, na'l-bend, kâtib, kazzâz, muğ-beçe, yeniçeri, hafız, aşır-hân) geri kalan güzeller baba adı ve lakapları karışık olarak verilmiştir.

Ahir-i Şehrengiz adını verdiği son bölümünde ise şehrengizinin irfan ehli tarafından kabul gördüğünü bunun üzerine eserini Kanunî Sultan Süleyman'a sunduğunu söyler ve Kanunî'nin saltanatının daim olması için dua ederek şehrengizi sonlandırır.

Tablo 6. Taşlıcalı Dukakin-zâde Yahyâ Bey - İstanbul Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
	Astarsuz Mehemmed Beg oğlu	
Rahmî	Nakkâş Bâlî oğlu	
Ahmed	Şürîde	
Safer Bâlî		Yeniçeri
Muslı	Kanlu	
İbrâhîm	Üsküfci oğlu	
Nurullah		
	Bıçakcı-zâde	
Alî		
Yûsuf		
	Sîne Bülbülü	
İsâ Bâlî		Solak Muhafızı
Hudâverdi		

Mustafâ	Saçlu oğlu	
Lokman		
	Dülger oğlu	
	Hammâmcı-zâde Memî	
	Tozkoparan oğlu	Kemân-keş
	Halvâcıbaşı oğlu	
	Hâsırcıbaşı oğlu	
İbrâhîm	Hâce-zâde / Acem oğlu	
	Bostâncı-zâde	
Memî Şâh	Şerbetci-zâde	
İsimsiz		Yazıcı Şagirdi
Receb		Mürekkebcî
İlyâs		
Fettân		Serrâc
	Pirî	
Osmân		Hallâc
İsimsiz		Attâr
Kurt Bâlî		
Alî	Aygır	Takyacı
İsimsiz		Tekke Müridi
	Sipâhî-zâde	Sipahî
Mustafâ	Mü'ezzin Kâbil oğlu	
Ca'fer		Sâzende
Hurrem	İç-edükci oğlu	
		Nakkâş
	Dilsüz oğlu	Müezzin
	Mîve-fürûş oğlu Memî	
	İki Birader	Pareci
Cihân		
Ahmed	Re'îs oğlu	
Ca'fer	Subaşı oğlu	
Şa'ban		
Abdî		Na'lbend
Mustafâ	Aydın Beg oğlu	
Hamza Bâlî		Kâtib
Hasan		Kazzâz
Şa'bân	Sarrâf-zâde	
İsimsiz		Muğ-beçe
	Fireng Oğlanı	
Mustafâ	Begcegüz	
İsimsiz		
İsimsiz Güzel		Yeniçeri
Dâvûd		Hâfız
	Nâfe	
	Berber oğlu	Aşır-hân

2.1.5. Taşlıcalı Dukakin-zâde Yahyâ Bey - Edirne Şehrengizi

Mesnevi nazım şekliyle kaleme alınan eser toplamda 215 beyittir. Eserde aruzun mefa'ilün / mefa'ilün / fe'ülün kalıbı kullanılmıştır. İlk 45 beyit başlangıç ve Allah'a yalvarıp bağışlanma dilenilen münacat beyitleridir. Bu beyitlerden sonra şair, 13 beyit boyunca gönlüne düşen bir güzelden bahseder.

Taşlıcalı Yahyâ Bey '*İbtida-yı Şehrengiz-i Edirne*' başlığını verdiği bölümde; canı sıkkın olduğu bir gece yanına bir arkadaşının geldiğini, arkadaşının bütün gece kendisini teselli ettiğini ve onun adına bu şehrengizi kaleme almaya karar verdiğini anlatır.

İlerleyen beyitlerde Edirne şehrinin güzelliklerini anlatmaya başlayan şair; Meriç ve Tunca nehirlerinin şehrin ziynetleri olduğunu, içine nice cihangirlerin, perilerinin, ay yüzlülerin girdiğini söyler. Daha sonra bahar tasviri tamamlayarak güzeller övgüsüne geçer.

Şehrengizde 13 güzele yer verilir. Bu güzel beşer beyit ile tanıtılır. Güzellerin üçünün ismi verilmemiştir. Dördü baba adı veya lakabıyla (Silahdâr oğlu, Sünbül-i Rûmî, Yağcı-zâde Rumoğlu), üçü yaptığı işle (hâfız, bıçakçı, vergi memuru hizmetçisi) diğerleri ise sadece isimleriyle tanıtılmıştır.

'*Ahir-i Şehrengiz*' bölümünde ise şair; şehrengizinin akranının olmadığını söyler, şehrengizindeki güzellerin ömrünün uzun olması için dua eder ve irfanlı kişilerden bağışlanma dileyerek eserini sonlandırır.

Tablo 7. Taşlıcalı Dukakin-zade Yahyâ Bey - Edirne Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Mehemmed	Silahdâr oğlu	
Alî		
İbrâhîm		
Ahmed		
Memî Şâh		
Mehemmed	Sünbül-i Rûmî	
Memî Şâh	Yağcı-zâde	
İsmâil		Hâfız
İsimsiz		Bıçakçı
Husrev		
İsimsiz		
İsimsiz		Bac Âmili Yardımcısı
	Rum oğlu	

2.1.6. Lâmi'î Çelebî - Bursa Şehrengizi

Şairin Bursa şehrinin güzelliklerini övdüğü *Şehr-engîz-i mevâzi' -i şerîfe-i Brusa* isimli bölüm, mefa'ilün / mefa'ilün / fe'ülün vezniyle 656 beyit olarak yazılmış ve şehrengizin ilk bölümü olarak kabul edilmiştir. Bu bölümde şair; Bursa'daki Uludağ'ı, Kırkpınar'ı, vadileri,

Kilimli Gölü'nü, alanları, âb-ı hayat arsasını ve diğer arsaları, Bunarbaşı (Pınarbaşı) çeşmesini, Ulu Cami'yi, Nakkâş Musa isimli bir nakkaşı, külliyele, müezzinleri, yaylaları, hamamları över. Ardından Bursa'da türbesi bulunan padişah ve şehzadeleri metheder. Şair, Sultan Süleyman'ın Bursa'ya geleceğini duyması üzerine hemşehrilik görevini yerini getirmek için bu şehrengizi yazdığını söyler. Şehrengizin güzelleri övdüğü bölüm ise toplam 227 beyittir ve Lâmi'î bu sefer Bursa'daki doğal güzelliklerin ya da yapıların methi yerine esnaf güzellerinin övgüsünü yapar.

Nuran Tezcan, Lâmi'î'nin divanın sonuna önce Bursa'yı tanıtan 638 beyitlik *Şehrengîz-i mevâzi-i şerîfe-i Brusa*'yı ardından da Bursa'nın erkek güzellerini anlattığı *Nâme-i şehir-englîz-i mahâbîb-i dil-firîb-i Brusa*'yı bölümünü koymasından yola çıkarak Lâmi'î'nin şehrengizini iki bölüm olarak tasarladığını düşünür (Tezcan, 2001: 164).

Güzeller övgüsünün yapıldığı bölüme tevhitte başlayan şair, asıl amacının güzelleri değil Allah'ı övmek olduğunu söyler. Daha sonra güzelleri iki gruba ayırır. Birinci grupta Bursa'nın meşhurlarından 10 güzeli sekizer beyitle tasvir eder. Bu kişileri övmeye başlamadan önce her *başlıkta tenvîr, tasvîr, takrîr, tefsîr, teşhîr, ta'rîf, tavsîf, mezâd, midhât, vasf* gibi Arapça kelimelere yer verir (Tezcan, 2001: 169). İkinci grupta tanıttığı 30 güzeli ise ikişer beyitle tavsif eder. Bu güzellerden 14'ünü mesleği (mîve-fürûş, mekîk-ger, nakkâş, attâr, kazancı, na'l-bend, tarakçı, zer-ger, 2 kazzâz, kassâb, futâcî, derzî, çukacı) ile tanıtırken diğer güzelleri; isimlerini, lakaplarını, baba adlarını ya da baba mesleklerini (kayyum, pay-berekçi, boyacı, berber, nakkâş, na'lbend, bezzâz, pareci, kazzâz, derzî) vererek tanıtmıştır.

Hatm-i kelâm ve özr-i ihtitâm başlıklı hatime bölümünde ise şair, şiirini beğenmeyenlere karşı bir şey demeyip 'estağfirullah' diyerek sözünü bitirdiğini söyler.

Tablo 8. Lâmi'î Çelebî - Bursa Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Alî Seyyid		
Ahmed el-Efzalî		
Gül Mustafâ	Kayyum-zâde	
Hasan Bâlî		Mîve-fürûş
Abdü'l-mü'min el-Mağribî		
Hüseyn		Mekîk-ger
Mustafâ Çelebi:	Pây-berekçi-zâde	
Bâlî Çelebi		Nakkâş
	Boyacı oğlu	Attâr
Hamza Bâlî	Sâlih-zâde	
Yûsuf Bâlî	Berber-zâde	
Lâmi'î		Şair
İvaz ve Rıdvân	Dede Bâlî oğlu İvaz	
Birâderi Rıdvân		

Ahmed Çelebi	Hâcî Kasım oğlu	
Mustafâ	Beyt'ül-mâl Emîni İmâm oğlunun oğlu	
Edhem Çelebi	Hilâlî oğlu	
Şâh Mehmed Çelebi	Nakkâş Bâlî oğlu	
Abdî		Kazancı
Yûsuf		Na'l-bend
Sâlih Çelebi	Nacâğ-zâde	
Memî Çelebi	Acem-zâde	Tarakçı
Memî Şâh	Na'l-bend oğlu	
Alî Bâlî	Bezzâz Kaya oğlu	Zer-ger
Mehmed Çelebi	Şeyh Abdü'l-mü'min Mürîdi Hâfız	
Memî Çelebi	Mîzân emîni oğlu	
Mustafâ	Pâreci Arab-zâde Memisinün oğlu	
Abdî		Kazzâz
Dervîş Mehmed	Şâh-kulî oğlu	
Nî'met	Kazzâz Resûl oğlu	Kazzâz
Alî	Kâsım Gulâmı	Kassâb
Hâcî	Boyacı oğlu	
Salma Mustafâ		
Mehmed Çelebi	Tokatlu oğlu	
Safer	Derzî oğlu	
	Mustafa	Futacı
	Tana Hüseyin oğlu	
Pîr Memî	Kaftancılar da	Derzî
Seydî Alî Çelebi		
İsimsiz Güzel		
	Tana Çelebi oğlu	
Luka	Pâpâs-zâde	
Mûsî	Yahûdî	Çukacı
Güzel Bekr		

2.1.7. Hayretî - Belgrad Şehrengizi

Hayretî'nin Belgrad⁵ ve Yenice olmak üzere iki şehrengizi bulunmaktadır. Aruzun mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün kalıbıyla yazılan eser toplamda 261 beyitten oluşmaktadır.

Şehrengizin başlangıç beyitlerinden sonra Hüsrev Paşa övgüsü yapılır. 68. beyitten itibaren Belgrad övgüsüne geçen şair şehrin ağalar, beyler ve peri yüzlü, gül çehreli, servi boylu güzellerle dolu olduğunu dile getirir. Şehir övgüsünden sonra ise eseri nasıl kaleme aldığını anlatmaya başlar.

⁵ Sırhistan Federe Cumhuriyeti'nin ve Yugoslavya'nın başşehridir. Tuna ve Sava nehirlerinin birleştiği kesimdeki plato üzerinde kurulmuştur. Kuzey ve Orta Avrupa'yı Karadeniz ve Ege denizine bağlayan tabii yollar üzerinde bulunduğundan eski dönemlerden beri önemli bir yerleşim merkezidir. Sırpça Beo-grad "beyaz şehir" mânasına gelir. Serhad şehri olması sebebiyle Osmanlılar tarafından "dârülcihad" olarak tavsif edilmiş, diğer Belgrad'lardan ayırt edilmesi için de Tuna Belgradı ve Üngürüs Belgradı gibi adlarla anılmıştır. Şehir, Kanûnî'nin Macaristan'a yaptığı sefer sonunda 1521'de fethedilmiştir (Zamolo, 1992:407-408)

Yalnız başına şehirde gezerken onu görenler onun bir cevher olduğunu, kelimelerin piri, ustası olduğunu anladıklarını ve yanına gelip bu şehir hakkında bir şiir yazmasını istediklerini böylece bu şehrengizi kaleme aldığını anlatır.

Toplam 28 güzelin anlatıldığı eserde; ilk güzel 8 beyitle, ikinci güzel 7 beyitle, beşinci güzel 5 beyitle diğerleri ise üçer beyitle tavsif edilmişlerdir. Güzellerden biri mesleğiyle (berber), beşi ise köle olarak, diğerleri isimleri verilerek tanıtılmışlardır.

Tablo 9. Hayretî - Şehrengiz-i Belgrad

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Mehmed		
Bâlî	Muyî	
Mehmed	Muhtesib-zâde	
Ahmed	İki Birâder	
Mehmed	Ahmed oğlu	
Bâlî		
Memî		
Nesîmî		
Ca'fer		
Haydar		
Rahmân		
Süleymân	Rahmân'ın Karındaşı	
Hasan		Berber
Alî Bâlî		
Velî Bâlî		
Rahmî		
Ferhâd		
	Pîrî	
Mustafâ	Topcıoğlu Mustafâcuk	
Mahmûd		Köle
Bayram		Ahi Kölesi
Hudâvirdi		Köle
İlyâs		
Husrev		
Haydar	Sârih Kulı	Köle
İshâk		
Hüsrev	Aşçı Emîrün Kulı	Köle
Pervâne		

2.1.8. Hayretî - Yenice Şehrengizi

Hayretî tarafından yazılan diğer bir şehrengiz Vardar Yenicesi⁶ Şehrengizi'dir. Toplamda 96 beyitten ve iki bölümden oluşur. İkinci bölüm “Yenice Şehrengizi’ne Ek” başlığı taşır.

Bahar tasviriyle esere başlayan şair, bir nazik yârin gelip söz kudretine sahip olduğu için Yenice şehrini ve güzellerini yazmasını istediğini söyler. Bunun üzerine şair, şehirde bulunan 10 güzeli üçer beyit ile tanıtır. Bu güzellerden ikisi mesleğiyle (derzi, halvacı) diğerleri isimleri ve baba adları karışık şekilde vermiştir.

60. beyitten itibaren hatime bölümüne geçilir. Bu bölüm 74. beyte kadar devam eder. Hatime bölümünde şair, “Çok söyleyen çok yanılır” sözleriyle eserini bitirir.

‘Yenice Şehrengizi’ne Ek’ ismini verdiği bölümde ise Hayretî, önceden övdüğü 10 güzelden bazılarını yermeye başlar. Çünkü bazı güzeller kendileri hakkında şairin yaptığı övgüleri beğenmemişler ve şairle selamı kesmişlerdir. Bu sebepten dolayı şair çok sinirlenmiş ve bu sefer onlara övgü değil yergi yazmaya karar vermiştir.

İşte bu kararla birlikte şehrengizde yer alan 6 güzel beşer beyit ile hicvedilmiştir. Bunlar; ismi verilmeyen bir güzel, Seyyid oğlu İbrahim, Pabuççı Murad, Derzi olduğu bilinen bir güzel, Helvâcî Muhammed ve Attâr Mahmud isimli güzellerdir.

Tablo 10. Hayretî - Yenice Şehrengizi (Övgüsü Yapılanlar)

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Mustafâ	Sipâhî-zâde	Sipahi
İbrâhîm		
Husrev		
İbrâhîm		
Yûsuf		
Murâd		
Mustafâ		Derzi
	Alem Şâh	
Mehemmed		Helvâcî
Hüseyn		

Tablo 11. Hayretî - Yenice Şehrengizi (Yergisi Yapılanlar)

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
İsimsiz Güzeli		
İbrâhîm	Seyyid-oğlu	

⁶ Günümüzde Giannitsa adıyla anılır. Büyük Makedonya ovasının (Kampania) kuzey kenarında, Paikon dağlarının güney etekleriyle daha güneyde bulunan ve sığ bir göl olan Yenice gölü arasında yer alır. Burası Gazi Evrenos Bey tarafından XIV. yüzyılın sonlarında kurulmuştur. Selânik-Vodina yolu kasabadan geçer. Evrenos Bey’in oğullarıyla halefleri, özellikle İki Yürekli Ali Bey ve İsâ Bey döneminde bu yeni kasaba önemli bir Osmanlı kültür merkezi haline gelmiş, yeni cami ve mekteplerle süslenmiştir (Kiel, 2013a: 445-446).

Murad		Pabuççu
		Derzi
Mahmûd		Attâr
Mehemmed		Halvâcî

2.1.9. Üsküplü İshâk Çelebi - Bursa Şehrengizi

İshak Çelebi tarafından kaleme alınan Bursa şehrengizi toplam 118 beyitten oluşmuş ve mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün kalıbıyla yazılmıştır.

Allah'a yalvardığı 18 beyitlik bölümden sonra İshâk Çelebi; Bursa'nın akarsularını, kaplıcalarını, bunların nurlu havzalara benzediğini, bunların içine yasemin göğüslülerin girdiğini anlatır. Daha sonra 52. beyitten itibaren eseri yazmaya nasıl karar verdiğine yani sebep-i telif bölümüne geçer. Şair yolda giderken yanına bir yar gelip “Bize cennet bağından armağan var mı?” diye sorar. İshak Çelebi de sekiz bahçeden sekiz gül getirdim der ve sekiz ay yüzünün güzellik beyanı olduğunu söyler.

Kaleme aldığı 8 güzelin sadece üçünün meslekleri (kadayıfçı, mîve-fûruş, mekîk-ger), ikisinin baba adı, diğerlerinin ise isimleri verilmiştir. Ayrıca bu 8 güzelden ilki sekiz, geriye kalan 7 güzel ise yedişer beyitle tanıtılmıştır.

Şehrengizin son beyitlerinde ise şair, bu şehrin güzellerinin çok olduğunun söylendiğini ama kendisi bu güzelleri göremediği için ancak yanında olanları vassfettiğini söyleyerek şehrengizini sonlandırır.

Tablo 12. Üsküplü İshak Çelebi - Bursa Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Bâlî		Kadayıfçı
Bekîr		
Hasan		Mîve-fûruş
Hüseyn		Mekîk-ger
İvâz		
Mustafâ	Kayyım oğlu	
Mahmûd		
	Pabörekçi-zâde	

2.1.10. Üsküplü İshâk Çelebi - Üsküp Şehrengizi

Üsküplü⁷ İshâk Çelebi'nin kaleme aldığı şehrengizlerden birisi de Üsküp şehrengizidir. Şehrengiz 105 beyitten oluşur. İlk 24 beyitte bahar mevsimi ve Üsküp'ün güzellikleri tasvir edilir.

⁷ Günümüzde Makedonya Cumhuriyeti'nin başşehri. Balkan yarımadasının ortasında Vardar nehrinin her iki yakasında yer alır. Şehir çeşitli yollar vasıtasıyla Kosova-Priştine'ye, Selânik ve Ege denizine, Niş ve Belgrad'a, Sofya ve İstanbul'a bağlanan önemli bir güzergâh üzerindedir. Üsküp, Yıldırım Bayezid'in gönderdiği Üsküp, Osmanlı uç beylerinden Paşa Yiğit'in akınlarına hedef oldu ve onun tarafından ele geçirildi (İnbaşı, 2012: 377).

Şair; bir gün etrafını hayran hayran izlerken yanına dostlarının geldiğini, kendilerine baharla ilgili bir yadigarının olup olmadığını sorduklarını ve tam o anda karşısında 6 tane dilberin ansızın belirdiğini anlatır. Daha sonra bu 6 dilber ve gazelde yer verdiği Hasan ile birlikte toplamda 7 güzeli anlattığı güzeller övgüsüne geçer. Güzellerden ikisi mesleğiyle (kazzâz, kılıççı), üçü sadece ismiyle (Mehemmed Bekir, Mahmud, Hasan), diğerleri ise baba adı ve lakapları karışık olarak verilmiş, her güzel yedişer beyitle tasvir edilmiştir.

İshâk Çelebi'nin şehrengizi diğer şehrengizlerden ayıran en önemli yön ise yedişer beyitlik güzel vasfının hemen ardından o güzel hakkında yazdığı beş beyitlik bir gazele yer vermesidir. Bu güzeller içinde sadece Kılıççı oğlu Ali'ye gazel yazılmamıştır. Kılıççı oğlu Ali'nin övgüsünden sonra gelen gazel Hasan isimli bir güzel aittir.

Güzeller övgüsünden sonra şair; Üsküp şehrinin gönüllere sefa veren birçok güzelinin olduğunu, şiirinin mânâlarının kavranmasını murat ettiğini ve eğer bir eksiği varsa mazur görülmesini dilediğini söyleyerek şehrengizini sonlandırır.

Tablo 13. Üsküplü İshâk Çelebi - Üsküp Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Mehemmed Bekir		
Mahmûd		
Alî	Pîr	Kazzâz
Mustafâ	Aşçı oğlu	
Alî Bâlî	Kılıç oğlu	Kılıççı
Hasan		
Mustafâ	Kazancı oğlu	

2.1.11. Usûlî - Yenice Şehrengizi

Usûlî tarafından yazılan Yenice şehrengizi 191 beyitten oluşmaktadır. İlk 9 beyit tevhid ardından gelen 11 beyit ise nasihat beyitleridir. Sonraki beyitlerde de şair, Rum ve Şam'ı gezip dolaştığını ama Vardar şehri gibi bir şehre ne Hıta'da ne de Çin'de rastlamadığını anlatır.

22 beyitlik “*Hasb-i hâl*” bölümünün ardından “*Sebeb-i Tavsîf-i Dilberân*” bölümüne geçilir. Bu bölümde; yanına gelen bir dostunun kendisindeki cevheri gördüğünü ve şehrin beylerini, güzellerini övmesini istediğini bunun üzerine Yenice Şehrengizi'ni kaleme aldığını anlatır.

Şehrengizde iki kardeş ile birlikte (Hızır ve Süleyman) toplamda 9 güzele yer verilmiştir. İlk güzel 11, ikinci güzel 5, dördüncü güzel 8, geri kalan güzeller ise 4'er beyitle övülmüştür. Bu güzellerin 3'ü mesleği (derzi, sipahi, zer-ger) 1'i adı, geri kalanlar ise baba adı veya lakapları karışık olarak verilmiştir.

Dua bölümüne gelindiğinde ise Usûlî; güzellerin dert görmemeleri, hep mutlu olmaları ve işvelerinin sürekli artması için dua edip şehrengizini noktalar.

Tablo 14. Usûlî - Yenice Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Mustafâ	Girbâzî	Derzi
Mustafâ		
Hüseyn	Sipâhi-zâde	
Hızır ve Süleyman	Sipâhi-zâde Biraderler	
Mustafâ	Voyvoda oğlu	
İbrâhim		Sipahi
	Fîrûze-zâde	
Memi		Zer-ger

2.1.12. Nihâlî - Bursa Şehrengizi

Nihâlî'nin Bursa'daki esnaf güzeller üzerine söylediği sözlerin şehrengiz özelliği taşıdığı düşünülmüştür. Bu durumu Âşık Çelebi'nin *Meşâ'irü's Şu'arâ* isimli tezkiresinden öğreniyoruz.

Âşık Çelebi “Ve her hırfet ehlinde bir dil-bere anuñ evsâfına mahsûs birer gazel dimişdür” sözüyle Nihâlî'nin tasvir ettiği; hayyât, sîm-keş, palân-dûz, aş-peş, şerbetçi, börekçi, çizmeci, kazzâz, mîve-fürûş, boza-hâne isimli 10 güzele yer vermiştir. (Kılıç, 2018: 393-396).

Barış Karacasu; Nihâlî'nin esnaf güzeller için yazdığı gazellerin, şehrengizlerdeki güzeller övgüsünü andırdığını bu sebeple de şehrengiz türü içinde değerlendirildiğini söylemiş ve bu şiirler hakkında çeşitli görüşlere yer vermiştir. Karacasu bu şiirleri; Ağâh Bey'in esnafları öven gazellerden ibaret gördüğünü, İskender Pala'nın varolan bir şehrengizin parçaları olarak düşündüğünü bu sebeple metni meydanda olmayan şehrengizler arasında saydığını ve Metin Akkuş'un ise şiirin bu parçaları dışında bir metin olmadığı kanısında olduğunu ifade eder (Karacasu, 2007a: 196).

Tablo 15. Nihâlî – Bursa Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
		Hayyat
		Sîm-keş
		Palân-dûz
		Aş-peş
		Şerbetçi
		Börekçi
		Çizmeci
		Kazzâz

		Mîve-fürûş
		Boza-hâne

2.1.13. Cefâyî - Rize Şehrengizi

Cefâyî'nin Rize şehrengizi toplam 118 beyitten oluşmaktadır. Esere münacat ve na't bölümleri ile başlanır. Ardından 19. beyitten itibaren şehir övgüsünü geçilir.

Şair; diyar diyar gezerken deniz kenarında, içinde gonca güllerin açıldığı, cennet bahçesine benzeyen, bahçeleri yaseminlerle süslü, içi güzellerle dolu olan Rize şehrine geldiğinden bahseder. Şehirdeki güzellerin servi boylu, lale yanaklı, seçkin, işveli ve cefalı olduğunu söyler.

Ardından güzeller tasvirine geçen Cefâyî, 21 güzelden söz eder. Güzellerin 12 tanesinin meslekleri verilirken (sipahi, paşmakçı, bezzâz, çizmeci, şagird, saraç, bende, 2 dellâk, bezzâz, kaleci, berber) geri kalanların ise adları veya lakapları karışık olarak verilmiştir. Güzellerden 4'ü altışar, 2'si beşer, 3'ü dörder, 6'sı üçer, 1'i iki, 3'ü bir, 1'i de sekiz beyitle açıklanmıştır.

Güzeller övgüsünün ardından 14 beyitlik hatime bölümüne geçen şair; güzellerin ömürlerinin uzun olması, beladan korunmaları, rahmet ve sefadan uzak düşmemeleri için dua eder ve bu kitabı okuyanların kendisine hayır duada bulunmalarını isteyerek şehrengizini sonlandırır.

Tablo 16. Cefâyî – Rize Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
	Sipâhi-zâde	
Süleymân	Şâh	
	Sipâhî-zâde	Sipahi
Dâvûd-ı Ra'nâ		Paşmakçı
	Kurt	
	Sipâhi-zâde	
Nimet		Bezzâz
Muhammed		
	Şems-i Ahmer	
		Çizmeci
Mustafâ		Hallâc Şagirdi
Muslî		Saraç
Yusuf-ı Sâni	Dizdâr-zâde	Bende
Muhammed Şâh	İbn-i Nâib	Dellâk
Hüseyin Bâlî		Dellâk
Hamza Bâlî		
	Ahî-zâde İbn-i Bezzâz	Bezzâz
	Fasl-ı Şâhî	
	Hisârî	Kaleci

Süleyman	Şâh	
Mahmûd		Berber

2.1.14. Fakîrî - İstanbul Şehrengizi

İstanbul için şehrengiz yazan şairlerden biri de Fakîrî'dir. Fakîrî'nin İstanbul Şehrengizi aruzun mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün vezniyle yazılmış olup toplamda 259 beyitten müteşekkildir.

Eser hemen hemen her şehrengizde bulunan münacat bölümüyle başlar. Burada 26 beyit boyunca şair; güzellere düşkünlüğünden ibadete vakit ayıramadığını, güzellere konusundaki isteğinin namaz konusunda olmadığını dile getirir. Bu bölümün ardından gelen 34 beyitte ise padişahın yani Sultan Süleyman'ın (Kanunî) övgüsüne geçilir. Ona “sahib-kıran, Allah'ın yeryüzündeki gölgesi ve cihan şahlarının şahı” diye iltifatlarla bulunur.

‘Der-Medh-i Kostantiniyye’ bölümünde ise ilk başta İstanbul'un güzelliğinden daha sonra ise İstanbul'daki güzellere ve kendisinin önde gelen güzelinden bahseder. Ardından ise şehrengize konu olan asıl güzellere tavsifine geçer.

Fakîrî bu bölümde toplam 20 güzele yer vermiştir. Bu güzellere ilki (Çinici Ahmed) dört beyit, geriye kalan 19'u ise üçer beyitle övülmüştür. Güzellere tanıtılması sırasında 8'inin mesleği (çinici, bey, kumaş parçacısı, çerçi/hırdavatçı, macuncu, aşır-hân, attâr, takkeci) verilmiş diğerleri ise isimleri ya da baba adları verilerek tanıtılmıştır.

Tablo 17. Fakîrî - İstanbul Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Ahmed	Çînîci-zâde	Çinici
Mahmûd	Şihâbü'd-dîn Beg oğlu	Bey
Yûsuf Bâlî		
Memî Şâh		Kumaş Parçacısı
Dervîş	Baba-zâde	
Memî Şâh	Hurde-furûş oğlu	Çerçi / Hırdavatçı
Yûsuf		Macuncu
	Şâdî-zâde	
	Cerrâh-zâde	
Memî Şâh	Saçlu-zâde / Saçlu Ahmed oğlu	
	Mî'mâr-zâde	
Mehemmed	Hekîm-zâde	
Mustafâ	Aydın Beg oğlu	
Memî Şâh		
Mahmûd	Mu'allim-zâde	
Ahmed	İmâm-zâde	Aşır-hân
Ahmed	Hasırcı-zâde	
	Kıssa-hân-zâde	

	Mahalle-i Attâr	Attâr
Alî Bâlî		Takkeci

2.1.15. Za'fî-i Gülşenî - Vardar Yenicesi Şehrengizi

Za'fî-i Gülşenî'nin kaleme aldığı şehrengizlerden biri olan Vardar Yenicesi Şehrengiz'i mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün kalıbıyla kaleme alınmıştır. Eser toplamda 144 beyitten oluşmaktadır. İlk 9 beyit bahar tasviri, ardından gelen 22 beyit ise şehir tasviridir.

Şehir tasvirinde şair; oranın bir zerafet madeni olduğundan, her bir yerinin cennet bağına benzediğinden, şehrin bilginlerle ve servi boylularla dolu olduğundan bahseder. Ayrıca kendisi gibi Vardar Yenicesi şehrengizi yazan Hayretî ve Usûlî'yi de unutmayarak onları nezaket arsasının pehlivanı ve belagat ülkesinin hükümdarı diye yâd eder.

Za'fî şehrengizinde 9 güzele yer vermiştir. Güzellerin hepsi beşer beyitle tasvir edilmiş, bu güzellerden 3'ü mesleği (kasap, ilim talebesi, bezzâz), 1'i baba adı (Kassâb-zâde) diğerleri ise isimleriyle tanıtılmıştır.

Güzeller övgüsünden sonra gelen 37 beyitte ise şair, mesnevilerin genelinde olduğu gibi Allah'a dua ederek eserini sonlandırır.

Tablo 18. Za'fî-i Gülşenî - Vardar Yenicesi Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Muhammed		
Alî Koçi		İlim Talebesi
Memî Şâh		Derzi
Îsâ		
Mahmûd	Kassâb-zâde	
Hüseyn		
Mustafâ		
Sefer Bâlî		Bezzâz
Receb Bâlî		

2.1.16. Za'fî-i Gülşenî - İştîp Şehrengizi

Za'fî'nin kaleme aldığı şehrengizlerden biri de İştîp⁸ (İştife) Şehrengizi'dir. Toplamda 83 beyitten oluşan şehrengizin sonunda 8 beyitlik bir de tarih kıtası bulunmaktadır.

Eserin ilk 14 beyiti konuya girizgâh mahiyetinde olup insanların gençlik çağlarından bahsetmektedir. Daha sonra şair; bir ceylanı avlamak için dünyayı gezmeye başladığını ve gezisi sırasında cana ferahlık veren bir diyara geldiğini, geldiği bu şehrin adının ise İştîp

⁸ Bugün Makedonya Cumhuriyeti'nde Ştip adıyla anılan eski bir Osmanlı şehridir. Otinja nehriyle Vardar'ın kolu olan Bregalnitsa'nın birleştiği yerde kurulmuştur. Üsküp'ün 70 km. güneydoğusunda ve Köprülü'nün (Titov Veles, Veles) 23 km. doğusunda yer alır. Ortaçağ'larda Sırp Prenslığı'nın en önemli şehirlerinden biri iken Osmanlı döneminde geniş verimli toprakları ve yoğun Türk nüfusuyla İslâmî hayatın etkili olduğu bir kaza merkezi özelliği kazanmıştır (Kiel, 2001a: 440).

olduğunu anlatır. Böylece şehrengizin şehir tasviri bölümüne geçilmiş olur. Şehrin cennet bahçelerinden, çiçeklerinden, Bınarbaşı (Pınarbaşı) diye adlandırdığı akarsuyundan, güzellerinden ve bu güzellerin pınara girişlerinden bahseder.

Şehrengizde 5 güzel yer verilir. 5 güzelin her biri altışar beyitle tasvir edilmiş, güzellerden 1'i uğraşı (ilim talebesi), 2'si lakabı (Müşti, Sultan), diğerleri ise isimleriyle anılmışlardır.

Şehrengizin sonunda ise şair; gül olarak adlandırdığı güzellerin mutlu olması, güzellik tahtında sultan olmaları, kendi hasta gönlünün iyileşmesi, nazlı güzeller ile birlikte olabilmesi için Allah'a dua eder. Son olarak güzelleri bu kadar methedebildiğini eğer beğenmeyen olursa çıkıp kendisinin bir şehrengiz yazmasını söyler.

En sonda yer alan 8 beyitlik tarih kıtasında ise Za'fi, şehrengizini bitirdiği zamanı tarih olarak düşürmüştür.

“Za'fi şehir tasvirine giriş yaptığı bölümdeki gibi bütün dünyayı dolaştığını ve İştife adlı cennetteki gül bahçesine benzeyen bir yere geldiğini, bu gül bahçesinde yaratılışının bülbülünün gül yanaklı bir güzeli sevdiğini ve eserini 947/1540 yılında tamamladığını dile getirir” (Karaca, 2018b: 54).

Tablo 19. Za'fi-i Gülşenî - İştîp Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
İbrâhîm		
Alî Bâlî		
İslâm		İlim Talebesi
Alî	Müşti	
Mahmûd	Sultân	

2.1.17. Za'fi-i Gülşenî - Moton Şehrengizi

Za'fi-i Gülşenî'nin yazdığı diğer bir şehrengiz Moton⁹ Şehrengizi'dir. Mefâ'ilün / mefâ'ilün / fa'ülün kalıbıyla yazılan eser 111 beyitten oluşmaktadır.

Münacat bölümüyle başlayan eserde şair; ahu gözlülere kayıtsız kalamadığını, nefsine hâkim olamadığını söyler ve günahlarının bağışlaması için Allah'a yalvarır. Ardından gelen beyitlerde ise çaresiz ve miskin bir halde ateşler içinde yanarken seyahat etmeyi murat ettiğini böylece dolaşmaya başladığını anlatır. Seyahat ederken etrafına ferahlık veren, adeta Firdevs bahçesine benzeyen bir şehre geldiğini ve buranın adının Moton olduğunu öğrendiğini söyleyerek şehir tasvirine giriş yapar.

⁹ Moton, (Metone, Methone) Şemsettin Sami'nin verdiği bilgiye göre, Mora'daki (Medun) kasabasının kadim ismidir. (akt. Göre, 2015b: 42) Küçük bir liman kenti olan Moton, Orta Çağ'da Venediklilerin önemli bir deniz üssü konumundadır. Şehir, II. Bayezid tarafından 3-4 Muharrem 906 / 9-10 Ağustos 1500'de fethedilerek Osmanlı'nın eline geçmiştir (akt. Göre, 2015b: 42).

Bu bölümde; Moton'un ne kadar güzel bir şehir olduğunu, her köşesinin menekşelerle süslendiğini, şehrin etrafının kale ile çevrildiğini söyler. Şehrin içinde gümüş bedenlilerin, yasemin tenlilerin gezdiğini; bunların her birinin servi boylu, ay yüzlü güzeller olduğunu söyleyerek güzelleri anlatmaya başlar.

Za'fi şehrengizinden 9 güzelden söz eder. Bu 9 güzelin her biri beşer beyitle tasvir edilmiştir. Güzellerden 3'ü mesleği (tarikat ehli, ilim talebesi, asker), 5'i baba adı ve geri kalanlar isimleriyle tanıtılmışlardır.

Son bölümde ise şair; güzellerin her birinin namının duyulması, onların güzellik tahtında şâd olmaları, kendi günahlarının bağışlanması ve yüce mertebeye ulaşabilmesi için Allah'a dua eder.

Tablo 20. Za'fi-i Gülşenî - Moton Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
	Memî Rûm oğlu	
Mustafâ	Derbân-zâde	
Ahmed	Dizdâr oğlu	
Mahmûd	Hasırcı-zâde	Tarikat Ehli
Ubeydullâh		
Turmuş		İlim Talebesi
Mahmûd Bâlî	Ağa-zâde	Asker
Dervîş		
Ali Bâlî		

2.1.18. Za'fi-i Gülşenî - Abkır¹⁰ Şehrengizi

Bu şehrengiz hakkında bilgi edindiğimiz Abdurrahman Adak, Abkır şehrengizinin muhammes tarzıyla üç bent şeklinde yazıldığını ve Abkır'ın Girit adasındaki İsfekiye sancağının kazası olduğunu söyler. Daha sonra “Burada şâir, Mu'lî, Memî Şâh, Hasan Bâlî, Abdurahmân, Hüseyin, Berber Ahmed, Berber Alî, Korkmaz ve Dervîş Alî isimli mahbûbları birer bendle anlatmıştır” diyerek güzelleri sıralar (Adak, 2006: 141).

Tablo 21. Za'fi-i Gülşenî - Abkır Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Mu'lî		
Memî Şâh		
Hasan Bali		
Abdurrahman		
Hüseyin		
Ahmed		Berber

¹⁰ Abkır: Diyarbekir vilâyetinde Amed kazâsına tâbi' bir nâhiye olup merkez vilâyetinden 1-2 saat kadar uzak ve 5 karyeyi câmi'dir. (Şemseddin Sami, 1889: 9)

Ali		Berber
	Korkmaz	
Ali	Derviş	

2.1.19. Za'fî-i Gülşenî - Der Sitâyîş-i Mahbûbân

Abdurahman Adak, muhammes tarzında yazılan diğer bir şehrengiz olarak Za'fî-i - der sitâyîş-i Mahbûbân isimli şehrengizi gösterir. Şehrengizin dört bentten oluştuğunu ancak hangi şehir hakkında yazıldığının bilinmediğini söyler. Şehrengizin direkt mahbub anlatımı ile başladığını bu yüzden istinsah sırasında girizgah bölümünün gözden kaçmış olabileceğini belirtir ve “Muhammed (mahlası Hilâlî), Mu'li, Kadri, Tâvus oğlu Abdurahmân” isimli şehrengizde adı geçen güzelleri sıralar (Adak, 2006: 141).

Tablo 22. Za'fî-i Gülşenî - Der Sitâyîş-i Mahbûbân

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Muhammed	Hilâlî	
Mu'li		
Kadri		
Abdurahmân	Tâvus oğlu	

2.1.20. Kerîmî - Edirne Şehrengizi

Kerîmî tarafından mefâ'ilün / mefâ'ilün / fa'ülün kalıbı ile yazılan Edirne Şehrengizi 202 beyitten oluşmaktadır. Mesnevi nazım şekliyle yazılan şehrengizlerde bulunan tevhid, münacat, na't, sebep-i te'lîf, şehir tasviri, dua, hatime gibi bölümlerin hepsi bu şehrengizde de yer almaktadır.

Eserin ilk 16 beyti tevhid, sonraki 19 beyti ise münacat bölümünü oluşturur. Sebeb-i te'lif bölümünde ise Kerîmî melamet oklarının açtığı yaralar sonucu tefekkür edip dünyaya bir yadigâr bırakmaya karar verdiğini ve böylece Edirne şehrinin dilberlerini anlatan bu şehrengizi yazmaya karar verdiğini anlatır.

Meger bir şeb bu kalb-i pür-figara

Urur tîg-ı melamet niçe yara

Tefekkür eyledüm arz u semavat

Tagayyür bulmada mecmû'-ı zerrat

...

Buña irişdi ahır ihtiyarum

Kala dünyada bari yadigarum

*İdem bir gülşen-i zibayı tezyîn
Görenler diye yüz can ile tahsîn*

*Ki icad eyleyem bir defter-i hub
Bulına anda cümle nâm-ı mahbub*

*Edirne şehriniñ dilberlerini
Semen-sîma vü sîmîn-berlerini* (Göre, 2015a: 25)

Sebeb-i te'lîf bölümünün ardından gelen ‘Şehr-i Edirne Humiyet-i Ani'l-beliye’ isimli bölümde ise şehir tasviri yapılır. Kerîmî birçok şehir gezdiğini ama Edirne gibi başka bir şehrin olmadığını söyler. Edirne’yi cennete benzetir. Şehrin bağlarının İrem bağı, sularının Kevser suyu, minarelerinin elif boylu nigarlar, evlerinin beyti mamur olduğunu anlatır. Buranın bir benzerinin daha olmadığını, içinin misk ve amber kokulu güzellere dolu olduğunu da ekler.

Şair, güzelleri ele aldığı bölümde ise 59 güzelden bahseder. Güzellerin tanıtıldığı beyitlerin sayısı -çoğunluğu 2 beyit olmakla birlikte- çeşitlilik göstermektedir. Tanıtılan bu güzellerin 19’u mesleği (kebâbcı, aşır-hân, hace, serrâc, haramî, vâle-fürûş, kürkçü, uncu, hâfız, âyîne-fürûş, kovacı, bendci, 2 gazzâz, şeh-süvâr, şerbetçi, 2 mücellid, derzî), diğerleri isim veya baba adları karışık olarak tanıtılır.

Kerîmî; ‘Dua-i İcmali’ bölümünde güzeller için dua eder. ‘Hatime vü Özr-hasten’ bölümünde ise sözündeki eksikliklerin kapatılmasını ve özrünün kabul edilmesini istediğini söyleyerek şehrengizin sonlandırır.

Tablo 23. Kerîmî - Edirne Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Musli Bâlî Kâmrân		Kebâbcı
Musli Bâlî	Pabuççu-zâde	Aşır-hân
Musa		Hace
Muhammed Bâkî		
Musli Şâh	Yazıcı-zâde	
Musli	Serrâc-zâde	Serrâc
Kurt Bâlî	Câbî-zâde	
Ahmed	Çırakçı-zâde	Haramî
Muhammed Şâh	Devâlî-zâde	
Memi Şâh	Ra'dî-zâde	
Mü'ezzin-zâde	Memi Şâh	

Muhammed	Ser-Mahfil-zâde	
Seyfî Bâlî		Vâle-fürûş
Ahmed Bâlî	Bıçakcı-zâde	
Arslan Bâlî		
Edhem Bâlî-i Cânâz		
Îsî	Dâvûd	
Hasan Şâh	Boyacı-zâde	
Alî Bâlî	Yokuş-zâde	
Yıldırım Ahmed Bâlî		
Hamza Bâlî	Derzî-zâde	
Kürkci Tâzesi		Kürkçü
Ahmed Bâlî	Etmekci-zâde	
Muhammed	Kâdî-zâde	
Ahmed Bâlî	Acem Öğrencisi	Uncu
Muhammed Şâh	Fethî-zâde	
Muhammed	Çâvûş-zâde	
Îsâ	Kethudâ	
Musli	Veznedâr-zâde	
Ahmed		Hâfız
Ahmed	Sefer Şâh-zâde	
Mansûr Bâlî	Acem-zâde	
Rıdvân	Derzî-zâde	
Bâkî Çelebi	Emîn-zâde	
Musli	Kazancı-zâde	
Memî Şâh	Sarrâf-zâde	
Memî Şâh	Sipâhî-zâde	
Âlî Bâlî		
İdrîs Bâlî		
İsmâ'il Bâlî		
Musli Bâlî		Âyîne-fürûş
Kaya Bâlî		
Hasan Şâh		
Memî Şâh	Çörekci-zâde	
Perî Şâh		Kovacı
İbrâhîm Bâlî		
Receb Bâlî		Bendci
Kaya Bâlî	Hurdecî-zâde	
İbrâhîm		Gazzâz
Bâlî		Şeh-süvâr
Kurt Bâlî	Şerbetçi-zâde	Şerbetçi
Sefer Bâlî		Gazzâz
Musli Bâlî	Sûfî-zâde	
Memî Şâh	Attâr-zâde	
Mustafâ	Hâcî Perî-zâde	
Abdu'r-rahman Bâlî	Nebî-zâde	
Gonca Memî Şâh		Mücellid
İbrâhîm Bâlî		Mücellid
Ahmed Bâlî		Derzî

2.1.21. Nüvisî - İstanbul Şehrengizi

Nüvisî'nin İstanbul'u ve güzellerini anlattığı şehrengizi 166 beyitten oluşmaktadır. Aruzun mefâ'ilün / mefâ'ilün / fa'ülün kalıbıyla mesnevi şeklinde yazılmıştır. İlk 22 beyit *münacat* bölümü olup ardından baharın gelişini anlattığı *bahar tasviri* bölümüne geçilir.

Baharın gelişiyile yapraklar tüm renklere boyanmış, güller devranı süslemiş, nergis elinde altın kadehle gezmeye başlamıştır. Nüvisî artık bu güzelliklerin ve güzellerin içinde dayanamayıp sabrının yakasını yırttığını ve bugünün işini yarına bırakmayıp hemen bu şiiri kaleme aldığını söyler. Böylece bize eserin *sebeb-i telif* bölümünü de vermiş olur.

Şair daha sonra İstanbul'u anlatmaya başladığı *şehir tasviri* bölümüne geçer. İstanbul'u; içinde türlü milletler bulunan, sağlam kaleleri, yüce camileri ve padişah sarayları olan, bahçeleri reyhan ve güllerle dolan bir şehir olarak anlatır. Daha sonra şehrin güzellerinden bahsetmeye başlar ve *evsaf-ı huban* bölümüyle birlikte güzellerin övgüsüne geçer.

Şehrengizde 27 güzel bulunur ve bunlar üçer beyitle tasvir edilmiştir. Bu güzellerden birinin adı verilmemiş; diğerlerinin baba adı, isim, lakap ve mesleklerine göre övgüleri yapılmıştır. 6 güzel mesleğiyle (tahtacı, kaşıkcı, derzi, zer-ger, serrâc, kılıç-ger), 14'ü baba adı veya lakabıyla diğerleri ise isimleri verilerek tanıtılmıştır.

Son olarak münacat başlığını verdiği bölümdeyse hepsinin güzellikte meşhur olmaları, yüzlerinin solmaması ve kıyamete kadar böyle gitmeleri için Allah'a dua ederek şehrengizini bitirir.

Tablo 24. Nüvisî - İstanbul Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
	Emîr oğlu	
Mahmûd	ibn-i Sipâhî	
Tâcüd-dîn-i Server		
Muhammed	İbn-i Boyacı	
Alî Bâlî		
Abdü'l-Muttalib	Sabuncu-zâde	
Mustafâ		Tahtacı
İsimsiz		
	İbn-i Kâtib	
Rasim Lutfu'llah		
Dil-bend	Na'l-band oğlu	
Beytu'llâh		
Muhammed	Abâcî-zâde	
Yûsuf Bâlî		
Dervîş	İmâm oğlu	
Kaya Bâlî	ibn-i Habbâz	
Süleymân	Tabbâk-zâde	

İbrâhim		Kaşıkcı
Memi		Derzi
Kâdir		
Ömer		Zer-ger
Ca'fer Bâlî		Serrâc
Hüseyin Şâh	Hasan oğlu	
Muhammed	Kemâl oğlu	
Mustafâ	Başmakçı-zâde	
Aşçı-zâde		
Alî		Kılıç-ger
	Helvâcî-zâde	

2.1.22. Bursalı Rahmî - Yenişehir Şehrengizi

Yenişehir¹¹ şehrengizi 279 beyit olup mesnevi nazım şekli ve mefâ'îlün / mefâ'îlün / fe'ülün kalıbı ile yazılmıştır. İlk 29 beyit giriş ve münacat bölümlerini içermektedir.

Ardından gelen “*Sebeb-i Te'lîf-i Kitâb*” bölümde şair; birçok ilmi öğrenip kadı olduğunu fakat uzunca bir süre bekledikten sonra müderrisliğe başlayabildiğini anlatır. Bu durum üzerine yollara düşen şair, nihayetinde Yenişehir’e gelir ve şehrin halkını, yapılarını övmeye başlar. Yenişehir’de¹² tanıştığı biri vasıtasıyla Köprübaşı’na yerleştiğini ve oraya hayran kaldığını bildirir. Bir gün dostları şair olduğu için Rahmî’den, her daim övgüyle bahsettiği bu şehrin şiirini yazmasını isterler. Rahmî de dostlarının bu sözünü kıramaz ve Sinop şehri ile güzellerini metheden bir şiir yazmaya karar verir.

Güzellerin tanıtıldığı “*Der-Vaşf-ı Cüvânân*” başlıklı bölüme ise 205. beyitten itibaren geçilir. Bu bölümde 24 güzelden bahsedilir. Güzellerin her biri üçer beyitle tanıtılırken bu güzellerden üçünün mesleği (serrâc, sipahi, bende) verilir. Geri kalan kişiler ise meslekleri verilmeden baba adı ya da kendi adlarıyla karışık şekilde tavsif edilir.

Şair, şehrengizin son üç beytinde ise bu şehirde pek çok ay yüzlünün olduğunu ve bu ay yüzlülerin daima güzellikleri anıldıklarını anlatır. Ardından kendisinin bildiği meşhur güzellerin bunlar olduğunu söyleyerek şehrengizini sonlandırır.

¹¹ Yunanistan’da bulunan tarihi bir şehirdir. Bugün Larissa adıyla bilinen bir liman şehri olan Volos’un (Golos) 50 km kuzeybatısında Tesalya ovasında yer alır. Osmanlı döneminde (1386-1881) elliden fazla camisi, önemli bazı medreseleri ve pek çok tekkesiyle imparatorluğun Avrupa’daki en büyük on şehri arasında bulunuyordu (Kiel, 2013b: 473).

¹² Osmanlı coğrafyası içinde Yenişehir isimli birden fazla yerleşim merkezi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, Bursa’ya bağlı Yenişehir kazasıdır. İkincisi; Yenişehir-i Fener/Fenar diye de bilinen ve bugün Yunanistan’ın Teselya bölgesinde, Larissa ovasının ortasında, Pinios ırmağı kıyısında bulunan bir şehirdir. Günümüzde Larissa adıyla bilinen şehirde, ırmak üzerinde güzel bir köprü olduğu da şehirle ilgili verilen bilgiler arasındadır. Son devrin ünlü divan şairlerinden olan Yenişehirli Avnî de buralıdır. Rahmî; Rum illerini tamamen geçerek Yenişehir’e ulaştığını, buranın çok eski ve büyük bir şehir olduğunu, şehirde bir nehir ve nehrin etrafında da ağaç ve yeşilliklerin olduğunu söylemekte ve burada Köprübaşı denilen yerde vatan tuttuğunu belirtmektedir. (Bk. beyit 92-ve devamı) Rahmî’nin ifadeleri daha çok bu Yenişehir’e uymaktadır (Erdoğan, 2012: 100).

Tablo 25. Bursalı Rahmî - Yenişehir Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
	Ferhâd-zâde	
	Nâzır-zâde	
	Kâtib-zâde	
Mustafa	Nâ'ib-zâde	
	Çiğdem-zâde	Serrâc
Yûsuf	Bosnavî-zâde	
	Satı-zâde	
Pîr Ali	Sancakdar oğlu	
	Boyacı-zâde	
	Emîn-zâde	Sipahi
Ali	İbn-i Bektâş	
Hızır Bâlî	Ases-zâde	
Karakaş		
	Dutan-zâde	
	Bakkâl-zâde	
Rûhî		
	Kayyım-zâde	
Hasan	Suyıkdı-zâde	
Ali Fış		
Yusuf		
Pîr Mehmed	Hızır Bâl'oğlu	
Âlem Şâh	Ebûbekr oğlu	
	Kumsı-zâde	
		Bende

2.1.23. Sülûkî - İsimsiz Şehrengiz

Kâtîp Çelebi'nin Keşfü'z-Zünûn'da şehrengîz yazan şairler arasında saydığı bir diğer şair de Sülûkî'dir. Hangi şehir için yazıldığı belli değildir. Ancak Sülûkî'nin bir şehrengizi olduğunu bildiren Kınalı-zâde, şehrengizden de beş beyit kaydetmiştir (Karacasu, 2007a: 191).

Kınalı-zâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü's Şu'âra* isimli tezkiresinde Sülûkî'nin şehrengizinden şöyle bahseder:

“Ve bir şehir-engîzi vardır. İnsâf budur ki gâyetde hûb dimişdür. Bu ebyât andandır.

Nazm: *Birisi tâlib-i 'ilmün 'Ömerdür
Mutavvel sanma medhin Muhtasardur*

*Bezm-i maksûdumuz 'izz-i visâli
Velî matlûb-ı 'âlemdür hayâli*

*Anun yolında ‘ömrin itmeyen sarf
Kelâm-ı ‘ışkdan bilmez o bir harf*

*Mehemmeddür birisi şeyhzâde
Hudâ virmiş ana hüsn-i ziyâde*

*Tazarru’ iderüm Hakk hazretine
Elin alup girem tâ halvetine” (Sungurhan, 2017: 444-445)*

Tablo 26. Sülûkî - İsimsiz Şehrengiz

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Ömer		İlim Talebesi
Mehemmed		

2.1.24. Müellifi Bilinmeyen - İstanbul Şehrengizi

İstanbul için yazılmış şehrengizlerden biri de müellifi bilinmeyen bir şehrengizdir. Toplamda 108 beyitten oluşur. Aruzun mefâ’ilün / mefâ’ilün / fe’ülün kalıbı ve mesnevi nazım şekli ile kaleme alınmıştır.

İlk 14 beyit münacat beyiti olup ardından bahçe tasvirinin yapıldığı bölüme geçilir. Bu bölümde gonca, nergis, sümbül ve lale altın kadehten şarap içip kendinden geçmekte; bülbül ise onlara nasihat vermektedir. Bütün bunlara şahit olan şair de şevke gelip bu şehrengizi kaleme aldığını anlatır.

*Bu hâletle olup pür-şevk u şeydâ
Bu Şehr-engîzi kıldum anda peyda (Çelik, 2019: 25)*

Yukarıdaki beyitten sonra gelen beyitlerde İstanbul övgüsüne geçen şair İstanbul hakkında; cennet gibi makbul bir yer, cihan denizindeki kıymetli inci, her camisi nurlu bir Kâbe, Darü’s-Selâm’ı unutturan süslü bir makam, içinde şah sarayları bulunan ve zamanın Süleyman’ına taht olan bir şehir diye bahseder.

Şehir övgüsünden sonra ise İstanbul’da bulunan 25 güzelin övgüsüne geçilir. Bu 25 güzelden sonuncusu 3, diğerleri ikişer beyitle tasvir edilmişlerdir. 7 güzel mesleğiyle (kuşakçı, kaftancı, aşır-hân, derzi, nakkaş, kaftancı, serrâc) verilirken 14’ü isimleriyle, diğerleri de baba adı ve lakaplarıyla karışık olarak tanıtılmıştır.

“Sebeb-i telif” ve “Hatime” bölümleri bulunmayan eser, bu bakımdan aynı yüzyılda yazılan diğer şehrengizlerden farklıdır. Özellikle hatime kısmının olmayışı eserin son

kısımının eksik/kayıp olduğunu ya da müstensih tarafından hatime kısmının alınmadığını düşündürmektedir” (Çelik, 2019: 22).

Tablo 27. Müellifi Bilinmeyen - İstanbul Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Necm		
	Nâyzen-zâde	
		Kuşakçı
Lem'î		Kaftancı
Muslî	Ak	
Kerîm	Gönlekçi-zâde	
Mehemmed		Aşır-hân
Sefer		Derzi
	Haydar oğlu	
	Mîr-i Âşıkân	
		Nakkâş
	Giyâhî-zâde	
Dâvûd		Kaftancı
	Bakkâl-zâde	
		Serrâc
Hümâ	Benli	
	Şekerci-zâde	
	Okçı-zâde	
Kalender		
Ömer	Şeb-Külâhî-zâde	
Mehemmed	Bogasıcı-zâde	
Mahmûd	Kuloğlu	
	Mansûr-zâde	
Mehemmed		
Alî		

2.1.25. Deftâr-zâde Ahmet Cemâlî - İstanbul Şehrengizi

Deftâr-zâde Ahmet Cemâlî yazdığı 2 şehrengizden biri olan İstanbul Şehrengiz'i 459 beyitten oluşmaktadır. Mesnevi nazım şekli ve mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'lün kalıbı ile kaleme alınmıştır.

İlk 10 beyit giriş, ardından gelen 30 beyit ise münacat beyitleridir. Münacat beytinden sonraki 7 beyit boyunca 'sıfat-ı şeb' başlığıyla gece tasviri yapılmış, 'sıfat- ruz' bölümüyle ise 110 beyitlik gündüz tasvirine geçilmiştir. Burada şair küçük ölümünden (uykudan) uyanarak dünyaya geldiğini ve kendini bir ulu şehirde bulduğunu anlatmaya başlar.

Bu şehrin yedi süslü dağı ile yedi deryasının olduğundan; esnafının irfanlı kişiler, minarelerinin altın, gemilerinin donanmaya, yelkenlilerini mahbuba benzediğinden bahseder. Şaire göre, şehrin önü kayalık olmasından dolayı Gelibolu'yu andırmaktadır. İçinde nice

hamamlar vardır ve bu hamamların suları hayat suyu gibidir. Şehrin havası çok güzeldir ve şehir âdeta sokağında beylerin, ağaların, güzellerin gezdiğini bir bahçeyi andırır.

İlerleyen beyitlerde Cemâlî İstanbul'un Göksu Irmağı'ndan; Kavak, Kadıköy, Üsküdar semtlerinden; Rumeli'den, Tavşan Adası'ndan, Eyüp Sultan'dan övgüyle bahseder. Şehrin güzellerinin birer ay parçası olduğunu belirten şair, bu şehrengizi onları anlatmak için yazdığını söyler.

'Zıkr-i ser-derfter-i huban' başlığı altında İstanbul'da bulunan 56 güzele yer verir. Güzellerin hepsi beşer beyitle tasvir edimiştir. Bu güzellerden 23'ü mesleği ile (kazzâz, 2 kapucı, dülger, ütücü, dellâk, macun-fürûş, vali, köçek, kopuzcu, cebeci, okçu, silahdar, 2 aşır-hân, serrâc, kum-keşan, asker, kadı, çavuş, kahveci, sîm-keş, kumaş tüccarı), geri kalan güzeller ise baba adı ve isimleri karışık olarak tanıtılmıştır.

'Hatimü'l-kitab' başlığını taşıyan son bölümde ise Cemâlî, 972'de tamamladığı şehrengizinin şehirde meşhur olduğunu söyler ve eserinin güzeller tarafından hep okunmasını istediğini dile getirir. İstanbul şehrinin kıyamete kadar kalması ve bu şehirdeki güzellerin ömürlerinin uzun olması için hayır dualarda bulunarak şehrengizini sonlandırır.

Tablo 28. Deftâr-zâde Ahmet Cemâlî - İstanbul Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Şâmî	Arap	
Muslî Şâh		Kazzâz
Muhammed	Kapucı-zâde	Kapucı
Ali Bâlî	Muhzır-zâde	
Ali Şâh Kevserî		
Hüseyin		Dülger
Ak Muhammed Şâh	Kul oğlu	
İlyas		Ütücü
	Yalabık / Yalabık Dayı	
Ahmed	Ser-Tırâş	
Ahmed		Dellâk
	Subaşı-zâde	
Mevâlî Ahmed	Cerrâh-zâde Ahmed	
Akça Hüseyin	Kuloğlu	
Bâkî		
Bâkî	Kemâlî	
Hüseyin	Karaca	
İbrâhîm Bâlî		
Muslî Şâh	Otlukcî-zâde / Giyâhî-zâde	
Muzaffer Bâlî Şâh		
Muhammed		Macun-fürûş
Muhammed	Altuncî-zâde	
Muhammed		Vâlî
Mûsâ Bâlî		

Sefer Şâh	Nâtır-zâde	
Kayacuk		
Muhammed	Çölmekçi-zâde	
İsâ		Kapucı
Muhammed Şâh	Küçük Muhzır Kulu	Köçek
	Kopuzcu-zâde	Kopuzcu
Muhammed	Kirişçi-zâde	
Hudâ-Verdi		Cebeci
Dervîş Bâlî	Bâzergân-zâde	
İbrâhîm		Okçu
Muhammed	Ak Bâbâ	Silahdar
Fethî Şâh		Aşır-hân
Ahmet	Hânende / Aşır-hân / Tûbâ	Aşır-hân
Mustafâ		Serrâc
Muslî	Tâvûs	
Ahmed		Kum-keşân
Kâsım Râcil		Asker
	Kara Kâdî	Kadı
Hacı Mahmûd	Çavuş-zâde	Çavuş
Ahmed Şâh	Beg	
Osmân Bâlî	Zeyreklü	
Muslî		Kahveci
Muhammed Şâh	Mısırlı-zâde	
Muhammed		
Muslî	Şeb-Ârâ / Küçük	
Rüstem Bâlî		
Muhammed	Hâsekî-zâde	
Muhammed Şâh	Topuklu-zâde / Topuklu	
Ak Muslî Şâh		
İbrâhîm	Sîm-keş	Sîm-keş
Hüseyin	Akça	
	Tersâ-Beççe	Kumaş Tüccarı

2.1.26. Deftârdâr-zâde Ahmet Cemâlî - Siroz Şehrengizi

Deftârdâr-zâde Ahmet Cemâlî'nin bir diğer şehrengizi ise Siroz¹³ Şehrengizi'dir. Aruzun mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün kalıbı ve mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Toplam 179 beyitten oluşur. Eser; münacat, hasb-i hâl, sıfat-ı şeb, sıfat-ı rûz (gün, Siroz ve güzeller tasviri) ve ser-defter-i huban bölümlerinden oluşur.

İlk 11 beyit giriş beyitleri olup sonraki 5 beyit *münacat* beyitleridir. Ardından *hasb-i hâl* ve *sıfat-ı şeb* bölümleri gelir. *Sıfat-ı rûz* bölümünde ise şair; Siroz'un havasından, yaylalarının ve pınarlarının güzelliğinden ve şehrin insanlarından bahseder. Güzellerin

¹³ Yunanistan'ın kuzeydoğu kesimindeki tarihî bir şehirdir. Yunanistan'da Doğu Makedonya'da Nestos (Mesta Karasu) ve Strymon (Struma / Karasu) nehirleri arasındaki ovada Menoikion dağının (Türk döneminde Çayırli Balkan) eteklerinde denizden 70 m. yükseklikte yer almakta olup Yunanca Serres (Serrhae), Türkçe Siroz ve daha çok Serez diye adlandırılmıştır. 785'te (1383) Deli Balaban Bey ve Lala Şâhin Paşa'nın idare ettiği Osmanlı birliklerince fethedilmiştir (Balta, 2009: 556).

tasvirine geçmeden önce ‘*ashab-ı saadet*’ olarak adlandırdığı 7 kişiden isimlerini vererek (İrfan, Baba-zade, Cabi-zade, Bıçak-zade, Koçi Beg, Behçet, Sahban) bahseder.

Hemen ardından gelen ‘*ser-defter-i huban*’ bölümünde ise 24 güzeli tanıtır. Güzellerin en sonuncusu 7 beyit, ilk üçü 5 beyit, geri kalan güzeller ise üçer beyitle açıklanmıştır. Bu güzellerin 20’si mesleği/uğraşı ile (pehlivan, 4 ilim ehli, 2 sipahi, hasib, 3 kazzâz, sipahi, ilim talebesi, şekerçi, takkeci, serrâc, bakkâl, çıkırıkçı, debbâğ, kırbaşı) verilirken diğerleri isimleri ve baba adları ile verilmiştir.

Son olarak ‘*hatimü'l- kitab*’ adlı bölüme gelinir. 10 beyitten oluşan bu bölümde Cemâlî; tasvir ettiği güzellerin kıyamete kadar var olmalarını, kaleme aldığı bu şehrengizin herkes tarafından tanınmasını, kendisinin de haşra dek üstat olarak anılmasını niyaz edip eserini sonlandırır.

Tablo 29. Deftârdâr-zâde Ahmet Cemâlî - Siroz Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Hamza		Pehlivan
İbrâhim Bâlî	Reftârî	
Hüseyin Bâlî		İlim Ehli
Muhammed Şâh		Sipahi
Kâsım Bâlî		
Ahmet Koçî		Hasib
Muhammed	Sinân Beg-zâde	
İki Birâder	Felâkî-zâdegân	Kazzâz
Mustafa	Siyeh-zâde	İlim Ehli
Şâh İsmâ'îl		Sipahi
Abdî	İmâm oğlu	Kazzâz
Muhammed	Ömer-zâde	İlim Ehli
Muhammed		İlim Talebesi
Alî	Şeker-zâde	Şekerçi
Bâkî		Kazzâz
Muhammed	Hâcî Hüseyin oğlu	İlim Ehli
Mustafâ Beg		Sipahi
Ahmed	Şeyh-zâde	Takkeci
Muhammed	Serrâc-zâde	Serrâc
Muhammed	Cüneyd-zâde	
Mustafa		Bakkâl
Mustafa	Çıkırıkçı-zâde	Çıkırıkçı
Ca'fer		Debbâğ
	Tersâ-beççe	Kırbaşı

2.1.27. Şairi Bilinmeyen - Siroz Şehrengizi

Kim tarafından yazıldığı bilinmeyen Siroz şehrengizi mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün kalıbıyla 105 beyit olarak kaleme alınmıştır. İlk 9 beyitte şair, aşk ve sevdâ yüzünden aklının perişan olduğunu ve kendini bile unuttuğunu anlatır.

Sonraki 4 beyitte ise Siroz şehrinin mamur olmasını ve içindeki güneş yüzlülerin üne kavuşmasını diler. Ardından bu güzellerin övgüye layık olduğunu bu yüzden lafı kısa tutarak güzeller vasfına başlamasını kendi kendine telkin eder.

Şair, şehrengizde toplamda 28 güzele yer vermiş ve her güzeli üçer beyitle övmüştür. Bu güzellerden 8 tanesi mesleğiyle (2 sipahi, 2 başmakçı, 2 berber, kazzâz, kâtib), üçü ismi verilmeden, diğerleri ise isimleri ve baba adları verilerek tanıtılmıştır.

Son bölüme gelindiğinde şair; güzeller methinin tamamlandığını bildirip eksikliklerinin maarif ehilleri tarafından hoş görülmesini ister. Şarap ve güzeller uğruna varını yoğunu feda edebileceğini, tek muradının bu güzellerden birine ulaşmak olduğunu söyleyip eserini sonlandırır.

Tablo 30. Şairi Bilinmeyen - Siroz Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Halîl	0	
	Rüstem oğlu	
İsimsiz		
Mehemmed Şâh	Ak Gül	
Yahyâ		
Dâvûd		
Dervîş Bâlî		
	Eşekci-zâde	
	Mutâf-zâde	
Hasan Bâlî	Derzi-zâde	
		Sipahi
	Gürel-di-zâde	
Hüseyin		Kazzâz
Memî	Hüseyin Karındaşı	
	Tarak Voyvoda oğlu	
Mustafâ		Sipâhi
Alî		
Celîl		
Mehemmed	Ebrî Bâlî oğlu	
İsa		Başmakçı
Ahmed		Başmakçı
Mehemmed Şâh		
	Ferhâd-zâde	
	Âcem-zâde	
Mehemmed	Yeniçeri-zâde	Kâtib / Hat Talebesi
	Akçelü Mustafâ Çelebî-zâde	

Ahmed		Berber
		Berber

2.1.28. Azîzî - İstanbul Şehrengizi

Azîzî tarafından mesnevi nazım şekliyle 224 beyit olarak kaleme alınan İstanbul Şehrengizi'nde aruzun mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün kalıbı kullanılmıştır. Bu şehrengizin diğer şehrengizlerden farkı ise eserde kadın güzellerin anlatılmış olmasıdır.

Eserde 10 beyitlik giriş bölümünden sonra 5 beyitlik gece tasviri ve 5 beyitlik gündüz tasviri bölümleri yer alır. Daha sonra 45 beyitlik sebep-i te'lîf bölümü gelir. Burada şair, şehrengizini yazmaya nasıl karar verdiği anlatır. Şair bir gün arkadaşları ile içki meclisinde şiirler okurken aralarından biri şehrengizlerde hep erkek güzellerin anlatıldığının ve erkek güzeller gibi kadın güzellerin de anlatılması gerektiğini söyler. Bunun üzerine bir başka arkadaşı Azîzî'nin bunu yapabileceğini dile getirir. Azîzî bu fikri önce kabul etmek istemese de bir süre sonra şehrengizi yazmayı kabul eder. Böylece toplamda 50 kadın güzelin anlatıldığı İstanbul Şehrengizi'ni kaleme alır.

Sebeb-i te'lîf bölümünden sonra “*Der-beyân-ı Medh-i Zenân*” başlığıyla güzeller övgüsüne geçilmiştir. Güzellerin her biri üçer beyitle övülmüş, güzellerden biri mesleğiyle (sazende), diğerleri ise ya adı ya da lakabı / baba adı ile tanıtılmıştır.

Güzeller övgüsünden sonra 9 beyitlik hatime bölümü gelir. Bu bölümde yazar, İstanbul içinde güzellerin çok olduğunu ama anlattığı güzellerin eşinin olmadığını söyler. Ardından bu cihanda insanların güzelsiz kalmaması, felekler döndükçe ve dünya durdukça bu meleklerin var olması için dua ederek şehrengizini sonlandırır.

Tablo 31. Azîzî - İstanbul Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Zamân	Saçlı	
Aynı	Penbe	
Alem	Kız	
Gül-Endâm		
Meryem	Dîvâne	
Hâtımâne	Debbâğ kızı	
Cennet		
Hümâ	Kemâl kızı	
Âyişe	Burgucı-zâde	
Hâtûn	Paşa	
Fâtımâne	Mumcî kızı	
	Kassâb Aynısı	
Kamer	Küçük	
Âyişe	Tavukçı kızı	
Âlem	Derzî kızı	

Turremâne		
Mihri		
	Bihzâd Hümâsı	
Emîne	Süglün	
Râhime		
Mevzûn		
Muhsine	Cercer kızı	
Aynî Şâh		
Cemîle	Elleri Güzel	
Hümâ	Kurk	
Kamer Şâh		
Kerîme	Küpeli kızı	
Şemî	Hâce kızı	
	La'l-Pâre	
Selîm Şâh	Zülfî kızı	
Eglence		Sazende
Rebî'a	Ak Gügercin	
Nisâ	Küçük	
Hümâ	Bölükbaşı kızı	
Emine	Şîve	
Âlem	Ak	
Cihân		
Sultan	Ermeni	
Âyişe	Çirmenlü	
Âyişe	Kız	
Hümâ	Fersâ	
Fahrî Hâtûn	Re'îs kızı	
Meryem		
Mihmân	Müzeyyin kızı	
Selîm Şâh	Bakkâl kızı	
Emîne	Kulak	
Ayişe-i Rana	Banu-yı Zîba	
Ümmî Hân	Hınnacı kızı	
Havvâ		
Âyişe	Topuklu	

2.1.29. Cami'î - Manisa Şehrengizi

Cami'î tarafından kaleme alınan eserde ilk başta 5 mısradan oluşan 12 tane bent yer alır. Daha sonra biri 6 beyit, ikisi 4 beyit ve öbürleri beşer beyit olmak üzere toplamda 9 gazel bulunur.

Cami'î; diğer şehrengizlerden farklı olarak eserini mesnevi nazım şekli yerine bent ve gazel nazım şekilleriyle yazmıştır.

Şair 'İbtida' adının verdiği ilk bentte bahar mevsimini anlatıp 'Magnisa' başlıklı ikinci bentte ise Manisa'daki bahar mevsimi anlatmaya başlar. Hemen ardından gelen beşer mısralık 7 bentte ise 7 ayrı güzelden (Üçinci, Ali, Derzi Mustafa, Rüstem, Kurd, Zer-ger Haydar, Kefş-

duz Abdî) bahseder. Güzellerin tasvirinin ardından ‘*Yidi dilberün bunda medhi tamamdur*’ başlıklı bölümle yıldız olarak nitelendirdiği bu kişilerin devamlı parlaması için dua eder. ‘*İntiha*’ bölümündeysen şair, bu sefer Manisa’nın payidar kalması için dua ederek bentlerle oluşan bölümü bitirir.

Hemen ardından gazellerden oluşan bölüm gelir. Gazeller aruzun fâ’ilâtün / fâ’ilâtün / fâ’ilâtün kalıbıyla yazılmıştır. Bu bölümde toplam 9 güzel (Kassâb Ahmed, Hallâc Mahmud, Hayyat Yusuf, Hayyat Nasuh, Pür-Budak Aydınî, Bostan el-Magnîsavî, Süleyman el-Magnîsavî, Paşmakçı Durmuş, Yusuf el-Magnîsavî) beyitler hâlinde tasvir edilmiştir. Güzellerden 5 tanesi mesleği, 4 tanesi ise lakabıyla verilmiş ve biri 6 beyit, ikisi 4 beyit, altısı ise 5 beyitle tanıtılmıştır.

Gazel tarzıyla tanıtılan güzellerin ardından Camî’î, ilk bölümdeki intihâ bölümü gibi herhangi bir bölüme yer vermemiş ve güzel övgüsünden sonra şehrengizini sonlandırmıştır.

Tablo 32. Camî’î - Manisa Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
	Üçinci	
Alî		
Mustafâ		Derzi
Rüstem		
	Kurd	
Haydar		Zer-ger
Abdî		Keşf-dûz
Ahmed		Kassâb
Mahmûd		Hallâc
Yûsuf		Hayyât
Nasûh		Hayyât
Pür-Budak	Aydınî	
Bostân	el-Magnîsavî	
Süleymân	el-Magnîsavî	
Durmuş		Paşmakçı
Yûsuf	el-Magnîsavî	

2.1.30. Derzî-zâde Ulvî - Manisa Şehrengizi

Derzî-zâde Ulvî tarafından kaleme alınan şehrengiz toplamda 503 beyit olup aruzun mefâ’ilün / mefâ’ilün / fe’ülün kalıbı ile yazılmıştır. Şehrengiz mûnaacat, na’t gibi genellikle bütün şehrengizlerde bulunan bölümlerle başlar. Bu bölümlerden sonra bahar tasvirine geçen Ulvî, gümüş tenlilerin kardan olma kürklerini çıkarıp gezdiklerini ve meclislerin kurulduğunu anlatır. Burada nergisi zerrin kadehe, laleyi ayakta duran bir piyaleye benzeterek işret meclisini tasvir eder.

Daha sonraki beyitlerde Ulvî'nin seyahate çıkarak yolunun Manisa'ya gelmesi anlatılır. Manisa'ya yerleşen Ulvî bir gün dolaşırken bir kadına âşık olur. Bu kadın âdeta bir cennet bahçesine benzer ve o bahçedeki çiçekler ise sevgilinin güzelliğini anlatan şeylerdir: ağzı gonca, dili gül yaprağı, zülüfleri menekşe, parmağı zambak gibi.

‘Sebeb-i te’lif’ bölümünde ise Ulvi; gül bahçesinde bu düşünceler ve hisler ile otururken şehrin seçkinlerinden birinin yanına geldiğini, Ulvî'nin şairliğini çok beğendiğini ve ondan Manisa'nın güzellerini anlatmasını istediğini söyler.

Ardından Sultan Selim’e övgülerde bulunduğu beyitler gelir. Şair, beyitlerde bulunan sözcüklerin içine Sultan Selim’in ismini gizlemiştir. “Ulvî, sîn, lâm, yâ ve mîm harfleriyle bir oyun yaparak “Selîm” adını beyitlerin içine gizler” (Çelik, 2018: 233).

Manisa övgüsünde ise şair şehrin kalelerini, camilerini hisarlarını anlatır. Şehir bir gül bahçesi, oradaki insanlar da birer bülbüldür. Âşıklar gerçek âşık, sevgililer ise gerçek güzellerdir. Ulvî padişah olarak adlandırdığı bir güzele âşık olmuştur ancak güzel ona yüz vermemektedir. Güzeli klasik edebiyata ait mazmunlarla ve benzetmelerle övmüştür ancak yine klasik edebiyattaki sevgili tipinin yaptığı gibi güzel, Ulvî’ye yüz çevirmektedir. Bu sebeple şair çaresizlik içinde kalmıştır. Ulvî bir gün bahsettiği sevgiliyle karşılaşır ve onunla tanışma fırsatı yakalar. Bu karşılaşma ile kısa bir süre de olsa sevinen Ulvî ardından tekrar aşk derdine tutulur çünkü sevgili yine gözden kaybolmuştur. Ulvi bu bölümde, duyduğu aşk acısını anlatır. Yıldızlar şairin ah kıvılcımları, bulutlar ise şairin ahının dumanlarıdır. Düştüğü durumları anlattıktan sonra eserde, gün doğumunu anlattığı bölüm ve içinde bulunduğu durumu anlatan bir gazel gelir.

345. beyitten itibaren Manisa'nın güzellerini anlatıldığı bölüme geçilir. Toplamda 25 güzelin tanıtıldığı bu bölümde güzellerden üçü 7, ikisi 8, on sekizi 5, biri 6 ve biri 9 beyitle tasvir edilmiştir. Güzeller baba adı ve lakapları ile tanıtılmalarının yanı sıra meslekleri ile de tanıtılmıştır. Ancak güzellerden sadece 8 tanesinin mesleği (haffâf, âlim, gazzâz, 2 sipahi, müezzin, tellak, berber) verilmiştir. Güzeller övgüsünden sonra ise Ulvî, 17 beyit ile ‘şeh-i hûbân’ını anlatır ve bu şekilde şehrengizini sonlandırır.

Tablo 33. Derzî-zâde Ulvî - Manisa Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Hızır Şâh		
İbrâhim Hân		Haffâf
Dervîş		
Ahmed	Kadı-zâde	Âlim
Hüseyin Hân	Aşçı-zâde	
Mehammed		Gazzâz
Bûstân		

	Mûtâb-zâde / Mû-miyân	
	Ak Yılduz	
Abdi Şâh		Sipahi
Hüseyin		Müezzin
Yûsuf		
Ca'fer		
	Kul oğlu	
Halîl		
Yûsuf		
Mehammed	Berber-zâde	
Hasan Bâlî		Dellâk
Mesîha		
Yûsuf		
Mehammed Şah	Kethuda-zâde	
Nebî		
Alî Bâlî		
Ahmed Bâlî		
Ca'fer		Berber

2.1.31. Beyânî - Sinop Şehrengizi

Beyânî tarafından kaleme alınan Sinop Şehrengiz'i toplamda 227 beyitten oluşmaktadır. Mesnevi nazım şekli ve aruzun mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün vezniyle yazılan eser, 36 beyitlik münacat bölümü ile başlar. Bu bölümde Allah'ın varlığı ve birliği övülüp Allah'a yalvarıldıktan sonra çeşitli peygamberlerin övgüsü yapılır. Daha sonra şair, Hz. Muhammed ile birlikte Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e dua eder. 'Tazarru'at' başlıklı 20 beyitten oluşan bu bölümde ise Beyânî, güzellere olan düşkünlüğü yüzünden dini vazifelerini yerini getiremediği için Allah'tan af diler.

'Sıfat-ı Şeb ve Sebeb-i Nazm-ı Şehr-engîz' bölümü ise sebeb-i te'lif bölümüdür. Şair, parlak ve güzel bir gecede rüyasında gördüğü ay yüzlü güzeli aramak için güneşli bir güne uyanır. Bu güneşli günün tasvirini ise 32 beyitlik 'Sıfat-ı Rûz ve Hasb-i Hâl-i Dil-i Pür-Sûz' başlıklı bölümde yapar. Rüyasında gördüğü güzeli aramak için yollara düşer. Bu arayışı sırasında Sinop şehrine uğradığını söyleyen Beyânî, buranın eşsiz güzellikte bir şehir olduğuna değinir.

'Der-Evsâf-ı Şehr-i Sinob ve Kal'a-i Mergûb' bölümünde Sinop'u denizle kuşatılmış bir Adem incisine benzeten şair, kalenin burçlarının bu inciye koruduğunu söyler. Ardından kalenin kapılarından biri olan Kum Kapı'dan ve kale nöbetçilerinden bahseder. 'Der Vâsf-ı Câmî' başlığı altında Sinop Ulu Cami'den bahseder ve bu caminin eşsiz güzellikte olduğunu anlatır. 'Der-Medh-i Bâğçe-i Pür Handek'te ise Sinop'taki çiçeklerle süslü güzel yerleri anlatır. 'Ta'rîf-i Bozdepe' başlığında da Boz Tepe'deki Seyyid Bilal Türbesi'nden ve şehrin diğer yerlerinden bahseder.

‘*Vaşf-ı Dilberân*’ isimli bölümde ise güzeller övgüsüne geçen Beyânî, gayr-i müslim güzeleri tek tek açıklamamakla birlikte toplamda 15 güzelden bahsetmiştir. Güzellerden 13 tanesi mesleğiyle (yeniçeri, hisari, müezzin, sihirle meşgul, sazende, ilim talebesi, hisari, derzi, dellâk, kâtip hafız, kuyumcu - dülger) tanıtılırken diğerleri baba adı ve lakapları karışık olarak tanıtılır.

Güzeller övgüsünden sonra eserini sonlandıran Beyânî, şehrengizin en sonuna 5 beyitlik, mefâ’ilün / mefâ’ilün / mefâ’ilün / mefâ’ilün kalıbıyla oluşturulmuş bir gazel yerleştirmiştir.

Tablo 34. Beyânî - Sinop Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
3Mustafa	Kul oğlu	Yeniçeri
Abd-i Şah		Hisari
Ahmed	Şeker-zâde	Müezzin
Pîr Muhammed	Yahyâ-zâde	Sihirle Meşgul
Rıdvân Ahmed	Hâce Hasan oğlu	Sazende
Fazlî	Hâce Abdî oğlu	İlim Talebesi
Mahmûd	Kul oğlu	Hisari
Mustafâ	Türk Memi oğlu	
Ahmed	Hâcî Receb oğlu	Derzi
Ahmed	Dellâk oğlu / Belî oğlu	Dellâk
Bekir Şâh	Elemli / Elmacı-zâde (Mu’âmil oğlu)	
Muhammed	Şeyh Tekye-dâr oğlu	
Mahmûd	Ahmed Çelebi oğlu	Kâtip
Ahmed		Hâfız
İsimsiz	Hristiyan Güzeller	Kuyumcu - Dülger

2.1.32. Sıyâmî - Antakya Şehrengizi

Sıyâmî’nin mesnevi nazım şekli ve mefâ’ilü / mefâ’ilün / fa’ülün aruz kalıbıyla yazdığı Antakya şehrengizi 89 beyitten oluşmaktadır.

Sıyâmî’nin Antakya Şehrengizi divanının başında yer almakta “Şehrengiz” olarak başlamaktadır. Yazılış tarihi belli değildir. Ağâh Sırrı Levend eserin bir nüshasının kendisinde olduğundan söz etmektedir (Albayrak, 2018: 57).

Eserde dört bölüm (münacat, sebep-i telif, güzeller övgüsü, hâtıme) bulunmaktadır. 14 beyit süren münacat bölümünde şair, Allah’ın günahlarını affetmesini ister ve bunun için Allah’a yalvarır. Ardından Mısır’dan Antakya’ya gelişini ve şehri gezerken neler gördüğünü anlatmaya başlar. Denizde birçok civan görür ve bu civanlar o kadar güzellerdir ki aşk ehlini bile kararsız bırakırlar. 23. ve 31. beyitler ise sebep-i telif beyitleridir. Sıyâmî’nin çok sevdiği sadık bir dostu vardır ve ondan bu civanları methetmesini ister. Bunun üzerine Sıyâmî can

yâri dediği dostunun sözünden çıkmayarak güzelleri methetmeyi kabul eder. Ancak güzeller övgüsüne geçmeden önce fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün vezniyle yazılmış beş beyitlik bir gazele yer verir. Gazelde 'ser-defter-i huban' diye adlandırdığı bir güzeli över ve bu gazelden sonra güzeller övgüsüne başlar.

Şair, şehrengizinde 20 güzeli ikişer beyit ile tanıtmıştır. Güzellerin mesleklerini belirtmeyen Sıyâmî, bir güzel hariç hepsini isimleriyle vermiştir.

Albayrak; Sıyâmî'nin anlattığı Seydi Ali Receb Bali, Derviş Bali, Mehemmed Şah ve Maḥmud Şah isimli güzellerini tarikat dervîşi ya da müritleri olduğunu söyler ve "Şairin Maḥmud Şah'ı anlatırken kullandığı 'dede, leb-i esrâr, hayrân, abdal' gibi ifadelerden de bu anlaşılmaktadır" diye ekler (Albayrak, 2018: 58).

Güzelleri tanıttıktan sonra ise *Hâtîme-i Medḥ* bölümüne geçilir. Bu bölümde 13 beyit boyunca Allah'a, tavsif ettiği güzelleri genç yaşta pîr yapması ve Antakya'yı her türlü âfetten, beladan ve şerden koruması için dua eder.

Tablo 35. Sıyâmî - Antakya Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
	Bütî	
Mehammed		
Mustafâ		
Seydi Ali		
Emîr Hasan		
Hüseyin		
Hamza Bâlî		
İbrâhim Bâlî		
Süleymân Şâh		
Vehhâb Bâlî		
Bostan Bâlî		
Koçî Bâlî		
Sefer Bâlî		
Receb Balî		
Şa'bân Bâlî		
Dervîş Balî		
Mahmûd Bâlî		
Mirzâ	Beg-zâde	
Mehammed Şâh		
Mahmûd Şâh	Dede	

2.1.33. Sâni - Rodos Şehrengizi

Rodos¹⁴ şehrengizi, mesnevi nazım şekli ve aruzun mef'âilün / mef'âilün / mef'âilün fa'ülün kalıbıyla 171 beyit olarak yazılmıştır.

“Şimdiki bilgilerimize göre Rodos hakkında yazılmış hem türünün ilk ve tek örneği hem de doğrudan Rodos’u konu alan bir eserdir. Eserde 28 beyitlik münacat ve 12 beyitlik nevrüziye bölümleri yer alır” (Aydemir, 2001b: 170).

Ardından Rodos’taki bir kaleden ve şehir içindeki güzellere bahseder. Şehrengizinden tavsif ettiği 7 güzelle sabah akşam uğraşarak onlarla tam bir hafta meşgul olduğunu ve onları beşer beyitle tanıttığını anlatır.

Bu 7 güzelden ikisinin mesleği verilmiş diğerleri ise isimleri ya da baba adlarıyla birlikte tanıtılmıştır. Güzeller övgüsünden sonra dua bölümüne geçen şair, güzellere sefalarının hiç bitmemesi için dua ederek şehrengizini sonlandırır.

Tablo 36. Sâni - Rodos Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Mustafâ		Hamamcı
Celîl		Sermayeci
	Dizdâr-zâde	
Hasan		
	Hasan Bâlî oğlu	
Kerem		
Mustafâ		

2.1.34. Gelibolulu Mustâfa Ali - Gelibolu Şehrengizi

Gelibolu şehrengizi Gelibolulu Mustafa Ali tarafından mesnevi nazım şekli ve mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün vezniyle kaleme alınmıştır. Eser 23 beyitlik münâcât bölümüyle başlar. Bu bölümde Gelibolulu Mustafa Ali, güzellere meylinden dolayı bir türlü ibadete başlayamadığından yakınır ve bu yüzden Allah’tan af diler.

Ardından ‘Der -medh- i Şehr ve Sebeb- i Te’lif’ bölümleri gelir. Burada şair, şehri ve şehrin güzelliklerini anlatır. 43. beyitte bu güzellere vasfetmeye murat ettiğini söyler ve Allah’tan bu şehrengizi meşhur etmesini diler.

¹⁴ Ege denizinin güneydoğusunda bugün Yunanistan’a bağlı olan adadır. Yunanistan’ın dördüncü büyük adası olup Rhodus (Rhodos), İtalyanca’da Rodi, Türkçe’de Rados (Rodos) şeklinde anılmıştır. Bir bölümü dağlık ve ağaçlık, bir bölümü verimli topraklarla kaplı, Türkiye’nin güneybatı sahillerinden (Bozburun yarımadası) 19 km uzaklıkta, Marmaris’e 50, Atina’ya (Pire) 400 km. mesafede yer alır. 1522-1912 yılları arasında Osmanlı Devleti idaresi altında kalan ada hâlen bu döneme ait pek çok tarihî eser barındırır. Bugün Rodos yarısından fazlasının şehirde yaşadığı 80.000 kişilik nüfusa sahiptir. Bu nüfusun içerisinde küçük bir müslüman-Türk azınlığı mevcuttur (Kiel, 2008: 155).

Eserde ‘*Der -vaşfi Hübân*’ başlığı altında 12 güzelden bahsedilir. Bu güzelleri üçer beyitle tanıtan şair, altısının isminin yanında mesleğini de (kılıççı, tîr-ger, takyacı, takyacı, kebeci, tîr-ger) verirken diğerlerini sadece isimleri ya da baba adları ile tanıtır.

‘*Du ‘ā-yı Hüb-rüyân*’ başlıklı bölümde ise 5 beyit boyunca güzellerin yüzlerindeki ışığı nurlandırması, kimisini gül gibi açmasını kimisini ise gonca gibi gizlemesini dileyerek şehrengizini sonlandırır.

Tablo 37. Gelibolulu Mustâfa Ali - Gelibolu Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Hamza Bâlî		Kılıççı
Muhammed-i Tîr-ger		Tîr-ger
Ali Bâlî	Muhzır oğlu	
Mahmûd Bâlî	Gonca Mahmûd	
Derviş		Takyacı
Ahmed	Ramazân-zâde	
Hızır Bâlî	Ehl-i Kible-zâde	
Sâlih	Muslihi Beg-zâde Sâlih	
Mustafâ		Takyacı
Hasan		Kebeci
Ali-i Diğer		
Hüseyn-i Diğer		Tîr-ger

2.1.35. Çalık-zâde Mehmet Mânî - Bursa Şehrengizi

Çalık-zâde Mehmet Mânî tarafından yazılan Bursa şehrengizi 162 beyittir. Mefâ’îlün / mefâ’îlün / fe’ûlün vezniyle ve mesnevi nazım şekliyle oluşturulmuştur. Eserde şehrengizlerde bulunan münâcât, sebep-i te’lîf, şehir tasviri, güzeller tasviri, dua gibi hemen hemen bütün bölümler bulunmaktadır.

Eserin 28. beyite kadar olan bölümü; şairin suçunu itiraf ettiği, Allah’a yalvardığı ve eserini yazma sebebini açıkladığı münâcât bölümdür. 28. beyitten itibaren şehir tasviri başlar. Çalık-zâde Bursa’dan havası güzel, suyu Kevser, çarşıları rağbet gören, mahbupları gelincik gibi olan bir şehir diye bahseder. Şehirdeki kaplıcaları, Kırkpınar’ı, suya giren peri yüzlüleri, işveli ve nazenin güzelleri anlatır.

Mânî 60. beyitle birlikte *Der-Medh-i Cüvânân* başlığı altında güzeller methine geçer ve 30 güzeli tavsif eder. Bu güzellerden 12’sinin mesleğini (kazzâz, 3 sîm-keş, hakkâk, yorgancı, bezzâz, 2 zer-ger, zer-kûb, bıçakçı, bakkâl) verip diğerlerini isimleri, baba adları ya da lakapları ile tanıtır. Şair, ilk güzeli 5, son güzeli 9, diğer güzeller üçer beyitle anlatır.

Son 4 beyit ise dua beytidir. Mânî, dünya durdukça güzelleri var etmesi ve kendisini bu güzellerden ayrı düşürmemesi için Allah’a dua ederek şehrengizini sonlandırır.

Tablo 38. Çalık-zâde Mehmet Mânî - Bursa Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
İsimsiz Güzel		
İsimsiz Güzel		
		Kazzâz
Yûsuf		
İsimsiz Güzel		
	Çengi-zâde Köçek	
	Akbaş	
Abdûlbâki		
Kadri		
Muslî	İmâmoğlu	
Ahmed		Sîm-keş
	Tâci-zâde	
Ahmed	Surâhi-zâde	
Hüseyn		Sîm-keş
İsimsiz Güzel		
Şeyhî		
Mansûr		Sîm-keş
Muhammed		Hakkâk
İsimsiz Güzel		Yorgancı
Hasan		Bezzâz
Muhammed		Zer-ger
	Altun Top	Zer-kûb
Kerîm		Zer-ger
Muhammed	Arap-zâde	
Yûsuf		
Câru'llâh		
Velî		Bıçakçı
Bekir Şâh		Bakkâl
	Dede	
	Baba-zâde	

2.1.36. Maksâdî - Yenice Şehrengizi I

Maksâdî, gökyüzü tasviri yaparak şehrengizine başlar. Gökyüzünü seyreden şair bir yandan da kendi perişan hâlini düşünür. Bu vaziyette otururken yanına Zeynel Paşa gelir ve kendisine lütuf kadehi sunar. Bu kadehle birlikte ihya olan Maksâdî, onun fermanıya Yenice şehrine geldiğini anlatır. Şehri övmeye başlayan şair; buranın cennetten bir köşe olduğunu, insanların okuryazar, fazilet ve takva sahibi olduklarını ve onları elinden geldiğince methedeceğini söyler.

Böylece 25. beyitten itibaren güzeller övgüsüne başlar. Bu bölümde 25 kişi tanıtılır. Güzeller dinî yönleri ağırlıklı olarak verildikleri için ayrıca meslekleri verilmemiştir. Güzeller övgüsünden sonra Maksadî, şehrengizini hayatta olan ve olmayan kişilere dua ederek sonlandırır.

Maksâdî'nin şiiirlerinin derlendiği mecmuada Yenice şehri için iki ayrı vezinde yazılmış iki şehrengiz mevcuttur. İlk şehrengiz, mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Bu şehrengiz bizim farklı sayfalarındaki şiiirleri bir araya getirip düzenli olarak oluşturmaya çalıştığımız metne göre altmış beş beyittir. Şehrengiz şairin kendisinden önce yaşayıp nam bırakmış ve bu dünyadan göçmüş kişileri de söz konusu etmesi hasebiyle farklı bir özelliğe sahiptir (Öztürk, 2014: 54).

Tablo 39. Maksâdî - Yenice Şehrengizi I

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Zeynel	Paşa	
Gâzi Erenos	Beg	
Aynî	Beg	
Burâk	Beg	
Hamdî Ahmed	Beg	
Süleyman	Beg / Pîr	
Şeyh-i İlahî		
Hüseyin	Çelebi	
Alî	Dede	
Koçi	Efendi	
Hayâli	Beg	
Hâletî	Beg	
Usûlî	Beg	
	Sîne-çâk	
Günâhî	Dede	
Ömer	Çelebi	
Fazıl	Çelebi / İlahî	
Sırrî	Efendî	
Kelâmî	Çelebi	
Fehmi Efendi	Monlâ-yı Mekkî	
Yalman	Çelebi	
Âgehî		
Aşkî		
Rûhî		
Mevâlî	Dede	

2.1.37. Maksadî - Yenice Şehrengizi II

188 beyitlik Yenice şehrengizi Maksâdî tarafından mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün kalıbı ve mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. Şair, *münacat* bölümünde nefsinin esiri olduğu için Allah'tan bağışlanmayı diler.

Her tarafı gezip dolaşmak isteyen şairin yolu; çiçeklerle bezenmiş, etrafında pınarlar akan, cana huzur veren Yenice'ye düşer. *Sebeb-i te'lîf* bölümünde ise şair, bu şehirdeki kişilerden çok etkilendiğini ve onların isimlerini verip övmek için şehrengizini yazdığını söyler. Ardından Yenice'nin güzelliklerini anlatmaya devam eder. Yenice'nin bir benzerinin

daha olmadığını, buranın bir letafet şehri olduğunu, meşhur gezinti yeri olan Çenar'ı, şehirde gonca ağzılı ve şeker dudaklı güzellerin olduğunu anlatır.

55. beyitle beraber güzeller övgüsüne geçen Maksâdî, 30 güzelin vasıflarını verir. Her güzel ikişer beyitle tanıtılmıştır. Güzellerden sadece birinin mesleği (kapucu) verilmiş, diğerleri ise kendi isimleri ve baba adları verilerek tavsif edilmişlerdir.

Maksadî'nin Yenice hakkında yazdığı bu ikinci şehrengiz, ilkinde göre şehrengiz türünün genel özelliklerini taşımakla birlikte bir diğer farkı da kendisinden önce yaşayan ve şiir sahasında şöhret bulan şairlerden bahsetmemesidir (Karaca, 2018b: 98).

116. beyitten itibaren şair, güzeller övgüsünün son bulduğunu ve kusurlarının hoş görülmesini diler. Güzellerden kiminin vasfını açıkça yazdığını, kimisini sakladığını söyler. Günahının çok olduğunu dile getirir ve bunun için Allah'tan inayet diler. Güzeller için, bir civan için ve şehri korku ve hatadan sakınması için Huda'ya dua eder. Tüm bunlardan sonra şair, şehrengizi okuyanların dualarında kendisini unutmamalarını isteyerek şehrengizini sonlandırır.

Tablo 40. Maksadî - Yenice Şehrengizi II

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Mustafâ	Kadı-zâde	
Ahmed	Koçî Efendi-zâde	
Abdullah	Müderriş-zâde	
Yûsuf	Hâcî Pervîz-zâde	
	Mûylî Ahmed Bâlî-zâde	
Mahmûd	Hacî Koçî-zâde	
Ahmed	Abdullah-zâde	
Bâkî Şâh	Bâzîrgân-zâde	
Ahmed	Abdî Şâh-zâde	
Ahmed Çelebi	Memnûn-zâde	
Muhâmmed	Semerci-zâde	
Hasan	ibn-i Dervîş	
Muhammed	Yusuf-zâde	Kapucu
Yûsuf	Hacî Mûsî-zâde	
Ömer Çelebi	Kerîm-zâde	
İbo	ibn-i Memerşâh	
Mahmûd	ibn-i Na'l-band	
Bâlî Şâh-ı Azâz		
Mehmed	Hacî Hüseyin-zâde	
Muyıl	Tuzcî-zâde	
Ruhî Bâlî		
İsmi Okunamayan Güzel		
Muhammed	Muyıl-zâde	
Muyıl Şâh		
Muyıl		
Kurd-zâde		

Muyıl	ibn-i Dellâl	
Mustafâ	Hümâ-zâde	
Bâkî Bâlî	ibn-i Sâlâr	
Bâkî	Mûylî-zâde	

2.1.38. Maksadî - İştîp Şehrengizi

Maksadî tarafından 122 beyit olarak yazılan eser, aruzun mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün kalıbıyla yazılmış ve mesnevi nazım şekliyle oluşturulmuştur.

Şehrengiz Allah'ın varlığından ve birliğinden bahsederek başlar, Allah'ın emirlerine uymayı öğütleyerek devam eder. Daha sonra münacat bölümüne geçilir. Diğer şehrengizlerde olduğu gibi bu şehrengizde de şair, ibadet edememesinin nedeninin bir güzel olduğunu belirtir ve affını diler. 31. beyitten itibaren ise İştîp'e nasıl geldiğini anlatmaya başlar. Sevdiği güzelden ayrı düşen Maksadî, bu dert ile perişan bir hâlde gezerek bir sefa yeri aradığını ve buranın adını bir gönül ehlinde öğrendiğini söyler.

Böylece İştîp'e varan şair, şehri ve şehrin güzelliklerini övmeye başlar. Ardından Murtaza Mustafa Paşa'yı över ve şehirdeki Kavaklı adı verilen bir mekândan bahseder. Paşa'nın övgüsünden sonra ise şehrin güzellerini övmeye başlar. Bu bölümde tavsif edilen kimi güzeller adları ile verilirken kimi güzeller ise baba adları yahut lakapları ile anılmışlardır.

Tablo 41. Maksadî - İştîp Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Ahmed	Dizdâr-zâde	
Kerîm Bâlî	Bahadır-zâde	
Rahîm Bâlî	Kerîm Bâlî Bahadır-zâde'nin Karındaşı	
Muhammed	Çerçi-zâde	
Ali Bâlî	ibn-i Na'l-band	
Muslî	Mumcî-zâde	
Poyrâz	Kerîm-zâde	
Muslî Balî		
Mahmûd	Etmekçi-zâde	
Zahid Paşa		
İsimsiz		

2.1.39. Ravzî - Edincik Şehrengizi

Şehrengiz fâilâtün / fâilâtün / fâilâtün / fâilün vezniyle 106 bent şeklinde oluşturulmuştur.

“Şehrengizlerde hiç uygulanmamış bir nazım şeklinin kullanıldığı görülür. Murabbada, muhammes ile aynı vezinde beş bendlik bir mütekerrir musammattır. Gazel ise feilâtün mefâilün feilün vezninde, sekiz beyitlik ve İdincik rediflidir” (Gülhan, 2012: 519).

İlk 7 bentte şair; Edincik’in her köşesinde bağ ve bahçelerin bulunduğunu, buralarda sümbüllerin güllerin açtığını, bülbüllerin şevkle öttüğünü, şehrin güzellerinin kimisinin gül yüzlü kimisinin sümbül saçlı olduğunu, bahçelerinin Firdevs bahçesine benzediğini söyleyerek Edincik’i ve Edincik’in güzellerini över ve Allah’tan Edincik’in kıyamete kadar kalmasını diler.

8. bent ile güzeller övgüsüne gireceğini hissettiren Ravzî, her bentte bir güzel olmak üzere 9. bentten 104. bentte kadar güzelleri tasvir etmiştir. Toplam 95 güzelin tavsifi yapan şair, bunlardan 19’unun mesleğini (3 talebe, âhen-ger, başmakçı, ehl-i sanat, dellâk, demirci, dükkân sahibi, kılıççı, helvâcî, şehremininin hizmetçi, 2 berber, börekçi, mûy-tâf, kadı çalışanı, medrese talebesi, 2 kassâb, kurşun dökene, bâfende, reis, bakkâl, neccâr) vermiş diğerlerini ise isimleri, baba adları ya da lakaplarını vererek tanıtmıştır.

Güzeller tavsifin ardından kıyamete kadar isimleri söylene de bu güzellerin sonunun gelmeyeceğinden, kaleminin bu sayısız güzelleri yazamayacağından bahseder. 106. beyitte ise güzellerin her yaz ve kış ömürlerinin yeniden tazelenmesi için ettiği duayla şehrengizini sonlandırır.

Tablo 42. Ravzi - Edincik Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Abdi Bâlî		
	Abdi Şâhun oğlu	
Abd-i Rahmân		Talebe
	Abdül-Celîlin oğlu	
Muhammed Şâh		Âhen-ger
Ahmed	Karabıyık	
Ahmed Şâh		
	Bâkî Re’îsin oğlu	
	Bakkâl-zâde	
		Başmakçı
Bayram		Ehl-i Sanat
	Beg	
	Bende-zâde	
	Bengi	
Ca’fer		
	Dede	
Defter Dışındaki Güzeller		
		Dellâk
Mustafa		Demirci
Ebû-Bekr-i Kerem		

Mahmûd	Etmekci-zâde	
Fazlî Bâlî		Dükkân Sahibi
	Ferhâd-zâde	
	Ferhâd-zâde'nin Birâderi	
Îsâ	Gonce	
Hâcî Bâlî		
Mehemmed Şâh	Hâcî Bayram oğlu	
	Hâcî Ömer-zâde	
	Halvâcî-zâde	
	Hammâmıcınun oğlu	
Hamza Bâlî		
Hasan		
Hüseyin	Hasan-zâde	Kılıççı
Ali Bâlî	Haydarî-âsâ	
	Hızırcık-zâde	
Hızr-ı Sâni		
	Hızri-zâde	
Hünkâr-ı Sâni		
	Hüseyin	
İbrâhîm Bâlî		
	İki Birader	Helvâcî
Mustafâ	İlyâs oğlu	
Îsî Bâlî		
İsimsiz		Şehremini'nin Hizmetçisi
	Meh-pârecik	Berber
İsimsiz		Börekçi
İsimsiz		
İsimsiz		
		Mûy-tâf
İsimsiz		
İsimsiz		
İsimsiz		
İsimsiz		Kadı Çalışanı
İsimsiz		Medrese Talebesi
	İki Birader	
Musli	İslâm oğlu	
	Kâdî-zâde	
	Karakaş	
Mehemmed	Karanfilli / Karangıllı	
Muslî Şâh	Kâsım-zâde	
	Kassâb oğlu	Kassâb
	Katırcı-zâde	
Kaya	Müezzîn-zâdecik	
Ahmed Bâlî	Kethudâ-zâde	
Nakşı	Kız	
	Koca Tayının Şagirdi	Talebe
	Kul Hızır-zâde	
		Kurşun Döken
	Mâh-ı Nev	

Mahmûd	Gafil-zâde Şagirdi	Talebe
	Mansûr	
Memi	Usta Hasanın Kardaşı	
Memi		
Mehemmed		
Mehemmed		
Murâd		Bâfende
Muslî		Re'îs
Mustafâ		
Ahmed	Mükerrem-zâde	
	Nacaklı-zâde	
Nasûh		
Oruç Bâlî		Bakkâl
Ravzî		
Rıdvân		
	Ser-Tırâş	Berber
	Siyah-çerde	
Ahmed	Turgûd-zâde	Neccâr
Turmuş Bâlî		Kassâb
	Tuzcı-zâde	
Hasan	Yanık	
Yûsuf Bâlî		
Yûsuf		
Yûsuf		
Yusûf	Misafir	
	Zü'n-nûn-ı Mısri	

2.1.40. Seyrî - Halep Şehrengizi

Seyrî tarafından kaleme alınan Halep¹⁵ şehrengizi, mesnevi nazım şekli ve mefa'îlün / mefâ'îlün / fe'ûlün vezniyle yazılmıştır. 117 beyit olan şehrengiz '*Fi'l-ihitât*' bölümüyle birlikte toplam 127 beyite ulaşır.

Eserde ilk olarak bahar tasviri yapılır ardından şehrin güzellerine değinilir. 19. beyitle birlikte Vali Muhammed Paşa'yı övgüsü başlar. 26. beyitte itibaren ise güzeller tasvirine geçen Seyrî, 46 güzeli ikişer beyitle anlatır. Bu güzellerden 16'sının mesleği (sipahi, attâr, sazende, dizdar, katib, helvâcî, bakkâl, ilimle meşgul, kazzâz, sükkeri, derzi, sarrâf, sabuncu, harîrî, takyacı, sarrâf) verilirken geri kalan güzellerin lakapları ya da baba adları verilmiştir.

Şehrengiz'in 118 ile 127. beyitler arası ise hatime bölümüdür. Bu bölümde şair, güzellerin övgüsünün bittiğini belirterek bunların güzelliklerinin ebedî olması için Allah'a dua eder (Kaplan, 2015: 81).

¹⁵ Kuzey Suriye'nin en önemli şehri ve kendi adını taşıyan ilin merkezi olup Anadolu'dan Mezopotamya'ya ve Akdeniz'den İran'a giden ana yolların kavşak noktasında kurulmuştur (Yâzîcî, 1997: 239).

Tablo 43. Seyrî - Halep Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Alî Bâlî		Sipahi
Yahyâ		Attâr
Mahmûd	Beg oğlu	
Behrâm		Sazende
	Cigerci-zâde	
Cum'a		
Cerrâr / Cevvâr	Dizdâr oğlu	Dizdar
Ahmed	Emîn-i İhtisâbun oğlu	
Eyyûb		
Fethî		
	Hasân Bâlî	Kâtib
Mehemmed		Helvâcî
Hüseyn	Fethî'nin Karındaşı / Kapıcının Kardeşi	
Hüsrev		
İsimsiz		
	Kaçmaz oğlu	
Kaya Bâlî		Bakkâl
Ahmed	Kuyumcî oğlu	
Lâle		
Mehemmed		
Mehemmed		
Mehemmed		İlimle Meşgul
Mehemmed		Kazzâz
Mehemmed		Sükkeri
Mehemmed		Derzi
Bünyâd	Meydânlu	
Muhammed	ibn-i Kehhâl	
	Mü'ezzin-zâde	
	Na'al-bend oğlu	
Ömer	ibn-i Kavvâs	
Ömer		Sarrâf
Muhammed	Re'îs oğlu	
	Sabuncî oğlu	Sabuncu
Seyfe'd-dîn		Harîrî
Seyyid Mehmed		
Haydar	Seyyid oğlu	
Şâdmân		
Şâh Abdî		
Mustafa	Şeker Börek oğlu	
	Tabîb oğlu	
Muhammed	Tâcir	
Süleymân		Takyacı
	Yaşıl Melek	
Yûnus		Sarrâtacif
Yûsuf		
Zeynî		

2.1.41. Hâdî - Saray Şehrengizi

Eser toplamda 484 beyit olup mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Şehrengizi yayımlayan Aydemir; Eserin başından itibaren 55 beyit tutarında münacat-tevhid karışık olarak mesnevi nazım şekliyle oluşturulmuş bir manzume olduğunu, ilerleyen beyitlerde ise ‘*Hakiki aşk sırrını tarif ve telif sebebini beyan*’ başlığı ile sebeb-i telif bölümüne geçildiğini söyler (Aydemir, 2001a: 35).

96. beyitte ve devamında Hâdî; bir gün inlemelerini bir dostunun duyduğunu ve onun yanına gelerek “Güzel sesli bülbül bu vadide uçtuğun yeter artık başka vadiye uç, boşuna çektiğin figanların yeter, artık Saray’ın güllerini anlat” der ve ardından “Bunları neden anlatıp âşıkların gönlünü şad etmezsin?” diye sorar. Şair “O kapıyı Mesihî kapamıştır daha da misli görülmemiştir” deyince dostu da “Ne var sen de övsen o Edirne imiş, bu Saray” diye karşılık verir. Dostunun bu sözünden sonra Hâdî, bu şehir için bir şehrengiz yazmaya karar verir. Ardından Allah’ın âşıklara merhamet kılmasını ve Saray dilberlerine merhamet vermesini diler.

Saray’ın bir cennet bahçesi olduğunu ve içinde elif boylu, kement zülüflü güzellerin âşıklarını avladıklarını söyler. Birkaçının ismini ve resmini vererek bu hazinenin tılsımını bağlayacağını bildirir ve 200. beyitle birlikte güzeller övgüsüne geçer.

Hâdî şehrengizinde toplamda 123 güzelden bahsetmiştir. Son 3 güzel üçer beyitle diğerleri ise ikişer beyitle övülmüşlerdir. Kardeş olan bazı güzeller birlikte anlatılmıştır. Güzellerden 42’sinin mesleği (aşır-hân, ilim talebesi, hafız, 2 medrese talebesi, 5 tâcir, 4 sipahi, 3 çizmecî, başmakçı, hürde-fûruş, mestçi, 3 derzi, mahkeme katibi, öniçi, mücellid şagirdi, 2 mücellid, kahveci, santranç-baz, talebe, dellâk, kuyumcu, 2 kazzâz, köle, tâcir ve kazzaz, takyacı, 3 halvacı) verilirken diğer güzeller adları ya da baba adlarıyla birlikte tanıtılmışlardır.

Tablo 44. Hâdî - Saray Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
İbrâhim		
Mehemmed		Aşır-hân
Osmân	Hacı Süleymân oğlu	
Derviş	Hacı Hasan-zâde	İlim Talebesi
Ömer Bâli		Hâfız
Mehemmed Bâlî	Gül-rûh İdris Kaynı	
Yûsuf	Emir-zâde	
Alâaddin	Kadı-zâde Mehmed	
Ahmed	İsâ Efendi oğlu	
Selmân	Rıdvân Halife-zâde	
Ali	Pehlevan-zâde	

Mehemmed	Efendi-zâde / İbn-i Mahmûd	
Mehemmed	Arab-zâde / Abdü's-selâm oğlu	
Mehemmed	Mustafâ-zâde / Hacı	
Sûhte Ömer Bâlî		Medrese Talebesi
Yakûb Bâlî		
Hasan	Mısrî-zâde / Mehemed- zâde	
Ali Bâlî	ibn-i Zer-ger	
Mustafâ		
Ahmed	Otlukçu-zâde	
Ahmed	Abdî Halife-zâde	
Ahmed	Hâlu-zâde	
Aziz oğlu	Derviş Bâlî	
Mehemmed Bâlî	ibn-i Avni	
Hasan		
İbrâhim	bin Attâr	
Ömer	ibn-i Tâcir	Tâcir
Süleymân	Mesîh oğlu	
Derviş	ibn-i Tâcir	
Tâcir Ahmed	Uzun Veli-zâde	
Hacı Hasan	Âşık-küş	
Eyyûb Bâlî	Hacı Oruç-zâde	
Hasan	Roğoş'un Veli-zâde	Tâcir
Ali Bâlî	Hacı Hûbyâr-zâde	Sipahi
Ahmed	Hayreddin-zâde	
Osmân	Receb Efendi Hısımlı / Kadı Yakını	
Sûhte Yûsuf		Medrese Talebesi
Murâd	Hacı Mehemed-zâde /	
ibn-i Mehemed		
Musli	Nâzır-zâde	
Mahmûd	Lik-zâde	
Derviş Bâlî	Beşâret Beg-zâde	Sipahi
Mustafâ	Besperimli-zâde / ibn-i Ahmed	
Mehemmed	Hasan-zâde	
Ahmed Şâh	Hasan-zâde	
Mustafâ Çelebi		
Hüseyin	Hacı Veli Hasımı	
Mehemmed	Ali Şâh'ın oğlu	
Hasan Bâlî	ibn-i Mustafâ	
Sâlih		Çizmecî
İbrâhim		Derzi
Mustafâ	Abacı	Tâcir
Hüseyin Bâlî	Hacı Ali oğlu	
Mustafâ Bâlî		Çizmecî
Başmakçı Şa'bân	Muslinün Cevânı	Başmakçı
Sâlih	ibn-i Süleymân	
Ali Şâh	Kazancı-zâde Kurt Ali	

Mahmûd	Hüseyn oğlu	
Mehemmed	Hacı Sinân oğlu	
Hasan		Hurda-fürûş
Derviş	Halvacı-zâde	
Osmân		Mestçi
Mustafâ		Derzi
Sipâhî-zâde	İbrâhim	
Nevle-zâde	Mustafâ	
Mehemmed Bâlî	ibn-i Tursun	
Hurrem		Mahkeme Kâtibi
Ali	Mehemmed-zâde	
Mahmûd Bâlî		
Salih	ibn-i Memiş Şâh	
Osmân	Delü-zâde / Ömer Ağa Birâderi	
Ya'kûb	Yeniçeri Sinân oğlu	
Ahmed ve Abdî	Kuyruk-zâdeler	
Ferhâd Bâlî		Öniçi
Şa'bân		Mücellid Şagirdi
Memî Şâh	Sagrakçının oğlu	Mücellid
Mehemmed	Şahne Karındaşı	
Hüseyn Bâlî	ibn-i Mehmed	
Abdi		Tâcir
İbrâhim Bâlî		
Muhammet Bâlî	Puhte-zâde	
Ali Şâh	Derzinün oğlu	
Saçma Beg İbrâhim	Halil...Cevânı	
Malkoç Ali Bâlî		Derzi
Cevânun Atlası	Sefer Bâlî	Çizmecî
Muharrem		Kahvecî
Abdi Şâh		
Hasan Bâlî-i Hayyat	Fagfûri	Derzi
Ali Bâlî	Abdinün oğlu	
Hasan	Pozur-zâde	Santranç-baz
Osmân	Çizmecinün oğlu	Talebe
Yûsuf		
Şa'bân Bâlî	Hacı Mahmûd oğlu	
Ömer, Osmân, Ali	Cevânlar	Dellâk
Hüseyn Bâlî		Kuyumcu
Derviş	Müzellef	Kazzâz
Derviş	Sâlih Ağa Kölesi	Köle
Osmân	Memî-zâde	
Süleymân	Kebûter-zâde	
Mahmûd		
Mustafâ	Memî-zâde	
Hasan	Mehemmed-zâde	
Salih	Perviz-zâde	
Hasan	Kalaycı-zâde	
Şa'bân		Kazzâz

Mustafâ	Hurrem oğlu	
Hüseyin	ibn-i Kebûter:	Sipahi
Hüseyin ve Hasan	Süleymân-zâde İki Birâder	
Muhammed ve Mustafâ	İki Kardeş	Sipahi
Ahmed	Ali Bâlî'nin oğlu	
Mustafâ	Hacı	
Hasan		
Hüseyin		Tâcir ve Kazzâz
Sefer ve Ömer	İki Takyacı	Takyacı
Sâlih		Tâcir
İslâm		Helvâcî
Mustafâcık	Ferhâd-zâde	
Mehemmed Bâlî		
	Hüseyin-zâde	Mücellid
Hasan		
Derviş Bâlî		
Memî		Halvacı
Mahmûd Bâlî		Halvacı

2.1.42. Abdî - Kütahya Şehrengizi

Mesnevi nazım şekli ve mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün kalıbıyla yazılan Kütahya Şehrengiz'i 228 beyitten oluşur. Eser münacat bölümüyle başlar. Bu bölümde şair, aşk derdi yüzünden dinî sorumluluklarını tam manasıyla yerine getiremediğini anlatır ve günahlarının bağışlanması için Allah'a yalvarır. Ardından gelen 10 beyitlik *“Hazret-i Mîr-i Mîrân-ı Âlî-şân Hazretlerinin Medh-i Şerîf ü Du'â-yı Latîfleridir”* bölümünde ise Sokullu-zâde Hasan Paşa'nın övgüsünü yapar. Hasan Paşa'nın övgüsünden sonra ise gece ve gündüz tasvirlerine geçilir. *“Hasb-i Hâl-i Abdî-i Hakîr ü Evsâf-ı Şehr-i Kütahiyye”* isimli bölümde Abdî birçok yeri gezdiğini fakat memleketi olduğundan dolayı Kütahya'ya geri döndüğünü bildirir. Kütahya'nın suyunun Kevser, etrafının gül, bitkilerinin mis koktuğunu anlatır ve etrafı ağaçlarla süslü, içinden nehir akan, toprağının cennete benzediği Sultan Bağı'ndan bahseder.

“Sebeb-i Te'lif-i Şehrengîz-i Kütâhiyye vü Der-Vasf-ı Bâğ u Rağ” başlıklı bölüm ise isminden de anlaşıldığı üzere sebeb-i tel'if bölümüdür. Abdî; bir sabah dünyaya canlılık geldiğini, insanların eğlenme duyguları depreştiğini kendisinin de bu duygularla dolaşırken Özbek Pınarı'na geldiğini anlatır. Bu pınar, şehzadelere ev sahipliği yapan ve Hurremabad'a benzeyen bir pınardır. *“Der-Medh-i Cüvânân u Münâzara-i Yârân u İhvân”* ve *“İltimâs-kerden-i Yarân-ı Safâ vü Mübâhase-i Rindân-ı Bâ-Vefâ”* başlıklı bölümlerdeyse arkadaşlarından biri “Belagatte kuvvetli biri var mı?” sorusunu sorar ve bunun üzerine Abdî'ye işinin bir şehrengiz yazmak olduğu söylenir. Abdî ise kendisinde böyle bir gücün olmadığını ama emri geri çevirmenin de uygun olmayacağını söyleyerek Kütahya Şehrengizi'ni yazmaya karar verir.

Bütün bu bölümlerden sonra 31 güzelin övgüsüne geçilir. Güzellerin her biri üçer beyitle anlatılır. 17 güzelin meslekleri (sipahi, tâcir, 3 bezzâz, 2 kâtip, 2 derzi, saraç, attâr, mestçi, yeniçeri, 2 kazzâz, 2 ilim talebesi) verilirken diğerleri ise baba adı ya da lakaplarıyla tanıtılmıştır.

Güzeller vasfı bittikten sonra *'Hatime-i Şehrengiz ü Der-Evsaf-ı Cüvân-ı Du'a-amiz'* başlığı ile şair; güzellerin devamının olması, sıhhat tahtında sürekli bulunmaları, yüzlerinin çırasının daima parlaması ve Mesih gibi canlı kalmaları için dua ederek şehrengizini sonlandırır.

Tablo 45. Abdî - Kütahya Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Mehemmed Şâh	Mir-i Âlem-zâde / Çavuş-zâde	
Mehemmed Çelebi	ibn-i Dil-ârâm	Sipahi
Ahmed Şâh Budak	Çelebi-zâde/ Hâce-zâde	Tâcir
Mehemmed Şâh	İbrâhim Çelebi-zâde	Bezzâz
Înâyetu'llâh Mehmed	Çelebi-zâde	Bezzâz
Şeyhî Çelebi Ali	Beg-zâde	
Yûsuf	Hâce-zâde	Kâtip
Mehemmed Şâh	Kassâb-zâde / Kurd oğlu	Kasap
Mehemmed Şâh	ibn-i Kuldâz	Bezzâz
Halîd Hâcî	Osman-zâde	
Alî Şâh	Îmâm-zâde / Ahmed Çelebi	
İbrâhim Şâh	Hızır-zâde	
Ahmed Şâh	Hüsrev Beg-zâde / Celeb-zâde	Derzi
Murtazâ	Haffâf Abdî Şâh-zâde	
Hüseyin Şâh		Saraç
Hüseyin ile Hasan	İki Attâr Birâder	Attâr
Ahmed Şâh	Ali Hâce-zâde	Mestçi
Muhammed	Celâl-zâde / Kul oğlu	Yeniçeri
Hisârî	Muharrem Çelebi / Tursun Beg-zâde	
Mustafâ Çelebi	Osman Hâce-zâde	
Hasan Şâh	Durhul Beg-zâde	Derzi
Ahmed Şâh	Abdurrâhmân-zâde	Kazzâz
Mahmûd	Köçek Bedâd Çelebi-zâde	İlim Talebesi
Ahmed Şâh	Teberrük-zâde / Bakkâl İbrâhim Çelebizâde	İlim Talebesi
Mehemmed Şâh Budak	Beg-zâde	
Satılmış	Satılmış ibn-i Bakkâl / Mustafa-zâde	
Nazar Şâh	Boyacı Mestân-zâde / ibn-i Mestân	
Osmân Şâh		Kazzâz

Süleymân	Kuyûmcıbaşı-zâde	
Hasan Şâh	Tekyenîşîn-zâde	

2.2. 17. Yüzyıl Şehrengizleri

2.2.1. Neşâtî - Edirne Şehrengizi

Edirne Şehrengizi, fe'ilâtün / mefâ'ilün / fe'ilün aruz vezni ve mesnevi nazım şekliyle toplam 144 beyit olarak kaleme alınmıştır. Şehrengizin ilk 7 beytinde şair, kâmiş kalemini “gel” diye çağırıp “nazmımızla cihanı mest edelim” der ve güzelleri anlatmaya başlar.

Neşâtî, iki kardeşle (Mustafa vü İbrahim) birlikte toplam 15 güzele tavsif etmiştir. Bu güzellerin 2'sinin mesleği (vezneci, sabun-fürûş) söylenmiş diğerlerinin ise meslekleri söylenmeyerek isimleri ya da baba adları verilmiştir. Güzellerin biri 5 beyit, biri 6 beyit, dokuzu 7 beyit ve üçü 8 beyitle tanıtılmıştır.

Neşâtî 108. beyitten itibaren güzeller methinin bittiğini ancak gönlüne yeni bir ateş düştüğünü bu sebepten cefa çekip helak olduğunu anlatır. 119 ve 120. beyitlerde ise kendisinin hiçbir günahının olmadığını aşk hakkı için güzelleri methettiğini söyler.

138. beyitle birlikte tövbeye başlayan şair, kendisine seslenerek Allah'a dua ve sena etmesini tembihler ve dua ile şehrengizini sonlandırır.

Tablo 46. Neşâtî - Edirne Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
	Çancı-zâde / Hancı-zâde	
Emîr		
	Okçı-zâde	
	Yağcı-zâde	
Hasan		Vezneci
Mustafa vü İbrahim	İki Birâder	
Ahmed		Sabun-fürûş
Hâcî		
İbrâhim		
Halîl		
İsmâ'il		
Ya'kûb		
Mahmûd		
Bayram		

2.2.2. Hâcî Dervîş - Mostar Şehrengizi

Hâcî Dervîş'in Mostar¹⁶ şehri için yazdığı şehrengiz, 297 beyit olup aruzun mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün vezni ve mesnevi nazım şekli ile kaleme alınmıştır.

Eser *sebeb-i te'lîf* bölümü ile başlar. Şair, bu şehrin güzellerine nasıl hayran kaldığını ve şehrin güzellerinin bir sınırı olmadığını söyler. 5. ve 10 beyitler arasında adının Selim olduğunu söylediği ay yüzlü bir güzelden özellikle bahseder. Yüzü güneş, alnı ay, dudağı can bağışlayan bu güzel; şairi kendine deli divane etmiştir. Hâcî Dervîş, Mostar ve güzelleri hakkında bu duygular içinde düşünürken yanına gelen âşıkların ona içi güllerle dolu bu şehri niçin anlatmadığını sorduklarını ve şehrin methini mutlaka yazmasını söylediklerini anlatır. Kendisinin de bu sözler karşısında Mostar şehrengizini yazmaya karar verdiğini dile getirir.

Bu bölümden sonra güzeller methine geçen şair; Selim ile birlikte toplam 40 güzelden bahseder. Bu güzellerden ilki olan Selim'i 6 beyit, sonuncusu olan Küçük Mehmed'i 4 beyit, diğerlerini ise beşer beyit ile tavsif etmiştir. Güzellerden bazıları mesleği ya da uğraşı ile (sipahi, tâcir, düğmeci-ilikçi, 2 müezzin, mücellid, kahveci, 4 ilim talebesi) verilirken bazıları ise baba isimleri ya da lakapları ile tanıtılmışlardır.

Güzeller tasvirinden sonra Hâcî Dervîş, *dua* bölümün geçer. Bu bölümde şair, kendisini mecazî aşktan hakiki aşka geçirmesi için Allah'a dua eder.

“Hatimeden sonra şair, üç beyitten oluşan bir tarih kıtası söyler ve ‘*Murâdun hâsıl oldu yine Dervîş*’ mısraı ile eserin tarihini (tarih-i tam ile) 1040/1630 olarak belirtir ve ‘*Tamâm şud bi-'avni 'l-lâhi Te'âlâ*’ ifadesiyle de eserini bitirir” (Kesik, 2010: 375).

Tablo 47. Hâcî Dervîş - Mostar Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Selim		
Mehammed	Hâcî Bâlî-zâde	İlim Talebesi
İsâ		İlim Talebesi
Hüseyn		Sipahi
İshâk	Ahmed Beg oğlu	
	Kâse-zâde	Tâcir
	Kâse-zâde'nin Kardaşı	
Alî		Düğmeci-İlikçi
Yûsuf		Müezzin
Ahmed		
Mustafâ	Mehammed Beg oğlu	
Tıflî	Başmakçı Bâlî-zâde	
İbrâhîm		

¹⁶ Bosna-Hersek'in başşehri Sarajevo'nun (Saraybosna) 162 km. güneybatısında deniz seviyesinden 59 m yükseklikte, Sarajevo'yu Adriya denizi kıyısına bağlayan önemli yol üzerinde yer alır. Hersek bölgesinin merkezi olan şehrin ortasından Neretva nehri geçer (Aruçi, 2005: 295).

Şeyh-zâde Mehemmed		Müezzîn
İshâk	Abdî Beg oğlu / Sipâhî-zâde	
Hasan		İlim Talebesi
İsma'îl	Muslihü'd-dîn oğlu	
Selmân	Ağa-zâde	
Selîm	Selmân'ın Büyük Kardaşı	
Mustafâcuk	Mehemmed Ağa-zâde	
Abdî	Lâfi-zâde	
Osmân	Alî Çavuş-zâde	
Ahmed	Süleymân Çavuş'un oğlu	
İsâ	Savâ-zâde / Kılıccı-zâde	
Osmân	Kelîmân-zâde	Mücellid
Ahmed	Hâcî Oruc-zâde	
Kaya	Yeniçeri oğlu	
Mahmûd	Derzi-zâde	
Mustâfa	Benefşe-zâde	
	Benefşe-zâde Mustâfa'nın Ammî-zâde	
Ahmed	Hâcî-zâde / Karu	
Mehemmed	Moro-zâde	
Sâlih	Nasûh-zâde	
Mahmûd	Derzi oğlu	İlim Talebesi
Mustâfa		
Abdî	Pül oğlu	
Muslî	Hâcî-zâde	
Dânyâl	Kapudân-zâde	
Şücâ'	Kız Nakışlı	Kahveci
Mehemmed	Küçük	

2.2.3. Dürri - Gümülcine Şehrengizi

Gümülcine¹⁷ Şehrengiz'i Dürri tarafından 66 beyit olarak kaleme alınmıştır. Eser, mesnevi nazım biçimi ve mef'ûlü / mefâ'ilü / mefâ'ilü / fe'ûlün vezniyle oluşturulmuştur. Eserin ilk bölümünde Gümülcine Yaylak'ı tasvir edilmektedir. Şaire göre bu yayla insanlara ruh veren güzelliكتedir. Yaylanın her bir köşesi sefa veren cennet bahçesi gibidir. İnsanlara huzur veren bu yerin bütün çiçeklerinden güzel kokular yayılmaktadır.

Yayladaki ağaçlar uzun boylu sevgiliye, suyu hayat suyuna benzemekte; içinde Yakuz Pınarı, Kara Oluk ve Şeyh Oluğu gibi sular bulunmaktadır. Buralardan akan sular da yine ab-ı hayat suyuna benzemektedir. Şeyh Oluğu'nun her köşesi de bir işret mekânıdır.

¹⁷ Bugün Komotini adıyla anılmakta olup Türkiye-Yunanistan sınırının 98 km. batısında, Yunanistan-Bulgaristan sınırının 23 km. güneyinde, güneydeki Ege denizine 40 km. uzaklıkta, Selânik-İstanbul demiryolunun geçtiği geniş ovada kurulmuş yaklaşık 40.000 nüfuslu bir yerleşim merkezidir. Birçok camii, kalabalık Türk nüfusu ve Pomak azınlığı ile Gümülcine, Batı Trakya müslümanlarının dinî ve kültürel merkezidir. Müftülük merkezi olmasının yanı sıra burada birçok Türk Okulu da bulunmaktadır. 1371'den 1912'ye kadar kesintisiz olarak Osmanlı idaresi altında kalmıştır (Kiel, 1996: 268).

Bütün bu yayla tasvirlerinden sonra 13. beyitten itibaren toplamda 19 güzeli tanıtıldığı güzel övgüsüne geçilir. Eserde 48 beyit boyunca kimi birer beyit kimi ise ikişer beyit olarak güzellere tavsif edilmiştir. 7 güzelin mesleği (monla, vaiz, sipahi, dede, müezzin, 2 medrese talebesi) verilmiş geriye kalanlardan ise ya isimleri ya da lakapları ile bahsedilmiştir.

Dürrî güzellere tanıttıktan sonra ise Gümülcine Yaylası'nın güzelliklerine tekrar değinerek orada yaşayan dostlarına gönül selamını gönderip şehrengizini sonlandırır.

Tablo 48. Dürrî - Gümülcine Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Hazret-i Monla		Monla
Yümni Efendi		
Ramazan		Vaiz
Pîr Muhammed Çelebi		
Hızr Ağa		Sipahi
Sulak Ağa		
Osmân Ağa		Dede
Ahmed Ağa		
Abdi Çelebi		
Receb Beg		
	Kayyım-zâde	
Hasan		Müezzin
Dervîş Aliyyi		
Pîr Muhammed Çelebi		
Abdî Ağa		
Eyyüb Çelebi		Medrese Talebesi
Ahmed Efendi		Medrese Talebesi
Dursun		
İsmâ'il Ağa-zâde		

2.2.4. Dürrî - Moton Şehrengizi

Dürrî'nin Moton şehrengizini yayımlayan İlyas Yazar'a göre; şehrengiz, 35'i metinde ve 4'ü der-kenarda olmak üzere toplam 39 beyitten oluşur (Yazar, 2009: 179-180).

Dürrî şehrengizine Moton Kalesi'nin fethinin kolay olmadığına değinerek başlar. Devamında şehrin içindeki gazilerden bahsederek onların çeşitli özelliklerini anlatır. Osmanlı Devleti'nin donanmasının gücünden, donanmadaki askerlerin cesaretinden ve bunların düşmana saldırdığı korkudan bahseder. 17. beytin sonuna kadar Moton'un fethinden, askerlerden ve gazilerden bahseden şair, 18. beyitten itibaren ise şehirdeki iki kişiye (Hoca Hasan ve onun oğlu) değinir.

18. beyitten 35. beyte kadar Hasan Hoca ve yalancı oğlundan bahseder. Ardından gelen 36 ila 39 arası olan der-kenar beyitlerinde ise Moton gazası hakkında kötü olarak

konuşanların, kadılara ve gazilere garaz edenlerin dünyada ve ahirette rüsva olmaları için beddua ederek şehrengizi sonlandırır.

Tablo 49. Dürri - Moton Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
	Hâce Hasan oğlu	
Hasan		Hâce

2.2.5. Arif - Kütahya Şehrengizi

Ârif'in Kütahya Şehrengizi toplam 52 beyitten oluşur. Giriş kısmı gazel şeklinde olup 8 beyitten oluşurken asıl bölüm 44 beyitlik mesnevi nazım biçimi şeklindedir. Şehrengizlerde bulunan münacat, sebab-i te'lîf, dua gibi bölümler bu eserde yer almamaktadır.

Şair, şehrengizine şeker sözlü diye vasıflandırdığı papağana seslenerek başlar. Bu papağandan eserini okutacak şekilde letafetli söz söylemesini diler. Şiirinin sözlerini kim işitirse bu şiiri söyleyerek raks etmeli, bir nazik mısrası güzelin boyu gibi olmalı, ifadeleri ise Hz. Yusuf'un güzelliğini kışkırtmalıdır.

Ardından güzeller tasvirine geçen Ârif bedesten çevresinden 12 güzelden bahsetmiştir. Güzellerden biri altışar, biri beşer, ikisi dörder, sekizi ise üçer beyit ile tanıtılmıştır. Bu güzellerden sadece üçü mesleği ile tanıtılmış ve üçünün mesleği de terzi olarak verilmiştir.

Eseri '*Ârif'in Kütahya Şehrengizi*' başlığı ile Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi'nde yayımlayan *Ebubekir S. ŞAHİN*, şehrengiz metninin sonunda 13 beyitlik Yoncalı Medhiyesi'ne ve 7 beyitlik Ilıca Gazeli'ne de yer vermiştir.

Tablo 50. Arif - Kütahya Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
İbrâhîm		
Alî		
Süleymân	Abdî-zâde	
	Poyrâz-zâde	
	Derzibaş oğlu	Derzi
Ömer	Hisari	
	Zeynel-peser	
Şâh Abbâs		
	Ahırbasanlı Derzi-peser	Derzi
	Takyeci-zâde	Takkeci / Derzi
Süleymân	Muslî-zâde	
Ca'fer		

2.3. 18. Yüzyıl Şehrengizleri

2.3. 1. İsmâil Belîğ - Bursa Şehrengizi

Fe'ilâtün / fe'ilâtün / fe'ilâtün vezniyle İsmâil Belîğ tarafından yazılan şehrengizin nazım şekli mesnevidir. 269 beyitten oluşan eserin ilk 10 beyiti münacat, sonraki 6 beyti na't ve ardından gelen 7 beyit ise yine münacat beytidir.

24. beyitten 94. beyte kadar *sebeb-i te'lîf* bölümüdür. Diğer şairlerin aksine ilkbahar tasvirinin yerine sonbahar (hazan) tasviri yapan İsmâil Belîğ; artık irfanın revaçta olmadığını, bin hünerin bir pula dönüştüğünü, mala rağbetin arttığını bu yüzden kaleminin ağzını bıçakların bile açamadığını dile getirir. Daha sonra yanına gelen zurafalardan biri kendisine, niye böyle davrandığını ve bu dünyanın derdinin ona mı kaldığını sorar. Bu şehirde nice civanın yetiştiğini söyler ve şairden bu güzelleri methetmesini ister. Bunun üzerine İsmâil Belîğ önceden yazdığı şehrengizinin yıpratıldığını ve bu yüzden yeni bir şiir yazmak istemediğini anlatır. Tüm bu konuşmaların ve arkadaşının ısrarları sonucunda şair, Bursa şehrengizini yazmayı kabul eder. Güzellerin ismini bir defterde topladığını söyleyen şair; şöhretsiz gençleri yazmadığını, işveli afetleri yazdığını bu güzelleri de sekizer beyit ile tasvir ettiğini açıklar. Ayrıca eskiden olduğu gibi eserini değiştirmeye kalkışacak olanların yedi ceddine lanet okur.

Şair, 94. beyitle birlikte güzeller övgüsüne geçer. İsmâil Belîğ'in *sebeb-i te'lîf* bölümünde kendisinin de dediği gibi şehrengizinde 20 güzele yer vermiş ve bunları sekizer beyitle övmüştür. Bu güzelleri isimleri, baba adları veya lakapları ile tanıtmış bunun yanı sıra 14'ünün de mesleğini (3 kazzâz, kavukçu, sîm-keş, 3 attâr, âhenî, takye-dûz, duhanî, 2 hayyât, mûze-dûz) vermiştir.

254. beyit ile 269. beyitler arası *hatime* bölümüdür. Burada şair; kendisinin yanlış anlaşıldığını, eserinde yer verdiği kişileri methetmesine rağmen onların bunu anlamayıp yergi olarak kabul ettiklerini, kimilerini de diğer güzeller kadar genç olmadıkları için şehrengizine almadığını anlatır. Son beyitte ise şehrengizinin yazılış tarihini vererek eserini sonlandırır.

269. *Binyüzontokuz ider ol hengâm*

Oldı bu nüsha-i zîbâ itmâm (Akkuş, 1987: 207).

Tablo 51. İsmâil Belîğ - Bursa Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Şeyh Muhammed		Kazzâz
Seyyid Ahmed	Kaymakçı-Zâde	
Seyyid Ali	Abdullah Çavuş-Zâde	
Seyyid Sa'id	Reşîd Efendi-Zâde	Kavukçu

Seyyid Osmân	Sofyevî	Kazzâz
İsmâ'il	Dellâk Kasım-Zâde / Ayyâr	Sîm-keş
Ya'kûb	Dâvud Ağa-Zâde	
Mustafa Ağa	Yeşil Kâtibi-Zâde	
İbrâhim	Attâr İbrâhim Efendi- Zâde	Attâr
Ahmed	Âhenî Belgrâdî-zâde /Âhenî-zâde	Âhenî
	Takyeci Bey	Takye-dûz
Muhammed Ağa	Kebeci-Zâde / Keştî-i Âteş	
Mustafa	Ali-Zâde	Duhânî
Mustafa	Papas-Zâde	Attâr
Mustafa	Ender-Zâde	Hayyât
Mustafa Çelebi	Telâmiz-i Kazzâz Muhsin	Kazzâz
Hüseyn	Meseli-Zâde	Attâr
Halîl		Hayyât
Abdullah	Çukacı-Zâde /ibn-i Hammâmî	
		Mûze-dûz

2.3. 2. Vahîd Mahtûmî - Yenişehir-i Fenâr (Lâle-zâr) Şhregizi

Vahîd Mahtûmî tarafından yazılan Yenişehir şehregizinde mesnevi nazım şekli ve fe'ilâtûn / mefâ'ilûn / fe'ilûn kalıbı kullanılmıştır. Eser, toplam 524 beyitten oluşur.

İlk 12 beyit *tevhid*, 13. beyitten 24. beyte kadar *na't*, 24. beyitten 42. beyite kadar *günahkârın itirafı*, 42. beyitten itibaren ise *sebeb-i te'lif* bölümüdür. Bu bölümde şair vatanından ayrılıp Yenişehir'e geldiğini ve orada 4 güzel (Seyyid Ahmed, Şah Osmân, Çoban Velî-zâde Muhammed, Arnavud-zâde Monla Hüseyin) ile tanıştığını söyler. Ardından bu güzelleri tek tek övmeye başlar. Bu güzeller bir sohbet esnasında şaire; bir şehregiz yazmasını, adını Lâle-zâr koymasını ve önce yaşlıları sonra gençleri övmesini salık verirler.

Sebeb-i te'lif bölümünden sonra 5 beyitlik bir gazele yer verir. Böylece *Sıfat-ı Nevbahâr-ı Şûr-engîz* bölümüne geçer. Bu bölümde bahar tasviri yapan Mahtûmî, ardından *Sıfat-ı Serv-i Gülşen-i Eymen* başlığıyla güzeller övgüsüne geçer.

Yenişehir şehregizinde 11 güzele yer vermiştir. Şair; bu güzellerden birini 14 beyit, diğerlerini ise 10 ila 12 arası değişen beyitlerle tavsif etmiştir. Mahtûmî sadece 3 güzelin mesleğini (2 hâfız, mest-dûz) vermiş diğerlerini ise isimlerini ya da baba adlarını vererek tanıtmıştır.

Güzeller övgüsünden sonra ise *Der-Beyân-ı Tetimme-i Maksûd* bölümü gelir. Bu bölüm sonuç bölümüdür ve şair şehregizini tamamladığını bildirir. *Der-Temâşâ-yı Âlem-Envâr* bölümünde Kösem Nehri'nde suya giren güzelleri anlatır. *Medh-i Kapudan Paşa* ve *Arz-ı Hâl-i Vahîd* bölümünde ise Kapudan Paşa'nın övgüsünü yapar ve kendi durumunu arz

eder. Son iki beyitte ise kendisine kim dualarıyla yâd ederse onun iki cihanda şâd olması için Allah’a iyi dileklerde bulunup şehrengizini sonlandırır.

Tablo 52. Vahîd Mahtûmî - Yenişehir-i Fenâr (Lâle-zâr) Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Seyyid Ahmed		
Şah Osmân		
Muhammed	Çoban Velî-zâde	
Monla Hüseyin	Arnavud-zâde	
	Çukadâr oğlu	
Mustafâ	İbn-i Mûsâ	
	Kızmito	Hâfız
Es'ad	İbn-i Kırılankıç / Mahkeme Kâtibi oğlu	
Aynî Hüseyin	Gümrükci Kayını	
Mustafâ	Tokuc-zâde	Mest-dûzi
Monlâ Alî	Varda-zâde	Hâfız
Mustafâ	Seyyid-i Hûbân / Hâcî Kerpiç İbrâhîm oğlu	
Alî Paşa	Hâcî Muhammed oğlu / Adaş İki Genç	
Abd-i Rahmân	Tuz Muhammed oğlu	
Hüseyin	Demirci-zâde	

2.3.3. Lebîbî - Eyüp Şehrengizi

Eyüp Şehrengizi, aruzun mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün kalıbı ve mesnevi nazım şekliyle Lebîbî tarafından kaleme alınmıştır. Toplam 60 beyitten oluşan eserde, 'münâcât ve sebeb-i te'lîf' bölümleri yer almamaktadır.

Şehrengiz, 'Şehrengiz-i Lebîbî Cüvânân-ı Ebî Eyyüb el-Ensârî' isimli güzeller övgüsü ile başlar. Burada şair, 20 güzeli çeşitli yönleriyle tanıtmıştır. Bu güzellerden 12'si ikişer beyit, 8'i ise üçer beyitle tavsif edilmiştir. Güzellerden sadece ikisinin mesleği (mestçi, cüz-hân) söylenmiş, diğerleri baba adı ya da lakapları ile anılmışlardır.

Güzeller övgüsünden sonra 49. beyitle birlikte 'Hâtîme' bölümüne geçilmiştir. Bu bölümde Lebîbî, 12 beyit boyunca Allah'a dua eder. Şair; yazdığı bu güzel vasıflar okunduğunda eğer bir ayıbı ortaya çıkarsa dostlarının bunu görmemelerini, eksiklerini af eteği ile örtmelerini ve dedikodusunu yapmamalarını dileyerek şehrengizini sonlandırır.

Tablo 53. Lebîbî - Eyüp Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Mehemmed	Suyocu-zâde	
Ahmed Şâh		
Mehemmed Şâh		

Hacı Şâh	Arpacı-zâde	
Kâsım Şâh		
Seyyid Mehemed Şâh	Mu'allim-zâde	
	Cerrâh-zâde	
Dervîş Şâh	Karakaş-zâde	
Ali Şâh	Muhtesib-zâde	
Muslî Şâh	Sipâhî-zâde	
Veyis Şâh	Fîl-zâde	
Osmân Şâh	Solak-zâde	
İbrâhîm Şâh	Kul oğlu	
Kerîm Şâh		Mestçi
Hüseyin Şâh	Hüseyin ibn-i Bihter	
Mûsâ Şâh		
Abdu'l-kerîm Şâh	Kapuzcı-zâde	
Dervîş Şâh	Hammâmcı-zâde	
Ahmed Şâh	Çizmeci oğlu	
Hüseyin Şâh		Cüz-hân

2.4. 19. Yüzyıl Şehrengizleri

2.4.1. Urfalı Baba Cem'i - Podgorica ve İşkodra Şehrengizi¹⁸

Cemî'nin 1876 yılında Karadağ'daki isyanı bastırmak için Urfa'dan gelen askerler içinde olduğunu ve bu süre içerisinde gördüklerini anlattığı eserin Podgorica ve İşkodra'yı anlatan bölümlerinin şehrengiz özelliği taşıdığını söyleyen Çağlayan¹⁹, asıl adı Mustafa olan şaire Baba Cem'î denmesini ise tarikat ehli olmasına bağlamaktadır. Ayrıca Çağlayan'a göre eser savaş sahnelerini anlatmak için hece ölçüsü ve dörtlük nazım şekliyle kaleme alınmış, üç bölüme ayrılmıştır. Bu bölümler şunlardır: Birinci bölüm *Tekerleme-i Hikâye-i Karadağ-ı Cem'î* Anadolu ve Rumeli cephehlerinin durumunu, ikinci bölüm *Destan-ı Baba Cem'î Serencâm-ı Karadağ* Karadağ'a gelişini ve burada yapılan savaşı, üçüncü bölüm ise *Serancâm-ı Karadağ* Osmanlı Rus savaşının Rumeli cephesini anlatır (Çağlayan, 2013: 3-4).

Cemî Urfa'dan İşkodra'ya geldiği zaman orada gördükleri etkileyici bir şekilde anlatır. *Destan-ı Baba Cem'î Serencâm-ı Karadağ* başlıklı bölümde 107. beyitte çeşme başında gördüğü bir güzelden bahseder. Akpınar Hanı'nda konakladıkları sırada çeşme

¹⁸ Sırbistan'dan ayrılan Karadağ Cumhuriyeti'nin başkenti ve dörtte biri müslüman olan toplam 136.000 nüfusuyla (2005 yılı) ülkenin en büyük şehridir. 1948-1992 yılları arasında Titograd adıyla anılmıştır. Şehir, Ribnica İşkodra gölüne dökülen Morača nehriyle Ribnica (Zeta) suyunun birbirine kavuştuğu yerin yakınında düz bir ova ortasında deniz seviyesinden 50 m. yüksekte kurulmuştur. İşkodra gölünün 20 km. kuzeyinde bulunur (Kiel, 2007: 306).

Arnavutluk'un en eski yerleşim birimlerinden biri olan İşkodra, aynı zamanda ülkenin kuzey kesimindeki en önemli sanayi ve kültür merkezidir. Osmanlı yönetiminin (1393-1396, 1479-1912) ilk dönemlerinde önemli bir sancak merkezi ve kale şehriydi. Daha sonra Balkanlar'ın batısında nüfusu 40.000'e kadar ulaşan bir ticaret merkezi olarak gelişti (Kiel, 2001b: 433).

¹⁹ Çağlayan, B. ve Balaban, A., 2013

başındaki bu güzeli; dişleri inci, kaşı keman, gamzesi cellat ve boyu fidan diye tasvir eder. Şairin dediğine göre, Züleyha'yı andıran bu güzelin aslı Kürt'tür.

167. beyitten sonra ise İşkodra şehrini çok beğendiğini birçok diyar gezdiğini, buranın mahbubu ile merdinin çok olduğunu söyler ve şehrin çarşısını, bahçelerini anlatır. 175 ve 176. beyitlerde güzelliği ile şairin boyunu eğan bir terzi çırağından bahseder. 179 ve 180. beyitlerde ise İşkodra halkının lisanının Arnavutça olduğunu ve böyle güzellerin Gürcistan da bile bulunamayacağını ifade eder.

Cem'i, *Serencam-ı Karadağ* bölümünde 29 ve 30. beyitlerde "Böyle güzel bir diyar görmedim" diyerek şehrin güzelliğini bir kez daha vurgular. Ardından yine bu bölümde 173'ten 193. beyite kadar gördüğü Bekir isimli bir güzeli anlatır. Bu güzelden sonra 255. beyitte bu sefer Ermeni bir şekerci güzelini tavsif eder.

Serencam-ı Karadağ adlı bölümün ilerleyen satırlarında Cem'i, şehrin övgüsüne devam eder. 267. beyitten itibaren halkın giyinişinden, şehirde bulunan kalenin yüceliğinden, denizinde her akşam kolluk kuvvetlerinin gezdiğinden, şehrin evlerinden ve hanımlarından, kadınların ellerinde şemsiyelerle yaptıkları alışverişlerden ve halkının muhabbet sevdiğinden bahseder.

Urfalı Cem'i kaleme aldığı *Karadağ Destanı*'nın şehrengiz özelliği taşıyan bölümlerinde, güzelliğiyle dikkatini çeken ve haklarında bilgi sahibi olabildiği 4 güzelden söz eder. Bunlardan 3'ünün mesleğini (terzi çırağı, fırıncı, şekerci) vermiş diğerlerini ise lakapları ya da baba adlarıyla karışık olarak tanıtmıştır.

Tablo 54. Urfalı Baba Cem'i - Podgorica ve İşkodra Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Kürd	Köçer Güzeli	
		Terzi Çırağı
Bekir	Ekmekçi-zâde	Fırıncı
	Şekerci Bala / Ermeni	Şekerci

2.5. Diğer Şehrengizler

2.5.1. Mahlassız - Üsküp Şehrengizi

Şairi bilinmeyen Üsküp şehrengizi, mesnevi nazım şekliyle ve aruzun mefâ'ilün / mefâ'ilün / fa'ülün kalıbıyla kaleme alınmıştır. Toplamda 101 beyitten oluşan şehrengizde '*şehir övgüsü, sebeb-i te'lîf, güzeller övgüsü ve dua*' bölümleri bulunur.

Eserin ilk 11 beytinde şair, Üsküp'e misafir olarak geldiğini, şehrin güzelliğinin aklını başından aldığını ve halkının irfan sahibi kişiler olduğunu anlatır. 12 beyitten 22. beyite kadar bu halkın zevkine nihayet olmadığı bu sebeple bunların hâllerinin hikâye edilemeyeceğini

söyleyerek şeker çiğneyen papağanı çağırır ve ondan bir iki söz söylemesini ister. Bu, papağanın söyleyeceği sözler o kadar güzel bir şiir oluşturmalıdır ki bu şiiri işitenlerin ağızları gonca gibi açık kalmalı ve işitenler bülbül gibi mest olmalıdır.

Şair bu düşüncelerle 23. beyitten itibaren güzeller övgüsüne başlar. 34 güzelin tanıtıldığı bu bölümde 28'i ikişer, 3'ü üçer, 2'si dörder ve 1'i altı beyitle tavsif edilmiştir. Bu güzellerin 12 tanesinin isimlerinin yanında meslekleri de (2 takyacı, kadı, yorgancı, nemedçi, mevlûd-hân, hallâc, macûn-fürûş, attâr, abâc, sipahi, bende) verilirken diğerlerinin meslekleri hakkında bilgi verilmemiş, baba adı ya da lakaplarıyla birlikte anılmışlardır. Güzeller övgüsünün nihayetinde şair, çoğu şehrengiz şairinin yaptığı gibi dua ederek eserini sonlandırır.

Tablo 55. Mahlassız - Üsküp Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
Muhammed	Üskübî	
Abdî		Takyacı
Ahmed	Abbâs oğlu	
Hasan Bâlî	Debbâğ-zâde	
Muhammed	Kâdî-zâde	Kadî
	Otlukçı-zâde	
Ömer Bâlî	Hâcî Halife-zâde	
		Nemedçi
Ahmed		
Muhammed	Pos Paşa-zâde	
Şâkird		Yorgancı
Sâlih		Mevlûd-hân
	İbn-i Şûhî	
	Mîrim-zâde	
	Mumcî-zâde	
Ahmed	Mûsî Hâlîfe-zâde	
	Hançerlü-zâde	
Kâsım Bâlî		Hallâc
Burhân	Aşçı-zâde	
Muhammed	Faltaka-zâde	
Eyyüb Bâlî		
Süleyman		Takyacı
Memi-Şâh		Macûn-fürûş
Bâlî	Hâcî Alî oğlu	
	Sabuncî-zâde	
Memi	Katır-zâde	
Hüseyn		Attâr
	Behrem-zâde	
	Sarı Hâce-zâde	
	Habîb oğlu	Abâc
	Diken-zâde	

İbrâhîm Edhem		Sipahi
		Bende
Hüseyn		

2.5.2. Hakîr - .?. Şehrengizi

Şehrengiz mesnevi nazım şekli ve aruzun mefâ'ilün / mefâ'ilün / fe'ülün vezniyle kaleme alınmıştır. Şehrengizlerde bulunan giriş, bahar-kış tasviri, şehir övgüsü ve sebeb-i te'lif gibi bölümler bu şehrengizde bulunmamaktadır.

“Elimizdeki metin 76 beyitten oluşmaktadır. Metnin başına aldığımız farklı vezindeki beyitleri önceki şehrengizin sonu olarak da değerlendirmek mümkündür. Bu kısım hariç tutulduğunda ise 71 beyitlik bir şehrengiz örneğinden bahsedilmektedir” (Harmancı, vd., 2018: 409).

Güzeller övgüsü ile başlayan eserde 27 güzelden bahsedilmiştir. Bu güzellerden 6'sının mesleği (kâtip, vekil, serrâc, sipahi, silahdar, köle) verilirken diğer güzellerin meslekleri verilmemiş bu güzeller isimleri veya baba adları verilerek tavsif edilmişlerdir. Güzellerden 6'sı birer beyitle, 17'si üçer beyitle, 3'ü ikişer beyit ve 1'i dört beyitle övülmüştür.

Güzeller övgüsünden sonra *Hâtimetü'l-kelâm* bölümüne geçen şair bu bölümde, bu şehrin ay yüzlü ve misk kokulu nice parlak ayının olduğunu söyler. Bu güzellerin kalemle vasfedilemeyecek kadar güzel ve çok olduklarını belirtir. Bu nice güzel arasından kendisinin bilip toplayabildiklerinin ise ancak bu kadar olduğunu söyleyerek şehrengizini tamamlar.

Eseri yayımlayan Harmancı, tezkirelerde ve diğer kaynaklarda Hakîr/Hakîrî mahlasıyla şehrengiz yazan bir şaire rastlamadıklarını ancak hâtimetü'l-kitâb başlığı altında şairin kendisinden iki defa “Hakîr” diye söz etmesinden dolayı bu sözcüğün mahlası olabileceğini düşündüklerini söyler (Harmancı, vd., 2018: 409).

Tablo 56. Hakîr - .?. Şehrengizi

İsim	Baba Adı / Lakap	Meslek
	Uncı-zâde	
	Kâtib-zâde	
	M'imâr-zâde	
	Veznci-zâde	
	Kapancı-zâde	
	Ferhâd-zâde	
	Nâzır-zâde	
	Kâtib-zâde	Kâtip
Mustafâ	Nâ'ib-zâde	Vekil
	Çigdem-zâde	Serrâc
Yûsuf	Bosnevî-zâde	

	Satı-zâde	
Pîr Alî	Sancakdâr-zâde	
	Boyacı-zâde	
	Emîn-zâde	Sipahi
	Karakaş	
	Dutan-zâde	
	Bakkâl-zâde	
Rûhî		
	Kaytem-zâde	
	Soyağcı-zâde	
	Feş-zâde Ali oğlu	
Yûsuf	Baba-zâde	
Muhammed	Hızır Bâlî-zâde	
Alem Şâh	Ebû Bekr-zâde	Silahdar
	Kumsı-zâde	
	Bende-i Hâce Bezistân	Köle

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞEHRENGİZ GÜZELLERİ SÖZLÜĞÜ

3.1. Şehrengiz Güzelleri²⁰

A

Abâcı [Tâcir Mustafâ] (16. yy., Saray, Tüccar) Dudağı can pahası, busesi rica olunan, güzellik malı satan, malı revaç bulan (Aydemir, 2001a: 49).

Abâcı oğlu Muhammed (16. yy., Edirne) Ay, ayak tozu baş tacı, âşığı güneş (Mengi, 1995: 100).

Abâcı-zâde Muhammed (16. yy., İstanbul) Aşk gençleştiren, yüzü hayran bırakan, aba giyen, keçe giyen, çıplak sineli, merhabası olmayan (Karasoy, 2006: 15).

Abbâs oğlu Ahmed (Üsküp) Gönül çalan, fidan boylu, boyu kıyamet koparan, kaşı kılıç, parmağı kalem, boyu Abbasî sancağı, güzellerin baş askeri, gönül ülkesini fetheden (Akdağ, 2011: 191-192).

Abdi (16. yy., Edirne) Âlem şahı, kulu padişahlar, kölesi tüm âlem (Karaca, 2018a: 134).

Abdi (16. yy., Edirne) Yüce boylu servi, efendi, emrine kul olunan (Mengi, 1995: 102).

Abdi (16. yy., İstanbul, Nalbant) Padişah, cefakâr şah, gönül alan, benleri nal izi (Çavuşoğlu, 1977: 268).

Abdi (Üsküp, Takkeci) Güzeller şahı, sultanları kul eden, feleğin takkesini alan (Akdağ, 2011: 191).

Abdi Ağa (17. yy., Gümülcine) Meclise lezzet veren, dalkavukluk eden, at binen (Yazar, 2007: 13)

Abdi Bâlî (16. yy., Edincik) Hercai, gönül alan, gül yanaklı, yanakları akıl yağmalayan (Gülhan, 2012: 533; Aydemir, 2007: 116).

Abdi Beg oğlu İshâk [Sipâhî-zâde] (17. yy., Mostar) Yoluna can verilen, güzellikte eşsiz, genç, gönül alan, tıfıl, sonsuz vasıflı (Kesik, 2010: 388).

Abdi Çelebi (17. yy., Gümülcine) Mekke ve Medine ziyaretçisi, yeryüzüne ışık veren, seyit zat, sözü can bağışlayan (Yazar, 2007: 12).

Abdi Halife-zâde Ahmed (16. yy., Saray) Aşk mektebi olan, işi ilim, aşk ilmini ezberleyen (Aydemir, 2001a: 47).

Abdi Keş-dûz (16. yy., Manisa, Ayakkabı Dikicisi) Saçı esir alan, hakir, aydınlatan güneş, can (Tıgılı, 2005: 239).

²⁰ Buradaki güzeller şehrengizlerdeki anlamlarına göre verilmiştir.

Abd-i Rahmân (16. yy., Edincik, İlim Talebesi) Âlemin şahı, güzelliği kabul gören, gönül alan, ilim okuyan, İmâm-ı Azâm'ın öğrencisi (Aydemir, 2007: 121; Gülhan, 2012: 538).

Abd-i Rahmân [Tuz Muhammed oğlu] (18. yy., Yenişehir) Âşıkların afeti, kendini beğenmiş afet, peri, ay, akıl alan, öldürücü zehir, reziller meclisinin tuzu, merhametsiz, can düşmanı, taze dudak, dudağı tuzlu, güzel, bakışı ince kılıç, kibir şarabı içen, kirpiği ok çeken, aşkı sarhoş eden, yanağı lale şarabı (Kahraman, 1995: 804-805).

Abdi Şâh (16. yy., Saray) Hoş yüzlü, güzellik ülkesinin emiri, güzellik burcuna ay, güzellik tahtına şah (Aydemir, 2001a: 53).

Abdi Şâh (16. yy., Sinop, Kale Muhafızı) Kaşları Dımışkî yayı, yatağı yıldız, aşk topu atan (Gök, 2015: 1131-1132; Tanrıbuyurdu, 2016: 1658).

Abdi Şâh (16. yy., Sipahi, Manisa) Efendi, âlem şahı, seyisi âşık, eşik kulu parlak güneş, karakulu Keyvan, kölesi ay yüzlüler, düşkünün sevgililer (Çelik, 2018: 278-279; Çetin, 1993: 596).

Abdi Şâhun oğlu (16. yy., Edincik) Yüce başlı nigar, korkusuz ve pervasız, şehlevent, saç lülesi kement (Aydemir, 2007: 114; Gülhan, 2012: 531).

Abdi Şâh-zâde Ahmed (16. yy., Yenice II) Âşıklara zahmet çektiren, can feda edilen, genç, aşk ehli (Öztürk, 2014: 66).

Abdiyü't-Tâcir (16. yy., Saray, Tüccar) Âşıkları köle, yanağı ince tüylü, tüyleri görünmeyen, işve satışında maharetsiz (Aydemir, 2001a: 52).

Abdi-zâde Süleymân (17. yy., Kütahya) Gönül alan, büyücü, işvede maharetli, bakışı köle eden, devrin şahı (Şahin, 2018: 203).

Abdullah Çavuş-zâde Seyyid Ali (18. yy., Bursa) Gönül çalan, saçı kıvrık, saçı zincir, ağzı naz ülkesinin dörtte biri, düşkün gönülleri uçuran, gözü maharetli avcı (Akkuş, 1987: 191-192).

Abdullah-zâde Ahmed (16. yy., Yenice II) Vuslatı pahalı olan, âşıkları çaresiz bırakan (Öztürk, 2014: 65).

Abdü'l-bâki (16. yy., Bursa) Ay, zalim yaratılışlı, gönle fitne salan, hâle, can nakdini alan, gönül alan, cefa eden (Akkuş, 1987: 166-167; Demirel, 2017: 166-167).

Abdü'l-celîl oğlu (16. yy., Edincik) Güzel oğlan, güzeller içinde sevilen, seçkin oğlan, süslü oğlan, yüce erkek (Aydemir, 2007: 124; Gülhan, 2012: 540).

Abdü'l-kerim (16. yy., Vize) Şehzade, sultan, şah, şuh ve neşeli, imansız, padişah, güzel yüzlü, gül bahçesi, yeni yetişmiş gül, saçları sümbül, servi boylu, yar (Kaya, 2015: 658).

Abdü'l-kerîm Şâh [Kapuzcı-zâde] (18. yy., Eyüp) Alaycı, cefa eden yâr, çok nazlı, naz zirvesinde uçan (Kaplan, 2016: 1073-1074).

Abdü'l-mü'min el-Mağribî (16. yy., Bursa) Sefa ceminin mumu, vefa ayının başkanı, şen yaradılışlı, melek ahlaklı, periden doğma huri, vefa kasrının temeli, salınan servi, güzel gül, yüzü nurlu, yüzü güzellik tahtının sahibi, huyu fakirlik yolunun dervişi, taç ve kabaya baş eğmeyen, tasvirlenmiş nur, ilahi nur (Tezcan, 2001: 182).

Acem-zâde Mansûr Bâlî (16. yy., Edirne) Vuslatı cennet, merhamet etmeyen, cefakâr yâr, âşıkları Hallaç gibi asan (Göre, 2015a: 32).

Acem-zâde Tarakçı Memi Çelebi (16. yy., Bursa, Dokuma Tarakçısı) Güzelliği vasıfsız, gamı göğüs yaralayan, kıya bakışlı, dudağı kol dişleten (Tezcan, 2001: 188).

Ağa-zâde Mahmûd Bâlî (16. yy., Moton, Asker) Gönül hisarının hâkimi, saçı bölükbaşı, beni asker, gönül ve can karargâhı, cefa tuğlası yakan, afet, güzel padişah, ay, ok takınan, saadet oku atan (Göre, 2015b: 53-54).

Âgehî (16. yy., Yenice I) Hikmet ilmi bilen, kudret denizinde yüzgeç (Öztürk, 2014: 61).

Âhen-ger Muhammed Şâh (16. yy., Edincik, Demirci) Yâr, ateş, yanağı narçiçeği, saç lülesi küfür, saçı papaz kuşağı (Aydemir, 2007: 110; Gülhan, 2012: 527).

Âhenî Belgrâdî-zâde Ahmed [Âhenî-zâde] (18. yy., Bursa, Demirci) Gümüş tenli, naz elli, demiri mum eden, saç lülesi iki zincir, gönül alan, temiz elli, peri, çivi satan, rakiplerini çivileyen, şeyh, tutucu oğlan (Akkuş, 1987: 197).

Ahırbasanlı Derzi-peser (17. yy., Kütahya, Terzi) Naz elbisesi kesen, âşıkları saçına dizen, kaşları açık makas, kâkülü endaze, kirpiği iğne (Şahin, 2018: 205-206).

Ahî-zâde ibn-i Bezzâz (16. yy., Rize, Kumaşçı) Gönül alan, nazlı güzel, perçemi gönül kapalı, keten ve tülbent satan (Harmancı ve Evecen, 2018: 404).

Ahmed (16. yy., Bursa, Gümüş İplikçisi) Önde gelen güzel, âşıklarla pazar eden, yâr (Akkuş, 1987: 167; Demirel, 2017: 167-168).

Ahmed (16. yy., Edirne) Ak yıldız, talih güneşi, saadet güneşi, ferahlık veren, şefkatsiz, güneş, güzelliği olgun, ay (Çavuşoğlu, 1977: 237-238).

Ahmed (16. yy., Edirne) Yanağında Muhammet nuru, güzelliği tamamlanmış, ay (Karaca, 2018a: 129).

Ahmed (17. yy., Mostar) Yüce selvi, güzeller içinde paşa, şah, çok cefalı, evlat, gönlün beğendiği, değerli, temiz asıllı, yüzü parlak güneş (Kesik, 2010: 386-387).

Ahmed (16. yy., Sinop, Hafız) Şeker zülüflü, yeni yetişmiş genç, kaşı sonsuz, şirin edalı, hoş sesli, temiz ahlaklı, melek huylu (Tanrıbuyurdu, 2016: 1658).

Ahmed (Üsküp) Eşi gelmeyen, nur, menzili arş, mahfili şereflendiren (Akdağ, 2011: 193).

Ahmed [İki Birâder] (16. yy., Belgrad) Biri ay, biri Doğu'nun güneşi, birinin ağzı Ahmet mimi, birinin alnı Muhammed nuru, biri servi dalı, biri şimşir ağacı (Çavuşoğlu, 1973-1974: 346).

Ahmed [Karabıyık] (16. yy., Edincik) Herkesten yüce ve ayrı, âşığı âlem halkı, sebepsiz âşık öldüren (Gülhan, 2012: 529; Aydemir, 2007: 112).

Ahmed [Süleymân Çavuş'un oğlu] (17. yy., Mostar) Temiz namlı, vuslatı ebedi ömür, Muhammed ümmetini esir eden, güzellikte eşsiz, gençlerin şereflişi, şahin göz, kaba bakışlı, afet, zarif duruşlu (Kesik, 2010: 391).

Ahmed Ağa (17. yy., Gümölcine) Cömert huylu zat, çok mert, ferahlık bahşeden, gam defeden (Yazar, 2007: 12).

Ahmed Beg oğlu İshâk (17. yy., Mostar) Güzellik ülkesine sancak, padişah, şahlar şahı, babası irfanlı (Kesik, 2010: 385).

Ahmed Çelebi oğlu Mahmûd (16. yy., Sinop, Kâtip) Güzel yüzlü, arzulanan güzel, bilgili, kâtip üstadı, en yüce bilgin, güzeller seyidi, benzeri olmayan, efendi (Tanrıbuyurdu, 2016: 1659-1660; Gök, 2015: 1133).

Ahmed Çînîci-zâde (16. yy., İstanbul, Çinici) Saç lülesi kıvrımlı, önde gelen güzel, Rûm ve Çin'de eşsiz, Çin ve Maçin'in meşhuru, Hakan ve Fağfür'u kul eden, güzellerinin başta yazılanı, güzeller önderi, âlem sultanı (Gök, 2016: 266).

Ahmed Efendi (17. yy., Gümölcine, Medrese Talebesi) Şeyh Hocendi'ye el öptüren, öğrenci başı, sarı tazı (Yazar, 2007: 13).

Ahmed Hasırcı-zâde (16. yy., İstanbul) Boyu kıyamet koparan, gönül çalan, fidan boylu, zalim (Gök, 2016: 270).

Ahmed İmâm-zâde (16. yy., İstanbul, Aşır Okuyan) Yüzü Muhammed nuru ışığı, yüzü Mushaf, kürsüsü yüce arş, talihli (Gök, 2016: 270).

Ahmed Şâh (16. yy., Edincik) Genç delikanlı, güneşi ayağına kapandıran, gözden gizli olan, dudağının vasıfları zikredilen (Aydemir, 2007: 118; Gülhan, 2012: 535).

Ahmed Şâh (18. yy., Eyüp) Güneş gibi meşhur, servi boylulara önder, lakabı Tuba, yüce yaratılan (Kaplan, 2016: 1070).

Ahmed Şâh [Beg Ahmed Bâlî] (16. yy., Manisa) En nurlu güneş, Huda nurunun aynası, cihanın çeviği, güzelliği kabul gören, baş tacı, güzeller sultanı (Çelik, 2018: 286-287).

Ahmed Şâh [Çizmeci oğlu Ahmed] (18. yy., Eyüp) Âşıkları parçalayan, gaddar güzel, gönül alan (Kaplan, 2016: 1074).

Ahmed Şâh [Hasan-zâde Ahmed] (16. yy., Saray) Dudağı ömür sermayesi, güzel, servi boylu, benzersiz, güzellikte kusursuz (Aydemir, 2001a: 49).

Ahmed Şâh Budak Çelebi-zâde [Hâce-zâde] (16. yy., Kütahya, Tüccar) Taze fidan, fidan boylu, servi, servi boylu (Kaplan, 2018: 810-811).

Ahmed-i Kassâb (16. yy., Manisa, Kasap) Ay, âdem canı, güneş, baş tacı, güzellik bağının keklîği, nazlı nağmeli, turaç kuşu, süzgün bakışı ok, canı kurban eden, kan dökücü göz (Tığlı, 2005: 240).

Ahmet Koçî (16. yy., Siroz, Muhasebeci) Seçkin yâr, bitişik kaşlı, nazenin, fazilet ehli, nükteci, yüzü şirin, cihan rindi, gönül alan (Turan, 2011: 71).

Ahmet-i Hânende [Aşır-hân Ahmed Bâlî / Tûbâ Ahmed] (16. yy., İstanbul, Aşır Okuyan) Hoş nağmeli, güzel, Fatîha okuyan, yüzü Fatîha suresi, comesi Kâbe örtüsü, ağzı ha ve mim, lûlesi Taha suresi, vasıfları Tebbet suresi, kaşî Kul ya suresi (Eren, 2012: 248).

Ak Âlem (16. yy., İstanbul) Karakullukçusu ay, güzelliği meşhur, ak gül, huri, ay (Çetinkaya, 2014: 261).

Ak Baba Muhammed (16. yy., İstanbul, Silahdar, Ak Koyunlu) Eşiği âşıklara dayanak, Kerim Şah'ın kulu, Sultan Selim'in silahtarı, ay yüzlü, can yâri, kaşî yay, kirpiği ok, gözleri iki Türkî haramî, gönül alan (Eren, 2012: 247).

Ak Gügercin Rebî'a (16. yy., İstanbul) Nazlı keklik, Çin putu, yüzü dolunayı eksiltten, beyaz güvercin (Çetinkaya, 2014: 259-260).

Ak Muslî (16. yy., İstanbul) Devrin biriciği, letafet bağının beyaz gülü, taze gonca, bülbülleri susturan (Çelik, 2019: 26).

Ak Muslî Şâh (16. yy., İstanbul) Ay, gönül alan, yüz çirasını yakmayan, yüzünün ağı isfidâc, gönül çalan (Eren, 2012: 257-258).

Akbaş (16. yy., Bursa) Gönül çalan, gönlü derbeder eden, âşıkları ihtiyar başlı, kıl kadar lütfu olmayan (Akkuş, 1987: 166; Demirel, 2017: 109).

Akça Hüseyin (16. yy., İstanbul) Gözleri şahbaz, olgun güzellik, güzellerde seçkin, sevgili sancağının şahlar şahı, üsküfî altından taç, teni kâfur, yüzü ak, alnı açık, güzellerin hayırlısı, beylerbeyi, ay, şahı kul eden (Eren, 2012: 258-259).

Akça Hüseyin [Kuloğlu] (16. yy., İstanbul) Gümüş tenli, yüzü ak, alnı açık, ışıık saçan ay, peri yüzlü, şah, can, başında altın taç (Eren, 2012: 235).

Akçelü Mustafâ Çelebî-zâde (16. yy., Siroz) Gönül alan, serviye benzeyen, gümüş endamlı (Karaca, 2019: 442).

Akyılduz (16. yy., Manisa) Yanağı ay ışığı, gözleri parlak iki yıldız, yanağı levha, yanağı Zühre'yi kıskandıran, kaşî hilal, genç (Çelik, 2018: 278; Çetin, 1993: 596).

Alâaddin [Kadı-zâde Mehemed] (16. yy., Saray) Güzelliği yüksek rütbeli, saçî adaletinin tescili (Aydemir, 2001a: 46).

Alem Şâh (16. yy. Edirne) Âlem şahı, ah ordusu olan, güzel padişah, süzgün bakışı silahtar (Mengi, 1995: 100).

Alem Şâh (16. yy., Edirne) Padişah, güzellik mülkü, sipahisi sultanlar (Karaca, 2018a: 133-134).

Alem Şâh (16. yy., Yenice) Güzellik âlemine şahlar şahı, kölesi gam sultanı, feryat eden, yeni yetişmiş taze gonca (Çavuşoğlu, 1975-1976: 89).

Alem Şâh [Ebûbekr oğlu] (16. yy., Yenişehir) Aya kulak çektiren, boyu kıyamet koparan, kâkülü miskli bayrak, selvi boylu, gonca ağızlı, güneşi silahtarı yapan (Erdoğan, S.121; Harmancı vd., 2018: 418).

Alî (16. yy., Edirne) Eşsiz padişah, yüce güzel, âşığı Kanber, dudağı Kevser, Kevser sakisi, parmakları Zülfikar (Çavuşoğlu, 1977: 237).

Alî (16. yy., İstanbul) Güzellik ülkesinin emiri, benzersiz güzel, gönül alan, peygamber soylu, aslan, yeşil sarıklı, boyu gül fidanı, yüzü yeşil yaprak, sarığı papağana benzeyen, yürüyen servi (Çavuşoğlu, 1977: 257).

Alî (16. yy., İstanbul) Tanrı nuru, şah, inci ve cevher, kölesi devrin şahları, naz atına binen (Çelik, 2019: 29).

Alî (16. yy., İstanbul, Kılıççı) Zülfikarı'na köle olunan, bağır doğrayan, vefalı (Karasoy, 2006: 18).

Alî (17. yy., Kütahya) Gönül alan, süzgün bakışları Zülfikâr, naz Düldül'üne binen, yiğit bakışlı, işveli, afet (Şahin, 2018: 203).

Alî (16. yy., Manisa) Şahlar şahı, cihan şahı, veli soylu, boyu şedde, kıvrık saçlı, yüzü parlak mum, gönülleri derviş eden (Tıgılı, 2005: 238).

Alî (17. yy., Mostar, Düğmeci-İlikçi) Benli civan, cömertlik madeni, hasta göz, sanatı kibir, güzelliği gökten inen, gül renkli yanak, yanağı benli, benleri Hint haracı (Kesik, 2010: 386).

Alî (16. yy., Siroz) Cesaretli, busede cömert olmayan, âşığı Kamber, gümüş göğüslü izzet (Karaca, 2019: 441).

Ali [İbn-i Bektâş] (16. yy., Yenişehir) Aşk tekkesi olan, kirpikleri süpürge yapan, gönülleri abdal eden, gönül alan, Haydar (Erdoğan, 2012: 118-119).

Ali [Kız Ali] (16. yy., Edirne) Eşsiz, dudağı bal ve süt, vuslatına can verilen, âşıklar maksadı (Karaca, 2018a: 133).

Ali Bâlî (16. yy., Belgrad) Şuh ve alaycı, yüzü gül, boyu yüce servi, gözü Zülfikar, şah (Çavuşoğlu, 1973-1974: 349).

Ali Bâlî (16. yy., Edirne) Afet, gönül ve can alan, cesaret ehli, süzgün bakışı Zülfikar (Göre, 2015a: 33).

Ali Bâlî (16. yy., Halep, Sipahi) Güzel ordusunun şahı, hizmetçisi halk ve can, tımarı gönül ve ten, zulüm eden, yâr (Ebem, 2015: 19; Kaplan, 2015: 84).

Ali Bâlî (16. yy., İstanbul) Hilekâr, kirpikleri ok atan, cana kasteden, cefakâr, dudağı şeker, dudağı sıhhat veren (Karasoy, 2006: 13).

Ali Bâlî (16. yy., İstanbul, Takkeci) Elinde Zülfikar, güzeller askerini yenen, şah, iğnesi yaralayan (Gök, 2016: 271).

Ali Bâlî (16. yy., İştîp) Güzel yürüyüşlü, servi boylu nigar, lale yanaklı, sözü şad eden, duruşu düzgün servi, fattan, cihan şuhu, alçakları koruyan, genç, toprağı insan, yoluna can verilen (Çakıcı, 2010: 103).

Ali Bâlî (16. yy., Moton) Güzel çehreli, yüzü nurlu, yüzü ayı nasiplendiren, önde gelen, güzellik divanının önderi, kan dökücü, nigar, süzgün bakışı Zülfikar (Göre, 2015b: 54).

Ali Bâlî [Abdinün oğlu Ali Şâh] (16. yy., Saray) Yüzü güneş, ay çırasını yakan, âşıkları hizmetçi eden (Aydemir, 2001a: 53).

Ali Bâlî [Muhzır oğlu] (16. yy., Gelibolu) Güzelliği çevik Döldül, güzelliği kabul gören, cömert olmayan, güzellik meydanının Haydar'ı, gözü kanlıların komutanı (Aksoyak, 2018: 1392-1393).

Ali Bâlî ibn-i Na'l-band (16. yy., İştîp) Demir bent vuran, cevreden, merhamet etmeyen, çelik kalp (Öztürk, 2014: 77).

Ali Bâlî ibn-i Zer-ger (16. yy., Saray) Letafetli, gümüş suyuna benzeyen, cismi ak gümüş, yanakları altına çeviren (Aydemir, 2001a: 46-47).

Ali Bâlî oğlu Ahmed (16. yy., Saray) Dudağı ömür ferahlığı, yürek yağını eriten, güneş (Aydemir, 2001a: 54).

Ali Çavuş-zâde Osmân (17. yy., Mostar) Yoluna can ve baş verilen, servi dalı, yüzü kible, kaşı mihrap, naz ve işveyle salınan, sevilen güzel, zülfü kement, kaşı keman, kaşı gönül alan (Kesik, 2010: 390-391).

Ali Dede (16. yy., Yenice I, Dede) Yüksek rütbeli, keramet sahibi, gizli ilimler açan (Öztürk, 2014: 60).

Ali Fış (16. yy., Yenişehir) Şuh ve fattan, güzelliği sırlı, yanakları gül, siyah kâkülleri sümbül, gönül alan (Erdoğan, 2012: 120-121).

Ali Koçi (16. yy., Vardar Yenicesi, İlim Talebesi) Zarafette üstün, ağzı nokta, hikmette Eflatun'u susturan, benzersiz yâr, arkadaş, gönül alan, hoş güzel (Çakıcı, 2008: 186-187).

Ali Seyyid Ahmed el-Efzâlî (16. yy., Bursa) Saadet kutusunun cevher nuru, seyitlik burcunun yıldızı, halife soyu, ülke güzellerinin başta yazılanı, şerefli, seyit, peygamber nesilli, yüzünde Muhammed nuru, yüzü güzellik güneşi, iki saçı seyitlik delili, yanağı kırmızı, sakalı

Hızır, sakalı len terânî okuyan, eşiği Kâbe, sokağı Harem, yüzü gül bahçesi, sözü hayat suyu, dudağı saki, dudağı sonsuz ömür (Tezcan, 2001: 180).

Ali Şâh (16. yy., Manisa) Güzeller şahı, Ali ahlaklı, Allah'ın aslanı, Hasan suretli, melek simalı, güzel, naz Düldül'üne binen, şah, âşığı Kanber, aslan burcunun ayı, iki kirpiği Zülfikar (Çelik, 2018: 286).

Ali Şâh [Derzi oğlu Ali] (16. yy., Saray) Beli ipek teli, iki lülesi makas, avaresi çok olan (Aydemir, 2001a: 52).

Ali Şâh [Kazancı-zâde Kurt Ali] (16. yy., Saray) Âşıkların kazancını alan, vuslatı altınsız olmayan (Aydemir, 2001a: 50).

Ali Şâh [Muhtesib-zâde Ali Şâh] (18. yy., Eyüp) Eşiğinde kulları olan, güneşle tartılan (Kaplan, 2016: 1072).

Ali Şâh İmâm-zâde Ahmed Çelebi (16. yy., Kütahya) Güzel, naz atına binen, kana bulanan, ay, şah (Kaplan, 2018: 813).

Ali Şâh Kevserî (16. yy., İstanbul) Güzellerin başta yazılanı, dudağı hayat suyu, dudağı Kevser ırmağı, dudakları tatlı su, gönül alan, genç delikanlı (Eren, 2012: 229-230).

Alî-i Diger (16. yy., Gelibolu) Yüzü buğday renkli, şah, süzgün bakışı Zülfikar, altın külahlı, güneşi ve ayı kıskandıran (Aksoyak, 2018: 1394).

Altın Top (16. yy., Bursa, Altın Varakçısı) Ay yüzlü, düşmanla dost olan (Demirel, 2017: 113; Akkuş, 1987: 171).

Altuncı-zâde Muhammed (16. yy., İstanbul) Sade yâr, sarı ve zayıf tenleri yakan, kurnaz, terazisinde vefa, okçu, gönül kuşunu vuran, peri (Eren, 2012: 239-240).

Arab-zâde [Abdü's-selâm oğlu Mehemed] (16. yy., Saray) Güzelliği ve ahlakı sonsuz, cefadan arınan (Aydemir, 2001a: 46).

Arap-zâde Muhammed (16. yy., Bursa) Önde gelen güzel, yüzünde Muhammed nuru, seyit (Akkuş, 1987: 171; Demirel, 2017: 171).

Arnavud-zâde Monla Hüseyin (18. yy., Yenişehir, Hafız, Bayraklı Cami) Harami bakışlı genç, afet, parlak güneş, yüce şanlı, güzel yaratılışlı, ay parçası, âşıkları kurban eden, taze dudaklı, yüzü Nur ayeti, yüzü Kevser suresi, yanağı İhlas suresi, naz bayrağını çeken, civan, ateş salan, Kuran'ı devreden, temiz mabet, sevilen güzel, yanağı Mushaf, yanağı Hakk ayeti, güzellik ülkesinin şahı, seçkin sevgili, güzeller şahı, nazlı, boyu minare, melek, gül, nağmeli bülbül, cömertler şahı (Kahraman, 1995: 784-786).

Arslan Bâlî (16. yy., Edirne) Gözü ahu, gam yarası açan, yarası kaplan nakışı, nazik güzel, şerbet dudak, tavşan uykusu veren (Göre, 2015a: 29).

Ases-zâde Hızır Bâlî (16. yy., Yenişehir) Şeker dudaklı, yeni ay, dudağı hayat çeşmesi, gizli dudaklı, saçî âşık tutan (Erdoğan, 2012: 120).

Astarsuz Mehmed Beg oğlu (16. yy., İstanbul) Cihan süsleyen güneş, fidan boylu, önde gelen güzel, cefası yüz döndüren, avaresi çok olan, altınlı kaftan giyen, âşıklarını yakan, ay gibi olan, celâlî yüzlü, yürüyen servi (Çavuşoğlu, 1977: 254).

Aşçı Emîrûn Kul Hüsrev (16. yy., Belgrad, Köle) Ufuklara ışık salan, ruh gıdası, yaratıcı ruh, lütuf hanı (Çavuşoğlu, 1973-1974: 354).

Aşçı oğlu Mustafâ (16. yy., Üsküp) Gönül çalan, çok parlak güneş, yüzü nurlu, müşterisi ay, dudağı şarap, dudağı gonca, gönlü hasta eden, salınarak yürüyen, servi boylu, yürüyüşü kıyamet koparan, nazik güzel, yasemin göğüslü, tasvirlenmiş ruh, can sevgilisi, nazlı konuşan, dudağı şeker balı, şeker dudaklı, boyu şimşadı ve serviye kıskandıran, nazlı yürüyen (Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1990: 105-106).

Aşçı-zâde (16. yy., İstanbul) Duruşu kıyamet, nimet, güzelleri yakan, oyun eden (Karasoy, 2006: 18).

Aşçı-zâde Burhân (Üsküp) Ayrılık ateşi yakan, âşığı kebab eden, atası köfte yiyen, yâr (Akdağ, 2011: 195)

Aşçı-zâde Hüseyin Hân (16. yy., Manisa) Güzel, gönül alan, dudakları tatlı su, yoluna can verilen, âşığa bakmayan, ay, biricik, âlem şahı, beyaz yanaklı, süslü benli, beni tane karabiber, şeker dudaklı, yüzü güzel, ağzı gizli (Çelik, 2018: 275-276; Çetin, 1993: 594).

Aşkî (16. yy., Yenice I) Aşk meşhur, aşk yolunda rehber (Öztürk, 2014: 61).

Aş-pez (16. yy., Bursa, Aşçı) Kana aşeren, nigar, pirinci parlak inci, ay, vuslatı sofrası, köftesi doğru servi demiri, meyvesi sulu, şiş kebabı taze olan, kızıl güllerin şahı, utangaç, tavası aya benzeyen, derdi yürek döven, âşığı ateşlerde yakan, zerafet ilminde olan (Kılıç, 2018: 394).

Attâr (16. yy., Edirne, Aktar) Yâr, saçî perişan sümbül, saçî Tatar miski, öd ağacı, yanağı benli (Karaca, 2018a: 133).

Attâr Hasan (16. yy. Edirne, Aktar) Soluğu Hoten miski, kanlı yaş döktüren (Mengi, 1995: 101).

Attâr Hüseyin (Üsküp, Aktar) Zalimin kardeşi, lülesi amber kokulu (Akdağ, 2011: 197).

Attâr İbrâhim Efendi-zâde İbrâhim (18. yy., Bursa, Aktar) Güzeller içinde ünlü, kirpiği kaza oku, kaşı keman, kırışi tazeler, ay, göğsü gümüş saat, şuh, dudağı tabip, mavi göz, yanağı kızıl (Akkuş, 1987: 196-197).

Attâr Yahyâ (16. yy., Halep, Aktar) Amber lüleli, ayak toprağı kokulu mil, beni karabiber, beni eşsiz, yâr (Ebem, 2015: 21; Kaplan, 2015: 87).

Attâr-zâde Memi Şâh (16. yy., Edirne, Aktar) Hercai, gönül tutan, fakirlere yumuşak olmayan, zenginlerle duran (Göre, 2015a: 36).

Aydın Beg oğlu Mustafâ (16. yy., İstanbul) Yüzü kuşluk güneşi ışığı, gönül açıcı yüz, gözü Aydın, kaşı Karasi, göz nuru (Çavuşoğlu, 1977: 268).

Aygır Alî (16. yy., İstanbul, Takkeci) Gönül çalan, yâr, işi başta olan, takkesi Pervin yansıması, takkeleri dar eden (Çavuşoğlu, 1977: 264).

Âyîne-fürûş Musli Bâlî (16. yy., Edirne, Aynacı) Aynası felek, yüzünün aksi kâinat, güneş yanaklı, aynaları dolunay (Göre, 2015a: 34).

Aynî Beg (16. yy., Yenice I) Dereceler şahı, makamı nimetle süslü (Öztürk, 2014: 60).

Aynî Şâh (16. yy., İstanbul, Rus Güzeli) Moskova nigarı, güzellik perisi, güzel gözlü huri, hurilerin göz nuru, güzellikte ayı saymayan, hilal kaşlı, dudağı hayat suyu (Çetinkaya, 2014: 257).

Azîz oğlu Derviş Bâlî (16. yy., Saray) Yâr, nigar, sokağı aziz olan (Aydemir, 2001a: 47).

B

Baba-zâde (16. yy., Bursa) Güzeller sultanı, cihanı inleyen, fidan boylu, gönül çalan, işveli, önde gelen yâr, baba canı, güzellik ülkesinde sultan, kulu güzeller, gönül alan, şah, pak cevher, yüzü parlak (Akkuş, 1987: 173; Demirel, 2017: 115).

Baba-zâde Yûsuf (?) Can, güzellik Mısır'ında sultan, çenesi Yusuf kuyusu, gerdanı turuncu (Harmanlı vd., 2018: 417-418).

Bâkî (16. yy., İstanbul) Ay, feleğe kuşak olan, saçının dersi ve'l-mürselâtı, kaşları ve'l-mülkiyâtı okuyan, hilal kaşlı, kaşları yay, gözü okçu, kirpiği ok (Eren, 2012: 235-236).

Bâkî [Kemâlî Mahlaşlı] (16. yy., İstanbul) Âlemde kalıcı olan, kaşları âlem haracı, mübarek boylu, boyu .?. tacı, söz bilen, zarif, nükteli konuşan, nağme yapan, şiir söyleyen, yasemin nazlı, alnı ay, yüzü nurlu güneş, Cemalî'nin yârı (Eren, 2012: 236).

Bâkî Bâlî ibn-i Sâlâr (16. yy., Yenice II) Gönül sokağı, letafette hükmü geçen (Öztürk, 2014: 68).

Bâkî Re'îsin oğlu (16. yy., Edincik) Selvi boylu, yeni yetişmiş gül, lale yanak (Aydemir, 2007: 122; Gülhan, 2012: 539).

Bâkî-i Kazzâz (16. yy., Siroz, İpekçi) Gönül alan, işveli, hileci ve alaycı, yanakları eşsiz, lal dudaklı, dudakları vasıfsız, güzel yaratılışlı (Turan, 2011: 73).

Bakkâl İbrâhim Çelebi-zâde Ahmed Şâh Tâlib-i İlm [Teberrük-zâde Ahmed] (16. yy., Kütahya, İlim Talebesi) Ay, yüzü arzuların izahı, naz kitabını ezberleyen, gönül alan (Kaplan, 2018: 818).

Bakkâl kızı Selîm Şâh (16. yy., İstanbul) Gönlün istediği ay, sözü tatlı, güzel, yürüyen servi, yüzü ay, dudağı taze hünnap, cevır eden, vefasız (Çetinkaya, 2014: 264).

Bakkâl Mustafa (16. yy., Siroz, Bakkal) Vefalı, gözü badem, dudağı şeker, ağzı fıstık, gerdanı elma, latif ve hoş yaratılışlı, güzel terkipli (Turan, 2011: 74).

Bakkâl-zâde (16. yy., Edincik) Merhametsiz, kinci, sözü şerbet, şerbeti arzulanan, huyu cevır ve cefa (Aydemir, 2007: 110; Gülhan, 2012: 527).

Bakkâl-zâde (16. yy., İstanbul, Bakkal) Ay, yürek yağını eriten (Çelik, 2019: 27).

Bakkâl-zâde (16. yy., Yenişehir) Şeker dudak, teni taze palude, kaşı hilali eğen, gönül alan (Erdoğan, 2012: 119-120; Harmancı vd., 2018: 416-417).

Bâlî (16. yy., Belgrad) Sözü şirin, kelamı balı acılaştırır, dudağı bal, sözü şekeri tatsızlaştıran, cefası bela veren (Çavuşoğlu, 1973-1974: 347).

Bâlî (16. yy., Bursa, Kadayıfçı) Bey, yüzünü ekşiten, gönül çalan, sövgüsü tatlı, kölesi gönül (Akkuş, 1987: 157; Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1990: 97-98).

Bâlî Şâh-ı Azâz (16. yy., Yenice II) İşve ve naz yapan, parasıza bakmayan (Öztürk, 2014: 67).

Başmakçı Ahmed (16. yy., Siroz, Ayakkabıcı) Müşterisi çok olan, kılıcına istekli olunan, bakışı âşığa işleyen (Karaca, 2019: 441).

Başmakçı İsa (16. yy., Siroz, Ayakkabıcı) Ölüyü diriltir, peri suretli, süslü put, Meryem'in gül suyunda olan (Karaca, 2019: 441).

Başmakçı (16. yy., Edincik, Ayakkabıcı) Gönül alan, boyu ölçülü, şekli güzel, keder çektiren (Aydemir, 2007: 124; Gülhan, 2012: 541)

Başmakçı Bâlî-zâde Tıflî (17. yy., Mostar) Tıfıl, akli olgun, okuma-yazma yeteneği olan, şairlik gayreti olan (Kesik, 2010: 387).

Başmakçı Şa'bân [Musli'nün Cevânı] (16. yy., Saray, Ayakkabıcı) Sevilen kişi, yürüyen servi (Aydemir, 2001a: 50).

Başmakçı-zâde Mustafâ (16. yy., İstanbul) İşci cevır ve cefa, âşıkları ayakaltına alan (Karasoy, 2006: 18).

Bayram (16. yy., Belgrad, Âhî Kölesi) Melek, boyu güzel servi, endamlı, bey, kölesi parlak ay, güzellik tahtının hanı, letafet Mısır'ının sultanı (Çavuşoğlu, 1973-1974: 352).

Bayram (16. yy., Edincik, Sanat Ehli) Güzel, güzellik elbisesi yakışan, yanağı yaprak (Aydemir, 2007: 114; Gülhan, 2012: 531).

Bayram (17. yy., Edirne) Güzelliği seçkin, nazlı, gönül alan, Hüma uçuşlu güzel, kaşları yeni ay, vuslatı sefa bayramı, aheste yürüyen, parlak yanağı gül, ölçülü boy, boyu yüce servi, boyu

gönül titreten, saç Kadir Gecesi, lülesi gönül yakan, yüzü sevinç bayramı (Kaplan, 2019: 230-231).

Bazirgân-zâde Bâkî Şâh (16. yy., Yenice II) Yüzü güneş, güzelliği ay, aşkı gönül aydınlatan, güzelliği nurlu, kalbi aydınlatan (Öztürk, 2014: 65-66).

Beg (16. yy., Edincik, Bey) Güzel, kimseye benzemeyen, vefasız, askerleri cevir ve cefa, ülkesi güzellik ve paha, devlet tacına layık olan, güzellik ülkesine şah (Aydemir, 2007: 110; Gülhan, 2012: 527).

Beg Ahmed Şâh (16. yy., İstanbul) Müşterisi güneş, yüzü iki parça ay, tasvirlenmiş yüz, burnu peygamber parmağı, vuslatı iki dünya talihi, kaşı Kâbe kavseyn, siyah saçlı, saç Miraç gecesi, mucize güzellik, parmakları güzellik ırmağı (Eren, 2012: 252).

Beg oğlu Mahmûd (16. yy., Halep) Can, huyu övgülü (Ebem, 2015: 18; Kaplan, 2015: 84).

Begcegüz Mustafâ (16. yy., İstanbul) Dünya meşhuru, âşıklar hanı, zahitliği meşhur olan, ibadet bağının yürüyen servisi, zerafet madeni, işve bostanı, olgun ay, ilmi açıklanamayan (Çavuşoğlu, 1977: 270).

Beg-zâde [Aydın Beg oğlu Mustafâ] (16. yy., İstanbul, Aydın) Yüzü Huda nurunun doğuşu, müptelası Aydın halkı, cihanı gösteren güneş (Gök, 2016: 269).

Beg-zâde Mirzâ (16. yy., Antakya) Zamanın miri, yüzü imana getiren, vasfı açıklanamayan, letafetli emir (Albayrak, 2018: 67).

Behrâm (16. yy., Halep, Çalgıcı) Cefası kıla döndüren, sazı Zühre'yle ahenkli olan (Ebem, 2015: 21; Kaplan, 2015: 88).

Behrem-zâde (Üsküp) Zalim, benzersiz şuh, gönül alan, ayağına yüz sürülen, temiz etekli (Akdağ, 2011: 197).

Bekir (16. yy., Bursa) Güzeller şahı, kulları Zeyd-Amr-Bekr, kolunda Zülfikar, gümüş pazulu, altın pazubentli, pazubendi gül yaprağı, pazubendi nilüfer goncası, güzellik ülkesinin padişahı (Akkuş, 1987: 153-154; Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1990: 94-95).

Bekir Şâh (16. yy., Bursa, Bakka) Letafetli, yasemin göğüslü, rakiple gezen, efendi, yağlı bağlı konuşan, sevilen dost (Demirel, 2017: 114; Akkuş, 1987: 172-173).

Bendci Receb Bâlî (16. yy., Edirne, Bentçi) Ayakları bağlayan, kemendi esir eden, boyunları bağlayan (Göre, 2015a: 35).

Bende (16. yy., Yenişehir, Köle) Uzun servi, efendileri kul eden, güzellik malı satan, şimşadı kul eden (Erdoğan, 2012: 122).

Bende-i Hâce Bezistân (?, Köle) Yüce servi, efendileri kul eden, güzellik sermayesi satan, serviyi kul eden, inci ve cevher (Harmancı vd., 2018: 418).

Bende-zâde (16. yy., Edincik) Cihan şahı, kölesi yaşlı ve genç, yüzü şevk veren (Aydemir, 2007: 115; Gülhan, 2012: 532).

Benefşe-zâde Mustâfa (17. yy., Mostar) Han, aydınlık veren, işi cefa, nazlı, güleç (Kesik, 2010: 393).

Benefşe-zâde Mustâfa'nın Ammî-zâdesi (17. yy., Mostar) Tıfil, düşkünü çok olan, hoca oğlancığı, gönül süsleyen, genç (Kesik, 2010: 393).

Bengi (16. yy., Edincik) Parlak güzel, güzellerde akransız ve eşsiz, gözleri şehla, güzellik bostanının servisi, hoş boylu, güzel (Aydemir, 2007: 115; Gülhan, 2012: 532).

Benli Alî (16. yy. Edirne) Ay gibi yâr, eşi bulunmayan, beni buğday tanesi (Mengi, 1995: 107).

Benli Alî (16. yy., Edirne) Kulu şahlar, biricik olan, beni cihan sattıran (Karaca, 2018a: 135).

Benli Hü mâ (16. yy., İstanbul) Hür servi, güzeller beyi, şehzade (Çelik, 2019: 28).

Benli Hüseyin (16. yy., Vize) Yüzü ayı utandıran, hoş yaratılan, güzel (Kaya, 2015: 659).

Berber Ahmed (16. yy., Siroz, Berber) Letafetli, güzellik dükkânı açan, tarağı âşığın kirpikleri, aynaları âşığın gözleri, kılıçla baş kesen, önder (Karaca, 2019: 442).

Berber (16. yy., Siroz, Berber) Leğeni güneş ve ay, kanunu baş kesmek, aşkı baş döndüren, mangalı âşık sinesi (Karaca, 2019: 442).

Berber oğlu (16. yy., İstanbul, Aşır Okuyan) Devirde eşsiz, gönül çalan, sakalı len-terani okuyan, kürsüsü yüce arş, şah, Kuran'ı hatmeden (Çavuşoğlu, 1977: 271-272).

Berber-zâde Mehmed (16. yy., Manisa, Sipahi) Şefaathçi olmayan, Ahmet nuru, yoluna baş verilen, atının nalı ay parçası, atının toynağı yıldız, hançer çeken, ebedi ömür veren, yeni tıraşlı, hilale baş eğdiren (Çelik, 2018: 283; Çetin, 1993: 598-599).

Berber-zâde Yûsuf Bâlî (16. yy., Bursa) Ay yüzlü, şeker sözlü, güzellik Mısır'ının reisi, şeref deryasının incisi, can, saç güzellik şehrine sultan, kaşı Kısra tâkı, dudağı mısır şekerini utandıran, teni gümüşten saf, yanağı nurlu, hamuru nurdan yoğrulan, gerdanı turuncu, yâr, çenesi zindan, çenesi gümüş yuva, yanağı mum (Tezcan, 2001: 186).

Besperimli-zâde [Mustafâ ibn-i Ahmed] (16. yy., Saray) Elif boylu, nazenin, âşığın boyunu lam eden (Aydemir, 2001a: 48).

Beşâret Beg-zâde [Derviş Bâlî] (16. yy., Saray, Sipahi) Âşıklarına acıyan, âşıklarını öldüren, kılıcı kanlı (Aydemir, 2001a: 48).

Beytu'llâh (16. yy., İstanbul) Kaşı kible mihrabı, Kâbe resmi, sefalar veren, melek şöretli, yüzü hac ve umre (Karasoy, 2006: 14-15).

Beyt'ül-mâl Emîni İmâm Oğlunun oğlu Mustafâ (16. yy., Bursa) Devrin ayı, vefasız, nazik bedenli gül, kaba giyen servi, gonca dudaklı nihâl, gümüş kulaklı (Tezcan, 2001: 187).

Bezzâz Alî (16. yy., Edirne, Bez Satıcısı) Olgun, yanağı güneş, özü hoş peri, yüzü güneş, müşterisi ay (Karaca, 2018a: 133).

Bezzâz Kaya oğlu Alî Bâlî (16. yy., Bursa, Kuyumcu) Efendi, yanağı gül renkli, göğüs bağı gümüş, özü doğruluk ve sefa, nurlandırılmış yakut (Tezcan, 2001: 189).

Bezzâz Mehmed Şâh [İbn-i Kuldâz] (16. yy., Kütahya, Kumaş Satıcısı) Malı naz ve işve, gönül tutan fettan, kumaşı değerli, sermayesi can nakdi (Kaplan, 2018: 813)

Bıçakcı-zâde (16. yy., İstanbul) Yalın yüzlü, gönül açan, güzel put, cefa kılıklı, sitemli yâr, cihan şahı, eşsiz, rakibe merhamet gösteren, âşığa kılıç bıçak olan (Çavuşoğlu, 1977: 256)

Bıçakcı-zâde Ahmed Bâlî (16. yy., Edirne) Gözü kan dökücü, bakışı keskin hançer, süzgün bakışı bıçak, nazlı (Göre, 2015a: 29).

Bihzâd Hümâsı (16. yy., İstanbul) Kadınların güzel sülünü, yâr, keklik gidişli, saçı miskle karışan, ay yüzlü, devlet kuşu (Çetinkaya, 2014: 255).

Bogasıcı-zâde Mehmed (16. yy., İstanbul) Fidan boylu servi, nigar, boyu çınarı dağıtan (Çelik, 2019: 28).

Bosnavî-zâde Yûsuf (16. yy., Yenişehir) Cihanda eşsiz, benzersiz güzel, teraziden inen, çok güzel olan, sevgili, hicrana salan (Erdoğan, 2012: 117; Harmancı vd., 2018: 415).

Bostân (16. yy., Manisa) Güzeller önderi, yanağı gülü süsleyen, aşk hazinesi, şirin, bal ve şeker, dudağı kırmızı, bülbüle şevk veren (Tıgılı, 2005: 242-243).

Bostan Bâlî (16. yy., Antakya) Gül bahçesi, zamanın fidanı, cefası sonsuz, vefayı anmayan (Albayrak, 2018: 65).

Bostancı-zâde (16. yy., İstanbul) Yüce boylu servi, gönlün aradığı servi, gönülleri akıtan, ay, âşıkla birlik etmeyen (Çavuşoğlu, 1977: 261).

Boyacı oğlu Attâr (16. yy., Bursa, Aktar) Güzellik mezadı, periden doğan, melek yaratılışlı, şehrin afeti, kentin pazar fitnesi, ay yüzlü, dudağı şeker, yanağı gül, beni karabiber, teni kâfur, saçı misk kokulu sümbül, güzellik güneşi, sümbülleri Şam'ın gülsuyu, dudağı zencefil, karanfil benli, benleri Çin miski, saçı amber kokulu, sözü şekeri utandıran (Tezcan, 2001: 184-185).

Boyacı oğlu Hâcî (16. yy., Bursa) Dudağı şeker ve güllacı aratmayan, kulak memesi nurlu, yanağı güneşi sevindiren (Tezcan, 2001: 190).

Boyacı-zâde (16. yy., Yenişehir) Lale yanaklı, kan yağdıran gözlü, cefa eden, âşıkları meftun eden, âşığın yüzünü sarartan, (Erdoğan, 2012: 118; Harmancı vd., 2018: 416).

Boyacı-zâde Hasan Şâh (16. yy., Edirne) Yüzleri kana bulayan, boyu kızıl gül, nigar, servi ağacı (Göre, 2015a: 30).

Boza-hâne (16. yy., Bursa, Bozacı) Gönül tutan, meyhaneyi kapatan, dudağı şevk veren, tatar bozası şarabın yerini tutan, güneş yüzlü, boası akıl alan, kurnaz, gubar sakallı, sırlar âlemini açan, ay, cevri bağı kebap eden, gönül alan (Kılıç, 2018: 396-397).

Bölükbaşı kızı Hüma (16. yy., İstanbul) Seçkin kadın, nazlı Hüma, bakire yanaklı, gönül süsleyen keklik, güzelliği meşhur olan, âşıkları peşinde gezdiren (Çetinkaya, 2014: 260).

Börekçi (16. yy., Bursa, Börekçi) Gönül alan, merdanesi âşık gönlü, rindane, sinesi tahta, gümüş kolları merdane, can nakdini alan, lokması şahane olan, kıymeti dervişane olan, yürekler bağlayan, gönül kuşunu avlayan, keklige benzeyen, fırını âşık sinesi, bıyık altından gülen, peri (Kılıç, 2018: 395).

Burâk Beg (16. yy., Yenice I) Saadet zirvesinde Burak, cesaretli, cömert, gerçek er (Öztürk, 2014: 60).

Burgucî-zâde Âyişe (16. yy., İstanbul) Cefa huylu, işveli, yasemin simalı güzel, gonca ağızlı, güzel gül, nazik bedenli, bağır delen, gönül alan, cevri çok olan (Çetinkaya, 2014: 252).

Bûstân (16. yy., Manisa) Yüzü gül, boyu yürüyen servi, ağzı küçük, Bostan kitabı okuyan, han, rakiple gezen (Çelik, 2018: 277; Çetin, 1993: 595).

Büfî (16. yy., Antakya) Şah, yüzü güneş, alnı ay (Albayrak, 2018: 63-64).

C

Câbî-zâde Kurt Bâlî (16. yy., Edirne) Kurt, ay, kuzu (Göre, 2015a: 28).

Câdû Memî oğlu (16. yy., Edirne) Afet, duruşu kıyamet koparan, cadı gözlü, cadı tipli (Karaca, 2018a: 134).

Ca'fer (16. yy., Belgrad) Ay yüzlü, tasvirilenmiş nur, ay alınlı, âşığı sabah ışığı (Çavuşoğlu, 1973-1974: 348).

Ca'fer (16. yy., Edincik) Hünerli nigar, âşık, göz nuru (Aydemir, 2007: 120; Gülhan, 2012: 357).

Ca'fer (16. yy., Edirne) Gönül alan, nurlu güneş, yüzü tan ağartısı, ay yüzlü, âşığı tüm şehir, sevgisinde sadık olan (Karaca, 2018a: 135).

Ca'fer (17. yy., Kütahya) Gönül alan, âşıkları boyun eğdiren, Cafer-i sadık, yumuşak huylu, vefalı (Şahin, 2018: 207).

Ca'fer (16. yy., Manisa) Kirpiği hançer çeken, dudağı şarap, gözü sarhoş, gözü cana kıyan, bakışı kan döken, yüksek uçan Hüma, gönül alıcı, Cafer-i Tayyar'a benzeyen (Çelik, 2018: 287; Çetin, 1993: 597).

Ca'fer (16. yy., Vize) Güzel, Cafer-i Tayyar, gözü sihir yapan, zülfü yankesici, boyu Tuba, yüzü dolunay (Kaya, 2015: 659).

Ca'fer Bâlî (16. yy., İstanbul, Saraç) Ay yüzlü, akıl dizginini alan (Karasoy, 2006: 17).

Carûllâh (16. yy., Bursa) Makamı gökyüzü, kölesi çok olan, çok cefalı, ay, efendi (Akkuş, 1987: 172; Demirel, 2017: 114).

Celâl-zâde Muhammed [Kul oğlu] (16. yy., Kütahya, Yeniçeri) Genç, güzel, önde gelen bey, şah, gençlerin başkomutanı, afet, başında üsküf, korkusuz, kahraman (Kaplan, 2018: 816).

Celîl (16. yy., Rodos, Sermayeci) Yüce değerli, dilencileri olan, benzeri görülmeven, şehzade, Sultan-ı Üveys, âşığı Selman, payitahtı gönül, bahtı ayna (Aydemir, 2001b: 172-173).

Celîl (16. yy., Siroz) Kölesi gönül, ululuğa erdiren, ululuk delili, dost, kurban olunan (Karaca, 2019: 441).

Âcem-zâde (16. yy., Siroz) Ay gibi yâr, gönül ve can tahtına ateş vuran, dostları reziller (Karaca, 2019: 442).

Cennet (16. yy., İstanbul) Huri sıfatlı, süslü kadın, dudağı Kevser, güzel gözlü huri, yüzü cenneti utandıran, duruşu kıyamet koparan (Çetinkaya, 2014: 251).

Cercer kızı Muhsine (16. yy., İstanbul) Benzersiz kadın, güzel, cihana baş eğdiren, hışım eden, gözü kıya bakışlı, taze gül, yâr (Çetinkaya, 2014: 256).

Cerrâh (16. yy., Edirne, Cerrah) Eşsiz cerrah, ruhları yaralayan, can, cismi kâfur merhemi (Karaca, 2018a: 132).

Cerrâh-zâde (16. yy., İstanbul) Cefa eden, sivri bakışlı, bakışı neşter, bakışı kan döken, sarhoş göz, dudağı derman vermeyen (Gök, 2016: 268).

Cerrâh-zâde (18. yy., Eyüp) Gözü afet, gözün beğendiği, merhem (Kaplan, 2016: 1071).

Cevânun Atlası Sefer Bâlî (16. yy., Saray, Çizmeci) Yumruğu acitan, pabuç ağızlılarla olan (Aydemir, 2001a: 52).

Cigerci-zâde (16. yy., Halep) Gümüş tenli, nazik bedenli, melek, süzgün bakışı kılıç, kılıcı yüreğe geçen (Ebem, 2015: 19; Kaplan, 2015: 84).

Cihân (16. yy., İstanbul) Cefalı ay, vefasız, ay yüzlü, gönül çalan, can yâri (Çetinkaya, 2014: 261).

Cihân (16. yy., İstanbul, Eyyüb-i Ensâri Türbesi) Gözü şehla, âşığı kurban eden, gümüş endamlı servi, gönül alan, ağzı gülen gonca, zamanın şahı, nazlı, gururlu, cihana sığmayan, yoluna kurban verilen (Çavuşoğlu, 1977: 267).

Cum'a (16. yy., Halep) Güzellik mecmuası, yüzü sela, yanakları kandil ışığı, sokağı cami (Ebem, 2015: 20; Kaplan, 2015: 86).

Cum'a (16. yy., İstanbul) Muma ışık veren, yüzü büyük hac, vücudu Mısır, yüzü Cuma suresi, kara saçlı, saçı Berat ve Kadir Gecesi, güneş yüzlü, yüzü kible, yüzü yüce Kâbe, kavisli kaşları mihrap, dudağı zemzem, boyu Tuba, bey (Kaya, 2015: 649).

Cüneyd-zâde Muhammed (16. yy., Siroz) Güzellik tahtına sultan, sevilen kişi, yüzü ışıklı, yeni yetişmiş gonca, gül destesi (Turan, 2011: 74).

Ç

Çancı-zâde / Hancı-zâde (17. yy., Edirne) Sefa feleğinin güneşi, âlemi süsleyen, güzeller şahı, yüzü ışıık, gönül çalan, açık bahtlı, başı dik, benzersiz, nazlı, işveli, başı sarıklı, dudağı şekeri kiskandıran, dudağı hayat suyunu utandıran, eğri sarıklı, gözü mest (Kaplan, 2019: 222-223).

Çâvûş-zâde Muhammed (16. yy., Edirne) Yüzü periyi şaşırtan, şah (Göre, 2015a: 31).

Çengi (16. yy., Edirne, Dansöz) Zühre'yi kiskandıran, benizleri saz eden, ay (Karaca, 2018a: 132).

Çerçi-zâde Muhammed (16. yy., İştîp) Güzellik malı, naz ilmi okuyan, lütuflu ve keremli (Öztürk, 2014: 77).

Çıkrıkçı-zâde Mustafâ (16. yy., Siroz, Doğramacı) Çok vefasız, çok cefalı, ay (Turan, 2011: 74).

Çırakçı-zâde Ahmed Haramî (16. yy., Edirne, Harami) Gönül hırsız, yağmacı, cefası sınırsız, harami (Göre, 2015a: 28).

Çiğdem-zâde (16. yy., Yenişehir, Saraç) Âşığa baş eğdiren, çiğdemi sarartan (Erdoğan, 2012: 117; Harmancı vd., 2018: 415).

Çirmenlü Âyişe (16. yy., İstanbul, Çirmen) Zamanın Ayşe'si, afet, cihan ayyaşı, ay yüzlü, benzeri olmayan, vefasız (Çetinkaya, 2014: 262).

Çizmeçi (16. yy., Bursa, Çizmeçi) Usta, âdem canı, yalancı, güzel, ağzını bozan, zülûf ipi istenen, ayağı ilaç gibi olan, ayağa düşüren (Kılıç, 2018: 395).

Çizmeçi (16. yy., Edirne, Çizmeçi) Hoş sevgili, yüce şanlı, şanı vasıfsız, yeri arş kürsüsü (Karaca, 2018a: 131).

Çizmeçi (16. yy., Rize) Sevgili ve afet, nazik, gönül alan, yürüyüşü kıyamet koparan, güzel peri, seçkin sevgili, üslubu ölçülü (Harmancı ve Evecen, 2018: 402).

Çizmeçi Sâlih (16. yy., Saray, Çizmeçi) Gami âlem sevinci, kuluna tokmak vuran (Aydemir, 2001a: 49).

Çizmecinün oğlu Osmân (16. yy., Saray, Talebe) Bülbül, tıfıl, öğrencileri kul eden (Aydemir, 2001a: 53).

Çoban Velî-zâde Muhammed (18. yy., Yenişehir) Kuzu, güzel, önde gelen, ay, güzeller sadrazamı, güzel yüzlü, güzel elli, cilve yapan, güzel boylu, ağzı tenvinli nun, dar ağızlı, ağzı kimya, ay gibi olan, can sermayesi, yüzü hoş kumaş, saf cismi atlas, saçı parlak ipek, güzel, latif, servi, saçı misk saçan, lülesi siyah, kirpikleri ok, gül ağacı (Kahraman, 1995: 782-783).

Çölmekçi-zâde Muhammed [Çömlekci-zâde] (16. yy., İstanbul) Yaratılışı güzel olan, balçıkla güneş kaplayan, yüzü ay, yürümesi feleği oynatan, olgun (Eren, 2012: 242-243).

Çörekci-zâde Memî Şâh (16. yy., Edirne) Güzellik sofrası, ayı aşerten, aşk ateşini yakan (Göre, 2015a: 34).

Çukacı Yahûdî Mûsî (16. yy., Bursa, Çuha Kumaşçısı) Cihan şahı, yüzünde yed-i beyza görünen, boyu nihâl, dudağı Musa ateşi (Tezcan, 2001: 192).

Çukacı-zâde Abdullah [İbn-i Hammâmî] (18. yy., Bursa) Yararsız, sıcak tenli, kaşı mihrap, hamamı âşık göğsü, âşıkları peştamalli, temiz cisimli, peri, ayva tüylü, işve atan, şuh (Akkuş, 1987: 204-205).

Çukadâr oğlu (18. yy., Yenişehir) Nimet velisi, güneş yüzlü, can afeti, peri, ufukların şahı, çocuk mehdi, güzeller şahının veliahdı, hoş belli, naz tahtının padişahı, ay, temiz kişilikli (Kahraman, 1995: 795-796).

D

Dânyâl [Kapudân-zâde] (17. yy., Mostar) Şerefli isimli, latif, güzel, sevilen kişi, beyzade, pervasız gezen, gönül alan, gönül alıcı yiğit (Kesik, 2010: 396).

Dâvûd (16. yy., İstanbul, Hafız) Güzel hafız, devirde eşsiz, Davut nefesli, dostu kutsal ruhlar, güzel sedalı, şirin dilli, cihanı âşık eden (Çavuşoğlu, 1977: 271).

Dâvûd (16. yy., Siroz) Hoş nağmeli, itaatçisi insan ve cin, Süleyman gibi olan, heveslisi periler, hilal kaşlı, kaşı helak eden (Karaca, 2019: 440).

Dâvud Ağa-zâde Ya'kûb (18. yy., Bursa) Şehri karıştıran, ilim özü, demiri mum eden, letafetli, güzel, güzel yanaklı, dost, gül gömlekli, vuslatı Nuh ömrü, vuslatı Eyüp sabrı, gonca ağızlı, gömleği kokulu (Akkuş, 1987: 194-195).

Dâvûd-ı Ra'nâ (16. yy., Rize, Ayakkabıcı) Yasemin simalı, peri, hoş, yüce boylu, Zebur güzellikli, güzelliği okunan, sanat ehli, gerdan elması leziz (Harmancı ve Evecen, 2018: 401).

Debbâğ kızı Hâtımâne (16. yy., İstanbul) Zamanın ayı, zamane güzeli, melek, put, peri, ayak tozu güneş (Çetinkaya, 2014: 251).

Debbâğ-zâde Hasan Bâlî (Üsküp) Güzellik ve ahlakı çok olan, gönül çalan, vefasız, merhametsiz, ay yüzlü (Akdağ, 2011: 192).

Debbâğ Ca'fer (16. yy., Siroz, Deri Sepicisi) Yüzü ay, en nurlu güneş, nigar, şeker dudaklı yâr (Turan, 2011: 74).

Dede (16. yy., Edincik) Peşmine giyen, kibirli ve kindar, kendini büyük gören, can ve gönül bülbulü (Aydemir, 2007: 118; Gülhan, 2012: 535).

Dede (16. yy., Bursa, Tekke Dedesi) İnatçı yâr, tekkeye ateş bırakan, ulu yüzlü, can (Akkuş, 1987: 173; Demirel, 2017: 114).

Dede Bâli oğlu İvaz [Birâderi Rıdvân] (16. yy., Bursa) Cihan canı, hoş okuyuşlu, gönül ülkesinin pahası, can parçası, gönül alan, yanağı gül, dudağı şarap özü, güzelliği Rıdvân, yüzü cennet, boyu Tuba, güzel (Tezcan, 2001: 187).

Defter Dışındaki Güzeller (16. yy., Edincik) Boyları kıyamet, süzgün bakışları afet, yeni yetmeler, duruşları kıyamet koparanlar, yüzleri güzel, kaşları iki med (Aydemir, 2007: 125; Gülhan, 2012: 542).

Dellâk (16. yy., Edincik, Tellak) Parlak güzel, baş kesen, kanlar döken, çevik ve kıvrak, yaygısı âşık yüzü, toprağı âşık cismi, cevir kılıçlı (Aydemir, 2007: 123; Gülhan, 2012: 540).

Dellâk Ahmed (16. yy., İstanbul, Tellak) Çok uzun boylu, gönül alan, aşkı hamam yakan, sevilen cisim, parlak ay (Eren, 2012: 233).

Dellâk Cevânlar [Ömer, Osmân, Ali] (16. yy., Saray, Tellaklar) Şehrin güzelleri, inciler, sedefleri hamam (Aydemir, 2001a: 53).

Dellâk Kasım-zâde İsmâ'il [Ayyâr] (18. yy., Bursa, Gümüş İplikçisi) Âşıklara tel kırdıran, kurnaz şuh, çarhı döndüren güzel, bileği gümüş halka, haddeden geçen, gümüş bedenli, ağzı gonca, gözü kaşı yerinde olan, böğrü gümüş tahta, saf altın, endamı mihenk taşı, kasım fırtınası (Akkuş, 1987: 193-194).

Dellâk oğlu Ahmed (16. yy., Sinop, Tellak) Dudağı şeker, gül endamlı, suları bulandıran, boruyu sulandıran, hamamı ısıtan, mermeri utandıran, gönül alan (Gök, 2015: 1132-1133).

Dellâk-zâde (16. yy., İstanbul) Güzel, hoş, sade, meşhur, güzelliği anlatılamayan, yeşil giyen, melek, vücudu nurla yoğrulan, eşi olmayan (Kaya, 2015: 647-648).

Demirci Mustafa (16. yy., Edincik, Demirci) Gönül alan, ay yüzlü, yüzünü göstermeyen, şah, yanağı güneş (Aydemir, 2007: 110; Gülhan, 2012: 528).

Demirci-zâde Hüseyin (18. yy., Yenişehir) Ateş parıltılı yanak, gönül eriten, sakalı isyankâr, güzellik burcunun güneşi, yüzü ayı nurlandıran, Mısır tahtının Yusuf'u, can Hüseyin, halkı yaralayan, yanağı Yusuf bağı, hoş kokulu, yasemin böğürlü, gül bedenli, nazik cisim, ay, şah (Kahraman, 1995: 805-806).

Derbân-zâde Mustafâ (16. yy., Moton) Padişah, sakası âşık yaşı, süpürgesi kirpik, yüzü nurlu, kapısına yüz sürülen, yüce devletli (Göre, 2015b: 52).

Derviş (16. yy., Gelibolu, Takkeci) Kirpikleri iğne, kirpiği gönül yaralayan, İsa dudaklı, dudağı canlandıran (Aksoyak, 2018: 1393).

Dervîş (16. yy., Moton, Derviş) Gönül çalan, gönül yaralayan, saçı dervişlik delili, güneş yüzlü, ay, gönle ateş salan, üryan, gam ateşi yakan (Göre, 2015b: 54).

Dervîş [Bâzergân-zâde Dervîş Bâli] (16. yy., İstanbul) Şahları düşkün eden, parlak ay, gönül satan, âşıkla mezat eden (Eren, 2012: 246).

Dervîş Aliyyi (17. yy., Gümülcine, Dervîş) Yokluk ülkesinin padişahı, lülesi boyun şalı, veli, gazel okuyan (Yazar, 2007: 13).

Dervîş Baba-zâde (16. yy., İstanbul) Bakışı iğne, şah, âşığını kul eden (Gök, 2016: 267).

Dervîş Balî (16. yy., Antakya) Sultan, kapıcısı aşk ehli, sokağının misafiri âşık (Albayrak, 2018: 66).

Dervîş Bâlî (16. yy., Saray, Dervîş) Beli ve saç olmanın, misli gelmeyen, sultan (Aydemir, 2001a: 55).

Dervîş Bâlî (16. yy., Siroz) Can afeti, dudağı esrarlı, dudağı hayran eden, abdalı gönül, saç perişan, gönlü perişan eden (Karaca, 2019: 440).

Dervîş ibn-i Tâcir (16. yy., Saray) Âşıklarına acıyan, dervîşliğe uygun olmayan, padişah (Aydemir, 2001a: 47).

Dervîş Şâh [Hammâmcı-zâde] (18. yy., Eyüp) Peri yüzlü, gönlün aradığı yâr (Kaplan, 2016: 1074).

Dervîş Şâh [Karakaş-zâde Dervîş] (18. yy., Eyüp) Gamı can karıştıran, hışımlı, sövgüsü dua olan, dayağı sefa veren, cefalı, yâr, nigar (Kaplan, 2016: 1071-1072).

Derzi (16. yy., Yenice, Terzi) Güzel, çok değersiz, âşığa zincir vuran, ölçüsüz naz eden, yüzü karayla gezen, her kabaya yâr olan (Çavuşoğlu, 1975-1976: 97-98).

Derzi Ahmed Bâlî (16. yy., Edirne) Güzeller şahı, kesip biçen, güzellik iline han, yanağı mum, cefa taşı, gürz, güzellik giysisi, gönül alan (Göre, 2015a: 37).

Derzi Ahmed Şâh Hüsrev Beg-zâde [Celeb-zâde] (16. yy., Kütahya, Terzi,) Güzellerin önde geleni, başı dik olan, naz giysisi giyen, güzellik cübbesi yapan, gönül tutan, nazlı (Kaplan, 2018: 814).

Derzi Alî (16. yy. Edirne, Terzi Çırağı) Makası Zülfikar, âşık biçen (Mengi, 1995: 103).

Derzi kızı Âlem (16. yy., İstanbul) Sitemli nigar, avarisi halk, hilal kaşlı, yüzü güneş, alnı parlak ay, gönül alan nigar, eşsiz güzel, merhametsiz (Çetinkaya, 2014: 254).

Derzi Mustafâ (16. yy., Manisa, Terzi) Vezir-i azam, gönül alan, cihan şahı, nazlı, güzellik elbisesi giyen, yürüyen selvi, gönül delen, ipliği can, yüksüğü gönül, can yakan, yâr (Tığlı, 2005: 238).

Derzi Mustafâ (16. yy., Saray, Terzi) Âşıkları came ve kaba, dert ve bela çektiren, ayrılık abası giydiren (Aydemir, 2001a: 50).

Derzi Mustafâ (16. yy., Yenice, Terzi) Gönül çalan, avarisi atlas çarkı, yaşam bağışlayan (Çavuşoğlu, 1975-1976: 89).

Derzi oğlu Safer (16. yy., Bursa) Gül nefesli, yumuşak huylu (Tezcan, 2001: 191).

Derzi Sefer (16. yy., İstanbul, Terzi) Ay parçası, yâr (Çelik, 2019: 27).

Derzi Seydî (16. yy. Edirne, Terzi) Güzellik elbisesi giyen, yanağı kırmızı, yanağı firengi atlası (Mengi, 1995: 103).

Derzibaş oğlu (17. yy., Kütahya, Terzi) Afet, gönül alan, boyu kıyamet felaketi, ay parçası, bedestene ateş düşüren (Şahin, 2018: 204).

Derzi-zâde Hamza Bâlî (16. yy., Edirne) Güzelliği melekten üstün, vuslatı parçalanmış kaba (Göre, 2015a: 30).

Derzi-zâde Hasan Bâlî (16. yy., Siroz) Aşığın avare eden, makası *lâ seyfe illâ zül'l-fikâr* okutan (Karaca, 2019: 440).

Derzi-zâde Mahmûd (17. yy., Mostar) Hamdeden, iyi ahlak sahibi, cismi taze palude, dudağı şeker, genç (Kesik, 2010: 393).

Derzi-zâde Rıdvân (16. yy., Edirne) Cevir makası, canları biçen, insafı olmayan, gönül tutan, alay eden, ölçüsüz naz eden (Göre, 2015a: 32).

Devâlî-zâde Muhammed Şâh (16. yy., Edirne) Güzel, eşi olmayan, bedelsiz, gamı gönül eriten, ay yüzlü, deva vermeyen (Göre, 2015a: 28).

Diger Mücellid [Sagraçınun oğlu Memi Şâh] (16. yy., Saray) Kaşı hilale benzeyen, yüzü ay, âşığını diriltmeyen (Aydemir, 2001a: 51-52).

Diger Mücellidi Yûsuf (16. yy., Saray, Ciltçi) Hoş oğlan, hüzn veren, teessüf çektiren, cahilden sakınan, kuyuya atılan (Aydemir, 2001a: 51).

Diken-zâde (Üsküp, Bey) Yumuşak huylu, gonca, gül (Akdağ, 2011: 198).

Dilsüz oğlu (16. yy. Edirne) Nazik şuh, gönül alan, gül yüzlü, gonca ağzılı, dili olmayan (Mengi, 1995: 105).

Dilsüz oğlu (16. yy., İstanbul, Müezzîn) Süslü güzel, kurnaz şuh, kâkülü gönül bağı, bin gönüllü, kâkülü sihirli (Çavuşoğlu, 1977: 266).

Dîvâne Meryem (16. yy., İstanbul) Âlem kilisesinin süsü, saç zincir, yanağı tasvirli, sözü can bağışlayan, İsa nefesli, siyah saçlı, saç Meryem tütsüsü (Çetinkaya, 2014: 251).

Divdest-zâde (16. yy., Edirne) Peri huylu, ayağına yüz sürülen, sevgisi baş döndüren, hayranı melekler (Karaca, 2018a: 135).

Dizdâr oğlu Ahmed (16. yy., Moton) Güzelliği teyitli, güneş yüzlü, güler yüzlü, ay mizaçlı, ağzı hokka, dişi inci, dostu şeytanlar, cahille yakın olan, melek, ahu göz (Göre, 2015b: 52).

Dizdâr oğlu Cerrâr / Cevvâr (16. yy., Halep, Kale Muhafızı) Güzellik hisarına muhafız, ceviri topu atan, beden burcunu yıkan (Kaplan, 2015: 85; Ebem, 2015: 19).

Dizdâr-zâde (16. yy., Rodos) Genç, can bahşeden dudak, dudağı can gıdası, yiğitlik eden, gönül kalesini fetheden (Aydemir, 2001b: 173).

Dizdâr-zâde Ahmed (16. yy., İştîp) Gönül çalan reis, aşkı bekçi, vuslatı kale, genç (Öztürk, 2014: 76).

Duhânî Ali-zâde Mustafa [Mustafa ibn-i Alî] (18. yy., Bursa, Tütüncü) Meşhur, tütüncü güzeli, cihan şahı, gönülleri doğrayan, tütünü nazla içen, sümbül goncasını açan, yalın nurlu genç, lülesi hoş kokulu tütün (Akkuş, 1987: 199-200).

Durhul Beg-zâde Derzî Hasan Şâh (16. yy., Kütahya, Terzi) Servi boylu, gümüş bedenli, güneş, talibi ay parçaları, şah, güzellikte seçkin, naz giysisi diken (Kaplan, 2018: 817).

Durmuş-ı Paşmakçı (16. yy., Manisa, Ayakkabıcı) Kanlı kâfir, gözü âşıkları öldüren, bakışı ok çeken, keman kaşlı, yoluna can verilen (Tığlı, 2005: 243-244).

Dursun (17. yy., Gümülcine) Ağa, mertlik yapan, acayip görünen, geyikler tarafından beslenen, domuz gibi soluyan (Yazar, 2007: 14).

Dutan-zâde (?) Benli güzel, gönül alan, beni yıldız, beni amber kokulu, güzel yüzlü (Harmanlı vd., 2018: 416).

Dutan-zâde (16. yy., Yenişehir) Benli güzel, beni yıldıza benzeyen, benleri amber kokulu, güzel yüzlü, hilal kaşlı (Erdoğan, 2012: 120).

Dülger Hüseyin (16. yy., İstanbul, Marangoz) Uzun boylu, ay, başı yular tutmayan, zamanın Yusuf'u, elinde terazi ipi (Eren, 2012: 230).

Dülger oğlu (16. yy., İstanbul) Gönül yıkan, başı dik, gönül çalan, âlem şuhu, güzellik binası, kaşları amberli kemer, yüzü güneş, şeker dudaklı (Çavuşoğlu, 1977: 258-259).

E

Ebrî (16. yy. Edirne, İpekçi) Alaycı, nazlı, düğmesi âşık başı, ipliği âşık teni (Mengi, 1995: 99).

Ebrî (16. yy., Edirne, İpekçi) Cismi ipeği utandıran, düğme döven, parmağından ilik görünen (Karaca, 2018a: 130).

Ebrî Bâlî oğlu Mehmed (16. yy., Siroz) Güzel, önde gelen, put, yüzü imana getiren, sokağı safa ehline yeten, sokağı haccı gereksiz kılan (Karaca, 2019: 441).

Ebû-Bekr-i Kerem (16. yy., Edincik) Güzellik gülşeninin gülü, gonca, Sıddık-ı Sâni, vuslatı bağ (Aydemir, 2007: 117; Gülhan, 2012: 534).

Edhem Bâlî-i Cânâz (16. yy., Edirne) Melik, dağınık kirpikli, kirpiği siyah renkli, kirpiği Ethem tacı, bahtlı şah (Göre, 2015a: 29).

Ekmekçi-zâde Bekir (19. yy., İşkodra/Podgorica, Fırıncı, Arnavut) Genç oğlan, akli baştan alan, beyzade, eşi bulunmayan, yaşı on beş, kaşı keman, âşık öldüren, aman vermeyen, boyu fidan, kâkülü reyhan, yürüyüşü keklik, hileci, cellat, beli çifte silahlı, cilvesi ve edası eşsiz,

yüzü al, kirpiği ok, bakışı neşter, ayağı potinli, dizi şalvarlı, atı rahvan, yüz vermeyen, söz dinlemeyen, hain, puşt, atının rengi doru hurma (Karakaş, 2006: 79-80).

Elemli-zâde / Elmacı-zâde Bekir Şâh [Mu'âmil oğlu] (16. yy., Sinop) Dirlik şahı, ay (Gök, 2015: 1133; Tanrıbuyurdu, 2016: 1659).

Elleri Güzel Cemîle (16. yy., İstanbul) Yâr, güzel huri, aydan üstün olan, eline su değmeyen, nigar, âşığı feryat ettiren (Çetinkaya, 2014: 257).

Emîn-i İhtisâbun oğlu Ahmed (16. yy., Halep) Güzellere başkomutan, önde gelen güzel, güzel şah (Ebem, 2015: 18; Kaplan, 2015: 83).

Emîn-zâde (16. yy., Yenişehir, Sipahi) Ayak tozu şah tacı, ahu, kahraman kılıçlı, yiğit (Erdoğan, 2012: 118; Harmancı vd., 2018: 416).

Emîn-zâde Bâkî Çelebi (16. yy., Edirne) Yüzü baki, cihanı süsleyen, afet, cennet elbisesi giyen, güneş (Göre, 2015a: 32-33).

Emîr (17. yy., Edirne) Benzeri olmayan, korkusuz, hoş simalı, gönül ve can afeti, devrin taze nazenini, başı yeşil sarıklı, salınarak yürüyen servi, gözü mest, bakışı gönül aldatan, akli baştan alan, gözü akli hastalandıran, saçı canı esir eden, siyah kâküllü, kâkülü amber kokulu, âşıkları baştan çıkaran (Kaplan, 2019: 223-224).

Emîr Hasan (16. yy., Antakya) Emir, ayın yıldızını düşüren, çevresinde bin esiri olan (Albayrak, 2018: 64).

Emîr oğlu (16. yy., İstanbul) Resul soylu, şerif evladı, eşi betül, sarığı alamet gösteren, Muhammet nesli, yüzünde Ahmet nuru (Karasoy, 2006: 12).

Emir-zâde Yûsuf (16. yy., Saray) Muhammet soyundan gelen, vefalı, peygamber neslinde olan (Aydemir, 2001a: 46).

Ender-zâde Hayyât Mustafa (18. yy., Bursa, Terzi) Gönül düşkün eden, pamuk göğüslü, ülfet ipi tutmayan, vuslat dikişi tutmayan, göğsü gümüş ayna, göğsü meyve satan, ay, şeftaliye benzeyen (Akkuş, 1987: 201).

Ermeni Sultan (16. yy., İstanbul) Zamanın sultanı, cihanın ayı, gül yanaklı, saçı gece, dudağı şirin, Hüsrev'i köle eden, yanağının kulu gül, saçının düşkünü bülbül (Çetinkaya, 2014: 262).

Es'ad ibn-i Kırlankıç [Mahkeme Kâtibi oğlu] (18. yy., Yenişehir) Ay, kölesi yıldız, ay yüzlü, Venüs, ulema giysisi giyen, seher yıldızı, fidan boylu, yıldızı mutlu olan, beli kıldan ince, alaycı, taze dost, seçkin, iffetli genç, hoş kokulu gül (Kahraman, 1995: 798-799).

Eşekci-zâde (16. yy., Siroz) Genç, yoluna baş konulan, yabancıyla gezen, Hüma, sekbana benzeyen (Karaca, 2019: 440).

Etmekci-zâde Ahmed Bâlî (16. yy., Edirne) Gönül tutan, tuz ekmek hakkı bilmeyen, cefakâr, cefa taşı, cevir tohumu yağdıran (Göre, 2015a: 30-31).

Etmekci-zâde Mahmûd (16. yy., Edincik) Vuslatı nimet olan, âşıklara ah ettiren (Aydemir, 2007: 119; Gülhan, 2012: 536).

Etmekçi-zâde Mahmûd (16. yy., İştîp) Âşıklar gayesi olan (Öztürk, 2014: 77).

Eyyûb (16. yy., Halep) Güzel, benzersiz, cevır eden, sevilen güzel, gösterişli yanaklı (Ebem, 2015: 22; Kaplan, 2015: 88).

Eyyûb Bâlî (Üsküp) Can afeti, gönül derdinin dermanı, vuslatına Nuh ömrü ve Eyüp sabrı gereken (Akdağ, 2011: 196).

Eyyûb Çelebi (17. yy., Gümölcine, Medrese Talebesi) Saadet buyuran, talibi çok olan, Şeyh Oluğu'nda işret yapan (Yazar, 2007: 13).

F

Faltaka-zâde Muhammed (Üsküp) Gönül alanların reisi, sokağı sefa ehline yeten, hac yolunun heveslisi (Akdağ, 2011: 196).

Fasl-ı Şâhî (16. yy., Rize) Şah, siyah benli, kızıl gül, gönül alan (Harmancı ve Evecen, 2018: 404).

Fazıl Çelebi [İlâhî] (16. yy., Yenice I) Bağış faziletine erişen, fazıl, yıldız (Öztürk, 2014: 61).

Fazlî Bâlî (16. yy., Edincik, Dükkân Sahibi) İhsanı fazla olan, nefesi canlar bağışlayan, ömür hissesi veren (Aydemir, 2007: 117; Gülhan, 2012: 534).

Felâkî-zâdegân [İki Birâder] (16. yy., Siroz, İpekçi) Gönül alan güzeller, biri okuryazar, biri can afeti, biri devrin makbulü, biri zamanın sevileni, gökyüzü güneşi (Turan, 2011: 71-72).

Ferhâd (16. yy., Belgrad) Köle, boyunun kulu servi, dudağı şirin, dudağının isteklisi Şirin, şirin kelamlı, kelamı şekeri utandıran (Çavuşoğlu, 1973-1974: 350).

Ferhâd-zâde (16. yy., Edincik) Şirin sözlü güzel, gönül alan, kölesi Hüsrevler, gül renkli yanak, âşığı halk, saç lülesi Şebdîz, saçı gönüller bağlayan (Aydemir, 2007: 123; Gülhan, 2012: 540).

Ferhâd-zâde (16. yy., Siroz) Âşığı düşkün eden, âşığı mecnun eden, yüzü doğunun Hüsrev'i, alnı ayın hizmetçisi (Karaca, 2019: 442).

Ferhâd-zâde (16. yy., Yenişehir) Hüsrevleri tutkun eden, dudağı şirin, önde gelen güzel, kaşları med, ağzı Muhammed mimi (Erdoğan, 2012: 116; Harmancı vd., 2018: 414).

Ferhâd-zâde Mustafâcık (16. yy., Saray) Güzel, taze, vefasız, şirin dudak, dudağı can pahası (Aydemir, 2001a: 55).

Ferhâd-zâde'nin Birâderi (16. yy., Edincik) Ay yüzlü, güneş, sinesi fırın, kebabı âşık bağı, yüce ahlaklı (Aydemir, 2007: 123; Gülhan, 2012: 540).

Ferrâş oğlu Ya'kûb (16. yy. Edirne) Süpürgesi âşık kirpiği, güzelliği Yusuf kıssası (Mengi, 1995: 96).

Fersâ Hümâ (16. yy., İstanbul) Gönül süsleyen keklik, yeri heva zirvesi, ay yüzlü, melek simalı, peri nazlı, güzellerde seçkin, başı dik, yüksekte uçan (Çetinkaya, 2014: 263).

Feş-zâde [Alî Feş oğlu] (?) Fattan şuh, güzelliği sırlı, yanakları gül, siyah kâküllü, kâkülleri dört deste sümbül, rakiple salınan, gönül alan (Harmancı vd., 2018: 417).

Fethî / Kapucu (16. yy., Halep) Seçkin sevgili, çok cefalı, vefası az olan, yâr (Ebem, 2015: 19-20; Kaplan, 2015: 85).

Fethî Şâh (16. yy., İstanbul, Aşır Okuyucu) Yüzü yakut yazısı, dudağı kırmızı işaret, güzel vasıflı, kürsü sahibi, makamı boğa burcu, felekte dönen ay (Eren, 2012: 247-248).

Fethî-zâde Muhammed Şâh (16. yy., Edirne) Güzellik çarhında olan, sade ay (Göre, 2015a: 31).

Fattan (16. yy., İstanbul, Saraç) Güzel, hoş gül, gözü fattan, saraç güzeli, ayak toprağı baş tacı, nazlı, naz atına binen, yâr, seyisi beyler (Çavuşoğlu, 1977: 262).

Fireng Oglanı (16. yy., İstanbul, Galata) Cihanı putperest eden, güzel put, gözü kurnaz, parlak ay, siyah came giyen, hayat suyu, lülesi taze, saçı miskli Fransız atlası (Çavuşoğlu, 1977: 270).

Fîrûze-zâde (16. yy., Yenice) Canları yakan, âşığı kul eden (İsen, 1990: 55).

Futacı Mustafa (16. yy., Bursa, Peştamalcı) Benzersiz, kıyamet koparan güzel, gönül alan, teni can ipliği, afet (Tezcan, 2001: 191).

G

Gâzi Erenos Beg (16. yy., Yenice I) Hakikat asrının kutbu, ülkeler alan, eşiğine yüz sürülen, himmeti yüce, temiz bahçeli, bahçesi ziyaret yeri, eşiği devlet (Öztürk, 2014: 60).

Gazzâz Ahmed Şâh Abdurrâhmân-zâde (16. yy., Kütahya, İpekçi) Güzel, güzellik atına binen, nazı çok olan (Kaplan, 2018: 817).

Gazzâz Mehmed (16. yy., Manisa, İpekçi) Ağzı Muhammed mimi, gül yanaklı, gonca ağızlı, düğmesi âşık başı, gönül alan, cisimi ibrişim eden, parmakları ilik, alını Mecusi ateşi, ince belli (Çelik, 2018: 276; Çetin, 1993: 594-595).

Giyâhî-zâde (16. yy., İstanbul) Ay gibi olan, gönül ve cana ateş salan, güzelliği vasfedilemeyen, derdi ve gamı öldüren (Çelik, 2019: 27).

Gonca Memi Şâh (16. yy., Edirne, Kitap Ciltçisi) Vuslatı bahar, gönül açan ağız, ağzı naz goncası, dudağında bıyık, bıyığı gizli bahçe (Göre, 2015a: 36).

Gonce Îsâ (16. yy., Edincik) Ölmüşleri diriltten, bülbülleri divane eden, boyu kıyamet habercisi, naz yapan (Aydemir, 2007: 118; Gülhan, 2012: 535).

Gömeç oğlu (16. yy., İstanbul) Beni yağmacı, saçı sevdâ (Kaya, 2015: 648).

Gönlekçi-zâde Kerîm (16. yy., İstanbul) Düşkünü zengin ve fakir (Çelik, 2019: 26).

Gül Mustafa bin Kayyum-zâde (16. yy., Bursa) Güzellik bahçesinin nur tasviri, sevgili bahçesinin nuru, hür servi, gonca dudaklı, yüzü sefanın doğuş yeri, yanakları ay, yüzü mahfil, yüzü yıldızı utandıran, can doktoru, güzelliği cezbeli, yanağı benli ayna, vefa babını bilmeyen, yüzü kıble, eşiği secdegah (Tezcan, 2001: 181).

Gül-Endâm (16. yy., İstanbul) Salınarak yürüyen servi, vefasız, cevir ehli, cefalı, göbeği bade kadehi, işve tahtının ünlü şahı, işve şarabının sarhoşu (Çetinkaya, 2014: 250).

Gül-rûh İdris Kaynı [Mehemmed Bâlî] (16. yy., Saray) Peri, yeri âşık gözü, gül yanaklı, taze gül, sedef incisi (Aydemir, 2001a: 45-46).

Gümrükci Kaynı Aynî Hüseyin (18. yy., Yenişehir) Şehlevent, fitne askeri, gönül okşayan, gönlün aradığı sevgili, gönül alan, gönlün beğendiği güzel, dört kaşlı, göz bebeği, mahallesi Kâbe, sokağı gönül mabedi, gönül Meşhed'i, ışıldayan güzel, gül bahçesinin müridi, bahçenin biricik lalesi, kıl belli, sarığı kar saçığı, güzelliği donduran (Kahraman, 1995: 799-800).

Gürel-di-zâde (16. yy., Siroz) Gümüş bedenli, gül gömlekli Yusuf, can yâri, ebedi hayat veren, cismi paluzeye benzeyen (Karaca, 2019: 440).

H

Habîb oğlu Abâcî (Üsküp, Aba Kumaşçısı) Yaşlı ve genci esir eden, âşığa aba giydiren, aşkı pîr olan, genç (Akdağ, 2011: 198).

Hâce Abdî oğlu Fazlî (16. yy., Sinop, İlim Talebesi) İlim cevheri alan, ilim talibi, akıl ve fikir sahibi (Tanrıbuyurdu, 2016: 1658; Gök, 2015: 1132).

Hâce Hasan (17. yy., Moton) Hatırlı, salih, dindar, Hz. Nuh'a benzeyen (Yazar, 2009: 184).

Hâce Hasan oğlu (17. yy., Moton) Yalan tulumu, doğru sözü olmayan, sözleri kuşkulu, ömrü garaz- yalan ve fitneyle geçen, sözü rüsva eden, zamanın meşhuru, yalancı, eğlence düşkün, gençliğinde hırsız olan, yaşlılığı yalancılık olan, kötü su, budala, şeytan, babasına benzemeyen, Kabil'e benzeyen, yüzünü göstermeyen (Yazar, 2009: 184).

Hâce Hasan oğlu Rıdvân [Ahmed] (16. yy., Sinop, Şarkıcı) Hoş nağmeli, gonca dudaklı, şarkı söyleyen, ut çalan (Tanrıbuyurdu, 2016: 1658; Gök, 2015: 1132).

Hâce kızı Şemî (16. yy., İstanbul) Kadın kavminin en büyüğü, gamı bel büken, ay (Çetinkaya, 2014: 258).

Hâce-zâde İbrâhîm [Acem oğlu] (16. yy., İstanbul) Dünya meşhuru, gül endamlı servi, güzellik Halil'i, kurbanı Şah İsmail, yüzünde miskli ben, Rum beyi (Çavuşoğlu, 1977: 260-261).

Hâcî (17. yy., Edirne) Peri yüzlü afet, nazenin, işveli, gönül çalan, kutlu ışık, mahmur göz, gözü şehla nergis, yanağı kızıl lale, gerdanı sefa yayan, peri gibi olan, afet, başı dik, gözü

fitne, bakışı nazlı, bakışı kızgın, bakışı kan döken, kirpiği keskin ok, pervasız, sert huylu, dünya afeti (Kaplan, 2019: 227).

Hâcî Alî oğlu Bâlî (Üsküp) Belası hoş olan, âşıkları müptela eden (Akdağ, 2011: 196).

Hâcî Bâlî (16. yy., Edincik) Sokağı Kâbe, kıl belli, dudağı hurma lezzetli (Aydemir, 2007: 120; Gülhan, 2012: 537).

Hâcî Bayram (16. yy. Edirne) Nigar, benizleri sarartan, gümüş endamlı, sevgili, vuslatı bayram, gönül alan, cevher (Mengi, 1995: 107).

Hâcî Bayram oğlu Mehmed Şâh (16. yy., Edincik) Ay, sokağı Kâbe, sokağı ziyaretgâh, kölesi halk, ayağına yüz sürülen (Aydemir, 2007: 109; Gülhan, 2012: 527).

Hâcî Halife-zâde Ömer Bâlî (Üsküp) Genç, gam ve bela yükü, yâr, çok güzel olan (Akdağ, 2011: 192).

Hâcî Hasan-ı Âşık-küş (16. yy., Saray) Âşık öldüren, yanağı tüylü, kaşları yeni ay, boyu hafifletilmiş, çevik yâr, kurbanlarını kesen (Aydemir, 2001a: 47).

Hâcî Hasan-zâde Derviş (16. yy., Saray, İlim Talebesi) Vefa ilmini okumayan, cefa çektiren, işve faslını bilen (Aydemir, 2001a: 45).

Hâcî Hûbyâr-zâde [Ali Bâlî] (16. yy., Saray, Sipahi) Saç lülesi siyah, saçı şah tuğu, naz atına binen, âşık kalbine dokunan (Aydemir, 2001a: 48).

Hâcî Hüseyin-zâde Mehmed (16. yy., Yenice II) Güzellik bağı, bağı cennete benzeyen, özü huri, boyu cennet Tubası, gidişi can gıdası (Öztürk, 2014: 67).

Hâcî Hüseyin oğlu Ahmed [Belî oğlu] (16. yy., Sinop, Hamamcı) Dudağı şeker, gül endamlı, suları bulandıran, dudakları sulandıran, hamamı ısıtan, mermeri utandıran, gönül alan (Tanrıbuyurdu, 2016: 1659).

Hâcî Hüseyin oğlu Muhammed (16. yy., Siroz, İlim Ehli) Eşiği dayanak, yüzü Tanrı sanatının kitabı, kaşı güzellik sermayesi, kulu çok olan (Turan, 2011: 73).

Hâcî Kasım oğlu Ahmed Çelebi (16. yy., Bursa) Gümüş tenli, ay yüzlü, yüzü mum, yüzü nurlu güneş, salınarak yürüyen servi, güzellik burcunun dolunayı (Tezcan, 2001: 187).

Hâcî Koçî-zâde Mahmûd (16. yy., Yenice II) Vuslatı arzulan, âşığı Ayaz, sevgi ve muhabbet arkadaşı (Öztürk, 2014: 65).

Hâcî Mahmûd [Çavuş-zâde Hacı Mahmûd] (16. yy., İstanbul, Çavuş) Eşiği Kâbe, can kuşunu salan, elinde bozdoğan ve şahin, vuslatı kutsal, askerine mum (Eren, 2012: 252).

Hâcî Mehmed-zâde [Murâd ibn-i Mehmed] (16. yy., Saray) Saçı gönül alan, busesi bedava olan, âşıkların muradı, cihan canı (Aydemir, 2001a: 48).

Hâcî Muhammed oğlu Alî Paşa [Adaş İki Genç] (18. yy., Yenişehir) Pehlivan gibi iki canan, iki gönül alan, iki yoldaş, iki tuğ, güzellik ülkesinin iki valisi, iki gönül aldatan, bağı

aydınlatan iki güzel, gül bahçesinin iki süsü, ikiz yıldız, iki parlak mum, biri nurlu güneş, biri parlak ay, iki göz bebeği, iki hemşeri, iki ay yüzlü, şehrin ikizler burcu, birbirine denk iki altın (Kahraman, 1995: 803-804).

Hâcî Mûsî-zâde Yûsuf (16. yy., Yenice II) Güzellik ülkesinde tanınan, âşıkları Yakup gibi ağlatan (Öztürk, 2014: 66).

Hâcî Mustafâ (16. yy., Saray) Sokağı Kâbe, sokağı sefalı, vuslatı bayram, yoluna can verilen (Aydemir, 2001a: 54).

Hâcî Mustafâ-zâde Mehmed (16. yy., Saray, Hacı) Saç ucu kandil, gönülleri Beyt-i Mamur eden (Aydemir, 2001a: 46).

Hâcî Oruç-zâde Eyyûb Bâlî (16. yy., Saray) Ele girmeyen, âşıklarına Nuh ömrü ve Eyüp sabrı gereken (Aydemir, 2001a: 48).

Hâcî Ömer-zâde (16. yy., Edincik) Zerafet madeni, Bû-Bekr-i Sânî, hayâ ülkesinin Hazreti Osman'ı, Ali heybetli, yiğitlik dağının aslanı (Aydemir, 2007: 117; Gülhan, 2012: 534-535).

Hâcî Perî-zâde Mustafâ (16. yy., Edirne) Periden doğan, hayali şenlendiren, övgü gerekmeyen, güzel (Göre, 2015a: 36).

Hâcî Pervîz-zâde Yûsuf (16. yy., Yenice II) Uygun vasıflı, güzellik tahtı, kıyamet koparan, afet (Öztürk, 2014: 65).

Hâcî Receb oğlu Ahmed (16. yy., Sinop, Terzi) Ayrılık iğnesi, yüksüğü yürek, iğnesi Süreyya'yı delen (Gök, 2015: 1132).

Hâcî Sinân oğlu Mehmed (16. yy., Saray) Âşığın boyunu büken, elif boylu, şirin dudak, dudağı can yakan, süzgün bakışı mızrak, mızrağı gönül yakan (Aydemir, 2001a: 50).

Hâcî Süleymân oğlu Osmân (16. yy., Saray) Güzel sakallı, kaşı unvan, peri, Kirâmen Kâtibin'den biri olan (Aydemir, 2001a: 45).

Hâcî Şâh [Arpacı-zâde Hacı] (18. yy., Eyüp) Cismi nur, sokağı Kâbe, gonca gibi örtülü (Kaplan, 2016: 1070-1071).

Hâcî Veli Hasım Hüseyin (16. yy., Saray) Ağzı ve beli gizli, dudağı saki, dudağı şarap içirmeyen (Aydemir, 2001a: 49).

Hâcî Bâlî-zâde Mehmed (17. yy., Mostar, İlim Talebesi) Güzel, elif boylu, benzersiz güzel, şah, veziri güzeller, yüzü Ay, Resul-i Ekrem'in adaşı, âşıkların gönül dinlencesi (Kesik, 2010: 383).

Hâcî Oruç-zâde Ahmed (17. yy., Mostar) Elif boylu, güzel, latif ve eşsiz, güzelliği mesel olan, âşıkları köle eden, yüzü nurlu, huri (Kesik, 2010: 392).

Hâcî-zâde Ahmed [Karu] (17. yy., Mostar) Elif boylu, güzel, gönül alan, âşık, üstün güzellik (Kesik, 2010: 394).

Hâcî-zâde Muslî (17. yy., Mostar) Uslu, mesleği edep, melek tabiatlı, terbiyeli, sevilen kişi, hidayetli (Kesik, 2010: 396).

Hâfız Ahmed (16. yy., Edirne, Hafız) Güzel, güzelliği olgun, güzelliği sonsuz, mesut ay, demiri mum eden, Davut sesli (Göre, 2015a: 32).

Hâfız Mahmûd (16. yy. Edirne, Hafız) Davut sesli, yüzü Mushaf, başına ant içilen (Mengi, 1995: 100).

Hâfız Mehmed Çelebi [Şeyh Abdü'l-mü'min Mürîdi] (16. yy., Bursa) Güzellik ayeti, yüzü Mushaf, kaşları med, ağzı nokta, beni kızıl, güzel benli (Tezcan, 2001: 189).

Hâfız Ömer Bâli (16. yy., Saray) Nigar, güzellikte eşsiz, ayrılık ateşiyle yakan (Aydemir, 2001a: 45).

Hakkâk Muhammed (16. yy., Bursa, Mühür Kazıyıcı) Vuslatı sonsuz ömür, güzelliği dükkân süsleyen, gönül çalan (Akkuş, 1987: 170; Demirel, 2017: 169-170).

Hâletî Beg (16. yy., Yenice II) Halleri sırlı, belagatte güzel konuşan (Öztürk, 2014: 61).

Halîd Hâcî Osman-zâde (16. yy., Kütahya) Tanrı'nın nuru, yâr, öfkesi kahr ve eziyet, ayrılığı Nemrut ateşi (Kaplan, 2018: 813).

Halîl (16. yy. Edirne) Can afeti, gönül misafiri, inatçı saçlı, zülfü sihir yapan, yüzü gül bahçesi (Mengi, 1995: 98).

Halîl (17. yy., Edirne) Güler yüzlü şuh, İbrahim'le bir boyda olan, İbrahim'le adaş olan, yeni yetme, peri yüzlü afet, gönül alan, işveli güzel, uğurlu ışık, yanağı ayna, dudağı şeker saçan, ahu, siyah göz, bakışı mahveden, dudağı İsa beyanı, dudağı ruh veren, lülesi amber mumu, akıl çalan, saçı gece renkli (Kaplan, 2019: 228).

Halîl (16. yy., Edirne) Yanağı ateş, yanağında gül bahçesi, beni ateş, yüzü Kâbe, alını Mustafa nurunun kaynağı (Karaca, 2018a: 130).

Halîl (16. yy., Manisa) Güzel, gönül alan, putlara can verdiren, yüzü Kâbe, saçı Harem, yanağı İrem bağı, gönül ve can yakan, münafıkları kıskandıran, yanağı benli, yanağı ateş, beni İbrahim bin Azer (Çelik, 2018: 281; Çetin, 1993: 598).

Halîl (16. yy., Siroz) Önde gelen, ay gibi olan, renkli yanak, cana ateş vuran, gönlü mamur eden, periden doğan (Karaca, 2019: 439).

Halil...Cevânî [Saçma Beg İbrâhim] (16. yy., Saray) Cihan şuhu, yanağı benli, benleri gül, benleri saçma karanfil (Aydemir, 2001a: 52).

Hallâc (16. yy., Edirne, Hallaç) Gönül açan, sevgili, saçı Mansur, gönüle miraç, elinde gönül, peri gibi olan, pamuk (Karaca, 2018a: 133).

Hallâc Hüseyin (16. yy. Edirne, Hallaç) Cismi atılmış pamuk, yâr, ah alan (Mengi, 1995: 105).

Hâlu-zâde Ahmed (16. yy., Saray) Âşıkları toprağa düşüren, âşıkları kahreden, âşıkları öldüren (Aydemir, 2001a: 47).

Halvâcî İslâm (16. yy., Saray, Helvacı) Dudağı şeker, yüzü gül, gözü badem, keliması acı (Aydemir, 2001a: 55).

Halvâcî Mehmed (16. yy., Yenice, Helvacı) Sinesi tepsi, saç kırık, ağzı zelbiye, sözleri acı, ağzını rakibe sunan, âşıkları pişman eden (Çavuşoğlu, 1975-1976: 99).

Halvâcî Mehmed (16. yy., Yenice, Helvacı) Yüzünde Ahmet nuru, sözü şeker, dudağı şirin helva, gözü badem, özü fitne, yoluna can verilen (Çavuşoğlu, 1975-1976: 89).

Halvâcî Memi (16. yy., Saray, Helvacı) Tatlı dudaklı, dudağı can helvası, helva yedirmeyen (Aydemir, 2001a: 55).

Halvâcıbaşı oğlu (16. yy., İstanbul) Tatlı dilli, dudakları Mesiha, gönül alan, sözü şeker, ağzı cevher kutusu, dişleri inci, busesi helva (Çavuşoğlu, 1977: 260).

Halvâcî-zâde (16. yy., Edincik) Tatlı, şeker gibi olan, gönlün sevdiği, şirin helva, erkek aslan (Aydemir, 2007: 121; Gülhan, 2012: 538).

Halvâcî-zâde Derviş (16. yy., Saray) Dudağı helva, helvası yara merhemi, gam helvası yediren (Aydemir, 2001a: 50).

Hamdî Ahmed Beg (16. yy., Yenice I) Sonsuz deniz cevheri, İlâhi hazretli (Öztürk, 2014: 60).

Hammâmcı oğlu Bahşî (16. yy. Edirne) Dudakları Bedahşan lali, gönle ateş salan, sineyi hamam eden, gözü kadeh yapan (Mengi, 1995: 104-105).

Hammâmcı'nun oğlu (16. yy., Edincik) Çok uzun boylu, başı dik, âşığı üryan eden, gönül okşayan (Aydemir, 2007: 119; Gülhan, 2012: 536).

Hammâmcı-zâde Memî (16. yy., İstanbul) Âşık soyucu, peri simalı, harami, zalim, vefasız, makamı vefa meydanı (Çavuşoğlu, 1977: 259).

Hamza (16. yy., Edirne) Güzel şah, güzellik atı binicisi, ay, baygın gözlü (Karaca, 2018a: 130).

Hamza (16. yy., Siroz, Pehlivan) Güzellerin başa yazılanı, yâr, arkadaş, yoluna can verilen, kürsüsü arş, çene çukuru durak, yüzü yakut yazılı Mushaf, yüzü cihanı şereflendiren (Turan, 2011: 70).

Hamza Bâlî (16. yy., Antakya) Mertlerin şahı, saltanat emiri, meydan komutanı, afet (Albayrak, 2018: 65).

Hamza Bâlî (16. yy., Edincik) Yüce boylu, başı dik, genç delikanlı, yeni yetme, gönlün beğendiği genç, gönül okşayan, nazlı (Aydemir, 2007: 111; Gülhan, 2012: 528).

Hamza Bâlî (16. yy., İstanbul, Kâtip) Gönül alan, yazısı eşsiz, güzel kâtip, âşık hallerini yazan, Kirâmen - Kâtibin, yâr, Hindu benli, huyu başa yazılan (Çavuşoğlu, 1977: 268).

Hamza Bâlî (Rize) Cennet bağında taze gül, gülistanda bülbül, dudağından bal akan, genç (Harmancı vd., 2018: 403).

Hançerlü-zâde (Üsküp) Kan dökücü göz, harami gözlü, gözleri fitne veren, âşıkları hançerleyen (Akdağ, 2011: 195).

Harben-zâde Perî (16. yy., Edirne) Esiri cihan sultanı, aşkı yaşlandıran, pir (Karaca, 2018a: 134).

Hasan (16. yy., Belgrad, Berber) Genç yakışıklı, başlar kesen, amansız, elinde kılıç, taş kalpli, gönülleri tıraş eden (Çavuşoğlu, 1973-1974: 349).

Hasan (16. yy., Bursa, Kumaşçı) Benzersiz güzel, gümüş tenli, vefalı yâr, vuslat malı satan (Akkuş, 1987: 170; Demirel, 2017: 112).

Hasan (16. yy., Edincik) Ay alınlı, nazlı, ayrılığı zehir, zehri ömür kesen, lülesi siyah ip (Aydemir, 2007: 118; Gülhan, 2012: 535).

Hasan (16. yy., Edirne, Tekke Ehli) İyiliği ve huyu güzel, akıl alan, baş tacı (Karaca, 2018a: 131).

Hasan (16. yy., Edirne, Terzi) Teni cefalı, elinde iğne, iğnesi al iplikli, gözlerden kan akıtan (Karaca, 2018a: 131).

Hasan (16. yy., Gelibolu, Kebe Abacısı) Yanağı ışıklı, güneşe aba giydiren, peri, kürke rağbet ettirmeyen (Aksoyak, 2018: 1394).

Hasan (17. yy., Gümölcine, Müezzin) Güzel sesli, künde ustası (Yazar, 2007: 12).

Hasan (16. yy., İstanbul, İpekçi) Gönül çalan, ipekçi güzeli, teni işveli ve nazlı, iliği kanı kurutan, güzellikte gizli olan (Çavuşoğlu, 1977: 269).

Hasan (17. yy., Mostar, İlim Talebesi) Mesleği hayâ, yumuşak tabiatlı, gönül tutan, yâr, on üç on dört yaşına kardeşi olan, sevilen güzel, hoş çocuk, başı saadetli (Kesik, 2010: 388).

Hasan (16. yy., Rodos) Beğenilen namı, yasemin kokulu, lale yanaklı, gümüş tenli, eşiği Kerbela, sokağı sefalı (Aydemir, 2001b: 173).

Hasan (16. yy., Saray) Gönül hastası sağ olan, güzelliği duyulan, güzelliği ve ahlakı uyan (Aydemir, 2001a: 54-55).

Hasan (16. yy., Saray) Güzel, boyu servi dalı, kolu toprağa yüz sürdüren (Aydemir, 2001a: 55).

Hasan (16. yy., Saray) Servi boylu, dudağı şarap kadehi, boyu büyük, gerdanını okşatmayan (Aydemir, 2001a: 47).

Hasan (16. yy., Saray, Çarşı Çeşmesi Karşısı, Hurda Satıcısı) Dudağı âşıkları diriltten, gümüş gerdanlı, hurdası arifleri doyuran (Aydemir, 2001a: 50).

Hasan (16. yy., Üsküp) gam tekkesi olan, abdalı gönül, dudağı şerbet, âşığı hayran eden, yoluna can verilen (Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1990: 106-107).

Hasan (16. yy., Vize) Güzelliği meşhur olan, gururlu, saçı misk kokulu, zülfü Hitayi (Kaya, 2015: 659).

Hasan Bâlî (16. yy., Bursa, Ulu Cami Karşısı, Meyve Satıcısı) Güzellik bostanının meyvesi, olgunluk bahçesinin çiçeği, benzersiz, meyve pazarının komutanı, âşıklarını asan, güzel huylu, güzel zatl, kölesi güneş ve ay, gönül alan, terazi tutan, güneşi tartıya çeken, şah, kıya bakışlı, ok kirpikli, hilâl kaşlı, kaşı mihrap, yanağı güzellik camisi, güzellik bağının meyvesi (Tezcan, 2001: 181-182).

Hasân Bâlî (16. yy., Halep, Kâtip) Kitabete uygun olan, beli divit kalem (Kaplan, 2015: 85; Ebem, 2015: 19).

Hasan Bâlî (16. yy., Manisa, Tellak) Gözü afet, saçı amber kokulu, gül endamlı, kubbesi felek, kılıcı yeni ay, kabinleri yıldız, ay yüzlü, sevgili, ölüye can veren (Çelik, 2018: 283; Çetin, 1993: 599).

Hasan Bâlî ibn-i Mustafâ (16. yy., Saray) Yüzü güzel, boyu en son nokta, güzelliği vasfedilemeyen (Aydemir, 2001a: 49).

Hasan Bâlî oğlu (16. yy., Rodos, Derviş) Güzel, gönül tekkesini onaran, güzelliği meşhur olan (Aydemir, 2001b: 173).

Hasan ibn-i Derviş (16. yy., Yenice II) Âşıkları beyler, kapıcıları devletli, kapısında kul olunan (Öztürk, 2014: 66).

Hasan oğlu Hüseyin Şâh (16. yy., İstanbul) Kapısı yüce dergah, aşkı abdal eden, bela kılıçlı, kılıcı kana boyayan (Karasoy, 2006: 17).

Hasan Şâh (16. yy., Edirne) Huyu güzel, boyu servi, teni yasemin yaprağı, şah (Göre, 2015a: 34).

Hasan Şâh Tekyenişîn-zâde (16. yy., Kütahya) Dudağı lal taşı, dişi cennet incisi, ay yüzlü, benleri abdal, boyu kıyamet koparan, sevilen kişi, sultan (Kaplan, 2018: 820).

Hasan (16. yy., Bursa, Meyve Satıcısı) Melek, cefalı, cevirli, nazlı, işveli, türlü meyveleri olan, gül endamlı, güzel vasıflı, güzel yaratılışlı, zorba, elinde terazi, müşteriye meyletmeyen, gönül çiğneyen, bey (Akkuş, 1987: 155-156; Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1990: 96-97).

Hasan-zâde Hüseyin (16. yy., Edincik, Kılıççı) Ay, askeri gam, kılıcı mihnet, şah, sabır ve huzur yağmalayan (Aydemir, 2007: 111; Gülhan, 2012: 528).

Hasan-zâde Mehemed (16. yy., Saray) Kaşı tuğra, saç lülesi med, güzel vasıflı, vasfı sonsuz (Aydemir, 2001a: 48-49).

Hâsekî-zâde Muhammed (16. yy., İstanbul) Ay, önde gelen sultan, efendi, güneş, güzeller şahı, sırça sarayı felek, güzellik bağına gül, sevilen kişi, keçesi sultan borkü (Eren, 2012: 256-257).

Hasen (16. yy., İstanbul) Zülfü zincirli, zülfü boyun ipi, güzel yaratılan, güzellik gülşeni, hoş şiir, göz nuru, güzel, huri, güneş yüzlü, yüzü kıble, alnı ay, boyu serviye oynatan, Mekke çırası, Medine kandili, kendisine hamdedilen (Kaya, 2015: 649-650).

Hâsircıbaşı oğlu (16. yy., İstanbul) Şehla göz, afet, kıyamet boylu, güzellik madeni, nazlı, gam çalgıcısı, sazı âşık benzi, cefalı (Çavuşoğlu, 1977: 260).

Hasırcı-zâde Mahmûd (16. yy., Moton, Tarikat Ehli) Dergâhı âşıklar tapınağı, aşkla başı dönen, üryan, hasır örtünen, züht elbisesini soyan, kara çul giydiren (Göre, 2015b: 52-53).

Havvâ (16. yy., İstanbul) Parlak ay, melek simalı, hoş kadın, ay alınlı nigar, naz ile dolaşan, cennet tavusunu hayran eden (Çetinkaya, 2014: 265).

Hayâlî Beg (16. yy., Yenice I) Gönül ehlinin reisi, hayaline akıl ermeyen, nazım emiri, taze şiir (Öztürk, 2014: 61).

Haydar (16. yy., Belgrad) Can afeti, zulmü şehir yakan, devri viran eden, bakışı Zülfikar (Çavuşoğlu, 1973-1974: 348).

Haydar oğlu (16. yy., İstanbul) Güzel, âşığı Kanber eden, şah, süzgün bakışı Zülfikar, âşıkların kanına giren (Çelik, 2019: 27).

Haydarî-âsâ Ali Bâlî (16. yy., Edincik) Haydar gibi olan, güzellik Döldül'üne binen, hizmetçisi halk, erkek aslan (Aydemir, 2007: 110; Gülhan, 2012: 527).

Hayder (16. yy. Edirne) Gönül çalan, yanağı cennet, dudağı Kevser sakisi, süzgün bakışı Zülfikar, yüzü mahmur (Mengi, 1995: 98).

Hayreddin-zâde Ahmed (16. yy., Saray) Taze güzel, gönül alan, kaşı nun, gözü sad, bela ve derdi sefa veren, elif boylu, cefalı (Aydemir, 2001a: 48).

Hayyat (16. yy., Bursa, Terzi) Güzel, avarisi gönül, yüksüğü âşık gözleri, iğneleri âşık kirpiğı, al ipliğı kanlı yaşlar, can parçası, derdi teni incelten, tebeşiri âşık gözü, vuslat elbisesi biçilemeyen, gönül alan (Kılıç, 2018: 393).

Hayyât Halîl (18. yy., Bursa, Terzi) Taze, yâr, teğel yapan, siyah göz, servi endamlı, came giyen, yüzü sade, yüzüne gönül verilen, şuh göz, kirpikleri iğnelik, afet, naz sarhoşu, endazesı gümüş kollular (Akkuş, 1987: 203-204).

Hazret-i Emîrde Tana Çelebi oğlu (16. yy., Bursa, Emir Sultan Hazretleri) Körpe kuzu, sürü başı, koç, peri yüzlü, melek şehreli, can, gözden gizli (Tezcan, 2001: 192).

Hazret-i Monla (17. yy., Gümülcine, Molla) Zamanın mollası, Şeyh Yamînî'yi kıskandıran (Yazar, 2007: 11).

Hekîm-zâde [Hekîm oğlu Mehemed] (16. yy., İstanbul) Kaşları önde gelen, saç lülesi yılan, dudağı büyük panzehir, dudağı hasta şerbeti (Gök, 2016: 269).

Helvâcî Mehemed (16. yy., Halep, Helvacı) Dudağı şirin, yanağı tatlı, zülbiyye dudak, dudağı helvayı unutturan (Kaplan, 2015: 89; Ebem, 2015: 23).

Helvâcî-zâde (16. yy., Edirne) Şuh ve şirin, dudağı helva, dudak helvası beğenilen (Karaca, 2018a: 131).

Helvâcî-zâde (16. yy., İstanbul) Yüzü kutlu, sözü Mısır şekerî, gamı can gıdası, gamı helva (Karasoy, 2006: 18).

Hınnacı kızı Ümmî Hân (16. yy., İstanbul) Güzeller şahı, gizli hazine, kına yakan, eşi olmayan, (Çetinkaya, 2014: 265).

Hızır Bâlî [Ehl-i Kible-zâde] (16. yy., Gelibolu) Yanağı İskender aynası, kapısı Kâbe, kaşı mihrap, yanağı hayat suyu, saç karanlık (Aksoyak, 2018: 1393-1394).

Hızır Bâlî-zâde Muhammed (?) Önde gelen güzel, süzgün bakışı haramî, hilal kaşlı, kaşı yay çeken, bıyığı Hızır (Harmancı vd., 2018: 418).

Hızır ve Süleyman [Sipâhi-zâde Biraderler] (16. yy., Yenice) Gönül ve can alanlar, biri ay, biri nurlu ay, biri Hızır, biri Süleyman, biri akıcı ruh (İsen, 1990: 54).

Hızırcık-zâde (16. yy., Edincik) Gönül alan, hoş peri, müşterisi tüm cihan, vefa bağının dikenli ardıcı, pek yüce boylu (Aydemir, 2007: 113; Gülhan, 2012: 531).

Hızır (16. yy. Edirne) Eşi olmayan, dudağı yaşam suyu, dudağı diriltten (Mengi, 1995: 99).

Hızır Ağa (17. yy., Gümülcine, Sipahi) Yürüyen ruh, zevk kaynağı, kerem bağışlayan, cömertlik denizinin Hızır'ı, fermanlı padişah, akranlarının övücü, sipahilerin başı, cennet bağının eşsiz, sivri bakışlı (Yazar, 2007: 11).

Hızır Şâh (16. yy., Manisa) Güzellik ülkesine şah, dudağı hayat suyu, gönül alan, Hızır'a benzeyen, ağzı gizli, ay yüzlü, peri, can, latif cisimli, ahu, benzeri olmayan (Çelik, 2018: 272; Çetin, 1993: 592).

Hızır-ı Sâni (16. yy., Edincik) Gönül alan, dudakları hayat çeşmesi, beni Yecüc, güzellik ülkesinin İskender'i, ayak tozu göz sürmesi (Aydemir, 2007: 120; Gülhan, 2012: 537).

Hızır-zâde (16. yy., Edincik) Devrin İsa'sı, âdem canı, sesi güzel, sesi Davut nağmesi, saç lülesi küfür, saç aşk ehlinin imanı (Aydemir, 2007: 121; Gülhan, 2012: 538).

Hilâlî oğlu Edhem Çelebi (16. yy., Bursa) Ay parçalarının güzel yüzlüsü, saadet yıldızı, güzellik çırası, yüzü nurlu (Tezcan, 2001: 187).

Hisârî (16. yy., Rize) Ay, sevilen kişi, taş bağırılı, gerdanı top, peçeli gonca, çocuk, cefa eden (Harmancı ve Evecen, 2018: 404).

Hisârî Ömer (17. yy., Kütahya) Gönül alan, fitne askeri, celâlî bakışlı, güzellerin önde gideni, güzellik kalesinin muhafızı, mahcup tabiatlı (Şahin, 2018: 204).

Hudâvirdi (16. yy., Begrad, Köle) Güzellik tahtının hanı, letafet Mısır'ının sultanı, ayak tozu âşıklar, şah, Yusuf'u kul eden (Çavuşoğlu, 1973-1974: 352).

Hudâvirdi (16. yy., İstanbul) Dünya'nın göz nuru, güzel sedalı, padişah (Çavuşoğlu, 1977: 258).

Hudâvirdi (16. yy., İstanbul, Cebeci) Güzellik madeni, afet, demir döven, gül bahçesinin şahı, ışığı cihan dolduran, demiri mum yapan (Eren, 2012: 245-246).

Hurdecî-zâde Kaya Bâlî (16. yy., Edirne) Vefasız, âşıkları parçalatan, süzgün bakış atan (Göre, 2015a: 35).

Hurrem oğlu Mustafâ (16. yy., Saray) Aşkî zevk ve sefa veren, devrin gamını unutturan (Aydemir, 2001a: 54).

Husrev (16. yy., Belgrad) Şuh, gönül alan, alını ay, kaşı yeni ay, muhabbet sanatının ustası, şirin dudaklı, dudağı Nüşinrevan'ı unutturan (Çavuşoğlu, 1973-1974: 353).

Husrev (16. yy., Edirne) Meşhur, dudağı şirin, kaşı yeni ay, âlemin sultanı, kölesi güzeller, Yusuf yüzlü, naz şarabı içen, yâr, beyliği eşsiz olan (Çavuşoğlu, 1977: 240).

Husrev (16. yy., Yenice) Şirin sözlü, güzel, benzersiz, Hüsrevlere dağ deldiren, naz Şebdiz'ine binen, hayâ ehlini ağlatan (Çavuşoğlu, 1975-1976: 88).

Hümâ-zâde Mustafâ (16. yy., Yenice II) Yüzü gönül hoşluğu, Hüma, zahit (Öztürk, 2014: 68).

Hünkâr-ı Sâni (16. yy., Edincik) Melek görünümlü, peri, en başa yazılan, askerleri güzeller (Aydemir, 2007: 109; Gülhan, 2012: 526).

Hürmüz (16. yy., Edirne) Güzellerin taç sahibi, cefa süvarisi, zulüm eden (Karaca, 2018a: 130).

Hürmüz (16. yy., Edirne) Kaşı yeni ay, Hüsrev, şirin dudaklı, dudağı Nuşirevan, âşıkları Ferhat eden (Mengi, 1995: 98).

Hüseyin (16. yy., Antakya) Uğruna can kurban edilen, âşıkların muradı (Albayrak, 2018: 64).

Hüseyin (16. yy., Manisa, Müezzîn) Süslü güzel, güzel namı, Bilal'e benzeyen, servi boylu, sesi buselik nevası (Çelik, 2018: 279; Çetin, 1993: 596-597).

Hüseyin (16. yy., Saray, Tüccar ve İpekçi) Güzelliği vasıfsız, cismi yumuşak ve güzel (Aydemir, 2001a: 55).

Hüseyin [Fethî'nin Karındaşı / Kapıcının Kardeşi] (16. yy., Halep) Vefasız, sokağı Kerbelâ, âşığı şehit eden (Kaplan, 2015: 85; Ebem, 2015: 20).

Hüseyin Bâlî (16. yy., Rize, Tellak) Cefa kılıçlı, korkusuz güzel, gözü kılıç, harf ilmi okuyan (Harmancı ve Evecen, 2018: 403).

Hüseyin Bâlî (16. yy., Siroz, İlim Ehli) Âlem canı, melek, peri, okuryazar, gönül aydınlatan güzel, güzelliği ve huyu olgun, kabiliyetli, can (Turan, 2011: 70-71).

Hüseyin Çelebi (16. yy., Yenice I) Tarikat ülkesine sultan, hakikat ilmine bilgin vekil, ender, insanlık madeni, keremli, eşiği dünya gösteren (Öztürk, 2014: 60).

Hüseyin Şâh (18. yy., Eyüp, Cüz Okuyucu) Güzel huylu, güzelliği kabul gören, aşk ateşi, vücut eczasını kül eden, yüzü nur, genç (Kaplan, 2016: 1074).

Hüseyin Şâh [Hüseyn ibn-i Bihter] (18. yy., Eyüp) Şirin davranışlı şuh, gönül alan, aşk hevesi (Kaplan, 2016: 1073).

Hüseyn (16. yy., Bursa, Dokumacı) Güzellik teşhiri, peri yüzlü, melek süslü, fidan boylu, boyu şimşir servisi, cana mekik dizen, kaşları okçu, kirpikleri ok, süzgün bakışı amansız, elinde kılıç, egesine baş eğdiren (Tezcan, 2001: 183).

Hüseyn (16. yy., Bursa, Gümüş İplikçisi) Gönül süsleyen, düşmanla gezen, gönül tutan, sim çeken, ay (Akkuş, 1987: 168; Demirel, 2017: 111).

Hüseyn (16. yy., Bursa, Mekik Dokuyucu) Periye benzeyen, gönlü delen, düzgün servi, melek yüzlü, efendi (Akkuş, 1987: 158; Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1990: 98).

Hüseyn (16. yy., Edincik) Güzellik ülkesinin padişahı, aşkı Kerbela, namı defter süsleyen (Aydemir, 2007: 118; Gülhan, 2012: 535).

Hüseyn (17. yy., Mostar, Sipahi) Temiz nâmlı, keskin kılıçlı, gönül alan, edep ilmi ezberleyen, edepte eşsiz olan (Kesik, 2010: 384).

Hüseyn (16. yy., Siroz, İpekçi) Alaycı yâr, bel büken, âşığı dövüp söven, kâkülü esir eden, yâr (Karaca, 2019: 441)

Hüseyn (Üsküp) Kölesi şerefli kişiler, güzelliği kul eden (Akdağ, 2011: 198).

Hüseyn (16. yy., Vardar Yenicesi) Nazik yâr, gönül almada çevik, yoluna şehit olunan, sefa erbabının maksadı, dudağı tatlı su, gönlün susadığı dudak, güzellik çeşmesinin kaynağı, yüzü göz nuru, sözü ruh akıtan (Çakıcı, 2008: 188).

Hüseyn (16. yy., Yenice) Canım, yaratılışı güzel olan, akıp giden ruh, can çırasını uyandıran, âşıkları öldüren (Çavuşoğlu, 1975-1976: 90).

Hüseyn Bâlî [Hacı Ali oğlu Hüseyn] (16. yy., Saray) Ay yüzlü, güzellik göğüne süs, vuslatı sefa meydanı, ayrılığı Kerbela çölü (Aydemir, 2001a: 49).

Hüseyin Bâlî [Hüseyin ibn-i Mehmed] (16. yy., Saray) Âşığa zehir içiren, vuslatına erilmeyen, Yezid olsa sevilen (Aydemir, 2001a: 52).

Hüseyin ibn-i Kebûter (16. yy., Saray, Sipahi) Perçemi tuğ, bakışı kılıç çalan (Aydemir, 2001a: 54).

Hüseyin Karındaşı Memi (16. yy., Siroz) Nazik yâr, bir için su, gönül tutan, yeni yetişmiş, cihan şuhu, cennet bağının goncası, küçük çocuk (Karaca, 2019: 441).

Hüseyin Şâh Sirâc (16. yy., Kütahya, Saraç) Güzel ışık, gerdanı kandil, boynu ... mumu, halesi ay, güzellik atına binen, şah, üzengisi hilal (Kaplan, 2018: 815).

Hüseyin-i Diger (16. yy., Gelibolu, Ok Yapıcı) Cefa oku atan, keman kaşlı, kaş hilali büken, ay, şah (Aksoyak, 2018: 1395).

Hüseyin-zâde (16. yy., Saray, Ciltçi) Buruşuk saçlı, güzellik kitabı, saç lülesi şiraze (Aydemir, 2001a: 55).

Hüsrev (16. yy., Halep) Gönül eğlencesi, şirin dudak, dudağı can dinlencesi, aşkı dağ (Ebem, 2015: 19; Kaplan, 2015: 84).

İ

İbâd (16. yy., Edirne, Bez Satıcısı) Güzel servi, sermayesi işve ve naz, güzellik malı, malı pahasız olan (Karaca, 2018a: 133).

İbn-i Abâcî (16. yy., Edirne) Genç yakışıklı, abası baş tacı, güzellik elbisesi giyen, Abâ soylu (Karaca, 2018a: 131).

İbn-i Kâtib (16. yy., İstanbul) Taze, gönül alan, âşıkları defter eden, parmakları kalem, dik başlı (Karasoy, 2006: 14).

İbn-i Şûhî (Üsküp) Şuh ve şen gül, fitne, akılları dağıtan, işve madeni, cıva yarası (Akdağ, 2011: 194).

İbo ibn-i Memerşâh (16. yy., Yenice II) Aşk baş döndüren, aşk ehlini hayran eden (Öztürk, 2014: 66).

İbrâhîm (16. yy., Edirne) Âşıklara can verdiren, sözü güzel, gülen gül, gazap ateşi, gönül Kâbe'sini yıkan, yâr (Çavuşoğlu, 1977: 237).

İbrâhîm (17. yy., Edirne) Güzel huy sahibi, sağlam tabiatlı, hoş kıyafetli, peri yüzlü, ay alınlı, hilal kaşlı, yanağı parlak mum, yanağı aydınlık bahşeden, beni amber kokulu, beni süs katan, can tütsüsünü yakan, boyu servi, naz suyuyla beslenen, eli ayağı nazik, nazik ağızlı, sinesi ışık veren, beli kıl (Kaplan, 2019: 227-228).

İbrâhîm (16. yy., İstanbul, Okçu) Sevilen kişi, cefa ateşi yakan, eğitim alanı felek, tablası güneş, altın oku ay, ok aynası gönül, ay yüzlü, sert yaylı (Eren, 2012: 246-247).

İbrâhîm (16. yy., İştîp) Güzeller zümresinin başı, güzellik madeni, yasemin göğüslü, mucize gösteren, gönül çalan, yanağı ateş, güneş yüzlü, ay yanaklı, gonca dudaklı, lakabı ay alın, gizli şuh, cefa taşı atan, benzersiz, güzel yüzlü, cefalı, sert huylu (Çakıcı, 2010: 102-103).

İbrâhîm (17. yy., Kütahya) Gönül aydınlatan, gönül alan, güzellik ateşi, cihan yakan, gözünde fitne misafiri, güzellikte eşsiz, nazlı, gonca dudaklı, yanağı gül bahçesi, putları kıran, güzelleri hasta eden (Şahin, 2018: 202-203).

İbrâhîm (17. yy., Mostar) Hatiplik liyakati olan, ezan ve kamet okuyan, çalışması mükemmel olan (Kesik, 2010: 387).

İbrâhîm (16. yy., Saray) Önde gelen güzel, gönül çeken, gönülde ateş yakan, güneş, sokağı Kâbe-i Harem, vuslatı büyük hac (Aydemir, 2001a: 45).

İbrâhîm (16. yy., Saray, Terzi) Gürz, âşığı avare eden, makası gam olan (Aydemir, 2001a: 49).

İbrâhîm (16. yy., Yenice) Genç yakışıklı, amansız, fettan, levendane, Âzer'i yakan, İsmail'i kurban eden (Çavuşoğlu, 1975-1976: 88).

İbrâhîm (16. yy., Yenice) Gönül Kâbesi'nin ustası, yüzü Hak nuru, eşiği Kâbe, güzellik nimeti (Çavuşoğlu, 1975-1976: 88-89).

İbrâhîm (16. yy., Yenice, Sipahi) Benzersiz, mübarek isimli, temiz suretli, eşiği Kâbe (İsen, 1990: 54-55).

İbrâhîm Bâlî (16. yy., Antakya) Cihan güneşi, zamanın Halil'i, aşığın imanı (Albayrak, 2018: 65).

İbrâhîm Bâlî (16. yy., İstanbul) Şah, sevilen kişi, devrin Süleyman Şah'ı, iki âlemi ağlatan, zalim, yedi iklim şahı, Nûr ayeti, kirpiği kılıç, yüzü Mushaf (Eren, 2012: 237).

İbrâhîm Bâlî (16. yy., Edincik) Can ve gönül dostu, güzellik ışığı, ayı ve güneşi utandıran, eşsiz ve benzersiz, parlak güzel, yüzü yüce olan (Aydemir, 2007: 112; Gülhan, 2012: 529).

İbrâhîm Bâlî (16. yy., Edirne) Yüzü Kâbe, güzel huylu, Nemrut ateşini kışkırtan (Göre, 2015a: 34-35).

İbrâhîm Bâlî (16. yy., Saray) Boyu servi dalı, eziyetli, âşıkları Nemrut ateşinde yakan (Aydemir, 2001a: 52).

İbrâhîm Bâlî [Reftârî] (16. yy., Siroz) Cihanda benzersiz, nazlı ve girişken, güzelliği has olan, zerafetli, işveli, cevirlî ve nezaketli (Turan, 2011: 70).

İbrâhîm bin Attâr (16. yy., Saray) Saç lülesi Tatar miski, yanak rengi gül, saç Hindu sümbülü (Aydemir, 2001a: 47).

İbrâhîm Edhem (Sipahi, Üsküp) Şah, İbrahim Ethem'i kul eden (Akdağ, 2011: 198).

İbrâhîm Gazzâz (16. yy., İpekçi, Edirne) Naz sanatı, gamı iplik eden (Göre, 2015a: 35).

İbrâhîm Hân / Haffâf İbrahim (16. yy., Manisa, Ayakkabıcı) Güzel, gönül alan, yâr, gönül parçalayan, saç lülesi ip, iğnesi âşık cismi, şah, yüz çeviren, ay ışığı, gönül mihrabı (Çelik, 2018: 273; Çetin, 1993: 593).

İbrâhîm Şâh [Kul oğlu İbrâhîm] (18. yy., Eyüp) Herkesi kul eden, şişman genç, eşi olmayan, âlemi esir eden (Kaplan, 2016: 1072-1073).

İbrâhîm Şâh Hızr-zâde (16. yy., Kütahya) Benzeri gelmeyen, yüzü peçeli, dost, vuslatı tan aydınlığı, ayrılığı Nemrut ateşi (Kaplan, 2018: 814).

İç-edükci oğlu Hurrem (16. yy., İstanbul) Parlak Ay, çizmesi âlem, huri yüzlü, meclisi cennet, şarabı Kevser, genç ve yaşlıyı ayağa düşüren, kırmızı dudağı şarap, dudağı mest eden (Çavuşoğlu, 1977: 265).

İdrîs Bâfi (16. yy., Edirne, Süleymaniye) Can elbisesi biçen, Circis peygamber gibi olan, cennet zevki veren (Göre, 2015a: 33).

İğneci Alî (16. yy. Edirne, İğneci) Beli iğne teli, iğnesi yaralayan (Mengi, 1995: 96).

İki Attâr Birâder [Hüseyn ile Hasan] (16. yy., Kütahya, Aktar) Biri ay, biri en nurlu güneş, biri güzellikte yıldız, biri güneşten üstün, tenleri nurlu, biri huri sıfatlı, biri melek (Kaplan, 2018: 815).

İki Birader (16. yy., Edincik, Çarşı İçi, Helvacı) Helvası ziynet, tatlılık madeni (Aydemir, 2007: 117; Gülhan, 2012: 534).

İki Takyacı [Sefer - Ömer] (16. yy., Saray) Güneş ve ay, takkeleri başa dar edenler (Aydemir, 2001a: 55).

İlyâs (16. yy., Belgrad) İkinci Hızır, dudağı hayat suyu, dudağı Hızır'ı hasta eden, sözü İsa'yı helak eden (Çavuşoğlu, 1973-1974: 352-353).

İlyâs (16. yy., İstanbul) Hızır sakallı, yeşil giyen, gönül açan yâr, dudağı can bahşeden, dudağı hayat suyu, can nakdini alan, âşıklara kara çul giydiren (Çavuşoğlu, 1977: 262).

İlyâs oğlu Mustafâ (16. yy., Edincik) Sokağı kible, cefa çalısının diken, vefasız (Aydemir, 2007: 114; Gülhan, 2012: 531).

İmâm oğlu Abdî-i Kazzâz (16. yy., Siroz, İpekçi) Güzellerde seçkin, arif, bilgili (Turan, 2011: 72).

İmâm oğlu Dervîş (16. yy., İstanbul) Aşk derviş eden, aşkı öldüren, yoluna baş verilen, huzuruna baş konulan, kölesi çok olan (Karasoy, 2006: 15).

İmâm oğlu Muhammed (16. yy. Edirne) Kaşı mihrap, âşıkların mabedi, yüzü secdegah (Mengi, 1995: 101).

İmâm oğlu Muslî (16. yy., Bursa) Güzellik burcunun dolunayı, seçkin kaşlı, kaşları iki mihrap, eşliği mabet (Akkuş, 1987: 167; Demirel, 2017: 110).

Înâyetu'llâh Mehmed Çelebi-zâde (16. yy., Kütahya, Kumaş Satıcısı) Gönül tutan, işinde pehlivan olan (Kaplan, 2018: 811).

İsâ (16. yy. Edirne) Ay yüzlü, makamı güzellik göğü, dudağı ölü diriltten, fettan, uğruna can verilen (Mengi, 1995: 99).

İsâ (16. yy., Edirne) Yaratıcı ruh, nefesi ölüler diriltten (Karaca, 2018a: 130).

İsâ (17. yy., Mostar, İlim Talebesi) Temiz nâmlı, sözü ölü diriltten, örnek alınan, afet, güzel ve letafetli, tasvirlenmiş ruh (Kesik, 2010: 383).

İsâ (16. yy., Vardar Yenicesi) Can bahşeden yâr, dudağı Mesiha'ya can veren, ümmeti âşık, Mesih mucizesi gösteren, başı devletli (Çakıcı, 2008: 187).

İsâ Bâli (16. yy., Edincik) Gönül alan, sokağı Mesih yeri, saçının kulu gönüller, saç lülesi zincir (Aydemir, 2007: 124; Gülhan, 2012: 541).

İsâ Bâlî (16. yy., İstanbul, Solak Muhafızı) Gözü şehla, dudağı Hızır ve İsa, yüzü güneş, cihan şahı, sorgucu gösterişli (Çavuşoğlu, 1977: 258).

İsâ Bin Dâvûd (16. yy., Edirne) Vuslatı can arzusu, rakiple muhabbet eden, ay (Göre, 2015a: 29-30).

İsâ Bin Kethudâ (16. yy., Edirne) Nutku Mesiha sözü, dudağı hayat suyu, dudağı Hızır ömrü (Göre, 2015a: 31).

İsâ Efendi oğlu Ahmed (16. yy., Saray) Âşık katleden, dudakları canlar bağışlayan, dudağı ebedi ömür veren (Aydemir, 2001a: 46).

İshâk (16. yy., Belgrad) Genç yakışıklı, güzel, benzersiz, çok işveli, boyu fidan, boyu meyve dalı, şirin dudak, dudağı taze meyve (Çavuşoğlu, 1973-1974: 354).

İsimsiz Güzel (16. yy., Bursa) Fûlan, güzelliği başa yazılan, zikrine can yetmeyen, ağzı gizli olan (Tezcan, 2001: 192).

İsimsiz Güzel (16. yy., Bursa) Gonca, güzel gül, cihanı mecnun eden, yasemin göğüslü, taze bahçe, süs goncası, saf şarap içen (Akkuş, 1987: 165; Demirel, 2017: 108).

İsimsiz Güzel (16. yy., Bursa) Nurlu güneş, can afeti, güzeller padişahı, şirin huylu, gönül alan, güzellik burcunun güneşi, benzeri olmayan (Akkuş, 1987: 164-165; Demirel, 2017: 107-108).

İsimsiz Güzel (16. yy., Bursa) Yeni yetişmiş güzel, ay yüzlü, cevir ve cefa eden, gönül alan, afet (Akkuş, 1987: 166; Demirel, 2017: 108-109).

İsimsiz Güzel (16. yy., Bursa, Tüccar) Ay yüzlü, periler şahı, güzel, gönül tutan, sermayesi güzellik, can nakdi satan (Akkuş, 1987: 169; Demirel, 2017: 111).

İsimsiz Güzel (16. yy., Bursa, Yorgancı) Uyanık çocuk, güzel yaratılan, cefalı, masum, günahsız (Demirel, 2017: 112; Akkuş, 1987: 170).

İsimsiz Güzel (16. yy., Edincik) Baş tacı, güneş yüzlü, şeker çiğneyen papağan (Aydemir, 2007: 115; Gülhan, 2012: 533).

İsimsiz Güzel (16. yy., Edincik) Cömertlik ve ihsan kaynağı, vefa madeni, ihsan sofrası, kerem madeni (Aydemir, 2007: 120; Gülhan, 2012: 537).

İsimsiz Güzel (16. yy., Edincik) Gönlün beğendiği, yedi iklimin şahı, ilk harfi mim olan, kaşları altın, yüzünün rengi gümüş (Aydemir, 2007: 121; Gülhan, 2012: 538).

İsimsiz Güzel (16. yy., Edincik) Gülen yüz, âşıkları ağlatan, saçı siyah, saçı sümbül dağıtan, kılıcında âşık boyunları (Aydemir, 2007: 119; Gülhan, 2012: 536).

İsimsiz Güzel (16. yy., Edincik) Güzellik bahçesinin gülü, bülbül, yeni yetişmiş gonca, ağzı bağ goncası, kâkülü sümbül, kâkülü zincir (Aydemir, 2007: 122; Gülhan, 2012: 539).

İsimsiz Güzel (16. yy., Edincik) Sözünde durmayan, insanlığı olmayan, kerem etmeyen, İsa nefesli (Aydemir, 2007: 112; Gülhan, 2012: 529).

İsimsiz Güzel (16. yy., Edincik, Şehremini'nin Hizmetçisi) Gonca ağızlı, güzellik bahçesinde gül, ölçülü boy, kerem gülzarının servisi (Aydemir, 2007: 113; Gülhan, 2012: 530).

İsimsiz Güzel (16. yy., Edincik, Börekçi) Aşk fırını olan, can ve teni yakan, bağır kıyan, nazlı, nazik vücutlu, hoş eziyetli (Aydemir, 2007: 111; Gülhan, 2012: 528).

İsimsiz Güzel (16. yy., Edincik, Kadı Çalışanı) Peri yüzlü, melek, altın benekli hulle giyen, benzersiz güzel, güzellikte ortağı olmayan (Aydemir, 2007: 114; Gülhan, 2012: 531).

İsimsiz Güzel (16. yy., Edincik, Medrese Talebesi) İlahi ilim öğrencisi, güzellik göğünün güneşi ve ayı, eziyeti öldüren (Aydemir, 2007: 117; Gülhan, 2012: 534).

İsimsiz Güzel (16. yy., Edirne) Servi boylu, kıyamet koparan, süsen, melek vasıflı (Çavuşoğlu, 1977: 242).

İsimsiz Güzel (16. yy., Edirne) Yüce servi, şah, ağzı görünmeyen, yüzü güneş, makamı Hızır, aşkı görünmez kaza (Çavuşoğlu, 1977: 240).

İsimsiz Güzel (16. yy., Edirne, Bıçakçı,) Boyu ince, kesicilerle yürüyen, yiğit, gönül alanların önderi, bıçak yüzlü, peri, bıçağı yalın yüzlü, barış yüzlü, âşıklarla cenk eden, tutkun gönüllerin saadeti (Çavuşoğlu, 1977: 240).

İsimsiz Güzel (16. yy., Edirne, Vergi Memuru Yardımcısı) Dinsiz zalim, akrep burcunda ay, balçığa düşen elmas, katil rint, ay yüzlü, melek (Çavuşoğlu, 1977: 241).

İsimsiz Güzel (16. yy., Halep) Gözü ve kaşı siyah, güzeller içinde padişah, yürüyen servi (Kaplan, 2015: 89; Ebem, 2015: 22).

İsimsiz Güzel (16. yy., İstanbul) Gönül alan, saçı papaz kuşağı, kâfir, dudağına zülfü dökülen, güzel, taze, nazik, sevilen yar, istenilen, rağbet edilen (Kaya, 2015: 648-649).

İsimsiz Güzel (16. yy., İstanbul) Güzeller önderi, benzeri bulunmayan, benleri nokta, müşterisi güneş, bedelsiz, dudağı helva, şirin ağızlı, huri, melek, biricik olan, Muhammed huylu (Kaya, 2015: 646-647).

İsimsiz Güzel (16. yy., İstanbul) Peri simalı, virane hazinesi, ağzı nokta, hakiki kimya (Çavuşoğlu, 1977: 270).

İsimsiz Güzel (16. yy., İstanbul) Veli, taze genç, ağzı gonca, kıl belli, ahu gözlü, lale yanaklı, gül ağızlı, servi fidanı, gönül süsleyen, şah (Karasoy, 2006: 13-14).

İsimsiz Güzel (16. yy., İstanbul, Aktar) Benzersiz sevgili, güzel, eli kınalı, yanağı benli, nurlu yanak, beni kâfur (Çavuşoğlu, 1977: 263).

İsimsiz Güzel (16. yy., İstanbul, Kâtip Çırağı) Ay yüzlü afet, güzel yazılı, güzel kâtip, felek meclisine muhasebeci, parmağı kalem, vasıfları yazılamayan (Çavuşoğlu, 1977: 261).

İsimsiz Güzel (16. yy., İstanbul, Şeyh Emir Efendi Tekkesi, Çırak) Yalın yüzlü, meclis süsleyen mum, tekke çırası, ay gibi olan, cana ateş salan, avaresi felek, ulu ay, pervanesi melek, yüzü mum, ay yüzlü (Çavuşoğlu, 1977: 264).

İsimsiz Güzel (16. yy., İstanbul, Yedi Kule, Meyhaneci Çırağı) Güzel put, zayıf, küfür ezberleyen, dudağı can bahşeden, sakalı kerem veren, güzelleri emrine alan, lülesi cihan (Çavuşoğlu, 1977: 269).

İsimsiz Güzel (16. yy., İstanbul, Yeniçeri) Ateş mizaçlı, âşıkları döven, süslü güzel, Ehrimen, inatçı servi, peri gibi olan, dudağı can meyli, ele gelmeyen, dudağı Süleyman mührü, ağzı can nişanı, ağzı gözden gizli (Çavuşoğlu, 1977: 270-271).

İsimsiz Güzel (16. yy., İştîp) Göze görünmeyen, adı verilmeyen, fitne gözlü, gözü mahmur, güneş, salınan ay nuru (Öztürk, 2014: 78).

İsimsiz Güzel (16. yy., Siroz) Mesiha nefesli, can yâri, filan, gönül tutan, gönül ve canı helak eden, dudağı derman, gonca, yeşil cameli (Karaca, 2019: 439).

İsimsiz Güzel (16. yy., Siroz, Sipahi) Gönül alıcı, güzellik tahtına önder, şehsuvar, şah, kölesi can ve gönül, düşkünün tüm cihan (Karaca, 2019: 440).

İsimsiz Güzel (Üsküp, Köle) Sevilen güzel, harami gözlü, gözleri akıncı, kaşı kın, süzgün bakışı kılıç (Akdağ, 2011: 198).

İsimsiz Güzel (16. yy., Vize, Hacı) Yâr, dört kez hacca giden, keremli, ziyafet veren, türlü nimetler yediren, kâmil insan, lütuflu, Acem'i gezen (Kaya, 2015: 657).

İsimsiz Güzel (16. yy., Yenice) Cefalı, çok vefasız, dert ehlini kovan, namerdi kabul eden, selamsız, zalim (Çavuşoğlu, 1975-1976: 96).

İsimsiz Güzel (16. yy., Yenice) Çirkin huylu, padişah, yürüyen servi, kirlilerle yürüyen, gül, diken ve çöple yâr olan, gonca, eteği temiz olmayan, servi, ay yüzlü, güneş, hercai (Çavuşoğlu, 1975-1976: 99-100).

İsimsiz Hristiyan Güzeller (16. yy., Sinop, Kuyumcu / Dülger) Hristiyan çocukları, gençler, Hristiyan nigarlar, yararlı kâfirler (Tanrıbuyurdu, 2016: 1660; Gök, 2015: 1133).

İsimsiz İki Birader (16. yy., Edincik) Birbirine denk olanlar, cevredenler, âşık öldürenler, biri güzellik çarhının ayı, biri güzellik çarhının nurlu güneşi (Aydemir, 2007: 122; Gülhan, 2012: 539).

İslâm (16. yy., İştîp, İlim Talebesi) Lale yanaklı nigar, gül endamlı, yanağı ilahi nur ayeti, siyah saçlı, vuslatı cennet bağı, kâfir, şirin, can afeti (Çakıcı, 2010: 103-104).

İslâm oğlu Musli (16. yy., Edincik) Hakikatsiz, vefasız, dinsiz, eziyet yağdıran, insaf eylemeyen (Aydemir, 2007: 124; Gülhan, 2012: 541).

İsma'îl (17. yy., Edirne) Naz bağına servi, Halil boylu, güzel gül, yanakları kırmızı gül, boyu ölçülü, salınan taze fidan, işveli ve nazik yürüyüşlü, ağzı nokta, vuslatı bayram, can koçunu kurban eden (Kaplan, 2019: 229).

İsma'îl (16. yy., Edirne, Hafız) Bülbül, yuvası devir mahfil, şah, âşığı köle eden, sesine kurban olunan, hilale benzeyen, günden güne olgunlaşan, meclis çemberinin yüzüğü (Çavuşoğlu, 1977: 239).

İsma'îl [Muslihü'd-dîn oğlu] (17. yy., Mostar) Sesi güzel, gönül alan, herkesin en üstünü, kaşı mihrap, eşik taşı secde (Kesik, 2010: 389).

İsma'îl Ağa-zâde (17. yy., Gümölcine) Kirpi gibi öfkelenen, yüz büzen (Yazar, 2007: 14).

İsma'îl Bâfi (16. yy., Edirne) Güzel, vuslatı Kâbe, yüzüne kurban olunan, gönül ve can muradı (Göre, 2015a: 33-34).

İsmi Okunamayan Güzel (16. yy., Yenice II) Eşiği kıble, eşiği Beyt-i mamur, yüzü Kâbe, aşkı cezbeli (Öztürk, 2014: 67).

İvâz (16. yy., Bursa) Seçkin şah, gönül tahtına oturan, ümit bağının fidanı, cefa huylu, haddinden güzel olan, temiz niyetli, güzellik bahçesinin bülbülü, çenesi kuyu, zamanın Yusuf'u (Akkuş, 1987: 152; Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1990: 92-93).

K

Kaçmaz oğlu (16. yy., Halep) Yâr, çok vefasız, cefa eden, kaçır gibi yürüyen, adını yere düşüren (Ebem, 2015: 19; Kaplan, 2015: 84).

Kâdı-zâde (16. yy., Edincik) Ay yüzlü, şefkat ve vefa meyvesi, yabancıya meyleden, düşkünleri güzel şehsuvarlar (Aydemir, 2007: 109; Gülhan, 2012: 526).

Kâdî-zâde Ahmed (16. yy., Manisa, İlim Talebesi) Muhammed nurları görünen, gönül süsleyen, vuslatı anahtarsız kilit, ay, gönül fetheden (Çelik, 2018: 274-275; Çetin, 1993: 593-594).

Kâdî-zâde Muhammed (16. yy., Edirne) Herkesi kul eden, kaşı gökkuşağı, ay yüzlü, süzgün bakışı kaza oku (Göre, 2015a: 31).

Kâdî-zâde Muhammed (Üsküp, Kadı) Rüşvet verilen, bela oku, kaza okunu unutturan (Akdağ, 2011: 192).

Kâdî-zâde Mustafâ (16. yy., Yenice II) Ay yüzlü, güzel ahlaklı, güzel isimli, kaşı güzelliğe imza, hal ehline münasip olan (Öztürk, 2014: 65).

Kadîr (16. yy., İstanbul) Gücü adaletli, kudretli güzel, gücü vefalı (Karasoy, 2006: 16).

Kadri (16. yy., Bursa) Peri, vasıfları göklere çıkan, ay yüzlü, yüce değerli, peri yüzlü (Akkuş, 1987: 167; Demirel, 2017: 109).

Kaftancı Dâvûd (16. yy., İstanbul, Kaftancı) Alaycı, naz elbisesi satan, yüzü gül, bülbüle Zebur okutan (Çelik, 2019: 27).

Kaftancı Lem'î (16. yy., İstanbul, Kaftancı) Alaycı, seçkin, âlem güneşi, güzellik sermayesi, hizmetçisi nurlu güneş, müşterisi ay (Çelik, 2019: 26).

Kaftancılarda Pîr Memi (16. yy., Bursa, Kaftancılar Çarşısı, Terzi) Parçası çok olan, avaresi kesilmiş olan, yüzü güzellik elbisesi, sözleri lütuf nakşı (Tezcan, 2001: 191).

Kahveci Muharrem (16. yy., Saray, Kahveci) Kahve sakisi, dudağı sonsuz kahve (Aydemir, 2001a: 52).

Kahveci Musli (16. yy., İstanbul, Kahveci) Ay, kapısı ulu dergah, gönül tutan, çanak taşıyan, müşterilerini kızdıran, kahve içen, sevilen kişi, dudağı hayat suyu (Eren, 2012: 253-254).

Kalaycı-zâde Hasan (16. yy., Saray) Saç lülesi ip, gümüş endamlı, Çin putu (Aydemir, 2001a: 54).

Kalender (16. yy., İstanbul) Berrak ayna, dudağı İsa'yı mat eden, şevkli, ışık veren ay, feleği Mevlevî eden (Çelik, 2019: 28).

Kamer Şâh (16. yy., İstanbul) Zühre alınlı ay, nazlı nigar, peri yüzlü, beyaz yanaklı, hoş güzel, yüzü Ay, Mehin Banu'dan vergi alan, saçı peri kanadı, kıvrık zülüflü, Çin putu (Çetinkaya, 2014: 257-258).

Kanlı Mushî (16. yy., İstanbul) Mest gözlü, dünya afeti, âlem şahı, huyu âşık öldürmek, gül renkli giyinen, afet (Çavuşoğlu, 1977: 255).

Kapancı-zâde (?) Saçı kapan, gönül faresini yakalayan (Harmancı vd., 2018: 414).

Kapucı İsâ (16. yy., İstanbul, Kapıcı) Şah kapıcısı, boyu ölçülü, gönül alan, aydınlık yüzlü, şah, dişi dizili parlak inci, güneş, ay, vasfı yazılamayan, methi kitaba sığmayan (Eren, 2012: 243).

Kapucı-zâde Muhammed (16. yy., İstanbul, Kapıcı) Fidan boylu servi, şerefli namlı, pehlivan, üsküflü doğan, şah, ay (Eren, 2012: 228-229).

Kara Ağaç Mahallesinde Güzel Bekr (16. yy., Bursa, Kara Ağaç Mahallesi) Güzel, yanağı dolunay, dudağı mühürlü, rağbet edilen, güzel sözlü (Tezcan, 2001: 192).

Kara Kâdı (16. yy., İstanbul, Kadı) Vaktin hâkimi, sert davranmayan, şeriatla güçlük çıkarmayan, efendi (Eren, 2012: 251).

Karaca Hüseyin (16. yy., İstanbul) Güzel ay, şah, gönül çalan, bin başlı semender, kara yağız, delikanlı (Eren, 2012: 236-237).

Karakaş (16. yy., Edincik) Güzeller şahı, vefasız (Aydemir, 2007: 116; Gülhan, 2012: 533).

Karakaş (16. yy., Yenışehir) Nazik yar, aya baş eğdiren, kaşları misk kokulu, kaşları iki ahu, gönlü şen olan, hevesli genç (Erdoğan, 2012: 120; Harmancı vd., 2018: 416).

Karanfilli / Karangıllı Mehmed (16. yy., Edincik) Güzellerle cem eden, gül renkli şarap içen, güzelleri toplayan, tortu içen rint (Aydemir, 2007: 122; Gülhan, 2012: 539).

Kasâb-zâde (16. yy., Edirne, Kasap) Koyun, ela gözlü, kan döken (Karaca, 2018a: 132).

Kâse-zâde (17. yy., Mostar, Tüccar) Genç, kaba giyen güneş, sofraya dostu, çanak yalayıcıları olan, nakdi güzellik kumaşı, can, mahcup huylu. (Kesik, 2010: 385).

Kâse-zâde'nin Kardaşı (17. yy., Mostar) Açık huylu, tıfıl, gönül alan, busesi cana değen, eli kanlı, naz atına binen, yâr, cefa çektiren (Kesik, 2010: 385-386).

Kâsım (16. yy., Vize) Muazzam mir, cömertlerden cömert olan, sözü güzel, lütufları mamur eden, yüzü sevinç veren (Kaya, 2015: 658).

Kâsım Bâlî (16. yy., Siroz) Yüce boylu, beli ve cismi nazik, efendi, letafetli, ay, mert yürüyüşlü, can yâri, âşık okşayan şah, merhametli (Turan, 2011: 71).

Kâsım Bâlî (Üsküp, Hallaç) Saçı âşıkları tutan, saçı âşık miracı, yumuşak davranan, gönül alan, âşıkları pamukla boğan (Akdağ, 2011: 195).

Kâsım Gulâm-ı kemâb Alî (16. yy., Bursa, Kasap) Kan gözlü, güzel kasap, süzgün bakışı ok, gamı göğüs parçalayan, vasıfları açıklanamayan (Tezcan, 2001: 190).

Kâsım Râcil (16. yy., İstanbul, Asker) Yürüyen ay, tüfeği heybet veren, başı börklü, başaskerlerin padişahı (Eren, 2012: 250-251).

Kâsım Şâh (18. yy., Eyüp) Tanınan kişi, gönül süsleyen, yürüyüşü eşsiz, şeker sözlü (Kaplan, 2016: 1071).

Kâsım-zâde Muslî Şâh (16. yy., Edincik) Vefasız, melek yüzlü, ay, gerdan çukuru hapishane (Aydemir, 2007: 122; Gülhan, 2012: 538).

Kassâb Aynısı (16. yy., İstanbul) Nigar, çenesi kan çukuru, süzgün bakışlı, canı kurban eden (Çetinkaya, 2014: 253).

Kassâb Mûsâ (16. yy., Vize, Kasap) yüzü gül, sözü şirin, uzun servi, hoş yaratılan (Kaya, 2015: 659).

Kassâb oğlu (16. yy., Edincik, Kasap) Âşıkları kurban eden, kan döken, şah, eziyet ve sitem bağışlayan, düşmanla yâr olan (Aydemir, 2007: 120; Gülhan, 2012: 537).

Kassâb-zâde Mahmûd (16. yy., Vardar Yenicesi) Âşıkları katleden, hançeri keskin, katil yâr, gönül koçunu boğazlayan, kan dökücü güzel, gönül alan, merhamet sahibi, kan içici cellat (Çakıcı, 2008: 187-188).

Kaşıkcı İbrâhim (16. yy., İstanbul, Kaşıkcı) Gerdanı elma, parlak, put (Karasoy, 2006: 16).

Katırcı-zâde (16. yy., Edincik) Kutlu kişi, güzelliği mat eden, dudakları nebat şekeri, naz ile dolaşan (Aydemir, 2007: 117; Gülhan, 2012: 534).

Katır-zâde Memi (Üsküp) Genç, yoluna baş koyulan, hışımlı (Akdağ, 2011: 197).

Kâtib-zâde (?) Güzel yazılı, âşıkların gönlünü alan (Harmancı vd., 2018: 414).

Kâtib-zâde (16. yy., Yenişehir) Kulu güzeller, inci küpe takan, küpesi yanağını süsleyen, yüzü yeni ay, inci, güzel gül (Erdoğan, 2012: 117; Harmancı vd., 2018: 414).

Kaya [Müezzın-zâdecik] (16. yy., Edincik) Vefasız, yüreği taş, ayak tozu göz sürmesi (Aydemir, 2007: 113; Gülhan, 2012: 530).

Kaya Bâlî (16. yy., Edirne) Şeker dudaklı, âşıkları kıran, cevır taşı, cefalı, taş, kaya, vefasız (Göre, 2015a: 34).

Kaya Bâlî (16. yy., Edirne) Taş kalpli, aşkı taşı kaya eden, fakirlere taş akıtan (Karaca, 2018a: 134).

Kaya Bâlî (16. yy. Edirne) Yâr, taş kalpli, cömert, taş, kaya (Mengi, 1995: 106).

Kaya Bâlî (16. yy., Halep, Bakkal) Güzel, yağlı ballı olan, gönül alan (Ebem, 2015: 22; Kaplan, 2015: 89).

Kaya Bâlî ibn-i Habbâz (16. yy., İstanbul) Cefalar eden, nazlı, yürek pişiren, cevri yakan, nur, vuslatı şölen (Karasoy, 2006: 15).

Kayacuk (16. yy., İstanbul) Gururlu ve tanınan, namlı, taş bağırlı, gümüş göğüslü, ay, yüce değerli cevher, alını felek kayası, pir (Eren, 2012: 242).

Kaymakçı-zâde Seyyid Ahmed (18. yy., Bursa) Eşsiz nimet, gönül çalanların özü, şeker, kaymak, gümüş tenli, çenesi ters kadeh, başında yeşil sarık, sarığı gül goncası, kırmızı gül,

gümüş ten, dudağı ana sütü, şirin dudaklı, ürkek, süt körpesi, kuzu, vefası kaymak (Akkuş, 1987: 190-191).

Kaysarlu-zâde Alî (16. yy. Edirne) Gözü âşıkla savaşı, gönül alan, çatık kaşlı, öfkesi Kısra Takı'nı ve Kayser Kasrı'nı yıkan (Mengi, 1995: 102).

Kayyim oğlu Mustafâ (16. yy., Bursa) Çok vefasız, merhametsiz, cefa huylu, beni amber kokulu, kaşı mihrap, yüzü Mushaf, bey (Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1990: 95; Akkuş, 1987: 154-155).

Kayyim-zâde (17. yy., Gümölcine) Şerefli zat, tanınmış nüsha, çelimsiz boylu (Yazar, 2007: 12).

Kayyim-zâde / Kaytem-zâde (16. yy., Yenişehir) Gönül çalan, aşkı Kerbelâ olan, aşk yarasını yakan (Erdoğan, 2012: 120; Harmancı vd., 2018: 417).

Kazancı Abdî (16. yy., Bursa, Dokuz Kemerlerde Kazancılar Dağı, Kazancı) Ufuklarda eşî olmayan, biricik güzel (Tezcan, 2001: 188).

Kazancı oğlu Mustafâ (16. yy., Üsküp) Vefasız, gönül alan, nazik güzel, can parçası, saç sümbul kokulu, yanağı lale ve gül renkli, dudağı şeker saçan, yüzü can dinlencesi, cefada becerikli, yasemin göğüslü, vefa bilmeyen, yâr, letafet burcunun ayı, güzellik tahtının padişahı, eşîği secde, şah, genç delikanlı (Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1990: 107-108).

Kazancı-zâde Musli (16. yy., Edirne) Can nakdini alan, âşığını rüsva eden, cevir eden (Göre, 2015a: 33).

Kazzâz (16. yy., Bursa, İpekçi) Gönül süsleyen, gümüş baldırlı, letafetli, ilik parmaklı, gül (Akkuş, 1987: 165; Demirel, 2017: 108).

Kazzâz (16. yy., Bursa, İpekçi) Zülfü ağ, zülfüne gönül dolanan, beni örümcek, saç bağı bent, gönül alan, düğmesi goncaya benzeyen, saçlı, huri gibi olan (Kılıç, 2018: 395-396).

Kazzâz Abdi (16. yy., Bursa, İpekçi) Vefa mumu, yanağı gül, boyu nazlı servi, kaşı hilali büken, yanağı güneş (Tezcan, 2001: 189).

Kazzâz Lutfî (16. yy. Edirne, İpekçi) Ay yüzlü, iman gevreten, rakipleri düğme eden (Mengi, 1995: 104).

Kazzâz Mustafâ Çelebi [Telâmiz-i Kazzâz Muhsin] (18. yy., Bursa, İpekçi) Fettan, ipeği gönül, yâr, gül renkli ipek, peri, gümüş tenli, beli ipek teli, tavus ayak, güzel ayaklı, tazelerin gönlünü bağlayan (Akkuş, 1987: 202).

Kazzâz Resül oğlu Ni'met (16. yy., Bursa, İpekçi) Yanağı nimetli sofrâ, teni tasvirilenmiş nur, lütuf ve vefada benzersiz (Tezcan, 2001: 190).

Kebâbcı Musli Bâlî Kâmrân (16. yy., Kebapçı, Edirne) Cihan güzellerinin şahı, önde gelen peri, insanların özü, dudağı Hızır suyu, kardeşi İlyas, güzelliği güneş, meşhur, taze dal, güzel gözlü, efendi (Göre, 2015a: 26-27).

Kebeci-zâde Muhammed Ağa [Keştî-i Âteş] (18. yy., Bursa) Gönül çalan, gümüş endamlı, gümüş tenli, ay yüzlü, dürbünle bakan, yüzü gül, yüzü ateş, taze, nazlı, vefa madeni, paha denizinin sahibi (Akkuş, 1987: 198-199).

Kebûter-zâde Süleymân (16. yy., Saray) Can kuşunu feda ettiren, papağan, şahin, gönül kuşunu kapan (Aydemir, 2001a: 54).

Keçeci Safer (16. yy. Edirne, Keçeci) İnsaflı, görüş sahibi olan (Mengi, 1995: 101).

Kelâmî Çelebi (16. yy., Yenice I) Hakikat medresesinde olan, mana incisi ezberleten (Öztürk, 2014: 61).

Kelîmân-zâde Osmân (17. yy., Mostar) Güzeller sevgilisi, rağbet edilen, güler yüzlü, gönül tutan, ciltçilik sanatını öğrenen, şehre parlaklık veren (Kesik, 2010: 391-392).

Kemâl kızı Hümâ (16. yy., İstanbul) Benzersiz kadın, olgun güzellik, ay yüzlü, saç Kadir Gecesi, yüzü dolunay (Çetinkaya, 2014: 252).

Kemâl oğlu Muhammed (16. yy., İstanbul) Eşsiz güzellik, önde gelen güzel, melek, methedilen eren, yüzü parlak ay (Karasoy, 2006: 17).

Kerem (16. yy., Rodos) İnsanlık madeni, himmet ocağı, lütuf ve kerem veren, iyilik eden, merhamet gösteren, şanı Kerîm olan (Aydemir, 2001b: 173).

Kerîm (16. yy., Bursa, Kuyumcu) Al yanaklı, gönül alan, gam potası, kadir bilmeyen, altının kıymetini bilen, kerem kılmayan, ay (Akkuş, 1987: 171; Demirel, 2017: 113).

Kerîm Bâlî Bahadır-zâde (16. yy., İştîp) Yüzü kırmızı gül, boyu gönlün aradığı, canı terk ettiren (Öztürk, 2014: 76).

Kerîm Şâh (18. yy., Eyüp, Mestçi) Güzel suretli, şanı büyük, gönül alan, sevgili, solgun gönlün ışığı, aşk şarabı sunan, sarhoş eden (Kaplan, 2016: 1073).

Kerîm-zâde ibn-i Poyrâz (16. yy., İştîp) Hevesi feryat ettiren, güzel benli (Öztürk, 2014: 77).

Kerîm-zâde Ömer Çelebi (16. yy., Yenice II) Güzel zamirli, gönlü ibadet ettiren, yüzü seb'ül-mesânî işareti (Öztürk, 2014: 66).

Kethudâ-zâde Ahmed Bâlî (16. yy., Edincik, Devlet Görevlisi) Kâkülü perişan, sözü şeker, lal dudaklı, dudağı oğul balı, vuslatı şeftali bağı (Aydemir, 2007: 112; Gülhan, 2012: 530).

Kethuzâ-zâde Mehemed Şâh (16. yy., Manisa) Yüzünde Ahmet nuru, kölesi ay yüzlüler, düşkün sevgililer, yeni yetişmiş gül, taze genç, gözü ahir zaman fitnessi, güzelliği kabul gören, güzelliği hatmolunan, yanağı Huda nuru aynası, yüzü güneşin doğuş yeri, parlak

güneş, yanağı ışık salan, cevreden, boyu kıyamet koparan, şefaatt kılmayan, afet, parlak ay (Çelik, 2018: 285; Çetin, 1993: 600).

Kılıç oğlu Alî Bâlî (16. yy., Üsküp, Kılıççı) Ahir zaman fitnesi, işveli, cihan şuhu, vefalı ve merhametli, peri yüzlü, vefa huylu, âşıkların muradı, yüzü kible, kaşı mihrap, yanağı taze su, ahı kılıçtan keskin, gam tekkesi olan, abdalı gönül, dudağı şerbet, âşığı hayran eden, yoluna can verilen (Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1990: 106).

Kılıççı Hamza Bâlî (16. yy., Gelibolu, Kılıççı) Önde gelen, gönül çalan, yüce sevgili, süzgün bakışı kılıç, kahraman gözlü, gözü kanlı, hükümdarları öldüren (Aksoyak, 2018: 1392).

Kıssa-Hân-zâde (16. yy., İstanbul) Can, melek suretli, peri, güzellik kıssası, uzun saçlı (Gök, 2016: 270).

Kız Alem (16. yy., İstanbul) Gonca ağızlı nigar, güzel maya, dadısı güneş, güzel saçlı, yanağı gelincik çiçeği, meşhur kadın, fettan (Çetinkaya, 2014: 250).

Kız Alî (16. yy. Edirne) Yasemin göğüslü, taze palude şekeri, uğruna can verilen (Mengi, 1995: 96).

Kız Âyişe (16. yy., İstanbul) Temiz kadın, bakire yanaklı, benzeri gelmeyen, güzel ve hoş olan (Çetinkaya, 2014: 262).

Kız Nakışlı Şücâ' (17. yy., Mostar, Kahveci) Genç, dudağı şirin, kahvesi acı, kara kaşlı, şahin bakışlı, hayran olunan, gönül alan, kahvesi şeker (Kesik, 2010: 397).

Kız Nakşi (16. yy., Edincik) Gönül tutan güzel, altın yüzlü nigar, eziyet kılıcı olan, iğne sıfatlı, can sıfatlı (Aydemir, 2007: 118; Gülhan, 2012: 535).

Kızmito (18. yy., Yenişehir, Hafız) Hoş nefesli, temiz okuyuşlu, marifetli genç, efendi, kıza benzeyen güzel, gönül alan, boyu servi, ay simalı, şirin dudaklı, yanağı kılsız, yanağı gül renkli (Kahraman, 1995: 797-798).

Kirbâzî Tersâ-beççe (16. yy., Siroz, Hristiyan Çocuğu, Dokuma Bezcisi) Put gözlü, yoluna ölünen, gönlü kul eden, vasfı imkânsız olan (Turan, 2011: 75).

Kirişçi-zâde Muhammed (16. yy., İstanbul) Ahmet nurunun ışığı, yâr, sevilen kişi, kılı ah ve figan, kaşı yay (Eren, 2012: 245).

Koca Tayın'un Şagirdi (16. yy., Edincik, Talebe) Gizli hazine, kölesi yaşlılar ve gençler, ömür sermayesini tüketen, sıkıntı çektiren (Aydemir, 2007: 113; Gülhan, 2012: 530).

Koçî Bâlî (16. yy., Antakya) Şirin sözün Ferhat'ı, sözü şeftali olan (Albayrak, 2018: 66)

Koçî Efendi-zâde Ahmed (16. yy., Yenice II) Ay yüzlü, melek simalı, fidan boylu, boy güzelliği tuğra, kaşları iki imza (Öztürk, 2014: 65).

Koçî Efendi (16. yy., Yenice I) İrfanı çok olan, yüce himmetli, makamı en büyük bahçe (Öztürk, 2014: 61).

Kopuzcı-zâde (16. yy., İstanbul, Kopuzcu) Ay, yüzü dergah güneşi, bozuk sazlı, kopuz çalmayan, şah, güzellik binasının emiri, kopuzla dost olan (Eren, 2012: 244).

Köçek Çengi-zâde (16. yy., Bursa, Köçek) Cefası çok olan, cenk ve cefa eden, âşığa bakmayan, gamı bel büken (Akkuş, 1987: 166; Demirel, 2017: 109).

Köçek Muhammed [Küçük Muhammed] (16. yy., İstanbul) Gönül alan, elinde tüfek, sade yar, can, tüfeği kundaklı oğlan, ağzı kırmızı divit, sırlı dudağı ağızotu, nurlu ay, gönül alan (Eren, 2012: 254-255).

Köçer Güzeli Kürd (18. yy., İşkodra/Podgorica, Akpınar Hanı Çeşme Başındaki Güzel) Güzel, can, dişleri inci, kaşı keman, süzgün bakışı cellat, boyu fidan, dudağı şekerli su, âlâdan âlâ, aya benzeyen, beyaz saya giyen, serpuş takan, beli gümüş kemerli, benzersiz, Züleyha'yı andıran, kaşları Acem, bakışları Frenk (Karakaş, 2006: 50).

Kul Hızır-zâde (16. yy., Edincik) Ay yüzlü, güneş, kulu padişahlar, yüce ahlaklı şah, yanağı nurlu güneş, kâkülü miskli bulut, yüzü göz kamaştıran, yüzü örtülü (Aydemir, 2007: 119; Gülhan, 2012: 536).

Kul oğlu Ak Muhammed Şâh (16. yy., İstanbul) Güzeller şahı, parlak ay, başında börk, feleği çorbacı eden, şah, dokuz çuhalı afet, gonca (Eren, 2012: 231).

Kul oğlu Mustafa (16. yy., Sinop, Yeniçeri) Güzeller şahı, güzellerin önde geleni, başı yüce, başı taçlı, yeşil kabalı, selvi boylu, yürüyüşü kıyamet koparan (Gök, 2015: 1131; Tanrıbuyurdu, 2016: 1657-1658).

Kulak Emîne (16. yy., İstanbul) Gümüş göğüslü, gönül süsleyen, güzellik şehrinin emini, parlak ay, nigar, kolu ak, saç lülesi kara, kulağı küpeli (Çetinkaya, 2014: 264).

Kuloğlu (16. yy., Manisa) Gümüş tenli, altın külahlı, yüzü ay, âlem şahı, kulu beyler, yüzü âlemi süsleyen güneş, külahı şaşalı, hilal kaşlı (Çelik, 2018: 280-281; Çetin, 1993: 597-598).

Kuloğlu Mahmûd (16. yy., İstanbul) Güzeller şahı, yeni ay (Çelik, 2019: 28).

Kum-Keşân Ahmed (16. yy., İstanbul, Kumcu) Yürüyen ruh, yüce boy, keman kaşlı, ay, benzeri olmayan, zehir zakkum, cefalı, aşk ehlinin gıdası (Eren, 2012: 250).

Kumsı-zâde (16. yy., Yenişehir) Şuh ve nazık, gönülleri kapmada çevik, boyu naz öğretten, yanağı al veren (Erdoğan, 2012: 121; Harmancı vd., 2018b: 418).

Kurd (16. yy., Manisa) Kıya bakışlı, gözü ahu, saç zincir, can, köpekle gezen ahu (Tıgılı, 2005: 239).

Kurd-zâde (16. yy., Yenice II) Gam kurdu, gamı bağır yiyen, gam ve cevir çektiren (Öztürk, 2014: 68).

Kurk Hüma (16. yy., İstanbul) Keklik huylu, alaycı yâr, güvercin sineli, nazlı keklik, yüksek uçan, okkaya gelmeyen, yeryüzüne inmeyen. (Çetinkaya, 2014: 257).

Kurşun Döken (16. yy., Edincik, Kurşun Döken) Peri, gözyaşını gümüş eden, yüzleri altın yapan, boyu ölçülü, cevir ve cefa eden, kanun döken (Aydemir, 2007: 116; Gülhan, 2012: 534).

Kurt (16. yy., Rize) Genç, üstün hükümdar (Harmancı ve Evecen, 2018: 401).

Kurt Bâlî (16. yy., İstanbul) Koyun, ela gözlü, gönül alan, tutkunu cihan, cefakâr, âşıkların koynuna giren, âlemin gören gözü, yeni yetişmiş körpe kuzu (Çavuşoğlu, 1977: 263-264).

Kuşakçı (16. yy., İstanbul, Kuşakçı) Ufukların meşhuru, ay, saç papaz kuşağı, yâr, âşığı dinden çıkararak (Çelik, 2019: 26).

Kuyruk oğulları [Kuyruk-zâdeler Ahmed ve Abdî] (16. yy., Saray) İki servi, şahlar, âşıkları Ubeydi olan (Aydemir, 2001a: 51).

Kuyruklu Yılduz (16. yy. Edirne) Ay gibi olan, göğe ateş vuran, güneş parçası (Mengi, 1995: 99).

Kuyumcı Hüseyin Bâlî (16. yy., Saray, Kuyumcu) Cismi ham gümüş, gümüş yanaklı, gümüş tel çektiren (Aydemir, 2001a: 53).

Kuyumcı oğlu Ahmed (16. yy., Halep) Cismi ak, cismi dövülmüş gümüş, aşk yolu temiz olan, gam potası eriten (Ebem, 2015: 19; Kaplan, 2015: 85).

Kuyûmcıbaşı-zâde Süleymân (16. yy., Kütahya) İnsanlar ve cinler emrinde olan, halkı kul eden, ağzı Süleyman mührü, yüksekten uçan, ay yüzü (Kaplan, 2018: 819).

Küçük Kamer (16. yy., İstanbul) En nurlu güneş, gönül bağlayan şuh, ay devrinde eşsiz, güzel yanaklı, kıvrık saçlı, saç misk kokulu, yüzü tutulmuş ay (Çetinkaya, 2014: 253).

Küçük Mehmed (17. yy., Mostar) Güzellik ışığı, ilim ehli, ilah, yetiştirilen mürit, köle (Kesik, 2010: 397).

Küçük Nisâ (16. yy., İstanbul) Gönül süsleyen şuh, şen gül, saç sümbül, beni karabiber, yüzü gül, dudağı gonca, beli kıl, herkesi düşkün eden, ölümlüleri köle eden (Çetinkaya, 2014: 260).

Küpelî kızı Kerîme (16. yy., İstanbul) Yumuşak huylu, teni ham gümüş, altın küpelî nigar (Çetinkaya, 2014: 258).

Kürkci Tâzesi (16. yy., Edirne, Kürkçü) Güzel, meşhur yâr, ayrılığı samur taç, güzellik şehrinde mir, canları esir eden (Göre, 2015a: 30).

L

Lâfî-zâde Abdi (17. yy., Mostar) Güzel, gözü şahin, levendane gezen, korkusuz, gönül alan, dudağı can bağışlayan, öfkeli (Kesik, 2010: 390).

Lakabı Fağfûri [Hasan Bâlî-i Hayyat] (16. yy., Saray, Terzi) Dostları itibarlı, eşi bulunmayan, Çin fağfuru (Aydemir, 2001a: 53).

Lâle (16. yy., Halep) Lale yanaklı, gam sofrası, laleyi kıskandıran, yâr (Ebem, 2015: 21; Kaplan, 2015: 88).

La'l-Pâre (16. yy., İstanbul) Zamparaların canı, katı gönüllü, sert taş, ağzı kızıl yakut hokkası, dişi inci, sözü cevher, dudağı mercan duası (Çetinkaya, 2014: 258-259).

Lâmi'î (16. yy., Bursa, Şair) Güzellik burcunun ay yüzlüsü, sözü büyüleyici, şairleri karıştıran, sözü beğenilen, kalemi şeker saçan, Hindu cadısını büyüleyen, meddah, arabozuculardan çekinen, sonsuz güzelliğin aşığı, güzellik güneşinin sadığı, güzel eserleri ayıran (Tezcan, 2001: 186-187).

Lik-zâde Mahmûd (16. yy., Saray) Dişleri istiflenmiş inci, güzel huylu, herkesten ayrı duran (Aydemir, 2001a: 48).

Lokman (16. yy., İstanbul) Gözü hasta, hoş güzel, nazik yâr, derman kılmayan, saçı siyah, vuslat şarabı ilaç, hastasını öldüren şah (Çavuşoğlu, 1977: 258-259).

Lutfî (16. yy., Edirne, İpekçi) Letafetli, kahrı lezzetli, düğmesi felekler (Karaca, 2018a: 130-131).

M

Ma'cûn-fürûş Muhammed (16. yy., İstanbul, Karamanlı, Macun Satıcısı) Can afeti, beni misk tohumu, dudakları İsa macunu (Eren, 2012: 239).

Ma'cûncu Yûsuf (16. yy., İstanbul, Macuncu) Can afeti, güzelliği sırlı, ağzı hokka, yakut dudak, dudağı ferahlatan (Gök, 2016: 267-268).

Mahalle-i Attâr (16. yy., İstanbul, Aktar) Yasemin göğüslü, beni karabiber, saçı amber, saç lülesi kıvrık, saçı miskli nafe, dükkânı nurlu, gümüş gerdanlı, gerdanı kâfur mumu (Gök, 2016: 270).

Mâh-ı Nev (16. yy., Edincik) Güzellik burcunun güneşi, yeni ay, sevinç göğünün dolunayı, ufukların meşhuru (Aydemir, 2007: 116; Gülhan, 2012: 533).

Mahkeme Kâtibi Hurrem (16. yy., Saray, Mahkeme Kâtibi) Güzel, âşıkları gam bilmeyen, güler yüzlü, tebessüm eden (Aydemir, 2001a: 51).

Mahmûd (16. yy., Belgrad, Köle) Güzel, âlemi kul eden (Çavuşoğlu, 1973-1974: 351-352).

Mahmûd (16. yy., Bursa) Gönülün beğendiği, efendi, yüzü tecelli aynası, dudağı Cem kadehi, tasvirlenmiş ruh, hoş insan, güzel tabiatlı, gözü kaşı sade olan, gam veren, zalim, gül yanaklı (Akkuş, 1987: 153; Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1990: 93-94).

Mahmûd (17. yy., Edirne) İşve yapan, hoş nefesli, âlem şuhu, devir meclisinin ışıklı mumu, nazlı taze gül, can bahçesi, ateş yüzlü, kırmızı gül, parlak yanaklı, yanağı can gülşeni, dudağı gülen gül, âlemin ay yüzlüsü, işveli ve nazlı, mübarek nefesli, cihan şuhu, yüzü âlemi aydınlatan, yüzünü gizleyen, âlemi süsleyen ay (Kaplan, 2019: 230).

Mahmûd (16. yy., Edirne, Hafız) Tüyü duman, yüzü nur suresi, huri (Karaca, 2018a: 130).

Mahmûd (16. yy., Edirne, İlim Talebesi) Benzeri olmayan, güzel yüzlü, olgun ay (Karaca, 2018a: 129).

Mahmûd (16. yy. Edirne, İlim Talebesi) Yüzü kandil, av kitabını ezberleyen, işve tahsili alan (Mengi, 1995: 96).

Mahmûd (16. yy., Saray) Servi boylu, beli olmayan, ağzı zerre, dik başlı (Aydemir, 2001a: 54).

Mahmûd (16. yy., Üsküp) Parlak güzel, güzel yanaklı, lal dudaklı, dudağı helva, dudağı nazik ve taze, yürüyüşü servi ve şimşadı şaşırtan, yüce boy, beni misk kokulu, elif boylu, peri yüzlü, afet, dudağı gonca, yüzü gül, servi boylu, mübarek talihli, mesut bahtlı, adaletli, güzellik ülkesinin şehriyarı, usta binici, yüzü güneş, alnı ay, kaşları tuğra, saçı düşkün eden, gözü sihirli, salınarak yürüyen, servi ve çamı hayran bırakan (Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1990: 103-104).

Mahmûd (16. yy., Vize) Taze, körpe sevgili, gözü cadı, saçı sihirbaz, özü fitneli, düzenbaz Harut, nazenin, ay yüzlü, cefa huylu, ruha ferahlık veren, ay yüzlü, kulunun yüzüne bakmayan, ayak tozu göz sürmesi, tabip, dost (Kaya, 2015: 659).

Mahmûd (16. yy., Yenice, Aktar) Güzel, ehil olanı reddeden, ehilsizi kabul eden, işi kurnazlık, gözü ahu, saçı tatar miski, âşıklarını satan, nazlı (Çavuşoğlu, 1975-1976: 98).

Mahmûd [Derzi oğlu] (17. yy., Mostar, İlim Talebesi) Güzel, âşıkların muradı, saadet canı, yumuşaklık sahibi, edepsiz, yürüyüşü nazlı, üstatlardan korkan, dersi cefa ve naz olan (Kesik, 2010: 395).

Mahmûd [Gafil-zâde Şagirdi] (16. yy., Edincik, Talebe) Kaşları Kâbe-Kavseyn ayeti, devlet sahibi, iyi huylu, şah (Aydemir, 2007: 111; Gülhan, 2012: 529).

Mahmûd [Hüseyin oğlu Mahmûd] (16. yy., Saray) Güzellik sebepleri bulunan, peri (Aydemir, 2001a: 50).

Mahmûd [Kuloğlu] (16. yy., Sinop, Kale Muhafızı) Ayağı uğurlu, gonca ağızlı, vefa burcunun ayı, güzel yüzlü, yasemin simalı, gümüş tenli, kılıcı uğurlu, kılıcı başlar alan (Gök, 2015: 1132; Tanrıbuyurdu, 2016: 1658-1659).

Mahmûd Bâî (16. yy., Antakya) Güzeller komutanı, letafet tahtına hakan, öpücük ihsan etmeyen (Albayrak, 2018: 67).

Mahmûd Bâî (16. yy., Saray) Taze genç, kulu çok olan, şah, vuslatı istenen, gönlü Ayaz eden (Aydemir, 2001a: 51).

Mahmûd Bâli (16. yy., Saray, Helvacı) Dudağı dumansız helva, dert ve belası tatlı olan (Aydemir, 2001a: 55).

Mahmûd Bâlî [Gonca Mahmûd] (16. yy., Gelibolu) Gül bahçesinin gülü, gönlü bülbül eden, yeni yetişmiş gül, yâr (Aksoyak, 2018: 1393).

Mahmûd Beg-zâde [Şihâbü'd-dîn Beg oğlu] (16. yy., İstanbul, Bey) Lütuf madeni, cömertlik kaynağı, kılıcı fitne kıvılcımı, güzel, halkı kul eden (Gök, 2016: 266).

Mahmûd ibn-i Na'l-band (16. yy., Yenice II) Gönül atını bağlayan, kaşı nala benzeyen, kaşı mihrap, kalbi demir kapı (Öztürk, 2014: 67).

Mahmûd ibn-i Sipâhî (16. yy., İstanbul) Güzeller reisi, muhabbet tohumu eken, sözü şirin, sözüne tabi olunan (Karasoy, 2006: 12).

Mahmûd Köçek Bedâd Çelebi-zâde Tâlib-i İlm (16. yy., Kütahya, İlim Talebesi) Ay yüzlü, güzellik kitabı, âşıklar gayesi, eli kudretli, en nurlu burç (Kaplan, 2018: 817).

Mahmûd Mu'allim-zâde (16. yy., İstanbul) Yüzü ışıık, alnı kandil, seçkin sakallı, cefa dersine başlayan, gam veren (Gök, 2016: 269).

Mahmûd Şâh [Dede] (16. yy., Antakya) Güzeller şahı, güzellik Mısır'ında sultan, sırlı dudaklı, dudakları hayran eden, hayranı aşk ehli, kurbanı gönül (Albayrak, 2018: 67).

Mahmûd-ı Berber (16. yy., Rize, Berber) Yoluna baş verilen, bekçi bülbül, yuvası gül bahçesi, yüzü Mushaf, Tevrat ve İncil hükmünü kaldıran (Harmancı ve Evecen, 2018: 404).

Mahmûd-ı Hallâc (16. yy., Manisa, Hallaç) Güneş, cihan şahı, melek, kölesi ay, tacı güneş, yanağı can çukuru, zülfü âşık asan (Tıgılı, 2005: 240-241).

Malkoç Ali Bâlî (16. yy., Saray, Terzi) İşve üslubu bilen, tarzı güzel olan, dudağı şarap sunan, gam makaslı (Aydemir, 2001a: 52).

Mansûr (16. yy., Bursa, Gümüş İplikçisi) Canları tel eden, sevgili, zülfü kement, ay, âşıkları asan, Mansur gibi olan (Akkuş, 1987: 169; DemireL, 2017: 111).

Mansûr (16. yy., Edincik) Merhametsiz güzel, gönül alan, yanakları karanlık ay, saç lülesi karanlık gece, âlemi süsleyen güzel, meşhur, vefa güneşinin ışığı, gönülden uzak olan (Aydemir, 2007: 123; Gülhan, 2012: 540).

Mansûr-zâde (16. yy., İstanbul) Cefalı yaratılan, nazı gönül eriten (Çelik, 2019: 28).

Mehemmed (16. yy., ?) Şehzade, fazlasıyla güzel olan, halveti arzulanan (Sungurhan, 2017: 445).

Mehemmed (16. yy., Antakya) İnci dişli, yüzü Ahmed nuru, gül yaradılışlı (Albayrak, 2018: 64).

Mehemmed (16. yy., Edincik) Düzenbaz, acımasız, vefasız, gönül tutan, işveli, âlemi satan, hileci (Aydemir, 2007: 112; Gülhan, 2012: 529).

Mehemmed (16. yy., Edincik) Güzellik ve paha kaynağı, ay ışığı yüzlü, kölesi âlem güneşi, beni tane, saç lülesi tuzak (Aydemir, 2007: 110; Gülhan, 2012: 527).

Mehammed (16. yy., Halep) Ortağı hoş sevgililer, cismi yüce, şah (Kaplan, 2015: 86; Ebem, 2015: 20).

Mehammed (16. yy., Halep) Yüzü aya benzeyen, kapısı Kâbe, vuslatı nurlu olan (Kaplan, 2015: 87; Ebem, 2015: 21).

Mehammed (16. yy., Halep, İlimle Uğraşan) İşve dersini tamamlayan, cefa öğretmen olan (Kaplan, 2015: 85; Ebem, 2015: 20).

Mehammed (16. yy., Halep, İpekçi) Naz ipliği bulunan, boyları ilik eden, vefa düğmesi vurmayan (Kaplan, 2015: 89; Ebem, 2015: 22).

Mehammed (16. yy., Halep, Terzi) Terzi güzü, âşığı avare eden, cefa comesi giydiren (Kaplan, 2015: 86; Ebem, 2015: 20).

Mehammed (16. yy., İstanbul) Ay yüzlü, eşiği Kâbe, sokağı cennet bağı, yanağı nurlu güneş, dudağı İskender kadehi (Çelik, 2019: 29).

Mehammed (16. yy., İstanbul, Aşır Okuyan) Yüzü Mushaf, alını Muhammet nuru, yasemin göğüslü, parlak ay (Çelik, 2019: 26).

Mehammed / Muhammed Sükkeri (16. yy., Halep, Şekerci) Dudakları şeker kamışı, dudakları renkli şeker (Kaplan, 2015: 86; Ebem, 2015: 20).

Mehammed [Ali Şah'ın oğlu Mehmed] (16. yy., Saray) Boyu servi, saç lülesi kıvrık, gonca ağızlı (Aydemir, 2001a: 49).

Şeyh-zâde Mehmed (17. yy., Mostar, Müezzîn) Gönül alan, kaşı güzellik ayetine med, şehzade, âşıkları düşkün eden (Kesik, 2010: 387-388).

Mehmed Ağa-zâde Mustafâcuk (17. yy., Mostar) Açık tabiatlı, beşikten beri salınan, nazla gezen, gönül alan, naz atına binen, aşk ilmini okuyan, işve babını öğrenen (Kesik, 2010: 390).

Mehmed Bâlî (16. yy., Saray) Vefalı, çenesi güzellik suyu, dudağı bal (Aydemir, 2001a: 55).

Mehmed Bâlî ibn-i Avni (16. yy., Saray) Âşıklara cevır eden, siyah zülüflü, büyücü göz, âşıklara kara çul giydiren (Aydemir, 2001a: 47).

Mehmed Bâlî ibn-i Tursun (16. yy., Saray) Âşıkları zevk süren, vefalı, vefa huylu, vefa eden, vefada üstün olan (Aydemir, 2001a: 51).

Mehmed Bekir (16. yy., Üsküp) Güzeller önderi, vuslatı sonsuz ömür, naz atına binen, gönül çalan, güzellerin başa yazılanı, huri, melek, peri, ay, âşıklara ateş salan, sözü can veren, dudakları hayat suyu, ay yüzlü, güneş yüzlü, yüzü ışıklı, devletli, güzellik ülkesine şah, yoluna can verilen, eşiğine yüz sürülen (Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1990: 102-103).

Mehammed Çelebi ibn-i Dil-ârâm (16. yy., Kütahya, Sipahi) Gönül süsleyen, laubali güzel, Ali bakışlı, gönül alan, sert bakışlı, kirpiği sivri ok, bakışı kılıcı korkutan (Kaplan, 2018: 810).

Mehammed Efendi-zâde [Mehammed ibn-i Mahmûd] (16. yy., Saray) Aşk gam veren, en güzel yüzlü, olgunluğu mükemmel olan (Aydemir, 2001a: 46).

Mehammed Moro-zâde (17. yy., Mostar) Sefa veren, mestane bakışlı, dudağı can veren kadeh, dudağı gönül ve can sefası, bakışları helak eden, eşiği talih veren (Kesik, 2010: 394).

Mehammed Şâh (16. yy., Antakya) Mustafa nuru, saltanat emiri, Huda sırrı, kâfire vefalı olan, Müslümana cefa eden (Albayrak, 2018: 67).

Mehammed Şâh (18. yy., Eyüp) İnsanlık madeni, sert genç, mülayim (Kaplan, 2016: 1070).

Mehammed Şâh (16. yy., Siroz) Cihanın canı, mest gözlü, gözü âşık öldüren, elden ele kadeh döndüren, başı yelkenli, âşıklara el salan (Karaca, 2019: 441-442).

Mehammed Şâh [Ak Gül] (16. yy., Siroz) Güzeller sultanı, devrin güzellerine hükmeden, gonca ağzılı, genç, önde gelen, şehirde eşsiz olan (Karaca, 2019: 439).

Mehammed Şâh Budak Beg-zâde (16. yy., Kütahya) Yüzünde Ahmet nuru, taze fidan, güzel servi, dudağı gonca, yanağı kızıl gül, ömür bağı, güzellik gülşeni (Kaplan, 2018: 818).

Mehammed Şâh İbrâhim Çelebi-zâde (16. yy., Kütahya, Kumaş Satıcısı) Elmas, genç, ay (Kaplan, 2018: 811).

Mehammed Şâh Kassâb-zâde [Kurd oğlu] (16. yy., Kütahya, Kasap) Kan dökücü, keskin hançerli, dudağı hayat veren, gözü hileci, hışımlı fettan, kan içen, âşıkları kurban eden (Kaplan, 2018: 812).

Mehammed-zâde Ali (16. yy., Saray) Busesi can olan, dudağı Kevser suyu (Aydemir, 2001a: 51).

Mehammed-zâde Hasan (16. yy., Saray) Süzgün bakışı kılıç, bakışı ömür kesen, dudağı panzehir, gamı zehir (Aydemir, 2001a: 54).

Mehammed (16. yy., Saray, Aşır Okuyan) Şehzade, hoş sesli, gül yüzlü, bülbül (Aydemir, 2001a: 45).

Mehammed [Suyolcu-zâde] (18. yy., Eyüp) ayağına gönüller akan, şeker ve tatlı dilli, şirin dilli, dudağı ebedi hayat suyu, dudağı berrak tatlı su (Kaplan, 2016: 1070).

Mehmed [Ahmed oğlu Mehmed] (16. yy., Belgrad) Yüzünde Ahmet nuru, levendane yürüyen, gerçek güzel, eşi olmayan, benzersiz, gönül almada çevik, saç lülesi kement, gözü gönüller alan, ahu (Çavuşoğlu, 1973-1974: 346-347).

Mehmed [Mehmed] (16. yy., Belgrad) Önde gelen güzel, gönül süsleyen sevgili, rağbetli ve yüce, devlet burcunun yıldızı, ayak toprağı ay, ayağı saadet yıldızı, nalı ibadet mihrabı, kölesi ay, avaresi güneş, ay ve güneşin yıldızını düşüren (Çavuşoğlu, 1973-1974: 344-345).

Meh-pârecik (16. yy., Edincik, Berber) Ay parçası, Ülker yıldızı, kirpikleri neşter, gönül alan (Aydemir, 2007: 114; Gülhan, 2012: 531).

Mekke Çırağı (16. yy., İstanbul) Yüzü ak, yüzü ışık veren, nazik ve taze (Kaya, 2015: 648).

Memî (16. yy., Belgrad) Gönül yarasının merhemi, dudağı şeker kamışı, gerdanı taze palude, nazla salınan, gönül alan, endamı titreten (Çavuşoğlu, 1973-1974: 347).

Memi (16. yy., Edincik) Yüzü güneş, kaşı hilal, güneş yüzlü, eşsiz güzellik (Aydemir, 2007: 111; Gülhan, 2012: 528).

Memi (16. yy., İstanbul, Terzi) Hilat diken, işi ve kazancı ölçülü, dikişi tek parça olan, paramparça eden, gönül kıran (Karasoy, 2006: 16).

Memi (16. yy., Vize) Taze sevgili, saçı halka, benleri tuzak, âşıkları avlayan, ay endamlı (Kaya, 2015: 659).

Memi [Usta Hasan'ın Kardaşı] (16. yy., Edincik) Gönül derdinin merhemi, sinesi kara, bağır yarasının merhemi, dostu reziller (Aydemir, 2007: 114; Gülhan, 2012: 532).

Memi Rûm oğlu (16. yy., Moton) Güzeller komutanının başı, güzellik ülkesine sultan, kölesi Kayserler, güzellik ülkesine beylerbeyi, beni amber kokulu, beni Habeş çocuğu, güzel sesli, gözü Çin ahusu, saçı nafe, saç kılı Rum haracı (Göre, 2015b: 52).

Memi Şâh (16. yy., Edirne) Kulu çok olan, padişah, ay, eşsiz gül, saadet güneşi, rahmet rüzgarı, yüce servi, alçak gönüllü, yâr (Çavuşoğlu, 1977: 238).

Memi Şâh (16. yy., İstanbul) Fatih okuyan, ay parçası, yüzü Mushaf'ı ikiye bölen (Gök, 2016: 269).

Memi Şâh (16. yy., İstanbul, Kumaş Parçacısı) Âşık yaralayan, malı işve, duruşu kıyamet, afet, benzersiz, nazik güzel (Gök, 2016: 267).

Memi Şâh (Üsküp, Macun Satıcısı) Hayranları güneş ve ay, şirin yüzlülere köçek, güzeller zümresine beylerbeyi (Akdağ, 2011: 196).

Memi Şâh (16. yy., Vardar Yenicesi, Terzi) Gönül alan, cefası ölçsüz olan, gamlı, bakışı gönül delen, keskin huylu, bela makaslı, tahtası ten olan (Çakıcı, 2008: 187).

Memi Şâh [Hurde-furûş oğlu] (16. yy., İstanbul, Çerçi/Hırdavatçı) Güzel, dişi inci, dudağı noksan (Gök, 2016: 267).

Memi Şâh [Şerbetci-zâde] (16. yy., İstanbul) Kızıl gül, afet, tatlı dilli, arş kandili, parlak dudaklı, dişleri berrak inci (Çavuşoğlu, 1977: 261).

Memi-zâde Mustafâ (16. yy., Saray) Yüzü zevk ve sefa veren, can şenliği veren (Aydemir, 2001a: 54).

Memi-zâde Osmân (16. yy., Saray) Gözü kan döken, yüzü güneş, alnı dolunay (Aydemir, 2001a: 54).

Memnûn-zâde Ahmed Çelebi (16. yy., Yenice II) Kelamı sefa veren, yüzü gülistan süsü, yanağı lale, ıslak dudaklı (Öztürk, 2014: 66).

Meryem (16. yy., İstanbul, Rum) Göz nuru, yeni yetişmiş kız, gönül kilisesinde olan, ay yüzlü, hilal kaşlı, kaşı Kayser tâkı (Çetinkaya, 2014: 263).

Meseli-zâde Hüseyin (18. yy., Bursa, Aktar) Yâr, şah, şuh göz, gümüş tenli, bedeni kâfur balı, işveli, bakışı Mantıku't-tayr okuyan, beni misk kokulu, dağınık saçlı, beni amber, saç karabiber, cihan şuhu (Akkuş, 1987: 202-203).

Mesîh oğlu Süleymân (16. yy., Saray) Can bahşeden dudak, dudağı derman, şah, peri, insanları kul eden, rakibi şeytan olan (Aydemir, 2001a: 47).

Mesîhâ (16. yy., Manisa, Hristiyan) Hristiyan sevgili, sarığı ve kaşları iki hilal, saç küfür, zülfü iman veren, Mesih dudaklı, dudakları kâfir eden, perişan saçlı, saç sümbül (Çelik, 2018: 283-284; Çetin, 1993: 599).

Mestçi Ahmed Şâh Ali Hâce-zâde (16. yy., Kütahya, Mestçi) Gönül çalan, yüzü âlem kıblesi, fettan, şanlı, elinde kılıç, nazlı, işveli (Kaplan, 2018: 815).

Mestçi Osmân (16. yy., Saray, Mestçi) Gönül ve canı mesh eden, âşıkların abdestini bozan (Aydemir, 2001a: 50).

Mevâlî Ahmed [Cerrâh-zâde Ahmed] (16. yy., İstanbul) Yüce güneş, yasemin göğüslü, nurlu güneş, şah, afet göz (Eren, 2012: 234-235).

Mevâlî Dede (16. yy., Yenice I, Dede) Belagat ve fesahatte sahibi, belagat yeri süslü (Öztürk, 2014: 61).

Mevzûn (16. yy., İstanbul) Hoş salınışlı fidan, gül endamlı, düzgün boylu, ölçülü servi, göğsü can gülşeni, iki göğsü bostan turuncu, yanağı lale, ağzı ölçülü gonca (Çetinkaya, 2014: 256).

Meydânlu Bünyâd (16. yy., Halep) Güzellik binası, sevgi ve vefaya temel atan (Ebem, 2015: 23; Kaplan, 2015: 89).

Mısırlı-zâde Muhammed Şâh (16. yy., İstanbul) Şeker dudaklı, elma gerdanlı, insanların hâlisi, eşiği Kâbe, sokağı kolaylık yurdu, kapısı yardım kapısı, alnında yüz kandil nuru (Eren, 2012: 254).

Mısrî-zâde [Mehemmed-zâde Hasen] (16. yy., Saray) Süzgün bakışı kılıç, ağzı panzehir, bakışı ömür kesen, gamı zehir olan (Aydemir, 2001a: 46).

Mihri (16. yy., İstanbul) Gökyüzünün ayı, merhametsiz güneş, peri yüzlü, yüzü ayı utandıran, merhamet bilmeyen (Çetinkaya, 2014: 255).

Mimâr-zâde (?) Gönül hanesini yıkan (Harmancı vd., 2018: 414).

Mimâr-zâde (16. yy., İstanbul) Şuh ve kurnaz, cefa eden, zalim, cevir baltalı, cefa resmi yapan, kudret mimarı, güzellik sarayını süsleyen (Gök, 2016: 268).

Mir-i Alem-zâde Mehemmed Şâh [Çavuş-zâde] (16. yy., Kütahya) Önde gelen şah, naz atı binicisi, korkusuz, felek gömleği giyen, dolunay, gönül süsleyen, altın hançerli, hançeri hilal (Kaplan, 2018: 810).

Mîr-i Âşıkân (16. yy., İstanbul) Yürüyen servi, sitemli gül, bülbülleri ağlatan (Çelik, 2019: 27).

Mîrim-zâde (Üsküp) Han, kölesi bey ve sipahi, güzeller sultanı, emir, âşığın elinden tutan (Akdağ, 2011: 194-195).

Mîve-fürûş (16. yy., Bursa, Meyve Satıcısı) Yüzü bağ, taze meyve, nigar, çenesi elma, çenesi meyveye baş eğdiren, ayrılık ateşi yakan (Kılıç, 2018: 396).

Mîve-fürûş oğlu Memi (16. yy., İstanbul) Gönül çalan afet, ayrılık ateşi yakan, ele gelmeyen, çenesi elma, güzellere baş eğdiren (Çavuşoğlu, 1977: 266).

Mîzân emîni oğlu Memi Çelebi (16. yy., Bursa) Ay yüzlü, feleklere gam çektiren, güzelliği ay kefesinde tartılan (Tezcan, 2001: 189).

Monlâ-yı Mekkî Hazret-i Fehmi Efendi (16. yy., Yenice I) Beytullah'a komşu olan (Öztürk, 2014: 61).

Mu'allim-zâde Muhammed (16. yy., Edirne) Kaşları ra, elif boylu, nigar, beni ayı parçalayan (Karaca, 2018a: 129).

Muhammed (16. yy., Bursa, Kuyumcu) Gönül alan, âşıkların saçını sarartan, kırmızı yanaklı, gam potası, sert huylu, zalim şah (Akkuş, 1987: 170; Demirel, 2017: 112).

Muhammed (16. yy., Rize) Âlem şahı, yüzünde Ahmet nuru, güneş, yüzü peçeli, keskin hançer takan (Harmancı ve Evecen, 2018: 402).

Muhammed (16. yy., Vardar Yenicesi) Gönül tutan, huri ve meleğe benzeyen, alnında Ahmet nuru, güzellik ülkesinde başta gelen, Allah'ın sevgilisi, güzeller komutanı, letafet ülkesinin başta yazılanı (Çakıcı, 2008: 186).

Muhammed Bâkî (16. yy., Edirne) Nurlandırılmış yüz, yüzünde İslam dini, güneş gibi doğan, afet, yüzüne salavat getirilen (Göre, 2015a: 27).

Muhammed ibn-i Boyacı (16. yy., İstanbul) Renkli bent çeken, gönül pasını gideren, giysileri siyaha boyayan (Karasoy, 2006: 13).

Muhammed ibn-i Kehhâl (16. yy., Halep) Göze görünmeyen, sürme çeken, cefalı, gözleri ağartan, âşıkları ağlatan (Ebem, 2015: 21; Kaplan, 2015: 87).

Muhammed Şâh (16. yy., Siroz, Sipahi) Önde gelen, parlayan şah, aslan burcunda ay, ayak tozu taç ve taht, vuslatı âlem haracı (Turan, 2011: 71).

Muhammed Şâh [Küçük Muhzır Kulu] (16. yy., İstanbul, Köçek) Güzel nağmeli, feleği çaresiz bırakan, sesi hoş olan, güneş gibi görünen, dolunay, on iki makam gezen, kaşı hilal nakşlı, kirpiği önde giden (Eren, 2012: 244).

Muhammed Şâh ibn-i Nâib (16. yy., Rize, Tellak) Eşi bulunmayan, gönül alan, cismi beyaz mermer (Harmancı ve Evecen, 2018: 403).

Muhammed-i Tâlib-i İlm (16. yy., Siroz, İlim Talebesi) Talebe şahı, yüzü eşsiz, vasfı tarifsiz, şive kitabı ezberleyen (Turan, 2011: 72).

Muhammed-i Tir-ger (16. yy., Gelibolu, Ok Yapıcısı) Keman kaşlı, kaşı eğimli, vefa oku atmayan, kaşı yay (Aksoyak, 2018: 1392).

Muharrem (16. yy., İstanbul) Güzeller önderi, yüzü İskender aynası, dudağı hayat suyu, hoş yaratılan, gözü kaşı mest eden, yüzü köle eden (Kaya, 2015: 647).

Muharrem Çelebi Tursun Beg-zâde Hisârî (16. yy., Kütahya) Ay, şah, ay yüzlü, güneş (Kaplan, 2018: 816).

Muhtesib-zâde Mehmed [Mehammed] (16. yy., Belgrad) Çenesi sonsuz kuyu, fettan, aya çarsı gezdiren (Çavuşoğlu, 1973-1974: 346)

Muhzır-zâde Ali Bâlî (16. yy., İstanbul) Âlem meşhuru, güzel, ay, seçkin, kuşluk güneşi, ay yüzlü, önde gelen güzel, gönül alan, âlemi hizmetçi eden (Eren, 2012: 229).

Mumcı kızı Fâtîmâne (16. yy., İstanbul) Sevilen kadın, yüzü kandil, saç karanlık gece, teni kâfur, yüzü mum (Çetinkaya, 2014: 253).

Mumcı-zâde (Üsküp) Yasemin göğüslü, yüzü güneşi kışkandıran, âleme ışık salan, ışığı gece çirasını unutturan (Akdağ, 2011: 195).

Mumcı-zâde Muslî (16. yy., İştîp) Âlemde eşi bulunmayan, yüzü mum aydınlığı, aşk kandilini yakan (Öztürk, 2014: 77).

Murâd (16. yy., Edincik, Dokumacı) Vefasız, güzel yüzlü, cefalı, ay ışığı yüzlü, yüzünde Mustafa nuru, naz ülkesini büyüleyen (Aydemir, 2007: 113; Gülhan, 2012: 530).

Murâd (16. yy., Yenice) Gönül ve can muradı, peri suretli, gümüş tenli, şeytanla oturup kalkan (Çavuşoğlu, 1975-1976: 89).

Murâd (16. yy., Yenice, Pabuççu) Belalı, eziyet eden, gönül alan, genç yakışıklı, âlem sığnağı, cihan dayanağı (Çavuşoğlu, 1975-1976: 97).

Murtazâ Haffâf Abdî Şâh-zâde (16. yy., Kütahya) Âşıkları feda ettiren, gözü kanlı, süzgün bakışı Zülfikar, Hasan yüzlü, afet, gönül tutan, Hüseyinîleri âşık eden (Kaplan, 2018: 814).

Mûsa Bâlî (16. yy., İstanbul) Musa'dan el alan, Yed-i Beyza sahibi, saç lülesi ejderha, cihana ışık veren, Tur'u ateşle kaplayan (Eren, 2012: 240-241).

Mûsa Hâce (16. yy., Edirne, Hoca) Dişleri inci, gönül tutan, nur (Göre, 2015a: 27).

Mûsa Hâlîfe-zâde Ahmed (Üsküp) Yüzünde Muhammed nuru, sokağı Tûr, sokağı Musa nuru (Akdağ, 2011: 195).

Mûsa Şâh (18. yy., Eyüp) Güzel, temiz kelam, kelamı Sâmîr sihri, gönül kuşunu büyüleyen, yâr, saç benti (Kaplan, 2016: 1073).

Muslî Bâlî (16. yy., İştîp) Olgun güzellik bahçesi, gönül çekici sevgili, ay (Öztürk, 2014: 77).

Muslî Re'îs (16. yy., Edincik, Reis) Ayrılık denizi, ay yüzlü (Aydemir, 2007: 115; Gülhan, 2012: 532).

Muslî Şâh [Sipâhî-zâde] (18. yy., Eyüp) Yüce değerli, gönül alan, yasemin göğüslü, güzellik meydanının şehsuvarı, taç sahibi, süzgün bakışı kılıç, kılıcı kanlı (Kaplan, 2016: 1072).

Muslî Şâh-ı Kazzâz (16. yy., İstanbul, İpekçi) Âşıklara söven, can ipliğine bent olan, yavru şahin, şah, gönül alan (Eren, 2012: 228).

Muslî-zâde Süleymân (17. yy., Kütahya) Servi boylu, peri yüzlü, temiz etekli, melek huylu, şuh, sözü Bâbil sihri, akli olgun, parlak ay, âlemi âşık eden, asrın Süleyman'ı, güzelleri büyüleyen (Şahin, 2018: 206-207).

Mustafâ (16. yy., Antakya) Nigar, dudağı şarap, lale yanaklı, yâr, boyu servi, gül yanaklı (Albayrak, 2018: 64).

Mustafâ (16. yy., Edincik) Hilal kaşlı, yanakları güneş, alnı ay, güzeller içinde şah, siyah gözlü, cihan şahı (Aydemir, 2007: 109; Gülhan, 2012: 526).

Mustafâ (16. yy., Edirne, Hafız) Saçı ve'l-leyl, yüzü ve'd-duhâ, ay, yüzü Mushaf (Karaca, 2018a: 129).

Mustafâ (16. yy., Edirne, Külâh Dikici) Yüzü âlemi parlatan güneş, yüzü ayı utandıran (Karaca, 2018a: 131).

Mustafâ (16. yy., Gelibolu, Takkeci) Devirde eşi bulunmayan, gümüş parmaklı, güneş nişanlı (Aksoyak, 2018: 1394).

Mustafâ (16. yy., İstanbul, Tahtacı) Vefa sahibi, yoluna can verilen, şah nişanı (Karasoy, 2006: 13).

Mustafâ (17. yy., Mostar) Sevilen kişi, sefa veren, aba giyen, gönül süsleyen, gül endamlı, yanağı gül şarabı, saç sümbul, âlemi kul eden, baştan ayağa nur olan, huri (Kesik, 2010: 395).

Mustafâ (16. yy., Rize, Hallaç Çırağı) Cefası sınırsız, bey, genç, keman kaşlı, kölesi Mansurlar, kirpiği ok, gönül mülkünü yağmalayan, benzi beyaz pamuk, gümüş gerdanlı, şeker dudaklı, dudağı şeker kamışı, gönül alan, salınarak yürüyen servi, yasemin simalı, şuh levent, fettan (Harmancı ve Evecen, 2018: 402).

Mustafâ (16. yy., Rodos) Sade yüzlü, sefa veren, gönül alan, taze meyve (Aydemir, 2001b: 173).

Mustafâ (16. yy., Rodos, Hamamcı) Temiz namlı, fidan boylu, önde gelen güzel, gönül çalan, hamamında peri yüzlüler, gözü kadeh, temiz cisimli, afet, göğsü camekân, can dinlencesi (Aydemir, 2001b: 172).

Mustafâ (16. yy., Saray) Akıllı oğlan, taze yanaklı, gözlere inci saçtıran (Aydemir, 2001a: 47).

Mustafâ (16. yy., Vardar Yenicesi) Âşıkların ruhu, yüzü nurlu, yaratıcı ruh, can bahşeden dudak, dudağı yaşam suyu, saç ve'l-leyli, alnı ve'd-duha, yüzü Huda nuru, perişan saçı ejder, saçı bekçi, güzellik tılsımı, ağzı hayali nokta, beli bilinmeyen kıl (Çakıcı, 2008: 188).

Mustafâ (16. yy., Vize) Beni karabiber, yüzü gül, saçı sümbül, yüzü gülü güldüren, sevgili, parlak, zülfü taze, şirin dudaklı, dudağı can gıdası, göz nuru, yüzü aya benzeyen, saçı taze misk, dudağı şifa yurdu, gül yüzlü, zülüfleri iki ejderha, güzellik ayeti, melek suretli, saçı Sidre tavusu, boyu münteza, kaşları kavisli, süzgün bakışı ok, kaşları ok atan (Kaya, 2015: 660).

Mustafâ (16. yy., Yenice) Âlem şahı, yüzü kuşluk güneşi aynası, yüzü Merve, toprağı Huda nuru, yüzü kible, şah, yüksek şerefli, şehriyar, göz nuru, göz bebeği (İsen, 1990: 53).

Mustafâ [Mehmed Beg oğlu] (17. yy., Mostar) Temiz namlı, can sefası, sevgili, âşıkları derbeder eden, kılıcı kanlı, şerefli vasıflı, yüce övgülü (Kesik, 2010: 387).

Mustafâ [Topcıoğlu Mustafâcuk] (16. yy., Belgrad) Yeni yetişmiş gül, bostan budağı, tıfıl, taze gül budağı, şirin dudaklı, dudağı oğul balı, ağzı ana sütü kokan (Çavuşoğlu, 1973-1974: 351).

Mustafâ Bâlî (16. yy., Saray, Çizmecî) Benzeri görülmeyen, gamsız bırakmayan, gönül ve cana tasma takan (Aydemir, 2001a: 49).

Mustafâ Beg (16. yy., Siroz, Sipahi) Yüzü güneşi utandıran, ay, kirpiğı kılıç, nişanı âşık sinesi (Turan, 2011: 73).

Mustafâ Çelebi (16. yy., Saray) Beli ve dudağı sefa veren, çatık kaşlı, kirpiğı ok (Aydemir, 2001a: 49).

Mustafâ Çelebi İmâm-zâde [Osman Hâce-zâde Mustafâ] (16. yy., Kütahya) İşi cefa, nazlı, tahsili işve, gönül alan, dudağı inci ve elmas döken (Kaplan, 2018: 816).

Mustafâ ibn-i Mûsa (18. yy., Yenişehir) Uğurlu bahçenin servisi, yüce boylu fidan, servi boylu, lale yanaklı, yasemin simalı, sarhoş güzlü, ölçülü boylu, boyu hurma ağacı, salınarak yürüyen, canların gözbebeği, yeşil servi, dudağı İsa bereketi, yüce beyaz boylu, gümüş tenli

servi, ay, boyu sidre, fidan boylu genç, sarığı felek tabancası, sarığı kuş yuvası, boyu uzun, zatı şerefli (Kahraman, 1995: 796-797).

Mustafâ Tokuc-zâde (18. yy., Yenişehir, Mest Dikici) Ümit bahçesinin servisi, cömertlik fidanı, ürkek güzel, gönül alan, bakışı sarhoş, güzelliği âlemi karıştıran, yüzü pabuççu lalesi, genç ve taze, beni güneşi söndüren, (boyu) servi - şimşir - gül - ardıç - hurma, eşsiz güzel (Kahraman, 1995: 800-801).

Mustafâ vü İbrâhim [İki Birâder] (17. yy., Edirne) Letafetli, peri simalı, iki gönül alan güzel, gönül çalan şuh, güleç şuh, hoş biraderler, iki taze gonca, biri ayı kışkırtan, birisi güneşe pençe atan, biri nazlı, biri peri işveli, biri Hüma gibi uçan, biri seçkin güzel, iki afet (Kaplan, 2019: 225-226).

Mûtâb-zâde Mû-Miyân / Mevtâb-zâde (16. yy., Manisa) Gönlü kıl eden, kıl belli, genç delikanlı, saçı perişan, gönlü perişan kılan, yüzü kılsız, ay, kara çullar giydiren (Çelik, 2018: 277; Çetin, 1993: 595).

Mutâf-zâde (16. yy., Siroz) Peri yüzlü, beli kıl, cismi kıl eden, saçı sevda, saçı kara çul giydiren (Karaca, 2019: 440).

Mûyî Bâlî (16. yy., Belgrad) Benzersiz, dudağı gonca, beli ince, güzel, beli hayal süsleyen, dudağı sıkıntı defeden, dudağı içki arttıran kadeh, sözü gönül açan şarap, dudağı yaşam suyu, dudağı akan ruh, dudağı can derdine derman, gerdanı tene can, can tabibi (Çavuşoğlu, 1973-1974: 345).

Mûylı (16. yy., Yenice II) Cihan zahidi, güzellerde şöhretli, cihana eşi gelmeyen, letafette paha biçilemeyen (Öztürk, 2014: 67).

Mûylı Ahmed Bâlî-zâde (16. yy., Yenice II) Letafetli, çok güzel, siyah kaşlı, kaşları keman, kirpikleri ok (Öztürk, 2014: 65).

Mûylı ibn-i Dellâl (16. yy., Yenice II) Yüzü âşık eden, güzellik malı, müşterisi çok olan (Öztürk, 2014: 68).

Mûylı Şah (16. yy., Yenice II) Melek görünüşlü, lütuflu, güzellerde hoş olan (Öztürk, 2014: 67).

Mûylı-zâde Bâkî (16. yy., Yenice II) Güzeller içinde seçkin, vuslatı sonsuz devlet (Öztürk, 2014: 68).

Mûylı-zâde Muhammed (16. yy., Yenice II) Yüzü nurlu, ay yüzlü, melek simalı, tasvirlenmiş sima (Öztürk, 2014: 67).

Mûy-tâf / Mûy-tâb (16. yy., Edincik, Kıl Dokuyan) Benzersiz güzel, gönül alan, kara çul giydiren, sokağı Kâbe (Aydemir, 2007: 124; Gülhan, 2012: 541)

Muzaffer Bâlî [Muzaffer Şâh] (16. yy., İstanbul) Güzellerde önder, güzellik tahtına sultan, zafer kazanan, güneşe benzeyen, hisarı yedi kule, koruyucusu yedi başlı ejder (İstanbul), yedi iklim sultan, genç, şah, yâr (Eren, 2012: 238).

Mûze-dûz (18. yy., Bursa, Çizme Dikici) Ay yüzlü, şah, ceviri, bakışı mest eden, gönül alan, baştan çıkarıcı, göğsü ayna, can nakdini alan, kalles şuh, gümüş baldırlı, put (Akkuş, 1987: 205).

Mücellid İbrâhîm Bâlî (16. yy., Edirne, Kitap Ciltçisi) Güzellik ülkesinin ünlüsü, kaşı nun suresi, ölçülü boy, beli ince, benizleri tunca çeviren (Göre, 2015a: 36-37).

Mücellid Şâkirdi Şa'bân (16. yy., Saray, Ciltçi Çırağı) Dudakları gönül öldüren, ah fırtınasında yıkılan (Aydemir, 2001a: 51).

Müderriş-zâde Abdullah (16. yy., Yenice II) Aşk ehlini esir eden, güzellik kitabı açan, göreni öğrencisi yapan (Öztürk, 2014: 65).

Mü'ezzin Kâbil oğlu Mustafâ (16. yy., İstanbul) Eşiği kible gösteren, kaşı mihrap, nazlı, yâr (Çavuşoğlu, 1977: 265).

Mü'ezzin-zâde (16. yy., Halep) Ay çehreli, güzel sela okuyan, gönül süsleyen yâr, nazik gül (Ebem, 2015: 19; Kaplan, 2015: 85).

Mü'ezzin-zâde Memi Şâh (16. yy., Edirne) Güzellik makamı yüce olan, buselik makamından ses vermeyen (Göre, 2015a: 28).

Mü'ezzin-zâde Turmuş (16. yy., Edirne) Güzellik camisinde duran, sela okuyan, servi boylu, cemaati secde ettiren (Karaca, 2018a: 129).

Mükerrem-zâde Ahmed (16. yy., Edincik) Âdemoğlu, vefa cennetinden çıkan, eşsiz güzel, bey, mir, çok cömert olan, âlemde beğenilen, itibarlı şah (Aydemir, 2007: 119; Gülhan, 2012: 536).

Müşî Alî (16. yy., İştîp) Şengül yâr, yanağı gül, dudakları şarap, peri yüzlü, melek huylu, yasemin kokulu, ağzı hokka, dişi inci, işveli, neşeli yâr, naz şarabı içen, sarhoş, can, güzellik meydanının pehlivanı, kirpiği ok, kaşı keman (Çakıcı, 2010: 104).

Müzellef Kazzâz Dervîş (16. yy., Saray, İpekçi) Nigar, kalpleri yaralayan (Aydemir, 2001a: 53).

Müzeyyin kızı Mihmân (16. yy., İstanbul) Zamanın namuslusu, ay, yoluna baş verilen (Çetinkaya, 2014: 263-264).

N

Nacâğ-zâde Sâlih Çelebi (16. yy., Bursa) Keskinlik çağında olan, can, yanağı güneş, alnı parlak ay (Tezcan, 2001: 188).

Nacaklı-zâde (16. yy., Edincik, Baltacı) Nazlı nigar, gül bahçesi olan, bahçesinde lale-sümbül-yasemin olan (Aydemir, 2007: 113; Gülhan, 2012: 530).

Nâfe (16. yy., İstanbul) Güzel put, âşık düşkün, peri yüzlü, ahu gibi kaçan, amber sakallı, güneş yanaklı, yanağı kızıl kumaş, saçları sümbül, saçı Çin nafesini uyuşturan (Çavuşoğlu, 1977: 271).

Nâ'ib-zâde Mustafa (16. yy., Yenişehir) Saçı ve'l-leyl suresi, yüzü ve'd-duhâ suresi, güzellik beyanı, çok cefa eden, vefa babını bilmeyen (Erdoğan, 2012: 117; Harmancı vd., 2018: 415).

Nakkâş Bâlî Çelebi (16. yy., Bursa, Nakışçı) Felek süsleyen ay, Çinli Nakkaş Mahmut'a çırak, Çin tasviri, alnı gümüş levha, dudakları mim halkası, boyu servi, yanağı gül, dudağı gonca, gerdanı zincirli, gerdanı narin turunç, güzellik güneşi, Çin sureti, ilik parmaklı, parmakları gümüş kalem, boyu kıyamet koparan, boyu nahıl ağacı, güzelliği ince gubari yazısı (Tezcan, 2001: 184).

Nakkâş Bâlî oğlu Rahmî (16. yy., İstanbul) Nazım denizinin dalgıcı, güzel nakışlı, hoş güzel, merhametsiz, sözü has cevher, gözü kaşı nakış olan (Çavuşoğlu, 1977: 254).

Nakkâş Bâlî oğlu Şâh Mehmed Çelebi (16. yy., Bursa) Gönül alan, gözü ahu, beni cadı, zalim, taze gonca (Tezcan, 2001: 188).

Nakkâş (16. yy., İstanbul, Nakışçı) Sitemkâr, âşıklara hile yapan, eşi görülmemiş güzel, tasvirlenmiş yanak (Çelik, 2019: 27).

Nakkaş (16. yy., İstanbul, Nakışçı) Süslü güzel, işinde hünerli, nakşı güzel olan, güzel nakkaş, güzelliği mükemmel olan (Çavuşoğlu, 1977: 265-266).

Na'l-band oğlu Dil-bend (16. yy., İstanbul) Gönül bağlayan, aşkı sersemleştiren, aşkı mecnun eden, akıl dağıtan, müptelası çok olan, âşığa mih ve nal çakan (Karasoy, 2006: 14).

Na'l-bend oğlu (16. yy., Halep) Gümüş göğüslü, mih çivisi yıldız, nalı ay, yâr (Ebem, 2015: 21; Kaplan, 2015: 88).

Na'lbend oğlu Ahmed (16. yy., Edirne, Nalbant) Önde gelen güzel, yüzü sahabeler kıblesi, nalı mihrap (Mengi, 1995: 95).

Na'l-bend oğlu Memi Şâh (16. yy., Bursa) Nalı aya ateş salan, güneş yanaklı, âşık göğüslerini örseleyen (Tezcan, 2001: 188).

Na'l-bend Yûsuf (16. yy., Bursa, Çıra Pazarı, Nalbant) Ay yüzlü nalbant, en nurlu mum, atı göğü topallatan (Tezcan, 2001: 188).

Nasûh (16. yy., Edincik) Güzellik madeni, güzellik kitabı, vasıf kapısı fethedilemeyen, vuslatına Eyüp sabrı ve Nuh ömrü gereken (Aydemir, 2007: 119; Gülhan, 2012: 536).

Nasûh-ı Hayyât (16. yy., Manisa, Terzi) Güzeller şahı, ruha feyz veren, kaşı can alan, keman kaşlı, huri yaradılışlı, yakışıklı genç (Tıgılı, 2005: 241-242).

Nasûh-zâde Sâlih (17. yy., Mostar) Güzellikte benzersiz, paşa, veziri çok olan, kaşı yay, süzgün bakışı ok, alnı ay, yüzü nurlu güneş, dudağı lal, dişleri inci cevher (Kesik, 2010: 394-395).

Nâtır-zâde Sefer Şâh (16. yy., İstanbul, Rumeli) Letafet burcunda ay, güzeller şahı, düzgün servi, âşğını yıkayan, feleğe su döktüren, tası ay, gönül tutan (Eren, 2012: 241-242).

Nâyzen-zâde (16. yy., İstanbul) Yâr, gamı beniz sarartan, merhamet etmeyen, cefalı şuh (Çelik, 2019: 26).

Nazar Şâh Boyacı Mestân-zâde [İbn-i Mestân] (16. yy., Kütahya) Dudağı şarap, saç lülesi sümbül, gözleri sarhoş, şah, bakışı sefa veren (Kaplan, 2018: 819).

Nâzır-zâde Musli (16. yy., Saray) Nigar, gönül alan, zamanın güzeli, katledici ve zalim, gözü kan akıtan (Aydemir, 2001a: 48).

Nâzır-zâde (16. yy., Yenişehir) Güzel, virane gönlü onarmayan, güzellik toplayan, dudağı can şekli, gözden gizli olan (Harmancı vd., 2018: 414; Erdoğan, 2012: 116).

Nebî (16. yy., Manisa) Genç, gözü ahir zaman fitnesi, ağzı Ahmet mimi, yanağı Muhammet nuru, güzellik sarayının şemsesi, yüzü güneşi utandıran, dost, afet (Çelik, 2018: 285-286; Çetin, 1993: 600).

Nebî-zâde Abdu'r-rahman Bâlî (16. yy., Edirne) Kız oğlan, eğri bakan, gönül alan, hançer resmi, gözü kaşı eşsiz, tıraşlı (Göre, 2015a: 36).

Necm (16. yy., İstanbul) Güzellik burcunda parlak ay, parlak yıldız, güzel, arkadaşı nurlu ay (Çelik, 2019: 25-26).

Nemedçi (Üsküp, Hacı, Keçeci) Âşığı duacısı eden, gönül tutan, keçe içindeki ayna, gönlü kul eden, yüce, busesi keramet olan (Akdağ, 2011: 193).

Nesîmî (16. yy., Belgrad) Perişan saçlı, saç sabah esintisi, saç bent, saç teli canlar asan, mutlak nur (Çavuşoğlu, 1973-1974: 347).

Nevle-zâde Mustafâ (16. yy., Saray) Cefalı, dudağı merhem (Aydemir, 2001a: 50).

Ni'met (16. yy., Edirne) Canların muradı, yüzüne doyulmayan, dudağı nazik (Karaca, 2018a: 134).

Nimet (16. yy., Rize, Kumaşçı) Dudağı şeker kamışı, lezzet sofrası, şeker dudaklı, iftihar elbisesi giyen, elinde kadeh, lale bahçesi, efendi, padişah, gül yanaklı, sultan, nazik tülbent satan, şeker yiye (Harmancı ve Evecen, 2018: 401-402).

Nurullah (16. yy., İstanbul) Cihan süsleyen güneş, makamı Kâbe Harem, hacıya benzeyen, nurdan inci (Çavuşoğlu, 1977: 256).

O

Okçı-zâde (17. yy., Edirne) Gönül süsleyen, güzel genç, afet, çok işvesi, sözleri lütuflu, gözü naz meyhanesi, şuh bakışlı, gözü akıl eriten, boyu ve yürüyüşü levendane, temiz alınlı, nurlu güneş, kaşları hilal, kan saçan kaş, kaşları çekilmiş yay, kirpikleri inciten hançer, kirpikleri sine yakan (Kaplan, 2019: 224).

Okçı-zâde (16. yy., İstanbul) Gönül tutan, vefasız yâr, keman kaşlı (Çelik, 2019: 28).

Oruç Bâlî (16. yy., Edincik, Bakkal) Ay, vuslatı mübarek bayram, yanakları gül, sözleri şeker, dudağı bal (Aydemir, 2007: 111; Gülhan, 2012: 528).

Osmân Ağa (17. yy., Gümölcine, Dede) Kavgacı, eli tespihli, ağzı ihsanlı, odası tekke, vefa afyonu içen (Yazar, 2007: 12).

Osmân Bâlî [Zeyreklü] (16. yy., İstanbul) Tatlı gülüşlü, sözü hayat suyu, dudakları şeker kamışı, yanakları sabah aydınlığı, iki nur sahibi, melekleri utandıran, akıllıları kul eden, ay, şah (Eren, 2012: 253).

Osmân Şâh [Solak-zâde Osmân] (18. yy., Eyüp) Sevilen kişi, kuloğlu, sultana benzeyen, güzelliği ay ışığı (Kaplan, 2016: 1072).

Osmân Şâh Gazzâz (16. yy., Kütahya, İpekçi) Güzel, yaratılanlarda seçkin olan, elinde feleği döndüren (Kaplan, 2018: 819).

Osmân (16. yy., İstanbul, Hallaç) Gümüş göğüslü, nisan bulutu, kaşı felek yayı, kaşı gök bulutu atan (Çavuşoğlu, 1977: 263).

Otlukçı-zâde Muslî Şâh [Giyâhî-zâde] (16. yy., İstanbul) Arpalığı felek ambarı, âşıklardan kaçan, aşk ateşi satan, genç delikanlı (Eren, 2012: 238).

Otlukçı-zâde (Üsküp) Aşığını yakan, bela ateşine atan, sevgili (Akdağ, 2011: 192).

Otlukçu-zâde Ahmed (16. yy., Saray) İnce tüylü, kızıl sakallı, tüyleri güneş otu (Aydemir, 2001a: 47).

Ö

Ömer (16. yy., ?, İlim Talebesi) Övgüsü özlü, visali izzetli, yoluna ömür verilen (Sungurhan, 2017: 444).

Ömer [Şeb-Külâhî-zâde] (16. yy., İstanbul) Eşi bulunmayan, yanakları göz nuru, ayak tozu baş tacı (Çelik, 2019: 28)

Ömer Ağa Birâderi [Delü-zâde Osmân] (16. yy., Saray) Peri yüzlü, peri huylu, sevilen kişi, cin gibi kaybolan (Aydemir, 2001a: 51).

Ömer Çelebi (16. yy., Yenice I) Mahlası methedilen, gönülde anılan, methi ezberlenen (Öztürk, 2014: 61).

Ömer ibn-i Kāvās (16. yy., Halep) Kaşları keman, insanları kurban eden, katı bağırlı, zorba (Ebem, 2015: 20; Kaplan, 2015: 86-87).

Ömer ibn-i Tâcir (16. yy., Saray, Tüccar) Güzellik malı satan, öpücüğü can alan (Aydemir, 2001a: 47).

Ömer (16. yy., İstanbul, Kuyumcu) Toprağı cevher, altını ve gümüşü ateş, sözü hışım ateşi, afet (Karasoy, 2006: 17).

Ömer (16. yy., Halep, Sarrâf) Ay yüzlü, dişi inci, dudağı kızıl yakut, kızıl altını göğüs yarası (Ebem, 2015: 20; Kaplan, 2015: 86).

Ömer-zâde Muhammed (16. yy., Siroz, İlim ehli) Güzeller şahı, can, güzeller halifesi, okuryazar (Turan, 2011: 72).

Öniçi Ferhâd Bâli (16. yy., Saray) Ulu ve yüce, düşkünün çok olan, âşıkları Bî-Sütûn Dağı'nı yakan (Aydemir, 2001a: 51).

P

Pabörekeçi-zâde / Pâybörkci-zâde (16. yy., Bursa) Çok güzel, gözü-kaşı-boyu yerinde olan, gümüş tenli, billur vücutlu, yüzü nakışlı, elinde kıl kalem, beni amber kokulu, beni kıllı, beni perçemli Hindu, kaşı hilal, beni taze misk, ay alınlı, kaşı benli (Akkuş, 1987: 156-157; Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1990: 96).

Pabuççu-zâde Musli Bâli (16. yy., Edirne, Aşır Okuyan) Buğday renkli kaşmir, mir melik, kaşı nun suresi, ay yüzlü, kürsüsü yüce arş (Göre, 2015a: 27).

Palân-dûz (16. yy., Bursa, Semerci) Gümüş tenli servi dalı, aşığı saz gibi incelten, aşığı sarartan ve zayıflatan, ilkbahar, örtünen, pazuluk giyen, taş bağırlı (Kılıç, 2018: 394).

Papas-zâde Attâr Mustafa (18. yy., Bursa, Aktar) Gönül verilen put, can bahşeden nefes, ihya eden dudak, kâfir bakışlı, gönül alan, saç Meryem Ana'nın perçemi, sokağı canlı kilise, âşıkların ayağını kaydıran, yanağı gül, yanağı nur ve ateş (Akkuş, 1987: 200-201).

Pâpâs-zâde Luka (16. yy., Bursa, Sed Başı, Meyhaneci Çırağı) Ay yüzlü, güzeller şahı, periye benzeyen, yanağında iman nurları (Tezcan, 2001: 192).

Pâreci Arab-zâde Memisinün oğlu Mustafâ (16. yy., Bursa) Ay yüzlü, gönül alan, kaşları hayal edilen, peri (Tezcan, 2001: 189).

Paşa Hâtûn (16. yy., İstanbul) Ölçülü nigar, güzel, melek, peri suretli, cariyesi ay olan, kadınlar komutanı, hünkârı kul eden (Çetinkaya, 2014: 252).

Pây-berekeçi-zâde Mustafa Çelebi (16. yy., Bursa) Gönül ülkesinin güneşi, alını tutulmuş ay, gönül alan, fidan boylu, lale yanaklı, gül yüzlü, yasemin göğüslü, beni yıldız, kaşı yay, kanatları amber kokulu, kuyruklu yıldız, dolunay, kölesi ay, nur yüzlü (Tezcan, 2001: 183-184).

- Pehlevan-zâde Ali** (16. yy., Saray) Dûldûl'ü naz atı, yeri yüce felek (Aydemir, 2001a: 46).
- Penbe Aynı** (16. yy., İstanbul) Güzellik bağının süsü, yasemin göğüslü, teni pembe, nazik ve taze, boyu taze fidan, ağzı berrak çeşme, gönül tutan (Çetinkaya, 2014: 250).
- Perî Şâh** (16. yy., Edirne, Kovacı) Çenesi kuyu, yâr (Göre, 2015a: 34).
- Pervâne** (16. yy., Belgrad) Can yakan fettan, yüzü ay, yüzü âlem aydınlatan çıra, pervanesi güneş ve ay, mum (Çavuşoğlu, 1973-1974: 354).
- Perviz-zâde Salih** (16. yy., Saray) Aşk şarabı içiren, dudağı şeftali, dudağı salah ehline pay olan (Aydemir, 2001a: 54).
- Pîr Alî Sancakdâr-zâde** (16. yy., Yenişehir) Aşkî Zülfikar, gönüllere baş eğdiren, boyu gümüş bayrak, süzgün bakışı Zülfikar (Harmancı vd., 2018b: 415; Erdoğan, 2012: 118).
- Pîr Alî** (16. yy. Edirne) Cefalı, cefa dersi okuyan, ay (Mengi, 1995: 106).
- Pîr Alî** (16. yy., Üsküp, İpekçi) Gönül çalan, gümüş tenli, fitneci, huri, alaycı, cana dolanan iplik, yeni ay, yüzü nurlu, dudağı şeker, yüzü güneş, yüzü ışık veren, dudağı lal, Mesih nefesli, dudağı hayat çeşmesi, kirpiği ok (Çavuşoğlu ve Tanyeri, 1990: 104).
- Pîr Mehmed [Hızır Bâl'oğlu]** (16. yy., Yenişehir) Güzel kâküllü, önde gelen güzel, süzgün bakışı harami, kaşlı hilal, sakalı Hızır, dudağı hayat suyu (Erdoğan, 2012: 121).
- Pîr Muhammed Çelebi** (17. yy., Gümölcine) Derviş, gönül ehli, kılıç duası eden (Yazar, 2007: 13).
- Pîr Muhammed Çelebi** (17. yy., Gümölcine) Yâr, şefkat gösteren, gönül şenlendiren (Yazar, 2007: 11).
- Pîrî** (16. yy., Belgrad) Genç delikanlı, güzellik makamının yiğidi, cihan şahı, genç ve yaşlıyı kul eden, yiğit, pir, gönül süsleyen servi (Çavuşoğlu, 1973-1974: 351).
- Pîrî** (16. yy. Edirne) Şen sevgili, güneş yüzlü, hararetli (Mengi, 1995: 106).
- Pîrî** (16. yy., İstanbul) Padişah, talihli şah, tacı ay, tahtı gökyüzü, hayranı cihan, emir kölesi güzeller, güneş, güzellik iline şah (Çavuşoğlu, 1977: 262-263).
- Pos Paşa-zâde Muhammed** (Üsküp) Eşiği Kâbe, eşiği âşık mabedi, melek gibi Kuran okuyan, can, dermanı dokunmayan (Akdağ, 2011: 193).
- Poyrâz-zâde** (17. yy., Kütahya) Düşman şuhu, gonca, servi yürüyüşlü, sabayı tutkun eden (Şahin, 2018: 203-204).
- Pozur-zâde Hasan** (16. yy., Saray, Satranç Oyuncusu) Sevgisi kahr çektiren, ayrılığı şah mat eden, âlem Leclac'ı (Aydemir, 2001a: 53).
- Puhte-zâde Muhammet Bâlî** (16. yy., Saray) Sözü aldatan, olgunluğu aldatıcı olan (Aydemir, 2001a: 52).

Pül oğlu Abdî (17. yy., Mostar) Genç, hürleri kul eden, mesleği naz ve işve, cefalı (Kesik, 2010: 395-396).

Pür-Budak Aydınî (16. yy., Manisa) Tuba dalı, çıra, bakışı ok çeken, keman kaşlı, şevk ateşi, can çırası, güneş, güzel gözlü huri, güzellik bağı, Sidre budağı (Tıgılı, 2005: 242).

R

Ra'dî-zâde Memi Şâh (16. yy., Edirne) Sade ay, şimşek, cefası ateş, afet, ateş, yıldırım (Göre, 2015a: 28).

Rahîm Bâlî [Kerîm Bâlî Bahadır-zâde'nin Karındaşı] (16. yy., İştîp) Başı dik, naz kaftanı yakışan, vuslatı sofrâ, şefkatli (Öztürk, 2014: 76).

Râhime (16. yy., İstanbul) Lale yanaklı nigar, gümüş tenli, uzun boylu güzel, gönül süsleyen, ay yüzlü, merhametsiz, lütfü çok olan (Çetinkaya, 2014: 256).

Rahmân (16. yy., Belgrad) Hakkın ışığı, işveli, yüzü Rahman suresi, alnı Allame'l-Kurân ayeti, yüzü Ves-şems ayeti, alnı Ved-duhâ ayeti, dudağı Kevser, vuslatı Kul kefâ ayeti (Çavuşoğlu, 1973-1974: 348).

Rahmî (16. yy., Belgrad) Vefasız, merhameti olmayan, ismine uymayan (Çavuşoğlu, 1973-1974: 350).

Ramazan (17. yy., Gümülcine, Vaiz) Efendi, âleme nasihat veren (Yazar, 2007: 11).

Ramazân-zâde Ahmed (16. yy., Gelibolu) Ay, vuslatı bayram, vuslatı Kadir gecesi (Aksoyak, 2018: 1393).

Rasim Lutfu'llah (16. yy., İstanbul) Gönül tutan, hoş yaratılan, letafetli, işi lütuf ve kerem, yüce himmetli (Karasoy, 2006: 14).

Ravzî (16. yy., Edincik) Cihan şahı, gönül alıcı yiğit, köle, ay ışığı yüzlü, Doğu'nun güneşi, boyu şimşir, kozalak, güzellik deryasında yüzen (Aydemir, 2007: 125; Gülhan, 2012: 541).

Receb Balî (16. yy., Antakya) Alnı ay, kaşy ve gözü Allah'ın sanatı, sokağı harem, sokağı Kabe, dilencisi aşk ehli, şah (Albayrak, 2018: 66).

Receb Bâlî (16. yy., Vardar Yenicesi) Neşeli yâr, güzellik burcunun nurlu Güneşi, letafet tahtının emiri, güzel yüzlü, ay yüzlü (Çakıcı, 2008: 189).

Receb Beg (17. yy., Gümülcine) Dostlarla sohbet eden, çevgen oynayan, avcı (Yazar, 2007: 12).

Receb Efendi Hısımlı Osmân (16. yy., Saray, Kadı Yakını) Akıllı oğlan, şuh ve levendane gezen, sevilen kişi (Aydemir, 2001a: 48).

Receb (16. yy., Edirne) Ay yüzlü, gönülleri aydınlatan (Karaca, 2018a: 134).

Receb (16. yy., İstanbul, Mürekkepçi) Gönül çalan, ay yüzlü, güneş yüzlü, alnı dolunay, yüzü bayram, saçı Kadir gecesi, yâr (Çavuşoğlu, 1977: 262).

Re'îs kızı Fahrî Hâtûn (16. yy., İstanbul) Büyüleyici nigar, âşıklara zehir sunan, güneş, ay, dünyanın övüncü, övünülen kadın, güzellik denizinde Kaydefâ (Çetinkaya, 2014: 263).

Re'îs oğlu Ahmed (16. yy., İstanbul, Eyyüb-i Ensâri Türbesi) Gümüş simalı, önde gelen yâr, âşıkları kurban eden, kıl belli güzel (Çavuşoğlu, 1977: 267).

Re'îs oğlu Muhammed (16. yy., Halep) İnsan ve peride eşsiz olan, perçemi tuğ, boyu sancak, deniz askeri güzeller (Kaplan, 2015: 88; Ebem, 2015: 22).

Reşîd Efendi-zâde Seyyid Sa'id (18. yy., Bursa, Kavukçu) Gönül çalan, bahtı parlak olan, ay, Ülker yıldızı, aşığın yıldızını düşüren, nüktedan, yeşil sarıklı, güzellere taç takan, nurlu ay, âlimlerin Emir Sultan Hazreti (Akkuş, 1987: 192).

Rıdvân Halife-zâde Selmân (16. yy., Saray) Taze, güler yüzlü, salınan servi, iman ehlinin sevgilisi (Aydemir, 2001a: 46).

Rıdvân (16. yy., Edincik) Güzellik cennetinde kapıcı, hizmetçisi gılman, huri gibi olan, gönül derdine derman, boyu Tuba, dudağı Kevser, şanı keremli (Aydemir, 2007: 121; Gülhan, 2012: 537-538).

Roğoş'un Veli-zâde Hasan (16. yy., Saray, Tüccar) Boyu servi, yanağı yasemin, dudağı can bahası, kesat iş sevmeyen (Aydemir, 2001a: 48).

Ruhî Bâlî (16. yy., Yenice II) Yanakları lale, kavisli kaşları hilal, ay yüzlü, yürüyen ruh (Öztürk, 2014: 67).

Rûhî (?) Huyu ölçülü, sözü dizilmiş inci, dudağı şarap, dudağı ebedi hayat, ağzı can yâri (Harmancı vd., 2018: 417).

Rûhî (16. yy., Yenice I) Ruhaniyet kazanan, vücut ilminde bilgin, irfan meclisinde başa yazılan (Öztürk, 2014: 61).

Rûhî (16. yy., Yenişehir) Tabiatı ölçülü, sözleri gizli inci, dudağı şarap, dudağı hayat veren, ağzı can dostu (Erdoğan, 2012: 120).

Rum oğlu (16. yy., Edirne) Güzel put, hoş sanem, ay ışığı, alnı aya benzeyen, karanlıkta duran ay, harami gözlü, Mesiha'dan utanmayan, fettan, benzersiz nazenin, Müslümanlığı esir eden (Çavuşoğlu, 1977: 241).

Rüstem Bâlî (16. yy., İstanbul) Ölçülü boylu, eşi gelmemiş olan, zinciri ah dumanı, kaşı gökkuşağı, kirpiği ok, vuslatı can dinlencesi, ay yüzlü, gönül alan pehlivan, saçı kement, kaşı Kasım ve İsfendiyar yayı (Eren, 2012: 256).

Rüstem oğlu (16. yy., Siroz) Afet, can ülkesini yağmalayan, gözü sahipkıran, Hamza gibi olan, bakışı Sam ve Kahraman olan, genç delikanlı (Karaca, 2019: 439).

Rüstem (16. yy., Manisa) Güzellik ülkesinin Rüstem'i, canı kurban eden, keman kaşlı, mert (Tıgılı, 2005: 239).

S

Sabuncı oğlu (16. yy., Halep, Sabuncu) Ay yüzlü, işine yakışmayan (Ebem, 2015: 22; Kaplan, 2015: 88).

Sabuncı-zâde (Üsküp) Temiz güzel, gönül alan, gümüş göğüslü, göğüsleri yaralayan, ay, alnı açık, yüzü ak (Akdağ, 2011: 197).

Sabuncu-zâde Abdü'l-Muttalib (16. yy., İstanbul) Güzelliği tam olan, aşkı ateş, yürek yağını eriten, kalbi paslandıran (Karasoy, 2006: 13).

Sabun-fürûş Ahmed (17. yy., Edirne, Sabun Satıcısı) Fidan boylu afet, gönül okşayan, gönül şenlendiren, şuh tabiatlı, yanakları parlak, yüzü meclis süsleyen mum, yüzü dünyayı nurlandıran, bakışı fitne kahramanı, bakışı feryat ettiren (Kaplan, 2019: 226-227).

Saçlı Zamân (16. yy., İstanbul) Kadınların başı, çok başlı olan, cihan fettanı, cevir eden, sitemkâr, saçı vergi alan, ense saçı baştan çıkaran (Çetinkaya, 2014: 249-250).

Saçlu oğlu Mustafâ (16. yy., İstanbul) Yüzü doğruluk ve sefa Kâbesi, saçı sümbül (Çavuşoğlu, 1977: 258).

Saçlu-zâde Memi Şâh [Saçlu Ahmed oğlu] (16. yy., İstanbul) Ay, güzeller şahı, gonca ağızlı, beli kıl yaran, kıl belli (Gök, 2016: 268).

Safer Bâlî (16. yy., İstanbul, Yeniçeri) Parlak ay, yüzü cihan güneşi, alnı ay, başında altın üsküf, seçkin kaşlı, kaşları iki ay (Çavuşoğlu, 1977: 255).

Safer (16. yy., Edirne) Ay yanaklı, itibarlı, yüzü ayın on dördü, eşi bulunmayan (Karaca, 2018a: 134).

Sâlih [Muslihi Beg-zâde Sâlih] (16. yy., Gelibolu) Şahları deve çobanı eden, kaşı mihrap, kaşına ibadet edilen, züht ve takvayı bıraktıran (Aksoyak, 2018: 1394).

Sâlih Ağa Kölesi Derviş (16. yy., Saray, Köle) Kul, güzelleri köle eden, şah, dudakları gıda, dudakları lal ve yakut döken (Aydemir, 2001a: 53-54).

Salih ibn-i Memiş Şâh (16. yy., Saray) Şah, aşk ehline karışan, günah ehlinden sakıman (Aydemir, 2001a: 51).

Sâlih ibn-i Süleymân (16. yy., Saray) Kulu insan ve cin, yakını salah ehli, dudağı sarhoş eden (Aydemir, 2001a: 50).

Sâlih (Üsküp, Mevlit Okuyucu) Gamı şevk veren, Davudî nağmeli, Mesih gibi can bağışlayan (Akdağ, 2011: 194).

Sâlih (16. yy., Saray, Tüccar) Aşk gamı çektiren, talihi iyileştiren (Aydemir, 2001a: 55).

Sâlih-zâde Hamza Bâlî (16. yy., Bursa) Yüzü güneş övgüsü, büyüklük makamının ayı, yüzü ayı ve güneşi utandıran, yüzünde güzellik ışığı, boyu servi fidanı, ağzı kayıp bağışlayan,

dudağı Bedahşan yakutu, kirpikleri neşter, dudağı şerbet, dudağı can bağışlayan, ömrü taze (Tezcan, 2001: 185-186).

Salma Mustafâ (16. yy., Bursa) Hür, sidre boylu, dudağı can bahşeden, sefa veren, yürek oynatan (Tezcan, 2001: 190).

Sârbân oğlu Ni'met (16. yy. Edirne) Arzulu, letafetli, bey, talih veren (Mengi, 1995: 102-103).

Sarı Hâce-zâde (Üsküp) Güzel, eşsiz sevgili, kaşı göz karartan, yaşları kana döndüren, âşığın benzini sarartan (Akdağ, 2011: 197).

Sârih Kulı Haydar (16. yy., Belgrad, Köle) Hüsrevleri hizmetçi eden, kara gözlü, gözleri Zülfikar çeken, şah (Çavuşoğlu, 1973-1974: 353).

Sarrâf-zâde Memi Şâh (16. yy., Edirne) Teni gümüşten saf olan, gamı yüz sarartan, dişi inci (Göre, 2015a: 33).

Sarrâf-zâde Şa'bân (16. yy., İstanbul) Güzel, kızıl gül, can bahşeden dudak, dudağı Bedahşan yakutu, yâr, kalple pazarlık eden, gözleri yakut ve mercan (Çavuşoğlu, 1977: 269).

Sarrâf-zâde (16. yy. Edirne) Cevher saçan, kalbi kıymetli taş, inci ve cevher isteyen (Mengi, 1995: 97).

Sarrâf-zâde (16. yy., Edirne) Has cevher, aşk denizi, dalgıcı gönül, rağbet edilen yâr, ağzı altın, güzel (Karaca, 2018a: 132).

Satılmış Bakkâl Kapucı Mustafa-zâde [Satılmış ibn-i Bakkâl] (16. yy., Kütahya) Yüzü bal ve şeker, dudakları kırmızı, düşmanla pazarlık eden, âşıkları bıktıran, paraya meyil eden (Kaplan, 2018: 818).

Satı-zâde: (16. yy., Yenişehir) Lale yanaklı, canları müşteri eden, Yusuf yüzlü, belaya salan (Erdoğan, 2012: 118; Harmancı vd., 2018: 415).

Savâ-zâde İsâ [Kılıccı-zâde] (17. yy., Mostar) Nefesi ölü diriltten, dudağı kırmızı şarap, dudağı can veren, bilenmiş kılıç, gönül tutan, gönül alan yiğit, şehzade (Kesik, 2010: 391).

Sâzende Ca'fer (16. yy., İstanbul, Çalgıcı) Parlak güzel, gönül alan, sazı makam şereflendiren, korkusuz, sazı Zühre'yi korkutan, makamı gam, boyları çeng sazı eden (Çavuşoğlu, 1977: 265).

Sâzende-zâde Ca'fer (16. yy. Edirne) Çenesi kadeh, dudağı şarap, beli kıl (Mengi, 1995: 103).

Sâz-zen Eglence (16. yy., İstanbul, Çalgıcı) Benzersiz nigar, her makamı gezen, sazı nazla çalan, yâr (Çetinkaya, 2014: 259).

Sefer Bâlî (16. yy., Antakya) Yüzü aya benzeyen, sözü sükkeri helvasına benzeyen, kaşı misk tozlu, kaşı yaya benzeyen, dudağı helvaya benzeyen (Albayrak, 2018: 66).

Sefer Bâlî Gazzâz (16. yy., Edirne, İpekçi) Güzel, yâr, alaycı, dudağı ilik (Göre, 2015a: 35-36).

Sefer Bâlî (16. yy., Vardar Yenicesi, Manifaturacı) Melek yüzlü, gözü ve kaşı kıyamet, müşterisi şehir ve pazar, güzellik pazarı, aşk çarşısı, çarşısı tehlikeli olan (Çakıcı, 2008: 189).

Sefer Şâh-zâde Ahmed (16. yy., Edirne) Yasemin yüzlü, güzel, narven boylu, güzellik bostanının gülü, gönül ve can bülbülü (Göre, 2015a: 32).

Selîm [Selmân'ın Büyük Kardaşı] (17. yy., Mostar) Temiz namı, cefalı, güzel sesli, gençlerin en yiğidi, güzellik ülkesinin şahı (Kesik, 2010: 389-390).

Selim (17. yy., Mostar) Önde gelen güzel, hem-nişin, gönül hücrelerine dost, arkadaş, kaşı güzellik ayetlerine besmele, sakalı hoş resim, yanağı yaralı, yarası kırık ay, ağzı inci ve elmas kutusu, güzellerde önder, merhem, güzellerin başa yazılanı (Kesik, 2010: 383).

Selmân Ağa-zâde (17. yy., Mostar) Benzersiz, gönlü vefasız, tıfıl, kaşı güzellik ayeti, yaşı on, hoş çocuk (Kesik, 2010: 389).

Semerci oğlu (16. yy. Edirne) Afet, yalın yüzlü, karar ve sabrı yakan (Mengi, 1995: 97).

Semerci-zâde Muhâmmmed (16. yy., Yenice II) İnsanlık madeni, vefa kapısı, bezistana yaraşan güzel (Öztürk, 2014: 66).

Semerci-zâde (16. yy., Edirne, Semerci) Mesleği naz, benizleri saz eden, semeri zahit abası (Karaca, 2018a: 132).

Ser-Mahfil oğlu Alî (16. yy. Edirne) Beli âşık hayali, kılıcı can alan (Mengi, 1995: 105).

Ser-Mahfil oğlu Alî (16. yy., Edirne) Güzellik ülkesinin velisi, eşsiz, çok cefalı (Karaca, 2018a: 129).

Ser-Mahfil-zâde Muhammed (16. yy., Edirne) Kaşı mihrap, kaşı züht ehline mescit, yüzü Mushaf (Göre, 2015a: 29).

Serrâc Mirzâ (16. yy. Edirne, Saraç) Kandil, yüzü ışıklı lamba (Mengi, 1995: 106).

Serrâc Muslî (16. yy., Rize, Saraç) Benzeri gelmeyen, efendi, güzellik ülkesine şah, Züleyha'yı avare eden, hafız, yüzü İlahî nur, Rize'nin padişahı (Harmancı ve Evecen, 2018: 402-403).

Serrâc Mustafâ (16. yy., İstanbul, Saraç) Saraçlar şahı, yüzü ışıklı, gümüş külahlı, işinde maharetli, yâr, ay, peri, âşıklardan kayış çıkaran, ay yüzlü (Eren, 2012: 249).

Serrâc (16. yy., Edirne, Saraç) Eşsiz sevgili, kalpleri yağmalayan, göğü utandıran, yüce boylu (Karaca, 2018a: 131).

Serrâc (16. yy., İstanbul, Saraç) Sitemkâr, merhametsiz yâr, servi boylu (Çelik, 2019: 28).

Serrâc-zâde Muhammed (16. yy., Siroz, Saraç) Parlak ay, güzellikte devrin meşhuru, vefa ehli, yumuşak huylu, gönül çalan, letafet kaynağı, bağış madeni (Turan, 2011: 73-74).

Serrâc-zâde Musli (16. yy., Edirne, Saraç) Ayak tozu baş tacı, afet, güneşi utandıran (Göre, 2015a: 27).

Ser-Tırâş Ahmed (16. yy., İstanbul) Baş tıraşlı, kan döken, başlar kesen, kılıcı yeni ay, keskin.?.kılıç, ay yüzlü, pembe bilekli (Eren, 2012: 232-233).

Ser-Tırâş (16. yy., Edincik, Berber) Baş tıraşlı, cevir kılıcı olan, âşık kellelerini tıraşlayan, işveyle tıraş yapan, gönül alan (Aydemir, 2007: 123; Gülhan, 2012: 540).

Seydi Ali (16. yy., Antakya) Vilayet şahı, kerem madeni, hidayet sırrının başı, önder, inayet etmeyen, cevri öldüren (Albayrak, 2018: 64).

Seydî Alî Çelebi (16. yy., Bursa) Yağmacılarda eşsiz, bal dudaklı, dudağı şekerle karışan, helvacılarla hoş olan (Tezcan, 2001: 191).

Seydî (16. yy., Edirne) Güzel, aşkı avare eden, güzellik elbisesi giyen, ay, yüzü güneş (Karaca, 2018a: 131).

Seyfe'd-dîn Harîrî (16. yy., Halep, İpek Tüccarı) Aşk kılıcı, kılıcı esir eden, ince ipek (Ebem, 2015: 20; Kaplan, 2015: 86).

Seyfî Bâlî Vâle-fürûş (16. yy., Edirne, Vale Kumaşçısı) Gözü katil, kırmızı vale giyen, yüzüne hayran olunan, yüzünü buruşturan (Göre, 2015a: 29).

Seyyid Ahmed (18. yy., Yenişehir) İşvede önde gelen, hoş, ferahlık getiren, Huda feyzi, yanakları kırmızı gül, kaşları hilal, mavi gözlü, gökten inmiş bela, peri yüzlü, ay gibi olan, uzun lüleli, naz göğünün yıldızı, gonca dudaklı, itibarlı şuh (Kahraman, 1995: 780-781).

Seyyid Mehemed Şâh [Mu'allim-zâde] (18. yy., Eyüp) Büyüklük sahibi, yanakları al, yüzü Mushaf, yüzü Allah sırrı, saçı Ve'l-leyli ayeti, alını Ve'd-duha ayeti, yüzünde Kur'ân nurları, kâfiri Müslüman eden (Kaplan, 2016: 1071).

Seyyid Mehemed (16. yy., Halep) Melek suretli, yüzü Ahmet nuru, vuslatı miraç (Kaplan, 2015: 87; Ebem, 2015: 21).

Seyyid oğlu Ca'fer (16. yy. Edirne) Peygamber soylu, parlak yanaklı, saçı seyitlik işareti, yanağı soyunun şahidi, güzeller emiri, can ve gönlü esir eden (Mengi, 1995: 97).

Seyyid oğlu Haydar (16. yy., Halep) Peygamber soylu, cevir Zülfikarı, Hayder-i Kerrar (Kaplan, 2015: 89; Ebem, 2015: 22).

Seyyid-i Hûbân Mustafâ [Hâcî Kerpiç İbrâhîm oğlu] (18. yy., Yenişehir) Uğurlu fidan, kırmızı gül, temiz vasıflı, nazlı gül ağacı, güzeller seyidi, gözleri Haşimî kabilesi, yanağı çelebi lalesi, şerefli varlık, güzellik kaftanı giyen, kaşı gözü eşsiz olan, naz bilmeyen, boyu hurma, boyu Tuba'yı kiskandıran, yanağı gül renkli, düşkünü âlem, gül yüzlü (Kahraman, 1995: 802-803).

Seyyid-oğlu İbrâhîm (16. yy., Yenice) Vuslat sofrası, dudağı tatlı su, inatçı servi, sokağı Kâbe, gözü ahu, nigar (Çavuşoğlu, 1975-1976: 97).

Sırrî Efendî (16. yy., Yenice I) İrfan sırları olan, ilimde ve kadılıkta benzersiz olan (Öztürk, 2014: 61).

Sikender-zâde Bahşî (16. yy., Edirne) Ruh bahşeden dudak, yüzü İskender aynası, yüzünde cihan görünen (Karaca, 2018a: 135).

Silahdâr oğlu Mehmed (16. yy., Edirne) Cefa kılıcı, önde gelen güzel, güzellik tahtının beyi, güzeller güzeli, beylerbeyi, ağzı benzersiz, düşkünü çok olan, ay ışıklı yâr, hâle içinde ay, makamı şahin yuvası (Çavuşoğlu, 1977: 236).

Sîm-keş (Bursa, Gümüş İplikçisi) Aşığın başının döndüren, gümüş kollu, felekleri ay ve güneş, gümüş bedenli, gamı teni incelten (Kılıç: 393-394).

Sîm-keş İbrâhîm (16. yy., İstanbul, Gümüş İplikçisi) Benzeri olmayan, hilale feleği döndürten, güneşe dem vurduran, güneş yüzlü, ay (Eren, 2012: 258).

Sîm-keş (16. yy., Edirne, Gümüş İplikçisi) Parlak sevgili, güneş ve ayı şevklendiren (Karaca, 2018a: 132).

Sîm-Sâ'id (16. yy. Edirne, Berber) Güzel, yeniçerileri özendiren, bilgili, yanında kayışı salınan (Mengi, 1995: 98):

Sinân Beg-zâde Muhammed (16. yy., Siroz) Narven boylu, lale renkli yanak, cihan güzellerinin komutanı, kulu zerafet, kurbanı saadet (Turan, 2011: 71).

Sîne Bülbülü (16. yy., İstanbul) Ufukların meşhuru, güzel gonca, yüzü gül, saçı sümbül, yüzü şenlendiren, İrem bağı (Çavuşoğlu, 1977: 257).

Sîne-çâk Günâhî Dede (16. yy., Yenice I, Dede) Günahı bağışlanan (Öztürk, 2014: 61).

Sipâhî İki Kardeş [Muhammed ile Mustafâ] (16. yy., Saray, Sipahiler) İki gönül çalan, ay ve güneş, kılıçları kan saçan (Aydemir, 2001a: 54).

Sipâhi Mustafâ (16. yy., Siroz, Sipahi) Âşığı esir eden, âşığı kırık dökük bırakan (Karaca, 2019: 441).

Sipâhi-zâde Hüseyin (16. yy., Yenice) Beyzade, güzel huylu, güzel kişilikli, herkesten güzel olan, naz atına binen, yaralı yâr (İsen, 1990: 53-54).

Sipâhî-zâde İbrâhim (16. yy., Saray) Askeri âşık kalpler, boyu bayrak yelkeni, boyu vasfedilemeyen (Aydemir, 2001a: 50).

Sipâhî-zâde Memi Şâh (16. yy., Edirne) Vuslatı merhem, güzellik ülkesinde şah, silahtarı güneş ve ay (Göre, 2015a: 33).

Sipâhî-zâde Mustafâ (16. yy., Yenice, Sipahi) Eşiğı Kâbe, edep ocağı, insanlık madeni, hayâ ehli, masumluk mahzeni, nur, güneş gibi meşhur olan (Çavuşoğlu, 1975-1976: 88).

Sipâhi-zâde (16. yy., Rize) Âlem güzellerinin şahı, âdemoğlunun en şerefli, gönül alıcı mert, kirpiği hançer, taze gül, gülistan dersi okuyan, nazik mizaçlı, taze gül yaprağı, ağzı kızıl yakut, salınan afet, boyu kıyamet, güzelliği olgun, ağzı vafedilemeyen (Harmancı ve Evecen, 2018: 400).

Sipâhi-zâde (16. yy., Rize) Tasvirilenmiş yanak, yüce servi fıdanı, taze güzel, gönül alan (Harmancı ve Evecen, 2018: 401).

Sipâhî-zâde (16. yy., İstanbul, Sipahi) Usta binici, tutkunu cihan, genç, kirpikleri silahtar, niyaz ehlini çiğneyen, naz atına binen, atı çarh, üzengisi yeni ay, davulcusu güneş (Çavuşoğlu, 1977: 264-265).

Sipâhî-zâde (16. yy., Rize, Sipahi) Şah, elinde adalet-feryat ve ah, gözü fitne çıkaran, kaşı sihirli (Harmancı ve Evecen, 2018: 401).

Siyah-çerde (16. yy., Edincik) Kara yağız, güzel niğar, rağbet edilen, güzellik madeni, süslü güzel, sevgili, endamı üsluplu (Aydemir, 2007: 116; Gülhan, 2012: 533).

Siyeh-zâde Mustafa (16. yy., Siroz, İlim ehli) Güzellik kaynağı, safâ madeni, tahsili ilim ve marifet, fazilette Numân-ı Sâni, mânâ kapılarını açan, (Turan, 2011: 72).

Sofrıcılar Âyişe (16. yy., İstanbul) Hoş, güzel kadın, işi işret, iri keklik, zülfü miskli iki peri, acayip maya (Çetinkaya, 2014: 264).

Sofyevî Seyyid Osmân (18. yy., İpekçi, Bursa) Şerif, çelebi, cihan şuhu, zayıf cisimli, yanağı kırmızı ipek, gümüş tenli, bedeni gümüş iplik, kolları altın kemer, gözü huri, yanakları Zinnûreyn, comesi yeşil, ay gibi olan, yüce servi (Akkuş, 1987: 193).

Soyağcı-zâde (?) Gül endamlı, güzel huylu, güzel vasıflı, güzel isimli, gam Kerbela'sı, dudağı lal taşı, zalim (Harmancı vd., 2018: 417).

Subaşı oğlu Ca'fer (16. yy., İstanbul) Dolunayın biraderi, gökyüzünün afeti, biraderi cihan güneşi, âşıkları avlayan, nazlı, ay yüzlü, cihanın yüzü suyu olan (Çavuşoğlu, 1977: 267).

Subaşı-zâde (16. yy., İstanbul, Hasköy) İnce belli, servi boylu, kâkülü zincir, çene çukuru zindan, namı bade yasaklayan, harami Türk, dudağı şarap (Eren, 2012: 234).

Sûfi-zâde Musli Bâlî (16. yy., Edirne) Herkesi müridi yapan, halveti cennet olan (Göre, 2015a: 36).

Sûhte Ömer Bâlî (16. yy., Saray, Medrese Talebesi) Güzel, adaleti olmayan, yoldan çıkmış olan (Aydemir, 2001a: 46).

Sûhte Yûsuf (16. yy., Saray, Medrese Talebesi) İlim talebesi, devrin Yusuf-ı Kenan'ı, güzellik Mısır'ının sultanı (Aydemir, 2001a: 48).

Sulak Ağa (17. yy., Gümölcine) Başkomutan, zevk düşkün, daima işret eden (Yazar, 2007: 11).

Sultân Mahmûd (16. yy., İştîp) Yüzüne tapınılan, şah, servi boylu nigar, kıl belli, ağzı can yakutu hokkası, kul, güneşi zerre eden, gönül süsleyen (Çakıcı, 2010: 104-105).

Surâhi-zâde Ahmed (16. yy., Bursa) Önde gelen yâr, benzersiz genç, şehlevent, göğsü bağı güneş (Demirel, 2017: 110; Akkuş, 1987: 168).

Suyıkdı-zâde Hasan (16. yy., Yenişehir) Gül endamlı, güzel huylu, güzel vasıflı, gamı Kerbelâ, dudağı lal, cana susayan, zalim (Erdoğan, 2012: 120).

Süglün Emîne (16. yy., İstanbul) Yürek sevinci, peri yüzlü, melek huylu, nazlı yürüyen keklik, peri gibi uçan, boyu servi, işve göğünün sülünü (Çetinkaya, 2014: 255).

Süleymân [Rahmân'ın Karındaşı] (16. yy., Belgrad) Can hüthütünü sivrisinek eden, gönlü emir kulu yapan, Süleyman tahtının sultanı, kan dökücü fettan (Çavuşoğlu, 1973-1974: 349).

Süleyman Beg [Pîr] (16. yy., Yenice I) Önder, âlem bağında süs (Öztürk, 2014: 60).

Süleymân Şâh (16. yy., Antakya) Güzellik ülkesinin Süleyman'ı, emrine ferman getirilen, vuslatı derman veren (Albayrak, 2018: 65).

Süleymân (16. yy., Manisa) Gönülleri kul eden, kırmızı dudaklı, dudağı can veren, kirpiği ok, Süleyman mührü (Tıgılı, 2005: 243).

Süleymân-zâde İki Birâder [Hüseyn ile Hasan] (16. yy., Saray) İki parlak inci, biri güneş, biri Müşteri, biri gönül, biri can (Aydemir, 2001a: 54).

Sünbül-i Rûmî Mehmed (16. yy., Edirne) Fidan boylu, akı perişan eden, gül, âşıkları bülbül, güzel gül, gökyüzü elbisesi giyen, salınan güneş, zalim (Çavuşoğlu, 1977: 238).

Ş

Şa'bân Bâlî (16. yy., Antakya) Ay yüzlü, güneş ve Satürn'ün ilgisini azaltan, cefa babını ezberleyen, vefa adını bilmeyen (Albayrak, 2018: 66).

Şa'bân Bâlî [Hacı Mahmûd oğlu Şa'bân] (16. yy., Saray) Âşıkları ağlatan, âşıkları hacı eden (Aydemir, 2001a: 53).

Şa'ban (16. yy., İstanbul) Parlak ay, ay yüzlü, yoluna can verilen, güneş tülbentli, sarık ucu yaldızlı, yüzü güneş (Çavuşoğlu, 1977: 268).

Şa'bân-ı Kazzâz (16. yy., Saray, İpekçi) Güzeli, alaycı, ilik parmaklı (Aydemir, 2001a: 54).

Şâdî-zâde (16. yy., İstanbul) Fidan boylu, önde gelen güzel, ayak tozu devlet tacı, güzeller padişahı, afet, güzellerin başta yazılanı, güzellik tahtının sultanı (Gök, 2016: 268).

Şâdmân (16. yy., Halep) Gönül çalan, gönlü kul eden, âşığını şad eden (Ebem, 2015: 22; Kaplan, 2015: 88-89).

Şâh Abbâs (17. yy., Kütahya) Gönül süsleyen güzel, güzellikte eşsiz olan, amansız sevgili, bakışı kahraman, insanları kul eden (Şahin, 2018: 205).

Şâh Abdî (16. yy., Halep) Ay yüzlü, âlemde gönül alan, önde gelen güzel, güneş gibi şah, kulu güneş ve ay (Ebem, 2015: 18; Kaplan, 2015: 84).

Şâh İsmâ'il (16. yy., Siroz, Sipahi) Can, âlemi süsleyen şah, kulu ırfan ehli, kaşı sahabeler mihrabı, yüzü erbablar Kâbe'si (Turan, 2011: 72).

Şah Osmân (18. yy., Yenişehir) Olgunluk bahçesinin gülü, düzgün servi, yüzü gül bahçesi, devrin şehlevendi, utanma bahçesinin goncası, kırmızı giyen, boyu gül renkli mızrak, ay, kaşı kahraman, kaşları iki kılıç, şevk veren, göğsü gümüş ayna, boynu parlak kılıç, bakışları kan içici, kirpikleri kan saçıcı, dudakları parlak yakut, taze gonca (Kahraman, 1995: 781-782).

Şâh Süleymân (16. yy., Rize) Benzeri görülmeyen, güzel söz söyleyen, insan ve cinlere emir veren, dudağı mühür, sevgili, genç (Harmancı ve Evecen, 2018: 401).

Şâh Süleyman (16. yy., Rize) Güleç gül, yüce boylu, gönül alan, Mahmutları Ayaz eden, başı tıraşlı, gözü kılıç, bağı taşı (Harmancı ve Evecen, 2018: 404).

Şâh-kulı oğlu Dervîş Mehmed (16. yy., Bursa, Dervîş) Gönül tutan, dudağı hayat çeşmesi, dudağı Hızır ve Musa'ya ulaştıran (Tezcan, 2001: 189-190).

Şahne Karındaşı Mehmed (16. yy., Saray) Yanağı gül, boyu servi, gümüş ve altın, âşıklarına baş terk ettiren (Aydemir, 2001a: 52).

Şâkird (Üsküp, Yorgancı) Güler yüzlü, yâr, ayrılığı gam döşeği, âlemi yorgan eden (Akdağ, 2011: 193-194)

Şâmî (16. yy., İstanbul, Arap) Gönül alan, hoş namli, can, sevilen kişi, geceyi aydınlatan, servi boylu, parlak ay (Eren, 2012: 227-228).

Şeb-ârâ Muslî [Küçük Muslî] (16. yy., İstanbul, Ayazma) Geceyi süsleyen ay, çenesi Çukurbostan'a benzeyen, tasvirilenmiş yüz, alçak gönüllü, ay yüzlü, dudağı Kevser (Eren, 2012: 255).

Şeh-süvâr Bâlî (16. yy., Edirne, Binici) Taç sahibi, usta binici, izzet ve naz atına binen (Göre, 2015a: 35).

Şeker Börek oğlu Mustafa (16. yy., Halep) Vefasız, dudağı senbûse tatlısı, şeker-börek aratmayan (Ebem, 2015: 22; Kaplan, 2015: 89).

Şekerci Bala (18. yy., İškodra/Podgorica, Ermeni, Şekerci) Bela, afet, âşıktâkat bırakmayan, yüzü lekesiz, bademli şeker satan, şekerleri altın, dudağı yakut, bülbül sedalı, gonca dudaklı, gözleri kara ceylan, göğsü berber aynası, göğsü gözler kamaştıran, benzeri görülmeyen (Karakaş, 2006: 83-84).

Şekerci-zâde (16. yy., İstanbul) Yâr, dudağı şeker kamışı, servi boylu (Çelik, 2019: 28).

Şeker-zâde Alî (16. yy., Siroz, Şekerci) Beni sinek, yüzü Mısır Yusuf'u, sesi âlem tutan, nefes ehli, güzel nağmeli, latif, ölçülü boylu (Turan, 2011: 73).

Şeker-zâde Ahmed (16. yy., Sinop, Müezzîn) Yeni yetişmiş genç, kaşı sonsuz olan, şirin edalı, hoş sesli, temiz ahlaklı, melek huylu (Gök, 2015: 1132).

Şems-i Ahmer (16. yy., Rize) Temiz namlı, yüzünde Ahmet nuru, ufuktan parlak olan, Hakkın nurunu alan (Harmancı ve Evecen, 2018: 402).

Şerbetçi (16. yy., Bursa, Şerbetçi) Güzel, dudağı gül suyu, sözü lütuflu, şeker sözlü, sözü yürek eriten, dudağı şekeri kahreden, dudakları sırlı, dudakları şeker şerbetine benzeyen (Kılıç, 2018: 394-395).

Şerbetçi oğlu (16. yy. Edirne) Elma çeneli, sözü gülsuyu, şeker dudaklı (Mengi, 1995: 105).

Şerbetçi-zâde Kurt Bâlî (16. yy., Edirne, Şerbetçi) Gönül çalan, cefa ve cevîr eden, vefasız, vuslatı şerbet (Göre, 2015a: 35).

Şerbetçi-zâde (16. yy., Edirne) Lezzet şekeri, ağzı şerbet, tatlı gülüşlü, şeker sözlü, tatlı, sarhoşluğu leziz olan (Karaca, 2018a: 135).

Şeyh Muhammed Kazzâz (18. yy., Bursa, İpekçi) Güzellerin önde geleni, güzeller önderi, zikir çeken, ay, sofî, siyah gözlü, came giyen, yeşil sarık takan, salınması akıl alan (Akkuş, 1987: 189-190).

Şeyh Tekye-dâr oğlu Muhammed (16. yy., Sinop) Süslü güzel, selvi boylu, baştan ayağa güzel olan, eşi ve benzeri olmayan, dudağı sırlı, insanları kurban eden (Tanrıbuyurdu, 2016: 1659; Gök, 2015: 1133).

Şeyhî Atâullah (16. yy., Yenice I) Dünyaya eşi gelmeyen, akıl sahibi (Öztürk, 2014a: 60).

Şeyhî Çelebi Ali Beg-zâde (16. yy., Kütahya) Taze genç, şeyh, halveti talih veren (Kaplan, 2018: 812).

Şeyh-i İlâhî (16. yy., Yenice I) Bahçe sahibi, evliyalar seçkini, keramet sahibi, önder, insanlar reisi, olgun mürşit, hakikat yolunun rehberi (Öztürk, 2014: 60).

Şeyhî (16. yy., Bursa) İnatçı yâr, cefa eyleyen, başı dik olan, pîr (Demirel, 2017: 111; Akkuş, 1987: 169).

Şeyh-zâde Takyâci Ahmed (16. yy., Siroz, Takkeci) Yüzü cihan aydınlatan güneş, yanağı İsrâ gecesinde ayı (Turan, 2011: 73).

Şimâl oğlu Hüseyin (16. yy., Vize) Bin dua edilen, gönül alan dudak, şirin övgülü, güzel, hoş, sevilen, dudağı şevk veren (Kaya, 2015: 658).

Şîve Emine (16. yy., İstanbul) Yasemin göğüslü, zarife, latîf cisim, eşi bulunmayan, işveli peri, ay. (Çetinkaya, 2014: 261).

Şürîde Ahmed (16. yy., İstanbul) Gönül çalan şah, ay yüzlü, ağzı mim, süzgün bakışı katil, kirpikleri kol ve kanat, gönül kuşunun avlayan (Çavuşoğlu, 1977: 255).

T

Tabbâk-zâde Süleymân (16. yy., İstanbul) Mahkûmu insan ve cinler, âşık derisi yüzen, yâr, cefakâr (Karasoy, 2006: 16).

Tabîb oğlu (16. yy., Halep) Dost, tabip, hastası âşık, vefa nabzına bakmayan, vuslatı şerbet (Ebem, 2015: 21; Kaplan, 2015: 87).

Tâcir Muhammed (16. yy., Halep, Tacir) Parlak güzel, yanağı kırmızı Firengi, yanağı yüce atlas, vuslat kumaşı pahalı olan (Ebem, 2015: 21; Kaplan, 2015: 87).

Tâci-zâde (16. yy., Bursa) Yâr, ceviri ve cefa eden, akıl malını alan, gönül alan (Akkuş, 1987: 168; Demirel, 2017: 110).

Tâcüd-dîn-i Server (16. yy., İstanbul) Yeri baş üstü olan, baş tacı, yüzü Ve'-ş-şemsü, alını Ve'l-kamer, gözü Mâ-zâga'l-basar, vefada çocuk, vefa ilminde mahir, ceviri işleyen (Karasoy, 2006: 12).

Takkeci oğlu Memi (16. yy., Edirne) Servi, gönül dostu, eteği yaprak (Karaca, 2018a: 132).

Takyacı Hasan (16. yy. Edirne, Takkeci) Nigar, kıyamet vuslatlı, nazik bedenli, şevk veren (Mengi, 1995: 104).

Takyacı Mustafâ (16. yy. Edirne, Takkeci) Gönül çalan, başları talip eden (Mengi, 1995: 104).

Takyacı Süleymân (16. yy., Halep, Takkeci) Güzellerin baş tacı (Ebem, 2015: 21; Kaplan, 2015:87).

Takyacı Süleymân (Üsküp, Takkeci) Süleyman tacına layık olan, yâr, gönül ve can alan (Akdağ, 2011: 196).

Takyeci Bey (18. yy., Bursa, Takke Dikici) Güzeller miri, ay parçası, inci, baş sıkı, kaşının şekli hançer, cömertlik işinin ustası, takke kapan, ahu göz, bey oğlu bey, eziyete meyleden (Akkuş, 1987: 198).

Takyeci-zâde (17. yy., Kütahya, Takkeci/Terzi) Başı yukarıda gezen, boyu yüce servi, ay, güzel yüzlü, hoş, takkesi dolunay (Şahin, 2018: 206).

Tana Hüseyin oğlu (16. yy., Bursa) Ay parçası, cadı gözlü, gözleri kan içici, yüzü dumanlı, ay (Tezcan, 2001: 191).

Tarak Voyvoda oğlu (16. yy., Siroz) Gönül alıcı, can ve gönül mülkünü yakan, kahraman yâr, işi mertlik (Karaca, 2019: 441).

Tavukçı kızı Âyişe (16. yy., İstanbul) Âşık öldüren, cefa huylu, herkesi düşkün eden, can kumrusu, işveli, akça tenli, teni yumurtaya benzeyen (Çetinkaya, 2014: 254).

Tâvûs Muslî (16. yy., İstanbul) Güzeller şahı, yeşil cameli, ay, âfet, cennet kapıcısı, kaşının tuğrası üveyik, tavus kuyruklu, güzeller önderi, gönül alan, altın befte layık olan (Eren, 2012: 249-250).

Tersâ-Beççe (16. yy., İstanbul, Galatalı, Kumaş Tüccarı) Hristiyan çocuğu, güzel, güzellik ışığı, güneş, kemha ve çuha satan (Eren, 2012: 259).

Terzi Çırağı (18. yy., İşkodra/ Podgorica) Fistan yaprağı, aşığın boynunu büken (Karakaş, 2006: 54).

Terzi Mustafâ [Girbâzî] (16. yy., Yenice, Terzi) Önde gelen güzel, yüzü güneşin doğuş yeri, cismi mübarek, canlar parçası, avaresi dünya, toprağı gönüller Kâbe'si, eşiği secdegah, Huda nuru, benzersiz güzel, göz nuru, can, âşığın dini imanı, servi boylu, duruşu kıyamet koparan, merhametsiz padişah, işi cevir ve cefa, cihan şahı (İsen, 1990: 52-53).

Tîr-ger (16. yy., Edirne, Okçu) Oku sefa kazandıran, peri, kirpiği ok (Karaca, 2018a: 132).

Tokatlu oğlu Mehmed Çelebi (16. yy., Bursa, Tokatlı) Müşteri yanaklı, Tokat'ın Ay'ı, güzellerin başkomutanı, Tokat'ın şahı, yasemin göğüslü, yasemin tenli, servi boylu, oturuşu fitne veren, duruşu kıyamet koparan (Tezcan, 2001: 190).

Topuklı-zâde [Topuklu Muhammed Şâh] (16. yy., İstanbul, Bilecikli) Gümüş bilekli, önde gelen ay, dudağı merhem, bakışı yara açan, tavla oynayan (Eren, 2012: 257).

Topuklu Âyişe (16. yy., İstanbul) Cefalı kadın, zamanın ayyaşı, güzellik şarabı içen, felekten ayak çeken (Çetinkaya, 2014: 265).

Tozkoparan oğlu (16. yy., İstanbul, Okçu) Keman kaşlı, parlak ay, dünya meşhuru, peri gibi olan, fettan, yayı sert, oku uçucu (Çavuşoğlu, 1977: 259-260).

Turgûd-zâde Ahmed (16. yy., Edincik, Doğramacı) Saçı ömür kesen, saçı yankesici, gönül mimarı (Aydemir, 2007: 116; Gülhan, 2012: 533).

Turmuş Bâlî (16. yy., Edincik, Kasap) Kuzu, vefasız, kırmızı cameli, can, kana giren (Aydemir, 2007: 112; Gülhan, 2012: 529).

Turmuş (16. yy., Moton, İlim Talebesi) Naz ilmini bitiren, cefalı, sözü akıcı, devrin çırasını parlatan, naz kitabını ezberleyen, gönüller maksadı, gül budağı, can arzusu (Göre, 2015b: 53).

Turremâne (16. yy., İstanbul) Zamanın zarifesi, dudağı şeker, şuh ve tatlı gülüşlü, yanağı ayna, ağzı papağan, hoş nefesli, saç lülesi yankesici, saçı esir eden (Çetinkaya, 2014: 254).

Tuzcı oğlu Mustafâ (16. yy. Edirne) Güzellik kaynağı, sefa madeni, iyilik ocağı, güzellik dükkânı, Kuran'ı ezberleyen (Mengi, 1995: 101-102).

Tuzcı-zâde Muylı (16. yy., Yenice II) Yumuşak huylu, kaşı siyah, güzellik ülkesinin padişahı (Öztürk, 2014: 67).

Tuzcı-zâde (16. yy., Edincik) Şirin sözlü, gönül alan, güzellerden içinde ke'l-mih, güzelliği ihtişamlı, güzellik madeni (Aydemir, 2007: 122; Gülhan, 2012: 539).

Türk Memi oğlu Mustafâ (16. yy., Sinop) Güzel, vefasız, dükkân ehli, gönül nakdinin düşkünü (Gök, 2015: 1132; Tanrıbuyurdu, 2016: 1659).

U

Ubeydullâh (16. yy., Moton) Ay yanaklı, yüzü mübarek bahtlı, yeni açmış gül, güzel yanaklı, yanağı cennet alameti, şah, yanağı ayna, genç delikanlı, talihli, gül yüzlü nigar (Göre, 2015b: 53).

Uncı Ahmed Bâlî (16. yy., Edirne, Acem Talebesi) Yasemin yanaklı, gamı un eden (Göre, 2015a: 31).

Uncı-zâde (?) Tuz ekmek gözeten, düşkünleri olan, feleği değirmen eden (Harmancı vd., 2018: 413).

Usûlî Beg (16. yy., Yenice I) Şiirle meşhur olan, mânâ ülkesinin şâhı, âlemin temeli ve ışığı (Öztürk, 2014: 61).

Uzun Veli-zâde [Tâcir Ahmed] (16. yy., Saray) Vuslat malı satan, vuslatı ebedi ömür, kalple pazar eden, can nakdini alan (Aydemir, 2001a: 47).

Ü

Üçinci (16. yy., Manisa) Güneş yüzlü, felek fermanlı, ay yüzlülerin sultanı, güzeller hükümdarı, kölesi ay, kapıcısı güneş, insan-cin ve meleklerle baş eğdiren, şehriyar (Tığlı, 2005: 238).

Üskübî Muhammed (Üsküp) Önde gelen, alnı Huda güneşinin doğuş yeri, yüzü Mustafa'nın temiz nuru (Akdağ, 2011: 191).

Üsküfci oğlu İbrâhîm (16. yy., İstanbul) Gümüş yüzlü, ay görünümlü, âşığı sarartan, siyah giyen, gönül süsleyen şuh, karanlıktaki hayat suyu (Çavuşoğlu, 1977: 256).

Ütücü İlyas (16. yy., İstanbul, Ütücü) İnsanları tutkun eden, aşk tavlası oynayan, düzenbaz, cesur, ışıldayan güzel, nazlı yâr (Eren, 2012: 231-232).

V

Vâlâcı Şâdî oğlu Memi (16. yy., Edirne) Gönül şat etmeyen, gam veren, kapısı felekten yüce, özü yüce, ay (Karaca, 2018a: 133).

Vâlâcı Şâdî oğlu (16. yy. Edirne) Dudağı süslü sözlü, gönül süsleyen şuh, kana giren (Mengi, 1995: 102).

Vâlî Muhammed (16. yy., İstanbul, Vali) Makbul ay, gerdan elması divit, tırnağı kalem, kâğıdı dimişki, kalemi pas tutan, nurlu ay, yâr (Eren, 2012: 240).

Varda-zâde Monlâ Alî (18. yy., Yenişehir, Hafız) Güneş nuruna erişen, yanağı güneş, ay gibi olan, şehrengiz güzellerinin özü, lütuflu, efsun yapan, kabağı bukalemun nakışlı, gözü Rüstem, kirpiği ok, kaşı keman, boyu hür servi (Kahraman, 1995: 801-802).

Vehhâb Bâlî (16. yy., Antakya) Süzgün bakışlı, cefa oklu, okları gönül yaralayan, yanağını öptürmeyen (Albayrak, 2018: 65).

Velî Bâlî (16. yy., Belgrad) Pir, belası çok olan, muhabbet eden, kulları şah kılan, lütuflu ve kerametli (Çavuşoğlu, 1973-1974: 350).

Velî (16. yy., Bursa, Bıçakçı) Yoluna can verilen, keskin kılıç tabiatlı, dudağı su veren, afet, cefalı (Akkuş, 1987: 172; Demirel, 2017: 114).

Veyis Şâh [Fîl-zâde Veys] (18. yy., Eyüp) Siyahice genç, rağbet edilen, naz atına binen, yanağı al (Kaplan, 2016: 1072).

Veznci-zâde (?) Değerli ve kıymetli (Harmancı vd., 2018: 414).

Vezneci Hasen (17. yy., Edirne, Vezneci) Güzellik bahçesinin gülü, letafet goncası, güzelliği çok olan, herkesten hoş olan, gönül aldatan, işveli ve nazlı, hoş yürüyüşlü, sözleri işveli, nezaketli, dudağı ruh bahşeden, beni çörek otu, dudağı hokka, dişi eşsiz inci, saçı amber kokulu (Kaplan, 2019: 225).

Veznedâr-zâde Musli (16. yy., Edirne) Boyu ölçülü, kişiliği uslu, güzelliği Yusuf'tan ağır (Göre, 2015a: 32).

Voyvoda oğlu Mustafâ (16. yy., Yenice) Gönül mülküne bey, padişah, cihan güzeli, gönül alan, çocuk, güzellerin beylerbeyi, efendi, şah (İsen, 1990: 54).

Y

Yağcı oğlu Memî Şâh (16. yy. Edirne) Periden doğan, beli kıl olan (Mengi, 1995: 106).

Yağcı-zâde Memî Şâh (16. yy., Edirne) Kan yağı, peri, yanakları güneş, güzellik çırası, bağır yağını eriten, güneş, siyah came yakışan, gümüş, yürüyen servi (Çavuşoğlu, 1977: 239).

Yağcı-zâde (17. yy., Edirne) Parlak güneş, parlayan ay, nazik boylu ve yürüyüşlü, esiri melekler, siyah göz, bakışı Hızır öldüren, kaşları süs arttıran, kaşları ayı ikiye bölen, endamı nazik, gönül çeken, yüzü parlak güneş, beni Hoten miski, bakışı kargaşa çıkaran, bakışı nazlı ok, hedefi melek sineleri (Kaplan, 2019: 224-225).

Yahûd Becçe (16. yy., Edirne, Yahudi Çocuğu) Müslüman olan, güneş yüzü, yüzünde iman nuru, ay (Karaca, 2018a: 135).

Yahyâ (16. yy., Siroz) İşve yapan, can bahşeden dudak, dudağı hayat veren, işve kitabını tamamlayan, nazlı ve işveli (Karaca, 2019: 440).

Yahyâ [Kuyruklu Yıldız] (16. yy., Edirne) Ölü diriltten kıyamet, âlemi süsleyen güneş, yüzü dünyayı nurlandıran (Karaca, 2018a: 133).

Yahyâ-zâde Pîr Muhammed (16. yy., Sinop, Sihirle Meşgul) Güzel zülüflü, gümüş tenli, sevgili, yasemin yanaklı, sihir kapısının kapıcısı (Gök, 2015: 1132; Tanrıbuyurdu, 2016: 1658).

Yakûb Bâlî (16. yy., Saray) Gönül alan, zamane güzeli, Hz. Yusuf' bezeyen (Aydemir, 2001a: 46).

Ya'kûb (16. yy., Edirne) Sevgili sıfatlı, Edirne şehrinin Yakup'u, Yusuf gibi güzel, teraziden inen, şah, askerleri melek (Karaca, 2018a: 129).

Ya'kûb (17. yy., Edirne) Şehri karıştıran ay, naz Mısır'ının Yusuf'u, güzellik çarkının parlak ayı, Yusuf güzelliğinde olan, can Yakup'u, boyu serviyi tutkun eden, yanağı gülü âşık eden, boyu ve yürüyüşü nazlı, dudağı şevk veren, goncaya yaka yırttıran (Kaplan, 2019: 229-230).

Yalabık [Yalabık Dayı] (16. yy., İstanbul) Yüce güzel, yiğit benli, gözü uyukulu, badem gözlü (Eren, 2012: 232).

Yalman Çelebi (16. yy., Yenice I, Müderris) Fazilet âlimi, Selman ile Haydar'ı kıskandıran (Öztürk, 2014: 61).

Yanık Hasan (16. yy., Edincik) Güzel, Vamık, Azra sıfatlı seven, âşık (Aydemir, 2007: 124; Gülhan, 2012: 541).

Yaşıl Melek (16. yy., Halep) Peri suretli, huri, makamı felek zirvesi, sokağı cennet, yâr (Ebem, 2015: 19; Kaplan, 2015: 84).

Yazıcılarda İki Birader (16. yy., İstanbul, Pareciler) Benzersiz ve eşsiz olanlar, iki ay ışığı, yıldızlı dolunay, yed-i mucizden iki parça, biri güzellik ülkesinin şahı, biri ululuk burcunun ayı, merhametliler, gönül eğleyenler (Çavuşoğlu, 1977: 266-267).

Yazıcı-zâde Dervîş (16. yy., Manisa) Güzellerin başa yazılanı, cihanı kul eden, latif yaradılışlı, ağzı olmayan, eşsiz, âşığı çok olan, eziyet çektiren, abdalı gönül, yüzü zülüflü, vilayet şahı, zülfüne baş verilen (Çelik, 2018: 274; Çetin, 1993: 593).

Yazıcı-zâde Musli Şâh (16. yy., Edirne) Gönül ve can burcunun dolunayı, boyu nakış, kaşı kıl kalemle yazılan (Göre, 2015a: 27).

Yeniçeri oğlu Kaya (17. yy., Mostar) Ayak tozu kimya, kaşı gözü zemberek, sıdk sahibi, katil, kaya bakışlı (Kesik, 2010: 392).

Yeniçeri Sinân oğlu [Yeniçer-zâde Ya'kûb] (16. yy., Saray) Güzel, âşıkları kör eden, sokağı gürültülü, baltasından sakınılan (Aydemir, 2001a: 51).

Yeniçeri-zâde Mehemed Kâtib (16. yy., Siroz, Kâtip/Hat Talebesi) Yasemin yanaklı, kalemi âşık kirpiği, mürekkebi âşık kanı, şeker dudaklı (Karaca, 2019: 442).

Yeşil Kâtibi-zâde Mustafa Ağa (18. yy., Bursa) Gönül çalan, âşıkları kalem erbabı, sitemli, kalemi etkileyici, sinesi Hıtayî kâğıdı, kerem kapısı, işvesi gönül aldatan, bakışı naz yazısı,

gözlüğü vefa harfî, güzellik Mushaf'ı, kaşları iki bismillah yazısı, peri, baştan ayağa güzel, ağzı hayali nokta (Akkuş, 1987: 195-196).

Yeşil Melek [Neslî] (16. yy. Edirne) Güzel, özü güzellik, şeytanı secde ettiren (Mengi, 1995: 97).

Yıldırım Ahmed Bâlî (16. yy., Edirne) Güzellik ateşi, yüzünde şimşek parıltısı (Göre, 2015a: 30).

Yidi Dilber (16. yy., Manisa) Yedi yıldız, makamları güzellik burcu, köleleri ay ve güneş (Tıgılı, 2005: 239).

Yokuş-zâde Alî Bâlî (16. yy., Edirne) Mübarek güzel, gönül tutan, âşıkları yokuşa süren (Göre, 2015a: 30).

Yûnus (16. yy., Halep, Sarrâf) Dudağı kırmızı lâl, keder balığı (Ebem, 2015: 20; Kaplan, 2015: 86).

Yûsuf Bâlî (16. yy., Edincik) Süslü, ay yüzlü nigar, çenesi kuyu, güzellere baş eğdiren, kimseye meyletmeyen, naz huylu (Aydemir, 2007: 115; Gülhan, 2012: 532).

Yûsuf Bâlî (16. yy., İstanbul) Ay gibi olan, güneşi yeren, kirpiği mızrak, hışımlı (Karasoy, 2006: 15).

Yûsuf Bâlî (16. yy., İstanbul) Ay yüzlü, güzellik ülkesinin azizi, afet, güzel ve letafetli, Mısır sultanı (Gök, 2016: 266-267).

Yûsuf Hâce-zâde Kâtib (16. yy., Kütahya, Kâtib) Güzel kâtib, güzel yazılı, parmakları gümüş kalem, güzellik şahı, gönül Mısır'ını alan, Kenan Şah, çenesi âşık mekânı (Kaplan, 2018: 812).

Yûsuf (16. yy., Bursa) Fidan boylu, gönül çalan, Muhammet soylu, güzeller ordusunun emiri, afet, yeşil sarık takan, yeşil servi, önde gelen güzel (Akkuş, 1987: 172; Demirel, 2017: 113).

Yûsuf (16. yy., Bursa) Seçkin güzel, güzellerin önde geleni, gönül çalan, başı yüce olan, taştan sert genç, yasemin göğüslü, cihani kul eden (Akkuş, 1987: 165; Demirel, 2017: 108).

Yûsuf (16. yy., Edincik) Çenesi Yusuf'un kuyusu, siyah saçlı, toprağı göze sürme (Aydemir, 2007: 121; Gülhan, 2012: 538).

Yûsuf (16. yy., Edincik) Yeni yetişmiş, yanağı lale renkli, lülesi gece, saç cinnnet zinciri, yüce boy, kıl belli (Aydemir, 2007: 115; Gülhan, 2012: 532).

Yûsuf (16. yy. Edirne) Güzeller şahı, güzellik Mısır'ının sultanı (Mengi, 1995: 100).

Yûsuf (16. yy., Edirne) Güzellik Mısır'ının şahı, gönül ülkesinin sahibi, yanakları kuyu (Karaca, 2018a: 130).

Yûsuf (16. yy., Halep) Âleme şan veren, şanı Yusuf güzeli, cevir kuyusuna salan, sevgili (Ebem, 2015: 19; Kaplan, 2015: 84-85).

Yûsuf (16. yy., İstanbul) Hür köle, yüce servi, servi boylu, hasret ateşi, afet, âşığı esir eden, saç lülesi kapan, çenesi kuyu (Çavuşoğlu, 1977: 257).

Yûsuf (16. yy., Yenice) Kederli, güzellik ülkesine şah, meskeni kuyu, genç yakışıklı (Çavuşoğlu, 1975-1976: 89).

Yûsuf (16. yy., Manisa) Gönül alan güzel, güzelliği Yusuf, naz Mısır'ının tahtına geçen, yâr, güzel Mısır'ın azizi, şâh, çenesi zindan, Sipihre baş eğmeyen, terazisinde güneş ve ay, yüzü Mushaf, sakalı Yusuf suresi (Çelik, 2018: 279-280; Çetin, 1993: 597).

Yûsuf (16. yy., Manisa) Güzeller sultanı, kaşı cezbedici nakış, Mani'yi hayran eden, eşiği devlet, süpürgesi kirpikler, sucusu gözler, hizmetçisi âşıkların yüzü, yanakları güneşten parlak, kaşları hilalden üstün, reyhan sakallı, dudağı şevkli, yoldaşı Kuran (Tıǧlı, 2005: 244).

Yûsuf (16. yy., Manisa) Yakup arzusu, naz Mısır'ının tahtına geçen, yâr, güzellikte ikinci Yusuf, Kenan'ın ayı, halkı hayran eden, turuncu gerdanlı (Çelik, 2018: 282; Çetin, 1993: 598).

Yûsuf (16. yy., Manisa) Melek, peri, şâh, ay, cevreden, gönül süsleyen, genç, yüzü ay, meskeni kuyu (Çelik, 2018: 284; Çetin, 1993: 600).

Yusûf (16. yy., Edincik, Misafir) Güzellik madeni, âdem canı, kölesine köle olan, âlemin sultanı, gerdanı çukur, gerdanı zindan (Aydemir, 2007: 123; Gülhan, 2012: 539).

Yûsuf (17. yy., Mostar, Müezzîn) Melek huylu, bülbül, yüzü ay, sesi mescit dolduran, kıyamet koparan (Kesik, 2010: 386).

Yûsuf (16. yy., Saray) Taze, güzelliği ölçüsüz olan, gam çektiren, zamanın Zeliha'sını inleten (Aydemir, 2001a: 53).

Yusuf (16. yy., Yenişehir) Can, güzellik Mısır'ına sultan, çenesi Yusuf kuyusu, gerdanı turuncu (Erdoğan, 2012: 121).

Yûsuf-ı Hayyât (16. yy., Manisa, Terzi) Gönül alan ruh, cennet bağı, İrem cenneti, gonca dudaklı, taze gül yaprağı, âşıkların kan yağı, ay, başlar tacı (Tıǧlı, 2005: 241).

Yusuf-ı Sâni [Dizdâr-zâde] (16. yy., Rize, Köle) Dudağı Mısır şekeri, cefalı, ay yüzlü, şehrin meşhuru, insan ve cinleri köle eden, sözü inciler yağdıran, ağzı nokta (Harmancı ve Evecen, 2018: 403).

Yûsuf-zâde Muhammed (16. yy., Yenice II, Kapıcı) Güzelliği meşhur, elinde altın ve gümüş, elinde Güneş ve Ülker (Öztürk, 2014: 66).

Yümni Efendi (17. yy., Gümülcine) Melek, kölesi güneş ve felek (Yazar, 2007: 11).

Z

Zahid Paşa (16. yy., İştîp) Dünyayı kulu kurbanı yapan, hükmü geçen, divaneleri feryat ettiren, güzelliği meşhur olan, namı yazılı, vasfı gizli, gül bahçesine benzeyen, körpe nazlı (Öztürk, 2014: 77-78).

Zer-ger Haydar (16. yy., Manisa, Kuyumcu) Yüzü dükkân süsleyen, gümüşü gözyaşı, altını âşığın yüzü, müşterisi Zühre, veznesi güneş ve ay, can nakdi satan, dudağı hokka, dişleri inci (Tıgılı, 2005: 239).

Zer-ger Memi (16. yy., Yenice, Kuyumcu) Güzellik hazinesi, dilencisi güneş ve ay, eşîği devlet kapısı, ayak tozu saadet iksiri, saadet bulduran, âşık gönülleri yakan, cihana ateş salan (İsen, 1990: 55).

Zeynel Paşa (16. yy., Yenice I) Selanik miri, ismi ve resmi vezire eş, lütfu ve ihsanı olgun, şah, cömertlik ülkesine mühür, yiğitlik sembolüne Haydar, koruyucu mutfağı bol olan, nimet ekmeği çok olan, mertlik madeni, cömertlik ve bağış sahibi, önder, adalette Ebu Bekir-Ömer-Osman-Haydar, yiğitlikte Hamza ya da Cafer, güneş (Öztürk, 2014: 59).

Zeynel-peser (17. yy., Kütahya) Gönül alan, ay yüzlü, ahu, ağzı kırmızı nokta, beli kıl kalem, çarşının süsü ve ışığı (Şahin, 2018: 204-205).

Zeynî (16. yy., Halep) Güzel, güzellik tahtının süsü, güzel sesli, sedası Halep'i süsleyen (Ebem, 2015: 21-22; Kaplan, 2015: 88).

Zülfî kızı Selîm Şâh (16. yy., İstanbul) Ah vah sebebi olan, zülüfleri akıl yitirten, yüzü ziynet, benzersiz nigar (Çetinkaya, 2014: 259).

Zü'n-nûn-ı Mısırî (16. yy., Edincik) Gonca, saçı eğlence, taze fidan, narin, gönül alan, cevreden (Aydemir, 2007: 120; Gülhan, 2012: 537).

SONUÇ

Çalışmamızın birinci bölümünde; şehrengizlerin adlandırılışı ve yapısı ele alınarak bu türün şekil özellikleriyle muhtevası incelenmiş ve bu incelemenin sonucunda şehrengizlerde, genellikle mesnevi nazım şekli ve aruzun mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün kalıbının kullanıldığını görülmüştür.

Ayrıca şehrengiz türünün ilk olarak hangi edebiyatta ortaya çıktığı konusundaki görüşlere yer verilmiş ve bunun sonunca konuyla ilgili farklı düşüncelerin olduğu kanısına varılmıştır. Bunların yanı sıra övgü şiiri olarak bildiğimiz şehrengizlerin Arap edebiyatında da yer aldığı ancak Arap edebiyatında övgünün yanında yergiye de yer verildiği bilgisine ulaşılmıştır.

İkinci bölümde ise yazılan şehrengizler yüzyıllara göre tasnif edilerek nazım şekilleri, kalıpları ve içerikleri incelenmiştir. Osmanlı İmparatorluğu zamanında devletin sınırları içinde yer alan ve çoğunluğunu Balkan şehirlerinin oluşturduğu bu şehirler hakkında bilgiler verilmiş ve günümüzdeki yerleri bildirilmiştir. Tüm bu bilgilerin ve incelemelerin ışığında bazıları aynı bazıları ise farklı şairler tarafından yazılan şehrengizlerin sayıları belirlenmiştir.

Bunun sonucunda; Abkır, Antakya, Bağdat, Belgrad, Edincik, Eyüp, Gelibolu, Gümölcine, Halep, Vize, Mostar, Podgorica, İşkodra, Rize, Saray, Sinop şehirleri için birer şehrengiz; İştîp, Kütahya, Manisa, Moton, Siroz, Üsküp, Yenişehir şehirleri hakkında ise ikişer şehrengiz yazıldığı tespit edilmiştir.

Bu şehrengizlerden ayrı olarak Yenice (Vardar Yenicesi), Bursa, Edirne için beş ve İstanbul için yedi şehrengizin yazıldığı böylece hakkında en çok şehrengiz yazılan şehrin İstanbul olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bunların dışında hangi şehir için yazıldığı bilinmeyen üç tane şehrengizin daha yayımlandığı görülmüş ve yapılan karşılaştırmalardan sonra bu isimsiz şehrengizlerden birinin Bursalı Rahmî'nin Yenişehir şehrengizi olduğu fark edilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise yayımlanmış şehrengiz metinlerinden yola çıkarak tezimizde yer verdiğimiz şehrengiz güzelleri, alfabetik olarak sıralanmış ve her biri isimleri verilerek maddelendirilmiştir. Güzellerin isimleri verildikten sonra yaşadıkları şehirler, yüzyıllar, yaptıkları meslekler ve en önemlisi tasvir edilirken kullanılan sözcükler sıralanıp güzeller bireysel olarak ele alınmıştır. Böylece, esnaf güzellerinin övgüsü yapılırken klasik edebiyatın mazmunlarının yanında güzellerin mesleklerine ya da isimlerine uygun sözcüklerin de kullanıldığı görülmüştür.

Bütün bu saptamaların sonucunda şehrengizlerin; yazıldıkları dönemdeki Osmanlı hayatının kültürel ve toplumsal özelliklerini yansıtmaları, o yüzyıllarda olup da günümüzde kaybolmuş birçok meslek hakkında bilgi vermeleri ve o dönemin edebiyat algısını yansıtan övgü sözcüklerini barındırmaları gibi çeşitli özellikleriyle divân edebiyatı için önemli ve etkili bir tür olduğu neticesine varılmıştır.

KAYNAKÇA

- Adak, A. (2006). *Za'fî-i Gülşenî Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti ve Dîvânının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akdağ, Ü. (2011). *Mahlassız 'Üsküp Şehrengizi' (161 numaralı şiir) Millî Kütüphanedeki 06 Hk 436 numaralı Şiir mecmuası*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Akkuş, M. (1987). *Türk Edebiyatında Şehrengizler ve Bursa Şehrengizleri (Lâmiî Çelebi)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Aksoyak, İ. H. (2018). *Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Albayrak Sak, V. (2018). “Sıyâmî'nin Antakya Şehrengizi”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (20): 51-70.
- Altınova, M. (2019). *Azîzî Divânı ve İstanbul Şehrengizi'nin Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Aruçi, M. (2005). “Mostar”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 30, 295-298.
- Aydemir, Y. (2001a). “Hâdî'nin Saray Şehrengizi”. *İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri*, (12): 31-56.
- Aydemir, Y. (2001b). “Sânî'nin Rodos Şehrengizi”. *Türk Kültürü*, (455): 167-174.
- Aydemir, Y. (2007). “Ravzî'nin Edincik Şehrengizi”. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, (1): 97-126.
- Balta, E. (2009). “Serez”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 36, 556-558.
- Çağlayan, B. ve Balaban, A. (2013). “Cem'i'nin Podgorica ve İşkodra Şehrengizleri”. *Doğunun Batısı Batının Doğusu Uluslararası Balkanlar Konferansı*. 5-7 Haziran 2013, Prizren,
- Çakıcı, B. (2008). “Za'fî'nin Vardar Yenicesi Şehrengiz”. *Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları (JTS/TUBA) Harvard: Department of Near Eastern Languages and Civilizations Harvard University*, (32): 169-193.

- Çakıcı, B. (2010). “Za'fi-i Gülşenî İştîp Şehrengizi”. *The International Association of Central Asian Studies Korea University of International Studies*, (14): 95-107.
- Çavuşoğlu, M. (1973-1974). “Hayretî'nin Belgrad Şehrengizi”. *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, (II-III): 325-356.
- Çavuşoğlu, M. (1975-1976). “Hayretî'nin Yenice Şehrengizi”. *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, (IV-V) 81-100.
- Çavuşoğlu, M. (1977). *Yahya Bey Divân Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Çavuşoğlu, M. ve Tanyeri, M. A. (1990). *Üsküplü İshâk Çelebi Divânı*. Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Çelik, B. (2018). “Derzi-zâde Ulvi ve Manisa Şehrengizi”. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, (39): 223-290.
- Çelik, B. (2019). “Müellifi Bilinmeyen Bir İstanbul Şehrengizi”. *Journal of Turkish Language and Literature*, 5(1): 12-31.
- Çetin, İ. (1993). *Derzi-zâde Ulvî Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divânı'nın Tenkidli Metni*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Çetinkaya, Ü. (2014). “Bir Kadın Şehrengizi: Azîzî'nin İstanbul Şehrengizi”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 54 (1): 229-268.
- Çiftçi, H. (2002). “Fars Edebiyatında Şehrâşûb I”. *Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi*, (7): 7-18.
- Çiftçi, H. (2003). “Fars Edebiyatında Şehrâşûb II”, *Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi*, (8): 41-56.
- Deliçay, M. İ. (1935-1936). *Türk Edebiyatında Şehrengizler*. Yayımlanmamış Lisans Mezuniyet Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul.
- Demirel, Ş. (2017). *16. Yüzyıl Dîvân Şairlerinden Mânî Dîvân ve Şehr-engîz-i Bursa (İnceleme-Metin)*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Aydın Kitabevi, Ankara.
- Ebem, S. (2015). “Seyrî ve Halep Şehrengizi”. *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi (OMAD)*, 2 (2): 9-25.
- Erdoğan, M. (2012). “Bursalı Rahmî ve Yenişehir Şehrengizi”. *Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi*, (63): 89-125.

- Eren, A. (2012). *Deftârdâr-zâde Ahmed Cemâlî'nin Metâli-i Cemâlî ve Şehr-engîz-i İstanbul Adlı Eserleri (İnceleme-Metin)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gök, T. (2015). "Beyânî'nin Sinop Şehrengizi". *Turkish Studies International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(8): 1107-1136.
- Gök, T. (2016). "Fakîrî'nin İstanbul Şehrengizi". *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ*, 14(21): 233-282.
- Göre, Z. (2015a). "Kerîmî'nin Edirne Şehrengizi". *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi (OMAD)*, 2(3): 17-41.
- Göre, Z. (2015b). "Za'fî-i Gülşenî'nin Moton Şehrengizi". *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi (OMAD)*, 2(4): 41-57.
- Gülhan, A. (2012). "Şehrengiz Türü ve Ravzî'nin Edincik Şehrengizleri". *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(2): 515-545.
- Gülhan, A. (2017). "Abdullah Nâzik'in Bursa Şehrengizleri". *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(33): 339-357.
- Gülhan, A. (2018). "Rıfkî Ve İstanbul Şehrengizleri". *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 4(1): 86-100.
- Harmancı, M. E. ve Evecen, D. (2018). "Cefâyî'nin Rize Şehrengizi". H. Taş, Ü. Aslan ve Ö. Zülfe (Ed.), *Bir Devr-i Kadîm Efendisi Prof. Dr. Tahir Üzgör'e Armağan*. İlahiyat Yayınları, Ankara, 392-406.
- Harmancı, M. E., Hasanoğlu M. ve Kaya, M. (2018). "Bir Hakîr'in Şehrengizi". H. Taş, Ü. Aslan ve Ö. Zülfe (Ed.), *Bir Devr-i Kadîm Efendisi Prof. Dr. Tahir Üzgör'e Armağan*. İlahiyat Yayınları, Ankara, 407-423.
- İğneci, E. (1969). *Mesîhî'nin Kasîdeleri ve Şehr-engîzi*. Yayımlanmamış Mezuniyet Tezi. Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara.
- İnbaşı, M. (2012). "Üsküp". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 42, 377-381.
- İsen, M. (1990). *Usûlî Divânı*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kahraman, B. (1995). *Vahîd Mahtûmî Hayatı Eserleri, Edebî Kişiliği ve Eserlerinin Tenkidli Metni*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Kaplan, M. (2019). *Neşâtî Divânı*. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Eserleri Dizisi, Ankara.

- Kaplan, Y. (2015). “Seyrî ve Halep Şehrengizi”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (14): 67-92.
- Kaplan, Y. (2016). “Lebîbî ve Eyüp Şehrengizi”. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*, (56): 1063-1076.
- Kaplan, Y. (2018). “Abdî ve Kütahya Şehrengizi”. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 3(4): 783-824.
- Karaca, D. (2018a). “Zâtî’nin Edirne Şehrengizi”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55): 114-136.
- Karaca, D. (2018b). *Türk Edebiyatı’ndan Şehrengizler “Şehirler ve Güzeller*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Karaca, D. (2019). “Şairi Bilinmeyen Bir Siroz Şehrengizi”. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (16): 428-444.
- Karacasu, B. (2007a). “Şehrin Yitik Hikâyesi Edebiyatımızda ‘Meydanda Olmayan’ Şehengizler”. *Kebikeç*, (24): 177-209.
- Karacasu, B. (2007b). “Türk Edebiyatında Şehr-engîzler”. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 5(10): 259-313.
- Karakaş, M. (2006). *Urfalı Baba Cem’i Karadağ Destânı*, Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Şanlıurfa.
- Karasoy, Y. ve Yavuz, O. (2006). “Nüvîsî ve Şehrengîz-i İstanbul’u”. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (20): 1-20.
- Kaya, H. (2015). “Kâtib Davûd’un İstanbul Şehrengizi”. *Electronic Turkish Studies*, 10(12): 631-686.
- Kesik, B. (2010). “Yeni Bir Nüshadan Hareketle Hacı Dervîş’in Mostar Şehrengizi”. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(3): 368-399.
- Kılıç, F. (2018). *Âşık Çelebî Meşâ’irü’ş-Şu’arâ*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Kırkkılıç, A. (1979). *Şehrengizler (Kerîmî-Mesîhî-Zâtî) ve Neşâtî’nin Edirne Şehrengizleri*. Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Doktora Ön Çalışması, Erzurum.
- Kiel, M. (1996). “Gümölcine”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 14, 268-270.

- Kiel, M. (2001a). “İştîp”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 23, 440-442.
- Kiel, M. (2001b). “İşkodra”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 23, 433-434.
- Kiel, M. (2007). “Podgorica”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 34, 306-307.
- Kiel, M. (2008). “Rodos”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 35, 155-158.
- Kiel, M. (2013a). “Yenice-i Vardar”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 43, 445-448.
- Kiel, M. (2013b). “Yenişehir”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 43, 473-476.
- Levend, A. S. (1957). *Türk Edebiyatında Şehr-engizler ve Şehr-engizlerde İstanbul*. İstanbul Fethi Derneği İstanbul Enstitüsü Yayınları, İstanbul.
- Mengi, M. (1995). *Mesîhî Divanı*. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.
- Öztürk, M. (2014). “Maksadî’nin Yenice ve İştîp (İştîb) Şehrengizleri”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25): 51-80.
- Pakalın, M. Z. (1972). *Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III*. MEB Basımevi, İstanbul.
- Pala, İ. (2013). *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*. Kapı Yayınları, İstanbul.
- Sungurhan, A. (2017). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü’ş - Şu’arâ*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Şahin, E. S. (2018). “Ârif’in Kütahya Şehrengizi”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 22 (1): 184-212.
- Şemseddin Sami (1889). *Kamusü’l-Âlam 1. Cilt*. Mihran Matbaası, İstanbul.
- Şemsettin Sami (Tarih Yok). *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- Şentürk, A. A. (2014). *Osmanlı Şiiri Antolojisi*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Şentürk, A. A. (2016). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu 1*. Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Şentürk, A. A. (2017). *Osmanlı Şiiri Kılavuzu 2*. Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Tanrıbuyurdu, G. (2016). “Beyânî’nin Sinop Şehrengizi”. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (57): 1637-1661.
- Tezcan, N. (2001). “Güzele Bir Şehrengizden Bakış”. *Türkoloji Dergisi*, 14(1): 161-194.

- Tıǧlı, F. (2005). “Klasik Türk Edebiyatında Şehrengizler ve Câmî’î’nin Manisa Şehrengizi”. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, (39): 229-248.
- Tıǧlı, F. (2007). “Klâsik Türk Edebiyatında Şehrengiz Çalışmaları Hakkında Bibliyografya Denemesi”. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2(4): 763-770.
- Tuğcu, E. (2007). *Şehrengizler ve Âyîne-i Hûbân-ı Bursa: Bursa Şehrengizlerinde Güzeller*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tulum, M. (2013). *Osmanlı Türkçesi Büyük El Sözlüğü*. Kapı Yayınları, İstanbul.
- Turan, L. (2011). “Defâtâr-zâde Ahmet Cemâlî’nin Siroz Şehrengizi”. *Osmanlı Araştırmaları (İSAM)*, (37): 49-76.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe Sözlük*. (11. bs.). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Yazar, İ. (2007). “Dürrî’nin Şehrengizinden Gümülcine’ye Bakış”. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 4(1): 1-19.
- Yazar, İ. (2009). “Dürrî’nin Moton Şehrengizi”. *Erdem Dergisi*, (55): 175-190.
- Yâzîcî, T. (1997). “Halep”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 15, 239-244.
- Zamolo, D. (1992). “Belgrad”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 5, 407-409.

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	Türkan VERAL
Doğum Yeri - Tarihi	01.01.1990
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Serik Lisesi
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Konyaaltı Anadolu Lisesi
E-Posta	turkan.vrl.1939@gmail.com